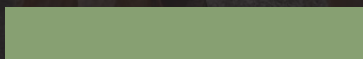

35 let Rady vědeckých společností ČR

Lubomír Hrouda, Jana Čechurová, Ludmila Němcová, eds.

35 let
Rady vědeckých společností ČR

35 let Rady vědeckých společností ČR

Lubomír Hrouda, Jana Čechurová, Ludmila Němcová, eds.

Praha 2025

Publikace byla vydána díky podpoře Akademie věd České republiky (09/RVS/EO/2025).

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA:

Foto na frontispisu: Jediným nemovitým majetkem České botanické společnosti je malý pozemek na katastru obce Vlkov u Veselí nad Lužnicí, který Společnost získala v roce 1923. V řídké borové doubravě a menším vřesovišti na rulové skalce roste jeden nejvzácnějších druhů české květeny, koniklec jarní (*Pulsatilla vernalis*). O svém „majetku“, úspěšně v socialismu zatajovaném, se Společnost dozvěděla až po převratu, od r. 2020 o něj (a o koniklec) pečuje a snaží se o záchranu a posílení populace (foto David Průša).

Fotografie na obálce Leo Bureš

35 let Rady vědeckých společností

editoři Lubomír Hrouda, Jana Čechurová, Ludmila Němcová

Vydala Rada vědeckých společností ČR, z. s.,
Národní 1009/3, Praha 1

Sazba Jan Franta
Tisk Serifa s. r. o., Jinonická 80, 158 00 Praha 5

© Rada vědeckých společností České republiky, z. s., 2025

ISBN 978-80-11-06935-3

Předmluva (E. Zažímalová) ...	7
Úvodem ...	9
Vědecké společnosti a RVS v období transformace (J. Čechurová) ...	11
Letem světem 35 lety existence Rady vědeckých společností (L. Hrouda) ...	20
Česká aerosolová společnost ...	37
Česká algologická společnost ...	38
Česká anatomická společnost ...	40
Česká arachnologická společnost ...	42
Česká archeologická společnost – Spolek archeologů Čech, Moravy a Slezska ...	44
Česká asociace geofyziků ...	47
Česká asociace orální historie ...	49
Česká asociace pedagogického výzkumu ...	50
Česká asociace pro sociální antropologii ...	52
Česká astronomická společnost ...	54
Česká bioklimatologická společnosti ...	57
Česká botanická společnost ...	59
Česká demografická společnost ...	62
Česká fytopatologická společnost ...	65
Česká genealogická a heraldická společnost v Praze ...	67
Česká geografická společnost ...	68
Česká geologická společnost ...	71
Česká herpetologická společnost ...	73
Česká imunologická společnost ...	75
Česká kartografická společnost ...	77
Česká kriminologická společnost ...	79
Česká limnologická společnost ...	81
Česká meteorologická společnost ...	82
Česká národopisná společnost ...	84
Česká parazitologická společnost ...	86
Česká pedologická společnost ...	88
Česká politologická společnost ...	90
Česká sociologická společnost ...	92
Česká speleologická společnost ...	94
Česká společnost antropologická ...	96
Česká společnost ekonomická ...	98
Česká společnost entomologická ...	100
Česká společnost experimentální biologie rostlin ...	103
Česká společnost histo- a cytochemická ...	105
Česká společnost chemická ...	107
Česká společnost novořeckých studií ...	109
Česká společnost ornitologická ...	111
Česká společnost pro biochemii a molekulární biologii ...	114
Česká společnost pro ekologii ...	116
Česká společnost pro katolickou teologii ...	118
Česká společnost pro krajinnou ekologii ...	119
Česká společnost pro kybernetiku a informatiku ...	122
Česká společnost pro mechaniku ...	124
Česká společnost pro právo životního prostředí ...	127

Česká společnost pro religionistiku	... 129
Česká společnost pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia	... 131
Česká společnost pro strukturní biologii	... 133
Česká společnost pro vědeckou kinematografii	... 135
Česká společnost pro vlastnosti vody a vodní páry	... 137
Česká statistická společnost	... 139
Česká vědecká společnost pro mykologii	... 141
Česká zoologická společnost	... 144
Českomoravská psychologická společnost	... 146
Česko-slovenská biologická společnost	... 148
Československá mikroskopická společnost	... 150
Československá společnost mikrobiologická	... 152
Český komitét pro geodézii a geofyziku	... 154
Jazykovědné sdružení České republiky	... 155
Jednota českých matematiků a fyziků	... 157
Jednota klasických filologů	... 160
Kruh moderních filologů	... 162
Krystalografická společnost	... 164
Matice moravská	... 166
Sdružení historiků České republiky (Historický klub 1872)	... 169
Společnost Edvarda Beneše	... 171
Společnost pro církevní právo	... 173
Společnost pro dějiny vědy a techniky	... 175
Společnost pro estetiku	... 177
Společnost pro technologie ochrany památek – STOP	... 178
Společnost pro vědu o laboratorních zvířatech	... 179
Teatrologická společnost	... 180
Přehled společností	... 181
Summary	... 186

Předmluva

Je to neuvěřitelné, ale Rada vědeckých společností slaví již 35-té výročí své existence!

Každému je jasné, že vědecký pracovník pro svoji práci potřebuje laboratoř, archiv, knihovnu atd., ale vědecký pracovník se také potřebuje setkávat se svými kolegy doma i v zahraničí, potřebuje diskutovat svoji práci a problémy, se kterými se při ní setkává, potřebuje nezávisle a svobodně publikovat výsledky své práce. A tak začaly spontánně, „zespodu“, již od konce 19-tého století vznikat vědecké společnosti. Ty jsou oborově zaměřené, ale je mnoho věcí, kterým čelí všichni vědečtí pracovníci i nadšení amatéři bez ohledu na konkrétní obor. Dalším logickým krokem tedy byl vznik zastřešující organizace, která se postupně stala tím, čím je nyní – tedy Radou vědeckých společností (RVS).

Vědecké společnosti se vždy snažily (a úspěšně) zachovat si co nejvyšší míru své samostatnosti, a to i s jasnými možnostmi vlastního financování tak, aby mohly pokračovat ve svých různorodých aktivitách. Ty zahrnují činnosti vědecké, publikační, popularizační, výstavní, výukové, vydavatelské, organizačních a mnohé další. Velkým pozitivem práce vědeckých společností pro celou (a nejen vědeckou) společnost je nepochybně také organizace nejrůznějších akcí pro školy nebo pro amatérské zájemce. V této oblasti je činnost vědeckých společností nezastupitelná.

V současnosti Rada vědeckých společností velmi úzce a ve vzájemném porozumění spolupracuje s Akademií věd České republiky. Obě instituce spojuje nejen nadšení pro vědu a poznávání, ale také různorodost. A možná právě proto si Akademie věd, jejíž ústavy se zabývají nejširší paletou vědních oborů v České republice, dobře rozumí se snad ještě různorodější Radou vědeckých společností. Obě spolu překonaly i nesnadné překážky dané „zvenku“ změnami legislativy a historicky vzniklými nejasnostmi. To nakonec vyústilo ve vzájemně velmi vítaný podpis Memoranda o spolupráci a také v právní odhodu RVS od AV ČR v roce 2018, vedoucí k samostatnějšímu postavení RVS, kde vědecké společnosti organizované v RVS jsou financovány prostřednictvím AV ČR víceméně projektovým systémem, kde ovšem o kvalitě projektů nerozhoduje AV ČR, ale Výkonný výbor RVS.

Do budoucnosti přeji za sebe – a věřím, že i za celou Akademii věd – Radě vědeckých společností, i všem kolegům ve vědeckých společnostech sdruženým, stále stejné nadšení pro poznání a poznávání, a stále stejnou zvědavost. A také to, co je nutnou podmínkou pro bádání, tedy dobré finanční zabezpečení v institucích, a doma porozumění jejich blízkých.

V Praze 29. května 2025

Eva Zažímalová

emeritní předsedkyně Akademie věd České republiky

Vážení čtenáři,

dostáváte do ruky brožurku o Vědeckých společnostech, kterou jsme připravili u příležitosti 35. výročí vzniku Rady vědeckých společností. Jde o první tiskovinu, představující většinou společnosti, sdružených v RVS.

„Zrození“ RVS a podstatné momenty její dlouholeté činnosti najdete v úvodních dvou příspěvcích. Rada vznikla v roce 1990 po zániku akademického KOVS (Komise pro organizaci vědeckých společností ČSAV). Ve chvíli vzniku soustřeďovala RVS 43 společností, z nichž některé vznikly už v 19. století a v současnosti jich nemalá část oslavila 100leté výročí. Dočtete se též o hlavním zaměření činnosti většiny Společností.

Dnes koordinuje RVS 93 společností z oborů neživé přírody, živé přírody a společenských věd a je partnerem AV ČR zejména z hlediska koordinace činností a dotačních záležitostí.

Hlavní částí brožury je představení většiny našich Společností. Doporučili jsme Společnostem, aby své příspěvky zpracovaly podle pokud možno jednotného vzoru, což se většině povedlo. Osobně jsem nepovažoval naší výzvu za povinnost, takže jsme skončili na čísle 70 a přistoupili k sazbě. Přesto si myslím, že výběr Společností je reprezentativní a ukazuje dobře směry naší činnosti. Další informace si může čtenář najít na webových stránkách uvedených v „hlavičce“ Společnosti.

Připojeno je krátké Summary představující zejména hlavní zaměření našich činností.

Závěrem můj osobní dojem: Společnosti jsou často propojením vědy, výuky, popularizace a mezioborových vztahů, kdy u jednoho „odborného stolu“ sedí významní vědci a VŠ pedagogové spolu se studenty všech stupňů a zájemci, které obor opravdu zajímá. Společnosti jsou i v dnešní době trochu pomalejší než „továrny na vědu“ AV ČR a tisícíhlavá výuka na VŠ. Ty určitě tvoří základ naší (a samozřejmě i mezinárodní) vědy; ale Společnosti doplňují „trojnožku“ AV a VŠ; nohou sice tenčí, ale potřebnou a významnou. A my si obou těch větších „proudů“ vážíme a rádi s nimi spolupracujeme, a neřídka jsme snad i užiteční...

Lubomír Hrouda

Vědecké společnosti a RVS v období transformace

Jana Čechurová

Historie vědeckých společností sahá až do 18. století, zásadní rozmach přišel s profesionalizací vědy a také s rozvojem občanské společnosti v druhé polovině století devatenáctého a dále pak v meziválečném období. Většina ze současných vědeckých společností však vznikla až v období po druhé světové válce.¹ Tehdy také přišla zásadní změna ve způsobu jejich fungování a organizování. Ustavení centrální mimouniverzitní vědecké organizace – Československé akademie věd – roku 1952 předznamenalo změny také v organizaci a působení dosavadního bohatého spektra vědeckých společností – jednot, spolků, společností, sdružení, klubů, kruhů atd.² Komunisté se dlouhodobě snažili získat plnou kontrolu i nad veškerými vědeckými a populárně-naučnými aktivitami v zemi. Již roku 1949 byl iniciován soupis všech vědeckých společností a spolků na území města Prahy a jejich rozčlenění do skupiny podle míry vědeckosti, resp. nadšenectví. Následovaly návrhy na slučování a rušení značné části sepsaných organizací. V roce 1951 zaváděl zákon novou formu spolčovacího práva, přičemž vědecké společnosti nebyly považovány za tzv. dobrovolné organizace, a následně se musely pod některou takovou, anebo jinou veřejnou instituci přiřadit, anebo provést restrukturalizaci. V opačném případě jim hrozila likvidace a konfiskování majetku.

Vědecké společnosti byly vybírány pro vstup do ČSAV přednostně z těch, které byly klasifikovány v kategorii vysoké vědecké úrovně. Měly držet charakter výběrovosti, jejich členstvo se mělo zpočátku utvářet výhradně z vysoce kvalifikovaných odborníků, posléze bylo od této koncepce upuštěno a činnost byla umožněna i studentům příslušných oborů, pracovníkům z praxe a nakonec i laickým seriózním badatelům. Vůči Akademii byl jejich vztah ve formě volného svazku, byla jim ponechána právní subjektivita a přiznáno ekonomické zajištění z rozpočtu ČSAV v podobě čtvrtletních dotací. Akademie na druhou stranu měla právo schvalovat vědecké plány společností a vydávat směrnice pro jejich provoz. Vrcholným orgánem těchto vědeckých společností bylo valné shromáždění a výkonným orgánem dvanáctičlenný hlavní výbor, volený na tříleté období, ve kterém zasedali i dva zástupci Akademie.

31. března 1954 zahájila svou činnost Komise pro organizaci vědeckých společností při ČSAV (KOVŠ), která plnila roli ústředního koordinačního orgánu společností z přírodních i humanitních věd. Za hlavní úkol společností bylo určeno sdružovat pracovníky jednotlivých oborů, podněcovat je k vědecké práci i její popularizaci, pořádat přednášky, konference, sympózia, zájezdy, exkurze, výstavy, kurzy atd. Vysoká pozornost byla věnována personálnímu obsazení vědeckých společností, kdy hrála prim skutečná vědecká úroveň badatelů. Přinejmenším předseda musel být i politicky spolehlivý. Předsedou KOVŠ se stal expert v oboru stavebních hmot a konstrukcí František Klokner, vedle něj ve vedení usedl např. orientalista František Lexa či astronom Bohumil Šternberk. Zastoupení přírodních a společenských věd bylo vyvážené. Již tehdy získávaly vědecké společnosti kolektivní členství v řadě významných mezinárodních organizací a pořádaly mezinárodní konference.

V této první fázi se jednalo o šestnáct vybraných vědeckých společností, z toho 10 orientovaných přírodovědně a 6 z oblasti společenských věd, a sice Jednotu československých matematiků a fyziků, Československou společnost pro mineralogii a geologii, Československou společnost zeměpisnou, Československou společnost chemickou, Československou zoologickou společnost, Československou společnost entomologickou, Československou botanickou společnost, Československou vědeckou společnost pro mykologii a Československou

1 Masarykův ústav a Archiv AV (MÚA AV), f. ČSAV Ústřední archiv, Rada vědeckých společností, k. 106, rkp. Rada vědeckých společností České republiky a společnosti v ní sdružené, zpracoval Ivo Hána a kol.

2 Následující text vychází z: Věra Dvořáčková, *Vědecké společnosti při ČSAV*, (ed. Martin Franc, Věra Dvořáčková a kol., Dějiny československé akademie věd I, 1952-1962, Praha 2019, s. 685-698. Samotná ČSAV vznikla jakožto nástupnická organizace Hlávkovy České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění.

společnost biochemickou,³ dále zde byla Československá společnost archeologická, Kruh moderních filologů, Jednota klasických filologů, Jazykovědné sdružení, Literárněvědná společnost a Československá společnost orientalistická.⁴ Řada z těchto společností pocházela ještě z éry monarchie, disponovala poměrně značným majetkem včetně nemovitého, tiskárnami či knihkupectvím. Některé vyráběly vědecké přístroje, učební pomůcky, vydávaly vlastní periodika, schraňovaly a opatrovaly archiv a odborné sbírky. Tyto aktivity však již od sklonku 40. let v důsledku turbulentních změn poměrů upadaly.

Roku 1955 byly na obdobné bázi jako vědecké společnosti k ČSAV připojeny i tzv. vědecké technické společnosti. Díky akademiku F. Kloknerovi, předsedovi KOVS, byla založena také Rada vědeckých technických společností při ČSAV, v jejímž čele pak rovněž stál. V roce 1959 byly vědecké technické společnosti z Akademie věd vyňaty a přiřčeny pod Revoluční odborové hnutí (ROH), kde došlo k jejich sloučení s různými kluby zlepšovatelů a techniků. Z nich pak vzešla masově pojatá Československá vědeckotechnická společnost (ČSVTS), jejímž předsedou se stal tehdejší rektor ČVUT Brabec. V rámci RVS vznikly zcela nové vědecké společnosti: Československá společnost pro mechaniku, Československá kybernetická společnost a Československá společnost pro nauku o kovech. V průběhu dalších desetiletí se počet společností ze všech tří badatelských oblastí kontinuálně rozrůstal. Zcela mimo rámec KOVS naopak zůstal celý komplex vědeckých společností věnujících se jednotlivým oblastem medicíny. Ty od roku 1949 zastřešovala Československá lékařská společnost J. E. Purkyně, sídlící a vlastnící pražský Lékařský dům.⁵

V roce 1989 bylo k ČSAV již přidruženo 43 vědeckých společností s 32 000 členů.⁶ Stejně jako dnes se společnosti dělily podle zájmu o neživou (9 společností) a živou (16 společností) přírodu a o společenské vědy (18 společností). Přírodovědné společnosti sdružovaly více členů, společenskovední zas nabízely širší paletu zkoumaných vědních oblastí. Největší společností zůstala i po desetiletích Jednota československých matematiků a fyziků (3 720 členů). Jen v průběhu roku 1989 společnosti uskutečnily tisíce nejrůznějších akcí. Rozvoj činnosti některých společností byl narušován a omezován množstvím „tabu“, která limitovala jejich přínos na domácí i mezinárodní vědecké scéně. V té době vydávalo 9 společností celostátní vědecká periodika, 35 z nich informační bulletin. Úzce spolupracovaly s resortem školství jak na tvorbě osnov, tak na různých olympiádách a soutěžích pro mládež. 26 vědeckých společností bylo členem mezinárodních organizací, zástupci 15 z nich byli zastoupeni v jejich výborech. Jako trvalý problém se ukázal nedostatek financí pro tento typ zahraničních aktivit, především pro hrazení nákladů na fyzickou účast členů mezinárodních výborů na jejich zasedáních. Část prostředků získávaly vědecké společnosti z členských příspěvků, většina jejich činnosti byla financována z rozpočtu ČSAV.

Listopad 1989 přinesl zásadní změny do fungování vědeckých společností. Bezprostředně po Sametové revoluci se společnosti domnívaly, že jejich činnost bude do budoucna zbavena byrokratického způsobu řízení a díky oživené společenské aktivitě poroste i aktivita vědeckých společností. Proces jejich transformace nebyl jednoduchý. Tradiční společnosti byly již před desítkami let ve své činnosti značně okleštěny a ekonomicky podvázány, nezbylo jim než fungovat v těsné ekonomické symbióze s ČSAV a najednou byly konfrontovány s řadou aspektů rychlého nakročení k tržním poměrům. Týkalo se to jak prostor, kde sídlily, tak tiskovin, které vydávaly, stejně jako financování členství v mezinárodních organizacích. Zároveň uvolnění politických a společenských poměrů přineslo velký nárůst počtu vědeckých společností, mnohdy ovšem doprovázený menším počtem členstva.

Na konci března roku 1990 obdrželi všichni předsedové a vědeckí tajemníci vědeckých společností dopis od vedení ČSAV,⁷ v němž dostali na vědomí, že vědecké společnosti budou odděleny od ČSAV. Přípis konsta-

3 V následujících letech se postupně přidaly Československá společnost meteorologická, Československá společnost parazitologická, Československá astronomická společnost a Československá společnost mikrobiologická.

4 Později přibýly Československá společnost historická, Jednota filozofická, Československá vědecká společnost psychologická, Společnost československých národopisců a Československá společnost ekonomická.

5 Kontinuálně navazuje na Spolek českých lékařů (vznik 1862). V současnosti sdružuje více než 120 společností.

6 „Ve vědeckých společnostech jsou na bázi dobrovolnosti organizováni pracovníci ČSAV, SAV, vysokých škol a resortů, čímž je vytvořen mimořádně významný a nenahraditelný vědecký potenciál...“ rkp. Činnost vědeckých společností při ČSAV, MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 96.

7 Dopis předsednictva Komory volených zástupců pracovišť ČSAV předsedům a vědeckým tajemníkům vědeckých společností ze dne 28. března 1990, MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 96.

Kubistické domy pod Vyšehradem, sídlo KOVS a posléze krátce sekretariátů některých vědeckých společností

toval, že „Komise pro organizaci vědeckých společností při ČSAV byla nástrojem ideologického dohledu nad sdružováním vědeckých pracovníků.“ Proto oznamoval potřebu její personální obměny a vybízel k zamýšlení nad smyslem její existence a činnosti. Dopis naznačuje, že by si společnosti měly samy rozhodnout, v jaké podobě budou nadále existovat, a dále poukázal na to, že po finanční stránce existují i jiné cesty, než se pouze spoléhat na rozpočet ČSAV. Ty, které se i do budoucna rozhodnou zůstat přidružené k ČSAV, budou podřízeny režimu čerpání finančních dotací a kontrole hospodaření. Zde je třeba vnímat širší kontext, kdy se vznášely otázky nad samotnou existencí ČSAV, uvažovalo se o návratu vědy na vysoké školy, a také úspory byly čím dál více frekventovaným tématem.

Sekretariát KOVS měl být v souladu s redukcí administrativy zmenšen na minimum. Společnostem bylo dále sděleno, že v měsíci dubnu se jejich zástupci setkají a budou jednat o tom, co s KOVS bude dál. V březnu 1990 byl zrušen Academia club, který fungoval od 60. let, a svým členům poskytoval 20ti procentní slevu na nákup v nakladatelství Academia.⁸ Nakladatelství se zároveň rozhodlo, že vědecké časopisy, které dosud vydávalo a byly vázány na jednotlivé společnosti, „předá“ plně těmto společnostem, ev. bude hrát pro tisk pouze roli prostředníka, což představovalo podstatnou komplikaci pro jejich další vycházení.⁹

V rámci tlaku na KOVS došlo k vystěhování jejich sekretariátu a k personálnímu zeštíhlení. Z dokumentace se jeví, že dočasné útočiště našel KOVS v prostorách ÚOCHB (Ústav organické chemie a biochemie), resp. tento ústav na sebe převzal náklady spojené s činností KOVSu. Díky zásahu předrevolučního předsedy KOVS prof. Jana Škody byly v sekretariátu ponechány místo šesti alespoň tři osoby – vedoucí,¹⁰ ekonom a sekretářka, a KOVS získal místo v prostorách prezidia ČSAV na Národní třídě. Jeho dosavadní prostory na Rašínově (Engelsově) nábřeží č. 6 byly přenechány těm vědeckým společnostem, které v nových poměrech ztratily své dosavadní prostorové zázemí, nebo se nacházely v prostorové tísní.¹¹ ÚOCHB na sebe převzal v této krizové době placení pronájmu, odběru plynu i telefonů, což zpětně po RVS opakovaně vymáhal.

⁸ Tamtéž.

⁹ Viz korespondence mezi prof. Valenou a novým ředitelem nakladatelství ing. Zvěřinou z listopadu 1990. Ke změně mělo dojít od 1. ledna 1991. Nakladatelství zároveň hodlalo přejít na moderní počítačovou sazbu. MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 96.

¹⁰ Měl být v kontaktu se všemi společnostmi, pomáhat řešit jejich problémy, řešit složitou otázku jejich postavení ve společnosti, řešit problémy s nakl. Academia, polygrafickým průmyslem, Národním výborem hl. města Prahy atd. Dopis s přílohami prof. Jana Škody akademiku Katětovovi z 12. dubna 1990, MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 96.

¹¹ Jednalo se o Čs. geografickou společnost, Jazykovědné sdružení, Literárněvědnou společnost, Čs. psychologickou společnost, Kruh moderních filologů. Některé ze společností již na této adrese sídlily, ale sdílely společné místnosti.

Dne 23.dubna 1990 se konal z iniciativy prezidia ČSAV, předsednictva Komory volených zástupců pracovišť ČSAV a předsednictva Komise pro organizaci vědeckých společností při ČSAV aktiv předsedů vědeckých společností za přítomnosti místopředsedy ČSAV akademika M.Katětova a člena předsednictva Komory volených zástupců pracovišť ČSAV RNDr Z.Brandla, CSc.

Aktiv předsedů přijal rezignaci KOVSu, přijal naprostou většinou hlasů ustavení nového orgánu vědeckých společností s názvem Rada vědeckých společností při ČSAV, zvolil 9ti členný přípravný výbor této Rady a pověřil řízením jeho práce /vypracováním návrhu koncepce činnosti Rady včetně jejího organizačního uspořádání/ akademika Jaroslava Valentu.

Jednomyslně vyslovil důvěru sekretariátu KOVSu, který se tak stává sekretariátem konstituované Rady vědeckých společností při ČSAV.

Navrhuje se, aby k 1.6.1990 byl o 50 % redukován sekretariát Rady v počtu tří lidí začleněn do rámce sekretariátu prezidia ČSAV /dosud byl hospodářsky a administrativně zajišťován ÚOCHB ČSAV/.

Zápis se zasedání prezidia
ČSAV z 16. května 1990
o zrušení KOVS a vzniku RVS

23. dubna 1990 ve 13.30 v místnosti 206 se na prezidiu ČSAV sešli zástupci vědeckých společností za přítomnosti místopředsedy ČSAV matematika Miroslava Katětova. Zde dosavadní vedení KOVS rezignovalo. Většinou hlasů pak bylo přijato ustavení nového orgánu – Rady vědeckých společností při ČSAV. Byl zvolen devítičlenný přípravný výbor a zároveň vyslovena absolutní důvěra dosavadním členům sekretariátu KOVS, který se poté změnil na sekretariát RVS.¹² V čele RVS byl přípravný výbor.¹³ Vznikl návrh stanov RVS, kdy výkonný výbor s tříletým mandátem měl být devítičlenný, po třech zástupcích z každé skupiny oborů. Předseda výkonného výboru měl být volen tajně. Na zasedání výkonného výboru i pléna měl být zván zástupce prezidia ČSAV. Výbor se měl scházet nejméně dvakrát ročně, plenární zasedání se mělo konat každoročně. Plénium RVS se poprvé sešlo ve středu 27. června 1990.

Od samého začátku musela RVS, resp. sdružené vědecké společnosti, čelit novým výzvám. Režijní náklady najednou výrazně stouply – společnosti se potýkaly nejen s rozkladem dosavadní tiskařské a distribuční sítě svých periodik, nejen s prostorovými problémy, ale vzrostly ceny poštovního, kancelářského materiálu, objevil se tlak na používání pouze licencovaného softwaru a striktního dodržování pravidel při zaměstnávání a najímání osob na práci.

V rámci prohlubující se federalizace byla vytvořena Rada českých a slovenských vědeckých společností, která sdružovala 60, resp. 79 vědeckých společností a 47 tisíc členů.¹⁴ Společnosti od května 1991 fungovaly podle zákona o sdružování občanů (č. 83/1990 Sb.) a jejich počet kontinuálně narůstal (1993, 49 českých společností, 1994, 52, 1995, 53). Se vznikem České republiky k 1. lednu 1993 byly vědecké společnosti vyzvány, aby svou činnost realizovaly v novém formátu, změnily název, který bude odpovídat novému státoprávnímu uspořádání a především dbaly na to, aby dotace, které od státu získají, byly účelově vynaloženy pouze pro potřeby českých vědeckých společností. Z názvu RVS rovněž vymizel dovětek „při ČSAV“.¹⁵ Zároveň došlo

12 Zpráva pro prezidium ČSAV z 27. dubna 1990. MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 96. Tajemnicí zůstala PhDr. Lenka Měchurová.

13 Bez titulů – J. Valenta, V. Gardavský, J. Hanzal, I. Hrazdára, B. Novák, J. Panevová, J. Pátek, J. Pick, J. Řehák a S. Hejný. Zápis z 2. zasedání přípravného výboru RVS konaného dne 15. 6. 1990, MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 96.

14 Prof. Valenta uvádí v každém dokumentu jiný údaj, možná je rozdíl dán dynamičností doby.

15 Přípis prof. Valenty předsedům společností z 24. listopadu 1992, MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 96.

Část předsednictva RVS
v roce 1995 v Brně; zleva
tajemník J. Lisý, J. Folta,
předseda J. Valenta, Š. Zajac

k transformaci ČSAV do AV ČR a vědecké společnosti nebyly zahrnuty do rozpočtu nové instituce. Teprve dodatečně bylo žádáno o dotace pro jejich činnost (ve výši 6,5 milionu), kdy předseda Akademie Rudolf Zahradník a předseda RVS Jaroslav Valenta společně apelovali na ministra financí Ivana Kočárníka.¹⁶ Na přelomu období plného nejasností půjčila Akademie vědeckým společnostem 2 miliony.

Pro RVS byla klíčová osobnost prvního předsedy prof. Ing. Jaroslava Valenty, DrSc. (viz též box 1). Absolvoval ČVUT, Fakultu strojního a elektrotechnického inženýrství (1951), na strojní fakultě se roku 1963 habilitoval, 1987 získal profesuru. Od roku 1981 byl členem korespondentem ČSAV. Mezi lety 1951 a 1989 byl zaměstnán ve Státním výzkumném ústavu pro stavbu strojů, po Listopadu přešel na FSI ČVUT.¹⁷ Valenta byl mimořádně publikačně činný, zároveň byl i autorem řady patentů, většinou se věnujících kloubním náhradám a implantátům. Rozvinul obor biomechanika člověka. Jeho vědecké výsledky byly publikovány v řadě zemí, v podstatě na všech kontinentech. Již od konce 80. let byl členem a čestným členem řady mezinárodních organizací, a to především mimo socialistický sektor. Byl také členem vědecké rady jak ČVUT, tak Univerzity Karlovy. Byl předsedou Čs. společnosti pro mechaniku a odtud tedy začala jeho kariéra v RVS. Jeho odborné renomé bylo v podstatě na světové úrovni. Ve svých 63 letech začal řídit Radu vědeckých společností. Na funkci rezignoval z 31. prosince 2001.¹⁸

Valenta se již od počátku snažil chovat velmi ofenzivně a shánět peníze a podporu pro RVS z různých zdrojů. Jedním z prvních oslovených bylo Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových,¹⁹ od něž se snažil získat podporu především pro ediční činnost a výjezdy do zahraničí. Hlávkovo nadání se podílelo také na přípravě řady kongresů a konferencí. Na podzim roku 1990 plánovala RVS vznik vydavatelského konsorcia (výrobního podniku) vědeckých periodik s podílem Hlávkova nadání ve výši 200 000 korun. Nový polygrafický podnik by pak sloužil i potřebám Hlávkova nadání. Ušetřené prostředky chtěla RVS přesunout do investic.²⁰ Členové VV RVS začali průběžně shánět vhodné tiskárny. Již tehdy řešili otázku inzerce a sponzorů, nejlépe zahraničních. Kvůli sponzoringu byla opakovaně oslovována např. Komerční banka.

16 Korespondence z ledna 1993 mezi Akademií a ministerstvem financí, MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 96.

17 Valentův životopis z 20. prosince 1990, MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 95.

18 Tamtéž, Zápis z jednání VV RVS z 15. listopadu 2001.

19 Nadace založená Josefem Hlávkou roku 1904 si jako jediná udržela právní kontinuitu až dodnes. V 50. letech byla sice připravena o velkou část majetku, nepřestala však fungovat. V čele nadání byl v 50. letech prof. Bohumil Němec, protektorem nadání se stal Zdeněk Nejedlý. Po roce 1989 se plně věnuje podpoře studentů i vědců.

20 Návrh Konsorcium vydavatelů vědeckých periodik, MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 96.

Některé časopisy ovšem nebyly schopny v této době dostát svým závazkům, a proto se muselo vracet předplatné. Aktivně se naopak choval tradiční časopis Vesmír, vedený šéfredaktorem Ivanem Boháčkem, který vědeckým společenstvem nabídl možnost zveřejňovat v něm informace a oznámení o chystaných akcích, snížené předplatné a rovněž přišel s podnětem obnovit ve vlastní režii Academia club, resp. Klub čtenářů vědecké literatury.²¹

RVS si zřídila i výbor pro ediční činnost, v němž byli zástupci těchto společností: Čs. entomologická, Čs. pro mezinárodní právo, Čs. pro mineralogii a geologii, Čs. geografická, Čs. zoologická, Čs. pro mykologii, Čs. botanická, Čs. pro dějiny věd a techniky, Jednota čs. matematiků a fyziků, Čs. chemická, Čs. mikrobiologická, Čs. imunologická, Čs. pedagogická a Čs. biochemická.²²

Valenta se snažil RVS, resp. společnosti, které zůstaly zpočátku rozpočtovými organizacemi a hospodařily s 4 miliony ze státního rozpočtu,²³ všestranně zviditelnit a dokázat užitečnost vědeckých společností. Jednou z možností bylo zapojit členy vědeckých společností do přípravy nových školních učebnic a osnov, k níž byla vyzvána ČSAV. Dále RVS nabízela poradenské a expertní služby vrcholným státním orgánům, např. poslancům Federálního shromáždění. Neváhal se přímo obracet na jednotlivé ústavní činitele, jednak s představením portfolia RVS a jednak s prosbami, např. federálního ministra financí Václava Klause opakovaně oslovil s přáním, aby plánované změny v polygrafickém průmyslu i zdanění tiskovin byly regulovány v tom smyslu, aby neznamenal katastrofu pro vědecká periodika.²⁴ Ministr financí mu odpověděl, že neperiodické tiskoviny budou zatíženy nulovou daní, což jistě rozhání obavy o budoucnost vědy.²⁵ O otázce vědeckých periodik jednal v České národní radě také s poslankyní Jaroslavou Moserovou.²⁶ S časovým odstupem psal i předsedovi vlády Marianu Čálovi a předsedovi české vlády Petru Pithartovi. Argumentoval tím, že vědecká periodika nikdy nebyla ekonomicky soběstačná, protože vycházejí v malých nákladech. Proto se neobejdou bez dotací. Zároveň upozorňoval na to, že tato periodika jsou bezesporu kulturním, vzdělávacím i odborným přínosem a také na to, že některá vycházejí už 120 let. Plánované zdanění 22 procenty by pro ně bylo likvidační. Jednotlivé společnosti se obracely i na své zahraniční kontakty ve snaze získat podporu pro zachování vydávání českojazyčných časopisů jako důležitého kultivačního prostředku nejen pro vědecké prostředí. Již tehdy se totiž objevil enormní tlak na vydávání časopisů pouze anglicky. Prof. Valenta zasílal zprávy o činnosti RVS prezidentu republiky, ministrům či rektorům a snažil se budovat či udržovat povědomí o důležitosti této instituce.

Ve stejné době došlo k deregulaci nájemného z nebytových prostor, čímž vyvstal vědeckým společenstvem další problém. Jejich sekretariáty sídlily často právě v takových prostorách. V Praze bylo možné zvyšovat nájemné od poloviny roku 1991. RVS usilovala o to, aby na tyto náklady získaly společnosti dotace, jež by aspoň zčásti rozdíl pokryly. Nejvíce postiženo bylo asi 10 společností. Větší část společností ovšem sídlila přímo ve vědeckých ústavech, resp. prostorách, které sloužily vědě a vzdělání (na některých vysokých školách), např. Česká astronomická společnost v planetáriu ve Stromovce, Krystalografická společnost v Ústavu makromolekulární chemie nebo Historický klub v Emauzích v prostorách Historického ústavu. Řada společností sdílela společně suterénní prostory na Rašínově nábřeží č. 6, v předchozím sídle KOVS. V roce 1991 však bylo zřejmé, že se na dům vztahuje restituce.²⁷

Změněné poměry přinesly řadu nových aspektů i do zahraniční spolupráce vědeckých společností. Otevřela se pro ně velká paleta nových možností, zároveň však chyběly prostředky pro jejich realizaci. V předlistopadové éře ČSAV hradila plně 20 výjezdů členů vědeckých společností každý rok, nyní již byla nutná participace samotných společností. I v tomto případě se vedení RVS snažilo spolupracovat s Hlávkovým nadáním a po-

21 Sdělení všem vědeckým společenstvem z 15. listopadu 1991, MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 96.

22 Prezenční listina 29. září 1990, MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 42.

23 Minimální členský příspěvek byl stanoven na 50 korun. Se čtyřmiliónovým rozpočtem hospodařily společnosti již v roce 1985, tehdy tvořily polovinu z rozpočtu mzdy, více než milion stálo vydávání časopisů. Roční dotace jednotlivým společenstvem se pohybovaly na počátku 90. let v rozpětí 6000 až 316 000. MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 40.

24 Dopis J. Valenty V. Klausovi z 20. prosince 1990, MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 96.

25 Dopis V. Klause J. Valentovi z 28. ledna 1991, MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 42.

26 Zápis z 5. zasedání VV RVS z 20. listopadu 1990, MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 96.

27 Zápis o jednání z 20. září 1991, MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 40.

krytí některých cest získat zde.²⁸ Oproti dřívější době naopak nebylo třeba provádět vyhodnocování členství v mezinárodních organizacích a analyzovat zahraniční styky z hlediska vědeckého, ekonomického a také politického.²⁹ Důležitou položkou bylo rovněž členství vědeckých společností v mezinárodních organizacích, což byla a je poměrně nákladná záležitost, kterou společností před rokem 1989 plně hradil stát. V polovině 90. let se to týkalo více než dvaceti společností, z nichž některé byly členy více mezinárodních organizací. Oproti roku 1989 se náklady takto vynaložené zdvojnásobily, tehdy činily asi 400 tisíc korun, což byla desetina rozpočtu RVS.³⁰ Celkově byly prostředky mezi tři základní pilíře – živá příroda, neživá příroda, společenské a humanitní vědy – v průběhu 90. let děleny v podstatě rovnoměrně.³¹

V první polovině devadesátých let se systém žádání o příspěvek z veřejných zdrojů pro vědecké společnosti proměnil v předkládání projektů, na které bylo možné žádat účelovou dotaci. Jednalo se např. o terénní výzkum u etnologů, či o publikaci zpracovávající ideologicky nezátíženě historiografii mezi lety 1945 a 1990, kdy o prostředky za Historickou společnost žádal guru oboru prof. Robert Kvaček.³² Stejným způsobem bylo žádáno ale třeba i o dotaci na vydávání Časopisu Matice moravské, hlavního historického periodika na Moravě. Jednalo se o podpory v rádech desítek tisíc korun. V žádosti tedy muselo být specifikováno, na co budou prostředky konkrétně vynaloženy. Se všemi výše uvedenými výzvami se vědecké společnosti i RVS vyrovnaly a proces transformace zvládly.

Průběžně se hledal formát koexistence Akademie a RVS. Jejich sepětí zůstávalo velmi těsné jak ideově, tak prakticky a ekonomicky. Když byla roku 1999 podepsána dohoda o spolupráci mezi Kanceláří AV a Archivem AV o kontrole spisové a skartační služby,³³ přineslo to i Radě vědeckých společností přehledný systém členění agendy a její následné odevzdávání k uložení do Archivu AV, kde jsou již roztríděné materiály RVS uloženy v rámci Ústředního archivu ČSAV, což umožnilo vznik této studie.³⁴

Od roku 2000 fungovaly vědecké společnosti podle zákona o registrovaných spolcích, který nahradil starší úpravu. V té době bylo v RVS sdruženo 65 společností, včetně dvou poněkud nestandardních. Roku 1999 projevila zájem o členství Učená společnost³⁵ a o rok později se stal členem Klub českých skeptiků Sisyfos.³⁶

Na počátku roku 2002 byl po rezignaci prof. Valenty na funkci předsedy zvolen do čela RVS prof. MUDr. Ivo Hána, CSc.³⁷ Narodil se 11. března 1928 v Berouně, byl tedy jen o rok mladší než jeho předchůdce ve funkci. Absolvoval lékařskou fakultu UK, roku 1981 se habilitoval a bezprostředně po sametové revoluci byl jmenován vůbec prvním profesorem imunologie v Československu. I přesto, že byl nestraníkem, podařilo se mu roku 1984 prosadit v Ústavu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů vznik samostatné katedry lékařské imunologie. Stal se jejím vedoucím a snažil se přispět k rozvoji imunologie jako samostatného vědního oboru na ministerstvu, na vysokých školách i v Akademii věd. Byl autorem stovek vědeckých publikací, z velké části publikovaných v zahraničí, kde byl i členem řady vědeckých společností. Po Listopadu 1989 vedl několik let Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví, poté byl jeho hlavním působištěm IKEM.³⁸

28 Již v říjnu 1990 proběhlo např. jednání o cestě zástupců politologické společnosti na XV. Světový kongres Mezinárodní asociace pro politické vědy v Buenos Aires. MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 42.

29 Srv. Korespondenci z roku 1987-1989. MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 42.

30 MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 10.

31 MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 95.

32 Projekt pak realizoval Josef Hanzal. Žádosti o dotace jsou uloženy MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 95.

33 Za Archiv podepsal dohodu Antonín Kostlán, za Akademií Rudolf Zahradník, MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 95.

34 Teprve až roku 2007 byl VV RVS proškolen D. Brádlarovou z MÚA AV ČR ohledně zákona o archivnictví a jeho aplikace na vědecké společnosti. Na plenárním zasedání pak D. Brádlarová proškolila i zástupce jednotlivých společností. V současnosti materiály RVS spravuje PhDr. Jan Hálek, Ph.D., kterému tímto děkuji za ochotu a pomoc.

35 MÚA AV, f. ČSAV ÚA, RVS, k. 95. Učená společnost byla ustavena 10. května 1994 v Karolinu, tehdy ji tvořilo 36 členů, dnes 111. Jejím hlavním cílem je podpora svobodného pěstování vědy a šíření vědeckých poznatků. Jedná se v podstatě o elitářský spolek.

36 Tamtéž. Český klub skeptiků Sisyfos je součástí světového skeptického hnutí, které vzniklo roku 1976 v USA z iniciativy vědců a filozofů jako reakce na vzestup iracionality ve společnosti. Český klub vznikl roku 1995, dnes má téměř 400 členů.

37 Tamtéž, Stručný životopis nového předsedy RVS.

38 Tamtéž. Stručný životopis kandidáta na předsedu RVS. Ivo Hána zemřel 29. listopadu 2017.

Po roce 2000 čelily vědecké společnosti i RVS řadě dalších výzev. Jedna z nich souvisela s novým systémem financování vědy podle publikačních výstupů a kategorizace časopisů do různých úrovní a hodnot.³⁹ Vedení RVS se snažilo obhájit nárok společností na dotaci vydávání časopisů s tím, že „všechna periodika, vydávaná společnostmi, jsou specifická a nezastupitelná a že naprostá většina z nich je vyloženě kvalitní a mnoho z nich vychází již několik desetiletí.“⁴⁰ Vedle tlaku na vědeckou úroveň periodik se zároveň objevuje i zvýšený tlak na popularizační činnost, především v médiích, na prvním místě v televizi.

Dalším problémem byl i rostoucí zájem nových společností o vstup do RVS, jež zajišťovala spolufinancování jejich činnosti, čímž ovšem mnohdy docházelo k atomizaci jednotlivých společností a překryvu oborů, kterým se společnosti věnovaly. Do budoucna tak společnosti usilující o vstup musely jasně vysvětlit, jak se liší od těch stávajících.⁴¹ Na rok 2010 dotaci na projekty získalo 14 společností ze sekce Neživá příroda, 20 z Živé přírody a 26 ze Společenských věd, rozdělovalo se tehdy 5 a půl milionu korun. Několik společností nebylo v přidělení dotací úspěšných.⁴² V té době již měla RVS 72 společností, ale pouze 34 tisíc členů, narůstal tedy počet společností, ale počet členů stagnoval, resp. jednotlivé společnosti měly daleko méně členů než bylo obvyklé na počátku 90. let.

Na plenárním zasedání RVS roku 2010 došlo k vydefinování cílů vědeckých společností i úkolů RVS. Hlavními cíli vědeckých společností v České republice byla seriózní popularizace vědeckých oborů a poznatků v oblasti středního a vysokého školství, vydávání odborných publikací a periodik, zveřejňování aktuálních novinek, získávání mladých adeptů pro vědeckou činnost, obecná podpora bádání, odměňování úspěšných pracovníků, organizace přednášek, seminářů, kongresů, výstav a knihoven a pomoc při organizaci zájezdů na zahraniční kongresy. RVS pak měla navazovat kontakty mezi vědeckými společnostmi v ČR, podporovat a zajišťovat kontakty s příbuznými vědeckými společnostmi a institucemi v zahraničí, podporovat členství v mezinárodních a nadnárodních společnostech, federacích a uniích, podporovat účast mladých pracovníků na mezinárodních kongresech, realizovat oponentní řízení při posuzování návrhů projektů předložených jednotlivými společnostmi pro získání finanční dotace, realizovat potřebnou spolupráci mezi RVS ČR a AV ČR v oblastech týkajících se vědy, všestranně podporovat aktivity svých vědeckých společností, poskytovat konzultace ekonomického charakteru a administrativní pomoc pro vědecké společnosti.⁴³ V této činnosti pokračuje dodnes.

39 Tamtéž, Zápisy ze zasedání předsednictva RVS, listopad 2007.

40 Tamtéž, Zápis z 21. listopadu 2007.

41 Tamtéž, Zápis z 22. října 2009.

42 Tamtéž.

43 Tamtéž, Zápis z plenárního zasedání Rady vědeckých společností ČR ze dne 25. listopadu 2010.

Vzpomínka na prof. Ing. Jaroslava Valentu, DrSc.

Prof. Valenta se narodil 7.10.1927 v Třemošné u Plzně, kde jeho rodiče bydleli. Brzy se však přestěhovali do Plzně. Zde vystudoval Střední průmyslovou školu a začal studovat na ČVUT, fakultě strojní. V roce 1952 se oženil a přestěhoval do Prahy.

Po studiích zahájil svoji profesionální činnost strojního inženýra ve Státním výzkumném ústavu pro stavbu strojů (SVÚSS) v Praze. Hlavní pozornost věnoval pevnosti a životnosti vysokotlakých těles chemického a energetického průmyslu, namáhaných za extrémních podmínek.

Pod jeho vedením byl v SVÚSS vytvořen soubor originálních algoritmů pro řešení složitých a rozsáhlých potrubních systémů. Tento soubor programů byl srovnatelný s významnými systémy vytvořenými v té době v USA a Japonsku. K významným vědeckým přínosům patří i jeho návrh modelu konstituční rovnice pro popis creepu těles, který vychází z fyzikální paměti materiálu a časové identity poškození při změně tenzoru napětí.

Téměř 30 let se věnoval rozvoji oboru biomechanika a zasloužil se o rozvoj biomechaniky v Československu. Byl průkopníkem v oblasti výzkumu mechanických vlastností živých tkání a jejich náhrad. Navrhl, jako jeden z prvních autorů, numerický model predikce ischemie myokardu, umožňující simulaci rozvoje tohoto závažného onemocnění za různých podmínek.

V rámci biomechaniky se také věnoval biomechanice kloubů člověka a jejich náhradám a spolupracoval s lékaři z Ortopedické kliniky Fakultní nemocnice Bulovka.

Na základě mezinárodního ohlasu jeho vědecké činnosti v této oblasti byl zvolen členem světového řídícího výboru pro biomechaniku, USA a podílel se na přípravě světového biomechanického kongresu The World Council for Biomechanics, Japan. Jeho práce v oblasti mechaniky cév a kardiovaskulárního systému měly mezinárodní význam.

Pod jeho vedením na Fakultě strojní ČVUT v Praze vyrostla celá generace biomechaniků a inženýrů. Spolu s dalšími spolupracovníky sestavil řadu učebních textů, které se staly základní učebnicí pro studenty technických lékařských oborů. Jako pedagog byl známý svým mírným přístupem a schopností srozumitelně vše vysvětlit. Významně přispěl k propojení technických a medicínských věd.

V roce 1999 byl zřízen Fakultou strojní ČVUT v Praze a Česko-slovenskou společností pro biomechaniku při AV ČR Nadační fond pro biomechaniku člověka, jehož byl předsedou. Za práce které byly přínosem v oblasti biomechaniky byla udělována Cena prof. Valenty a prof. Čiháka.

Byl členem mnoha mezinárodních vědeckých společností. Za svou vědeckou činnost získal řadu ocenění - státní vyznamenání Za zásluhy o výstavbu, udělení Zvoníčkovy a Hýblovy medaile, čestnou plaketu The American Society of Engineers a další. Byl předsedou Rady programů Eureka ČR, členem rady Inženýrské akademie ČR a dalších domácích vědeckých společností. V rámci své práce navštívil řadu zahraničních zemí, Japonsko, USA, Německo, Singapur a další.

Byl autorem 11 monografií a publikoval více než 200 vědeckých prací v domácích i zahraničních časopisech. Jeho aktivita a význam v oblasti mechaniky byla oceněna jmenováním předsedou Společnosti pro mechaniku při ČSAV a později zvolením do čela samostatné Rady vědeckých společností v roce 1990; funkci vykonával jako první předseda do roku 2001.

Posledních 10 let se věnoval rodině a především vnoučatům. Zemřel v roce 2014.

Jeho odkaz žije dále v práci jeho žáků a následovníků. Byl nejen vynikajícím vědcem a pedagogem, ale také skromným člověkem se zájmem o sport. Navždy zůstane v našich srdcích.

Ing. Jitka Havlíková
dcera
únor 2025

Letem světem 35 lety Rady vědeckých společností

Lubomír Hrouda

Předchozí shrnující kapitola kolegyně Jany Čechurové, založená na podrobném studiu archivních materiálů o RVS, uložených (kromě některých úplných počátků) v Masarykově ústavu a archivu AV ČR nás seznámila s existencí vědeckých společností vznikajících různě na konci 19. a v průběhu 20. století, existujících samostatně (obvykle volně afiliovaných k některé z vysokých škol), nebo různě shromážděných pod „křídly Akademie věd“, od konce padesátých let 20. století pak centralizovaných a financovaných útvarem ČSAV zvaným KOVS (Komise pro organizaci vědeckých společností).

Velmi rychlý sled popřevratových událostí v devadesátých letech vyústil v požadavek osamostatnění vědeckých společností jako samostatných subjektů, s pokud možno určitými možnostmi vlastního financování, samosprávy a zejména volné výzkumné, výukové, organizační či vydavatelské činnosti. Jak již bylo zmíněno, ke zrušení KOVS a vytvoření Rady vědeckých společností došlo v Akademii věd v jediný den, 23. dubna 1990 (viz zápis ze zasedání presidia ČSAV na str. 12); na „startovní čáře“ tu stálo 43 společností.

Složitou transformační situaci devadesátých let, projevující se zejména v nedostatku financí, zvyšování nájmů prostor, cen tiskových služeb a v mnoha dalších oblastech, se zabýval předchozí článek. My se pokusíme shrnout hlavní oblasti činnosti Společností v průběhu celé existence RVS a důležité milníky na této dlouhé cestě.

Celý článek je, vzhledem k tomu, že jsem ve výboru RVS téměř od počátku pracoval, spíše vzpomínkovým fejetonem zachycujícím hlavní události a změny ve vývoji RVS, než podrobnější hodnotící studií.

Struktura a organizace Rady vědeckých společností

Rada vědeckých společností ČR sídlí od svého vzniku v budově AV ČR, Národní 3, Praha 1. Za oněch 35 let se po budově sekretariát RVS třikrát přestěhoval, v současnosti sídlí ve 4. patře budovy Viola. V čele RVS stojí volený výkonný výbor, sestávající z předsedy a 9 členů, podobně jako u AV ČR jsou vždy tři členové ze tří vědních košů (neživá příroda, živá příroda, společenské vědy). Výkonný výbor byl původně (1990–1998) volen na 3 roky, od roku 1998 dosud je volen na 4 roky. Organizačně byl sekretariát řazen střídavě ke kanceláři Akademie věd (KAV) resp. ke Středisku společných činností (SSČ); od roku 2019 je samostatný (viz dále). Sekretariát byl střídavě obsazen jedním nebo dvěma tajemnicemi (tajemníky) – viz tab. 1. Složení výkonného výboru v jednotlivých volebních obdobích je uvedeno v tab. 2, 3.

Tab.1 – Tajemnice Rady vědeckých společností

PhDr. Lenka Měchurová	(přešla z KOVS–1993)
Ing. Jan Lisý	(1992–1996)
Mgr. Eva Magalová	(1996–1999)
Ivana Svobodová	(1993–2018, 2019 přešla do KAV)
Ing. Dana Kalistová	(2006–2022)
Mgr. Ludmila Němcová	(2022–dosud)

Financování RVS

Vědecké společnosti organizované v RVS jsou v principu financovány projektovým systémem: Společnosti podávají dotačnímu oddělení AV ČR jeden nebo více ročních projektů na činnost (dnes systémem Výzvy AV ČR). Projekty po odborné stránce posuzuje Výkonný výbor, který cestou sekretariátu RVS jedná se společnostmi o smysluplnosti, kvalitě a relevanci projektů, popř. o snížení požadované projektové sumy. Podávání projektů je řízeno „Metodickým pokynem pro poskytování dotací“, schváleným Akademickou

radou AV ČR. U projektů na činnost je vyžadována spoluúčast žadatele v minimální míře 30% (takže lze žádat maximálně o 70% nákladů na požadovaný projekt).

Toto projektové financování byla zavedeno v roce 1993; v letech 1990–1992 byly Společnosti financovány přechodným způsobem.

Samostatně byly Společnostem hrazeny Akademii věd příspěvky do mezinárodních organizací. Tento systém byl v roce 2018 zrušen a vznikla druhá „dotační linka“, kdy si Společnosti žádají na základě potvrzení mezinárodní organizace o hrazení ročních příspěvků, a to ve 100% výši podle stávajícího kurzu. V současnosti pracuje dotační oddělení AV ČR intenzivně na zjednodušení a souběžném podávání všech žádostí najednou. Všechny žádosti připravené a projednané sekretariátem a Výkonným výborem RVS schvaluje v daných termínech Akademická rada AV ČR.

Hlavní směry činnosti většiny Společností

S většinou činností se setkáváme pravidelně ve výročních zprávách většiny členů RVS. Proto je zde uvádíme tak trochu „vytknuté před závorku“. Za „nejtrvanlivější“ považujeme dlouhé řady ať už periodik, tak výročních setkání. Periodikům věnujeme v závěru článku i přehledovou tab. 4. Jsme si vědomi, že z mezinárodního hlediska mají ohlas výjimečné oborové kongresy, přidělované do České republiky často v dlouhých časových intervalech, navštívené tisíci vědci; ty jsou obvykle zdůrazněny ve výročních zprávách Společností i celé RVS!

Periodická publikační činnost (viz též tab. 4):

- vydávání mezinárodních vědeckých časopisů čistě anglických (u společenských věd i jinojazyčných)
- Kombinované anglicko-české vědecké či odborné časopisy
- Odborná česká (nebo slovenská) národní periodika, často i s popularizačním aspektem
- Informační bulletiny (obvykle přinášející i krátké vědecké zprávy nebo review)
- Webové časopisy (některé jsou pouze elektronické, většina ale vychází v souběhu s tištěnou verzí)

Neperiodická publikační činnost

- Knihy (obvykle české)
- Konferenční a kongresové sborníky (obvykle cizojazyčné)

Kongresy, conference, workshopy či semináře; tyto aktivity, tvořící významnou část organizační i vědecké činnosti Společností, je možno (částečně formálně) rozdělit na

- Mezinárodní, (dnes) výhradně anglické akce, od vícedenních akcí s tisíci aktivních i pasivních účastníků po úzce odborně zaměřená mezinárodní setkání v řádu desítek účastníků
- Česko-slovenské konference a semináře: Tradice vzájemné spolupráce obou bývalých států je stále silná, akce se konají obvykle pravidelně formou výročních krátkodobenních setkání; jednací jazyk je i zde stále více angličtina (nebo v kombinaci s češtinou a slovenštinou).
- Obdobná česká setkání jsou dnes oproti předchozím často obtížně oddělitelná; vesměs jde o setkání pravidelná, výročního typu, pořádaná desítky let. Jejich tabelární přehled (podobně jako o periodik) by však byl velmi obtížný, protože část společností je uvádí jako číslované výroční akce a část je pojmenovává tématem konference.
- Je nutno zdůraznit, že to této kategorie náleží i mnohá setkání v rámci Aktivit pro školy.

Akce pro školy jsou třetí nejvýraznější skupinou činnosti Společností; zde je ale aktivita u jednotlivých společností velmi různorodá.

- Pro nejvyšší stupeň VŠ (doktorský, resp. pro vynikající magisterské studenty) pořádají některé společnosti vícedenní setkání v angličtině, v podstatě „juniovní“ konference často se zahraniční účastí. Někdy Společnosti dokonce garantují studijní program resp. obor, obvykle v hraničních či interdisciplinárních oblastech
- Terénní a laboratorní kurzy pořádají společnosti obvykle pro magisterské a bakalářské studenty, často formou letních prázdninových nebo víkendových „škol“. Zejména terénní, obvykle týdenní kurzy jsou ale otevřeny i pro středoškolské studenty (a jejich učitele) nebo vážné amatérské zájemce (přednost mají samozřejmě členové Společností)

- Speciální je „level“ středních škol a posledních ročníků základních škol a jejich učitelů. Sem patří většina olympiád, pořádaných již desetiletí (zejména) přírodovědnými společnostmi, kde nejúspěšnější absolventi soutěží (a často úspěšně) i na mezinárodních olympiádách. Kursy pro učitele pořádají v některých oborech Společnosti ve spolupráci s pedagogickými fakultami Universit (příkladem budiž zejména JČMF).
- Samostatnou kategorií jsou pak akce převážně pro amatérské zájemce, původně doména amatérských astronomů a entomologů; poté, co k nám pronikl „birdwatching“, je ale základním „tahounem“ Společnost ornitologická (čítající dnes přes 7000 členů!)

Přínos vědeckých společností pro naši společnost (stát) byl značný zejména v prvním desetiletí po sametové revoluci. Je to svým způsobem logické. Členy Společností, v principu apolitických sdružení, byli často lidé vstupující po převratu do veřejného života, kteří se z platformy svých Společností vyjadřovali k mnohým právním, ekonomickým a dalším důležitým společenským otázkám. Tato společenská úloha ustoupila posléze do pozadí (díky stabilizovanému vývoji našeho veřejného života), ale naopak posílila úloha přírodovědných společností, jejichž ústí je často veřejnost (nebo naopak státní instituce) podporována v otázkách životního prostředí, ochrany přírody a krajiny; obecně tam, kde je naděje, že „voličská“ většina pochopí trpělivě vysvětlovaná stanoviska vědeckých komunit a nedá přednost krátkodobým finančním cílům (o čem mluvím – jen z posledních let: kůrovec všude, požár v Českosaském Švýcarsku, zřízení CHKO Soutok, atd.)

Obvykle jednorázové akce, tj. přednášky (a jejich cykly), exkurze, vystoupení v mediálních prostředcích, jsou početné (a i návštěvností) nejbohatší činností prakticky všech Společností; zájemce je najde v databázi „rvs. paleontologie.cz“ ve výročních zprávách všech Společností od roku 2008 (o databázi bude ještě řeč dále)

Výstavní činnost máme obvykle spojenou spíše s uměleckou sférou. U vědeckých společností není rozsáhlá, ale často je velmi specifická, pořádaná na neobvyklých místech a setkávající se s velkým ohlasem veřejnosti včetně nejmladších. Výjimečně uvedu příklad opravdu živé výstavy bezobratlých živočichů v závěru článku.

Weby Společností: aktivita důležitá zejména pro mladší generaci. Weby jsou různorodé, ale v každém případě informují o činnosti Společností obvykle v „živém čase“ a přitom jsou často i důležitým „archivem“. Za výrazný pokrok společností webů může zejména covidové období: astronomický web www.astro.cz dosahoval tehdy ročně několikamilionových návštěv a od webových aktivit Ornitologické společnosti se odvíjí exponenciální nárůst jejich členů.

Ocenění zasloužilých nebo spíše častěji mladých vědců: Společnosti jsou na rozdíl od Akademie nebo vysokých škol cenné častěji organizačně než přímo vědeckými výsledky. Naopak jejich ocenění je v rámci často mohutnějších kolektivů vědeckých společností, v nichž jsou zastoupeny veškeré složky vědecké komunity, smysluplné a možná i „robustnější“. Dnes udělují společnosti asi 70 cen, pojmenovaných obvykle po významných českých osobnostech oborů. Ceny pro významné vědce mají často dlouhou tradici (např. Babuškova cena JČMF, Nušlova cena Astronomické společnosti); naopak cen pro mladé vědce (obvykle do 35 let), spojených obvykle s drobnou finanční odměnou, v poslední době přibývá.

Naši dávní blízcí přátelé

V devadesátých letech poskytla RVS podporu nebo úzce spolupracovala s dalšími subjekty, které je nutno v historickém kontextu zmínit a budeme je zmiňovat ve vysvětlujících boxech. Jde v první řadě o Učenou společnost ČR, Společnost pro vědu a umění a Evropský kulturní klub.

Samostatnou kapitolu tvoří krátká existence Rady českých a slovenských vědeckých společností. Tato federální struktura vznikla v roce 1991 a krátce fungovala v roce 1992; za českou stranu se na jednání podíleli J. Valenta (první předseda RVS ČR), Š. Zajac, J. Foltá a L. Hrouda, partnerem za slovenskou stranu byl předseda RVS SR prof. J. Brilla. Rozdělením státu se obě organizace začaly ubírat jiným směrem a dnes, po mnoha letech, dochází k jejich informativnímu sblížování.

Box 1 – RVS a Učená společnost

Dnes už by to možná nikoho nenapadlo, ale Učená společnost, výlučná společnost excelentních vědců (a snad i umělců), pokračovatel idejí Královské české společnosti nauk (zrušené v roce 1952) a České Akademie pro vědy a umění (zrušené rovněž 1952), náležela nějaký čas volným spojením k RVS. Jednání o znovuoobnovení Učené společnosti sice započala již v roce 1990, ale k jejímu skutečnému ustavení došlo až v květnu 1994. Byla podporována od počátku Akademií věd a sídlí v budově Národní 3, ale právně, a hlavně účetně „vlála ve vzduchu“. „Životopis“ a účel Učené společnosti byl samozřejmě zcela jiný, v letech 1999–2005 ale byla součástí RVS, a to i účetně, byť se samostatným rozpočtem. Z pohledu pamětníka tuto situaci chápu: předchůdci Učené společnosti byli v padesátých letech zlikvidováni „jako třída“, zatímco Vědecké společnosti resp. posléze RVS prošly jen určitou transformací; a proto bylo asi rychlým řešením učinit z Učené společnosti jakýsi „přílepek“ k RVS. Už proto, že část politické garnitury nebyla jistě nakloněna evidentní exkluzivitě US. V letech 1999–2005 měla dokonce Učená společnost i samostatného delegáta ve VV RVS (takže byl 10členný) – konkrétně již zesnulého dr. Vladimíra Dvořáka. DrSc.

Perličku nakonec: přestože již od roku 2007(?) má Učená Společnost samostatnou oporu v zákoně, objevil jsem v archivních materiálech dopis, jímž se Učená společnost a RVS vzájemně přátelsky loučí; datovaný 2014!

Box 2 – RVS a SVU (Společnost pro vědy a umění, Washington, D.C.)

Ke spolupráci RVS a Společnosti pro vědy a umění došlo hned od počátku vzniku RVS. SVU (Czechoslovak Society of Arts and Sciences) byla založena v roce 1958 z iniciativy emigrantů dr. Jaroslava Němce a světového matematika prof. Václava Hlavatého jako mezinárodní nezisková organizace, která podporuje mezinárodní spolupráci v kultuře, vědě a vzdělávání. Ještě před sametovou revolucí získala podporu mnoha emigrovavších umělců (Jarmila Novotná, Rafael Kubelík, Rudolf Firkušný), zato mnohem méně politiků (Ladislav Feriabend, Jozef Lettrich); zbylí exiloví politici považovali nově vzniklou organizaci za vměšující se do jejich „domény“.

Pražská pobočka byla založena v roce 1992, za podpory a spolupráce RVS a Akademie věd, zejména prvního předsedy RVS J. Valenty a významných zahraničních vědců, členů Společnosti pro vědu a umění, prof. M. Rechcigla a prof. J. Třísky. Prvním předsedou pobočky se stal prof. R. Zahradník, pozdější první předseda AV ČR. Činnost pražské pobočky podporovala RVS od počátku, technicky s pomocí sekretariátu RVS.

Vrcholným počátečním aktem spolupráce bylo uspořádání mezinárodní konference na konci června 1992 v Praze a Bratislavě na téma „Československo, Evropa, Svět – věda a umění v mezinárodních souvislostech“ pod záštitou prezidenta Havla, který na konferenci též promluvil (viz Bulletin ČSAV 14/92). Šlo vlastně o jednu z mála společných akcí RVS ČR a SR (viz výše).

Přátelský, leč rovnocenný a nesmluvní vztah obou společností byl završen tím, že se česká pobočka SVA stala čestným členem RVS. SVU fungovala na stejné adrese Národní 3, až do covidové nucené přestávky pořádala s podporou sekretariátu RVS pravidelný cyklus přednášek, samostatně pak pravidelné kongresy (naposled roku 2002 v Plzni); od roku 2002 pak udělovala každoročně ceny významným českým vědcům a umělcům (posléze ve spolupráci a na půdě Senátu PČR). Stojí za zmínku, že tuto cenu obdržel v roce 2010 též druhý předseda RVS prof. Ivo Hána (společně např. s onkologem J. Kouteckým nebo dirigentem J. Bělohávkem). Poslední předsedkyně SVU prof. A. Morávková zemřela v roce 2024 a tím se činnost SVU v ČR utlumila.

Box 3 – RVS a Evropský kulturní klub

Evropský kulturní klub byl založen v roce 1990 jako sdružení vědců a umělců na podporu vzájemné komunikace, zpočátku měl i zahraniční sekce. Z původně široce pojatého projektu zbyla po několika letech jen tzv. 6. sekce pro vědu a filozofii, kterou na půdu RVS a AV ČR přivedl tehdejší předseda EKK a současně dlouholetý člen VV RVS dr. Jiří Grygar. Od roku 1995 funguje na půdě AV ČR velmi zajímavý přednáškový cyklus, podporovaný sekretariátem RVS, organizovaný dnes současným předsedou EKK dr. Peterem Zamarovským. Určitým nedostatkem spojení bylo to, že spolupráce probíhala po mnoho let na tzv. „dobré slovo“, aniž někoho napadlo, že mohou vzniknout komplikace. Ty nastaly po dohodě s AV, že RVS se z právních důvodů osamostatní jako samostatný spolek (viz dále). Přestože EKK je občas zmiňován jako spolupracující instituce ve Výročních zprávách, neexistuje písemné stvrzení této spolupráce nebo dohoda o ní. Dobrou zprávou ale je, že přes organizační problémy došlo k jednání mezi RVS a EKK a přednášková činnost Evropského literárního klubu funguje nadále dodnes.

Důležité milníky ve vlastní činnosti RVS

Většina z této problematiky byla již zmíněna v historickém nástinu vzniku a prvních kroků nové organizace. Nejkritičtější doba nastala v letech 1995–1996, kdy dotace klesly k hranici 3 mil. korun. „Záchranou vestou“ se stal program **PREZENTACE**, vypsaný v kapitole MŠMT z podnětu Rady vlády pro výzkum a vývoj (RVVV), na podporu vydávání odborných periodik a literatury a pro účast vědců na mezinárodních akcích. Na vzniku toho neakademického programu se výraznou měrou podílel předseda RVS prof. J. Valenta, který se jako místopředseda Rady programu osobně podílel na jeho konstituci a zadání: byla doba významného růstu cen tisku a dalších služeb včetně poštovního, což se projevovalo zejména u mezinárodně kvalitních a institucemi zdarma vyměňovaných periodik; a elektronický svět byl na úrovni disket a drobné mailové pošty. Finanční částky, které bylo možno dotačně využít, se mi nepodařilo v archiváliích RVS dohledat; Lze ale zodpovědně říci, že program zachránil několik desítek vědeckých a odborných periodik, majících dnes mnohdy ke 100 ročníkům (a nezdědka dosáhnuvším později na Impakt Faktor). Mám pocit pamětníka, že už nikdy později se nedostala RVS do podobné krize. A sluší se ještě připomenout, že prof. Valentu „jistil“ v Radě PREZENTACE další tehdejší člen VV RVS fyzik doc. Š. Zajac.

V roce 1998 schválil VV RVS změnu stanov a uspořádal volby do nového Výkonného výboru. Zatímco archiválie z předchozí doby se nemusely zachovat všechny, od roku 1999 existuje smlouva mezi Masarykovým archivem AV a RVS o ukládání archiválií do Akademického archivu. Možná proto se mi nepodařilo dopátrat volebních výsledků prvních dvou (nebo možná tří) volebních období, pouze vytáhnout z dokumentace všechny členy VV v letech 1990–1998 (tab. 2). Další členové výboru jsou uvedeni po jednotlivých volebních obdobích v tab. 3.

V roce 2001 se dostalo Radě vědeckých společností pozornosti ve vnitroakademickém periodickém tisku, konkrétně *Bulletinu AV ČR*, dlouhým seriálem představujícím jednotlivé Společnosti. Seriál započal interview s předsedou RVS prof. Valentou, následovaný v každém čísle představením některé z vědeckých společností; probíhal až do května 2004 a představil 32 společností, z toho dvě „přidružené“ – SVU a Učenou společnost. Konkrétní společnosti, které se v bulletinu představily, reprezentují všechny tři vědní „koše“:

2001: Astronomická, Chemická, Národopisná, Geologická, Botanická, Demografická, Antropologická, Archeologická; 2002: Československá biologická, JČMF, Orientalistická, Společnost pro kybernetiku a informatiku, Jazykovědné sdružení, Společnost experimentální biologie rostlin, Meteorologická, Imunologická, Společnost novořeckých studií, Zoologická; 2003: Společnost pro mechaniku, Společnost pro biochemii a molekulární biologii, SVU(!), Společnost pro právo životního prostředí, Psychologická, Masarykova české sociologická, Společnost pro nauku o kovech, Společnost klinické medicíny, Fytopatologická; 2004: Česká platonské společnosti, Učená společnost (!), Společnost pro krajinnou ekologii, Entomologická, Společnost pro politické vědy. Cyklus skončil v květnu 2004.

Prof. MUDr. Ivo Hána, CSc. – další osobnost jako předseda RVS (2002–2013)

Volby nového předsedy se konaly na jaře roku 2002 v mírně nervozní atmosféře. Prof. Valenta rezignoval ze zdravotních důvodů, což bylo při jeho nasazení, které věnoval (nejenom) RVS a dalším aktivitám, pochopitelné, ale přece jen trochu nečekané. Mezi dva uchazeče z „výborů“ se vklínil kandidát Imunologické společnosti, kterého jsme mnozí, neznalí lékařských kruhů, vůbec neznali. Inu, jak to říci lapidárněji než „po římsku“: přišel, promluvil a zvítězil. Seděl jsem a poslouchal jeho projev a hlavou mi běželo, proboha, snad ho zvolí; protože mluvil člověk znalý světa i života.... A zvolili (škoda, že takové volby nejsou všechny) ... Svou volební vizi pak prezentoval ještě na stránkách Bulletinu AVČR (2002/3).

Tak snad trochu důležitých dat z curricula vitae. Ivo byl přední český imunolog, jeden ze zakladatelů imunologie jako vědního oboru u nás. Byl předsedou České imunologické společnosti, pracoval v Ústavu imunologie a mikrobiologie 1. lékařské fakulty UK a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze a v 80. letech působil jako vedoucí imunitačního centra Světové zdravotnické organizace (WHO) v několika rozvojových zemích. V roce 1990 byl jmenován prvním universitním profesorem imunologie a alergie u nás.

Registr dárců kostní dřeně, který založil v roce 1991, byl první v tzv. východním bloku. Společně s profesorem Ctíradem Johnem se zasadil již v normalizaci o zařazení imunologie jako samostatného předmětu do studijního plánu českých lékařských fakult. V roce 1984 zřídil v Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů katedru lékařské imunologie. Je autorem více než 250 odborných článků, z toho přes 90 bylo vydáno v mezinárodních časopisech. Uskutečnil řadu zahraničních stáží v Evropě i v USA.

Čtenář jistě pochopí inspiraci předchozích řádků ve Wikipedii, ta je zde od toho. Ale ta nám neřekne nic dalšího, tak se vrátím ke svým (a snad i výborovým) dojmům. Ivo pracoval jako předseda 12 let, naplno, s přirozeným charismatem a laskavostí. A to do funkce nastoupil v 74 letech! I v tomto věku má např. zásluhy na vzniku a modernizaci webu RVS, na trvalé diskusi s vedením AV o důležitosti a kvalitě Společností, jimž „velel“. Ivo byl hlavně úžasný člověk, odborně a hlavně lidsky. A snad pochopíte i závěrečnou vzpomínku: v roce 2010 za mnou před volbami přišel a upřímně řekl, že ho ta práce moc baví a že by jí ještě chtěl dělat; ale že se obává, zda ty 4 další roky vydrží, ale pokud by měl příslib, že to za něj v okamžiku, kdy mu dojdou síly, někdo „vezme“, tak že by kandidoval. Obdivoval jsem jeho sílu a zápal a řekl jsem mu jasně, ať „do toho jde“. Člověk soudný nakonec vždy pozná, jak na tom je. A mým prvním krokem v „pověřeneckém roce“ byl návrh, abychom Iva jmenovali čestným členem VV, což k našemu potěšení ještě několikrát využil.

Ale abych nezapomněl - ani svět na něj nezapomněl. V roce 2008 obdržel ve Vladislavském sále státní vyznamenání za zásluhy o vědu. A v roce následujícím byl poctěn cenou Společnosti pro Vědu a umění (jak jsem již zmínil tam); sice jen v podhradním Senátu, ale vzhledem ke spolusedícím prof. Kouteckému nebo Jiřímu Bělohávkovi možná i v lepší společnosti....

20 let RVS

Ve vzpomínce na Iva Hánu jsem vynechal jednu důležitou maličkost. Byl motorem našich 20letých oslav, které se uskutečnily v roce 2010 (viz plakát k výstavě). Seriál o Společnostech v tu chvíli skončil již před 6 lety; Ve výročním roce jsme se chtěli poprvé trochu zviditelnit a domluvili jsme s AV výstavu posterů v přízemní výstavní síni, a to v průběhu podzimního Týdne vědy a techniky (dnes Týden AV). „Ochutnávkou“ byl článek předsedy RVS I. Hány (Bulletin AVČR 9/2010), shrnující význam a vývoj RVS. Samotná výstava trvala 14 dnů a setkala se s příznivým ohlasem. Bylo představeno 29 posterů od 25 Společností (včetně posteru RVS), více interaktivních exponátů a řada písemných materiálů, zejména pravidelná vědecká či odborná periodika Společností, se kterými se veřejnost jinak mohla setkat velmi vzácně. Výstavu zahájil předseda AV prof. Jiří Drahoš a předseda RVS prof. Ivo Hána. Ve výročním roce soustřeďovala RVS již 74 společností.

Plakát k výstavě

Mezi roky 2010–2015

Běh práce, výsledků i činnosti VV se stabilizoval a nedošlo k žádným zásadním změnám. Snad je tedy vhodná chvíle představit pár fotografií z jednání Výkonného výboru, který se scházel často a pravidelně ještě za předsednictví Ivo Hány. A zejména rozloučení s ním v jaru 2013, kdy se rozhodl pro vysoký věk rezignovat. Učinil tak s elegancí sobě vlastní, na setkání v „rozkvetlém“ skleníku Botanické zahrady UK.

VV RVS po zasedání v roce 2010 – balkon Knihovny AV ČR; zleva tajemnice I. Svobodová, H. Junová, Š. Zajac, tajemnice D. Kalistová, L. Hrouda, J. Buriánek, I. Hána, T. Zima, P. Suchan, J. Spížek, P. Budil

Loučení s předsedou I. Hánou ve skleníku Botanické zahrady PřFUK 22. května 2013; vlevo v tropickém skleníku zleva J. Albrechtová, J. Procházková, I. Hána, J. Grygar, J. Buriánek; vpravo I. Hána v diskui s J. Albrechtovou

I. Hána v diskui s V. Pačesem (tehdejším předsedou AV ČR), pravděpodobně 2007

25 let

V rámci čtvrtstoletých oslav jsme se opět připojili díky laskavosti Akademie k Týdnu vědy a techniky v listopadu 2015. Hlavní náplní byl tentokrát „Jarmark vědeckých společností“, kdy 25 společností předvádělo ve výstavní místnosti 205 své pokusy a přístroje, akci doplnily jako minule publikace Společností. Do vlastního programu Týdne vědy a techniky se pak zařadilo odpoledne přednášek přihlášených společností:

- D. Storch (Ekologická): Co je ekologie
- D. Heyrovský (JČMF): Mapování temné hmoty ve vesmíru
- M. Scheinost (Kriminologická): Česká kriminologická společnost a česká kriminologie
- J. Jelínek (Entomologická): Proč sbírat a studovat hmyz

Výročí předznamenal rozhovor k výročí s řadou fotografií (Bulletin AVČR 2025/10: 12-15), asi nejrozsáhlejší „obraz“ o činnosti RVS v akademickém periodiku z pera redaktorky M. Hužvárové. Je v něm zachycena stručně historie, významné osobnosti a zejména odpovědi na dvě kardinální otázky „čím je RVS užitečná pro vědecké společnosti“ a ještě významnější „čím jsou vědecké společnosti užitečné pro společnost jako celek“. Odpovědi na stejná témata po dalších 10 letech najdete v závěru tohoto článku a je možno říci, že se na nich mnoho nezměnilo.

V samém závěru rozhovoru jsme pak narazili na významnou právně-organizační změnu, související s novým Občanským zákoníkem, podle něhož se Vědecké společnosti stejně jako jiné neziskové organizace v průběhu dalších dvou let musejí transformovat do kategorie „zapsaných spolků“ (z.s.) s povinností evidovat statuty a veškeré personální změny funkcionářů u rejstříkových soudů. Samotný akt byl přijat víceméně nevraživě, budoucnost ale ukázala, že šlo o organizační a právní změny „správným směrem“.

2017–2024: Spolupráce s Akademickou radou AV ČR

VV RVS vždy spolupracoval s Akademickou radou AV ČR a na svá zasedání zval členy AR pověřené stykem s vědeckými společnostmi: byli jimi postupně dr. J. Beneš, doc. J. Kolbek, prof. P. Janoušek a dr. M. Pravdová.

V roce 2016 byla ale zřízena Akademickou radou AV ČR Komise pro spolupráci s vědeckými společnostmi (dále KSVS), která mimo jiné předkládá žádosti o dotace vědeckých společností a Zprávu o činnosti Akademické radě. Současně byl změněn způsob financování mezinárodní spolupráce vědeckých společností formou žádosti o dotaci.

Komise byla zřízena jako paritní mezi AR a Výkonným výborem RVS s předsedala jí členka AR, která měla vědecké společnosti na starosti M. Pravdová; členy za AR byli dále M. Bilej, L. Vostrá, H. Sychrová (posléze T. Kostecký a D. Honys), členy za VV RVS L. Hrouda, I. Bičík, J. Fischer, J. Spížek (posléze V. Spiwok). Komise pracovala po dvě volební období Akademické rady; Spolupráce VV a Komise byla vynikající, důležitá zasedání se ukázala být vhodná jako společná.

2017: res „Komitěty“

V roce 2017 vzniknul na půdě Akademie problém, který byl v delším časovém úseku řešen v součinnosti s RVS. Od padesátých let 20. století vznikaly v rámci ČSAV (a posléze AV ČR) tzv. vědecké komitěty (ČNK – České národní komitěty), jež byly personálně propojeny s mnoha evropskými nebo mezinárodními oborovými společnostmi, a jimž Akademie platila příspěvky do těchto organizací, popř. účast členů Komitětů na jednání mezinárodních struktur. V průběhu let se zjistilo, že obdobná činnost (a financování cestou AV) existuje i v některých společnostech; problém byl dvojitý: (a) někde docházelo k duálnímu placení příspěvků ze strany institucí z ČR a (b) samy Komitěty byly z hlediska Akademie právně „ve vzduchu“.

Akademická rada se ústy pověřené pracovnice dr. Hany Sychrové (členky první Komise pro spolupráci s vědeckými společnostmi a současně pracovnice odpovědné za komitěty) obrátila na VV RVS a předsedu se žádostí o pomoc při řešení problému, neboť AR plánuje Komitěty zrušit ke konci roku 2017. Jednání bylo vstřícné a objektivní, byť ne zcela jednoduché. Většina komitětů oborově odpovídala Společnostem a zde se nabízela jasná cesta včlenění Komitétu do příslušné Společnosti. Přes složitá jednání (obvykle společensky nebo osobnostně) se to ve většině případů povedlo, Komitěty se staly částmi Společností a Společnosti dostaly do rozpočtu částky odpovídající příspěvkům Komitétu do mezinárodních organizací; tak se stalo asi u 2/3 Komitětů.

Mezioborové komitěty nebo komitěty se zcela specifickým zaměřením, nemající vhodnou společnost, měly problém složitější. Transformovaly se v zapsané spolky a v této podobě požádaly o členství v RVS, samozřejmě standardní cestou, tj. formou žádosti, představením na plenárním zasedání a tajnou volbou, neboť statuty jinou možnost nedávaly. Je pochopitelné, že se to nepovedlo vše „na první pokus“, ale jak se říká „konec dobrý, všechno dobré“! V roce 2021 (postup výrazně zpomalil covid!) jsme přijali poslední transformovaný komitét a RVS se rozrostla o pět nových společností. RVS byla ráda za vyřešení neočekávaného problému a s potěšením přijala dík od Akademické rady AV ČR.

Snad stojí za zmínku tyto „zvláštní případy“ vyjmenovat:

- Česká společnost pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia
- Český komitét pro geodézii a geofyziku
- Český komitét pro logiku, metodologii a filozofii vědy
- Česká společnost pro vlastnosti vody a vodní páry
- České biofyzikální sdružení

2018: Memorandum o spolupráci s AV ČR

Tento milý akt rámuje míru upřímné spolupráce mezi oběma subjekty. Vznikl v době, když už se rýsovala právní potřeba naší samostatnosti, a zjevně chtěl vyjádřit klima, které se za mnohá leta mezi RVS a Akademickou radou AV ČR vytvořilo. Vzniknul v myšlenkové dílně předposlední předsdkyně AV ČR prof. E. Zažímalové, jejíž funkční období díky prodloužení překonal (sahá až do roku 2028). Bylo nám s kolegy ctí být přítomni tomuto aktu, a věřím, že slova a skutky v něm obsažené přežijí i několik dalších předsedů RVS.

Předsdkyně AV ČR E. Zažímalová a předseda RVS L. Hrouda po podpisu Memoranda v pracovně předsdkyně

Článek 3 Obsah memoranda

- 1) Rada vědeckých společností se zavazuje:
 - a) po dobu trvání memoranda nadále kultivovat spolupráci s Akademií věd ČR a podporovat její dobré jméno,
 - b) spolupracovat na evaluaci projektů,
 - c) každoročně předkládat zprávu o činnosti a hospodaření svých členů podle čl. 28 odst. 1 písm. m) Stanov Akadémie věd ČR,
 - d) informovat neprodleně o nepříznivém vývoji v oblasti cash flow,
 - e) informovat o podstatných změnách ve své činnosti nebo v činnosti svých členů.
- 2) Akademie věd ČR se zavazuje:
 - a) pokládat podporu činnosti vědeckých společností sdružených v Radě vědeckých společností za dlouhodobou aktivitu ve smyslu strategie podpory vědy a výzkumu ČR a Koncepce Akademie věd ČR,
 - b) spolupracovat na evaluaci projektů,
 - c) podporovat činnost vědeckých společností v souladu s vývojem státního rozpočtu, pokud to bude v konkrétním rozpočtovém roce možné,
 - d) projednávat s Radou vědeckých společností jako strategickým partnerem všechny podstatné změny, které by měly vliv na podporu činnosti vědeckých společností.

Základní ustanovení Memoranda

Zástupci Akademické rady a VV RVS po podpisu Memoranda: zleva Z. Havlas, I. Bičík, L. Hrouda, E. Zažímalová, M. Pravdová, H. Sychrová, J. Spížek

2018–2019: odluka RVS od AV ČR: aniž jsme to očekávali, jsme samostatní...

V průběhu roku vznikl z podnětu právních oddělení AV ČR problém týkající se právního vztahu RVS a AV ČR a s tím související žádosti o dotace a její čerpání z kapitoly AV ČR. Ukázalo se, že RVS jako organizace spjatá s Akademií nemá právní nárok žádat o dotace cestou Akademie věd, jakkoliv tak doposud činila. Jako jediné řešení se ukázalo oddělení RVS do samostatného subjektu (zapsaného spolku), který si jako nový z.s. požádá AV rovněž o dotaci na mzdu a provoz sekretariátu. Všechny Společnosti (včetně RVS) tedy budou od roku 2019 žádat o dotaci přihlášením se k dotační výzvě Akademie: RVS jako samostatný subjekt má v tomto novém uspořádání jednu tajemnici (přešla ing. Kalistová), zatímco druhá pracovnice I. Svobodová byla zařazena jako pracovnice dotačního oddělení Ekonomického odboru AV ČR.

Hlavním úkolem tajemnice RVS zůstává zajištění provozu sekretariátu, styk se společnostmi, agenda související se žádostmi o dotaci na činnost, organizace schůzí VV RVS (popř. dalších) a koordinace s dotačním oddělením EO AV ČR. Hlavním úkolem pracovnice dotačního oddělení (a současně tajemnice KSVS) je agenda spolupráce mezi RVS a AV ČR a komunikace mezi Komisí KSVS a Akademickou radou. Sídlo RVS zůstává na adrese Národní 3, Praha 1 a je podloženo nájemní smlouvou se SSČ AV ČR. Na základě dohody s Kanceláří AV ČR je RVS považována za blízkou organizaci s možností bezúplatného (nebo zlevněného) pronájmu dalších prostor pro akce RVS.

Príspevky na mezinárodní spolupráci

Jak již bylo řečeno, řádově od osamostatnění RVS představují příspěvky do Mezinárodních organizací „druhou dotační linku“ a společnosti podávají podobně jako u žádosti na činnost stejnou roční žádost k Výzvě AV ČR č. 1. Přehled posledních žádostí (pro rok 2024) ukazuje tab. Xx. Je třeba připomenout, že v ní jsou zařazena jen členství v mezinárodních organizacích, která jsou financována cestou dotací AV ČR. Nemalou část dalších členství si financují Společnosti z vlastních nebo jiných dotačních zdrojů; s těmi se můžeme setkat odděleně ve výročních zprávách Společností.

V roce 2024 požádalo o příspěvek do mezinárodních organizací 46 společností na členství v celkem 69 mezinárodních organizacích.

Databáze RVS

Webové stránky RVS shromažďující výroční zprávy společností, přehledové statistiky a všechny důležité dokumenty (stanovy, předpisy, pokyny a další informace o Společnostech) vznikly v roce 2008. Hlavní zásluhu na mají tehdejší předseda I. Hána, člen výboru P. Budil, tajemnice D. Kalistová a zejména člen České geologické společnosti Mgr. Pavel Bokr, který databázi vytvořil. Naleznete ji na odkazu [rvs.paleontologie.cz](https://paleontologie.cz).

Co jsme a co chceme: smysluplnost „naší parkety“

- **Různorodost:** Každý ji má svoji a umí líp něco, jeden vědu, jeden popularizaci, jeden školu, mnozí i to, že to nejde „oborově zařadit“ a není na to instituce...
- **Příležitost:** setkávání a spolupráce bez dělení na „pány a kmány“, profesionály či amatéry; cítím, že spojujeme vědce, učitele všech kategorií, studenty a lidi, co je obor prostě „zajímá“. A to je vzácné spojení.
- **Nadšení:** Mnozí, kteří na sebe vzali jho vést Společnost, to dělají většinou jako „vedlejšák“ k „mlýnici“ výuky, či k „továrně“ na vědu (nebo k obojímu); jim je za to nadšení třeba poděkovat speciálně.
- **Spolupráce:** Myslím, že víme, co chceme; dnes jsme samostatnými partnery Akademie věd, která nám velmi vychází vstříc. Věřím, že zmíněné „Memorandum o spolupráci“ není jen záležitostí deklarativní, ale upřímnou, která se nad naší spoluprací bude vznášet ještě řadu let!

Shrnutí

Rada vědeckých společností sdružovala v době svého vzniku 47 společností. Ke konci roku 2024 měla 91 společností s ca 31.500 členy; 75 společností podalo 129 projektů na činnost a 46 společností pořádalo o 69 příspěvků do mezinárodních organizací.

Počet členů Společností v průběhu let kolísal, v konečném výsledku se pohybuje mírně přes 30 000. V posledním desetiletí 20. století dokonce výrazně poklesl. Za jednu z příčin je třeba počítat možnosti, které se náhle naskytly mladé inteligentní generaci (cestovní i odborné), vedle nichž ztratily naše vědecké společnosti (minimálně na čas) přitažlivost. V 21. století se ale vrátil resp. mírně překročil původní počet.

V roce 2025 RVS přijala dvě nové Společnosti (celkem je nás tedy 93).

Přílohy

Plakát k výstavě bezobratlých v roce 2023

Tab. 2 – Členové VV RVS v letech 1990–1998 (přesné složení každého z VV se nepodařilo dohledat; jde o všechny členy zmíněné v dokumentech z té doby; prokazatelně zesnulí převažují, u některých tato skutečnost není známa

Předseda J. Valenta (Mechanická)	O. Nečas (Biologická) †
V. Gardavský (Geografická)†	I. Hrdý (Entomologická) †
J. Horák (Chemická) †	K. Dyba (Ekonomická) †
I. Hrazdára (Biologická) ?	F. Veselovský (Geologická)
J. Hanzal (Historický klub) †	L. Frýba (Mechanika) †
J. Řehák (Sociologická) ?	F. Nožička (JČMF) †
M. Procházka (KMF)	J. Foltá (DVT) †
K. Sklenář (Archeologická)	Š. Zajac (JČMF)
I. Kramosil (Kybernetika) ?	L. Hrouda (Botanická)
J. Šterzl (Imunologická) †	

Tab. 3 – Přehled členů Výkonného výboru podle volebních období od roku 1998 dosud

1998–2002	
Předseda	J. Valenta (Mechanická)
Místopředsedové	Š. Zajac (JČMF), L. Hrouda (Botanická), J. Folta (Dějiny věd a techniky)
Členové	F. Patočka (Geologická), J. Grygar (Astronomická); V. Pačes (Spol. pro mol. Biologii a biochemii), K. Hůrka (Entomologická); J. Buriánek (Sociologická), H. Junová (Psychologická)
<i>J. Valenta abdikoval 2001, do voleb řídil RVS Š. Zajac</i>	
2002–2006	
Předseda	I. Hána (Imunologická)
Místopředsedové	Š. Zajac (JČMF), L. Hrouda (Botanická), J. Folta (Dějiny věd a techniky)
Členové	F. Patočka (Geologická) zemřel 2004, P. Budil (Geologická, od 2004), J. Grygar (Astronomická); V. Pačes (Spol. pro mol. Biologii a biochemii), K. Hůrka (Entomologická); J. Buriánek (Sociologická), H. Junová (Psychologická)
2006–2010	
Předseda	I. Hána (Imunologická)
Místopředsedové	P. Budil (Geologická), L. Hrouda (Botanická), J. Folta (Dějiny věd a techniky)
Členové	S. Zajac (JČMF), J. Grygar (Astronomická); J. Spížek (Mikrobiologická), T. Zima (Spol. pro mol. biologie a biochemii); J. Buriánek (Sociologická), H. Junová (Psychologická)
2010–2014	
Předseda	I. Hána
Místopředsedové	I. Bičík (Geografická), L. Hrouda (Botanická), J. Buriánek (Kriminologická)
Členové	P. Budil (Geologická), T. Halenka (Meteorologická); J. Albrechtová (Spol. experim. biologie rostlin, J. Spížek (Mikrobiologická); I. Pospíšil (Literárněvědná), J. Procházková (Psychologická)
<i>Ivo Hána abdikoval 2013, do voleb řídil RVS L. Hrouda</i>	
2014–2018	
Předseda	L. Hrouda (Botanická)
Místopředsedové	I. Bičík (Geografická), J. Spížek (Mikrobiologická), J. Buriánek (Kriminologická)
Členové	J. Dolejší (JČMF), P. Budil (Geologická); J. Albrechtová (Spol. experim. biologie rostlin), J. Farkač (entomologická); I. Pospíšil (Literárněvědná), J. Procházková (Psychologická)
2018–2022	
Předseda	L. Hrouda (Botanická)
Místopředsedové	J. Dolejší (JČMF), Spiwok (Spol. pro mol. Biologii a biochemii), J. Fischer (Ekonomická)
Členové	P. Budil (Geologická), I. Bičík (Geografická); J. Albrechtová (Spol. experim. biologie rostlin), A. Šedivá (Imunologická), J. Buriánek (Kriminologická), L. Tyllner (Spol. pro hudební vědu)
2022–2026	
Předseda	L. Hrouda (Botanická)
Místopředsedové	J. Dolejší (JČMF), Spiwok (Spol. pro mol. Biologii a biochemii), J. Fischer (Ekonomická)
Členové	P. Budil (Geologická), T. Siwek (Geografická); J. Albrechtová (Spol. experim. biologie rostlin), A. Šedivá (Imunologická), J. Buriánek (Kriminologická), J. Čechurová (Spol. Edvarda Beneše)

Tab. 4 – (Hlavní) mezinárodní vědecká a národní odborná periodika vydávaná vědeckými společnostmi sdruženými v RVS

Mezinárodní vědecká periodika s IF faktorem 2024 (ENG)	
Fottea	Česká algologická společnost (2,2)
Geografie	Česká geografická společnost (0,9)
Chemické listy	Česká společnost chemická (0,6)
Journal of Geosciences	Česká geologická společnost (1,4)
Preslia	Česká botanická společnost (4,4)
Plant Protection Science	Česká fytopatologická společnost (1,7)
Mezinárodní vědecká periodika bez IF (ENG; souhrn CZ)	
Acta Societatis Zoologicae Bohemicae	Česká zoologická společnost
Cargo: Journal for Cultural and Social Anthropology	Česká asociace pro sociální antropologii
Czech Mycology	Česká vědecká společnost pro mykologii
Czech Yearbook of Public and Private International Law	Česká společnost pro mezinárodní právo
Česká Kinatropologie	Česká kinantropologická společnost
e-Phaistos Revue d'histoire des techniques / Journal of the history of technology	Společnost pro hospodářské a sociální dějiny České republiky
EGRSE – International Journal of Exploration Geophysics, Remote Sensing and Environment	Česká asociace geofyziků
Journal of Landscape Ecology	Česká společnost pro krajinnou ekologii
Klapalekiana	Česká společnost entomologická
Materials Structure	Krystalografická společnost
Modern Africa. Politics, History and Society	Česká asociace pro africká studia
Národopisný věstník	Česká národopisná společnost
Neograeca Bohemica 24	Česká společnost novořeckých studií
Studia Comeniana et historica	Unie Comenius
Historia Slavorum Occidentis	Sdružení historiků České republiky (Historický klub 1872)
Hospodářské dějiny – Economic History	Společnost pro hospodářské a sociální dějiny České republiky
Journal of Energy History / Revue d'histoire de l'énergie (JEHRHE)	Společnost pro hospodářské a sociální dějiny České republiky
Národní odborná periodika (CZ; souhrn ENG)	
Astropis	Česká astronomická společnost
AVRIGA – Zprávy Jednoty klasických filologů	Jednota klasických filologů
Bulletin České společnosti experimentální biologie rostlin a Fyziologické sekce Slovenské botanické společnosti	Česká společnost experimentální biologie rostlin
Bulletin Československé společnosti mikrobiologické	Československá společnost mikrobiologická
Bulletin UHS	Uměleckohistorická společnost
Časopis Matice moravské	Matice moravská
Česká antropologie	Česká společnost antropologická
Dějiny vědy a techniky	Společnost pro dějiny věd a techniky
Genealogické a heraldické listy	Česká genealogická a heraldická společnost v Praze
Geografické rozhledy	Česká geografická společnost

Herpetologické informace)	Česká herpetologická společnost
Informační bulletin České statistické společnosti	Česká statistická společnost
Jazykovědné aktuality	Jazykovědné sdružení České republiky
Kuděj. Časopis pro kulturní dějiny	Společnost pro estetiku
Muzikologické fórum	Česká společnost pro hudební vědu
Mykologické listy	Česká vědecká společnost pro mykologii
Podušťák	Česká společnost entomologická
Pokroky matematiky, fyziky a astronomie	Jednota českých matematiků a fyziků
Ptačí svět	Česká společnost ornitologická
Religio: Revue pro religionistiku	Česká společnost pro religionistiku
Pedagogická orientace	Česká pedagogická společnost
Revue církevního práva	Společnost pro církevní právo
Zprávy České botanické společnosti	Česká botanická společnost
Bryonora	Česká botanická společnost / Bryologicko-lichenologická sekce
Sylvia	Česká společnost ornitologická
Rozhledy matematicko-fyzikální	Jednota českých matematiků a fyziků
Učitel matematiky	Jednota českých matematiků a fyziků

Společnosti vydávají souběžně řadu regionálních periodik, Bulletinů či Zpravodajů, zde neuvedených. Samostatnou kapitolou jsou dnes periodika vydávaná elektronicky (sem patří i nejvýraznější impaktovaný časopis Preslia); většinou jsou ale vydávána v tištěném i elektronickém souběhu.

Tab. 5 – Příspěvky do mezinárodních organizací podporované v rámci dotací AV ČR

Název společnosti	Název mezinárodní organizace
Česká společnost pro biochemii a molekulární biologii	International Union for Biochemistry and Molecular Biology
	Federation of European Biochemical Societies
Sdružení historiků České republiky /Historický klub 1872/	The International Committee of Historical Sciences – le International Committee of Historical Sciences
Česká společnost pro krajinou ekologii	International Association for Landscape Ecology
Česká společnost ornitologická	BirdLife International
Česká botanická společnost	International Association for Plant Taxonomy
Česká geologická společnost	International Union of Geological Sciences
Česká asociace pro sociální antropologii	World Council of Anthropological Associations
Česká geografická společnost	International Consortium of Environmental History Organizations
	Institute for Research on European Agricultural Landscapes
	International Geographical Union
Českomoravská psychologická společnost	International Union of Psychological Sciences
Česká astronomická společnost	International Astronomical Union
	European Astronomical Society
	Scientific Committee on Solar-Terrestrial Physics

Název společnosti	Název mezinárodní organizace
Společnost pro dějiny věd a techniky	International Union of History and Philosophy of Science and Technology/Division of History of Science and Technology
Jednota klasických filologů	International Federation of Associations of Classical Studies
Krystalografická společnost	International Union of Crystallography
	European Crystallographic Association
Česká kartografická společnost	International Cartographic Association
Česká pedagogická společnost	World Council of Comparative Education Societies
Československá společnost mikrobiologická	Federation of European Microbiological Societies
	International Union of Microbiological Societies
Česká speleologická společnost	International Union of Speleology
Česká společnost chemická	European Chemical Society
	European Chemistry Thematic Network
	International Union of Pure and Applied Chemistry
	International Union of Food Science and Technology
Česká meteorologická společnost	European Meteorological Society
Česká společnost pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia	International Association of Byzantine Studies
Česká pedologická společnost	International Union of Soil Sciences
Česká vědecká společnost pro mykologii	International Association for Plant Taxonomy
Česká asociace pro africká studia	Africa-Europe Group for Interdisciplinary Studies
Česká asociace pedagogického výzkumu	European Educational Research Association
Česká společnost pro vlastnosti vody a vodní páry	The International association for the properties of water and steam
Česká algologická společnost	Federation of European Phycological Societies
Československá mikroskopická společnost	European Microscopy Society
	The International Federation of Societies for Microscopy
Česká imunologická společnost	International Union of Immunological Societies
Český komitét pro geodézii a geofyziku	Mezinárodní unie pro geodezii a geofyziku
Česká společnost pro kybernetiku a informatiku	International Federation of Automatic Control
	International Federation for Information Processing
Česká společnost pro mechaniku	International Council of the Aeronautical Sciences
	European Association for Earthquake Engineering
	International Association for Wind Engineering
	International Union of Theoretical and Applied Mechanics
	International Federation for the Promotion of Mechanism and Machine Science
Společnost pro vědu o laboratorních zvířatech	Federation of Animal Laboratory Science Association
	European Animal Research Association
Česká arachnologická společnost	Association for the Promotion of Spider Research

Název společnosti	Název mezinárodní organizace
Český komitét pro logiku, metodologii a filozofii vědy	International Union of History and Philosophy of Science and Technology Division of Logic, Methodology and Philosophy of Science and Technology – A member of the International Council for Science (ICSU)
České biofyzikální sdružení	International Union of Pure and Applied Biophysics
Kruh moderních filologů	International Federation of Language Teacher Associations
Společnost pro hospodářské a sociální dějiny ČR	International Economic History Association
Česká společnost pro religionistiku	The European Association for the Study of Religions
	The International Association for the History of Religions
Česká fytopatologická společnost	European Foundation for Plant Pathology
	International Society for Plant Pathology
Česká společnost experimentální biologie rostlin	Federation of european societies of plant biology
Česká politologická společnost	International Political Science Association
Česká společnost histo-a cytochemická	International Federation of Societies for Histochemistry and Cytochemistry
Česká společnost pro mezinárodní právo	International Association of Legal Science
	International Law Association
Česká společnost novořeckých studií	European Society of Modern Greek Studies
Jednota českých matematiků a fyziků	European Mathematical Society
	International Mathematical Union
	International Union of Pure and Applied Physics
	European Physical Society
Česká společnost pro katolickou teologii	European Society for Catholic Theology
Česká statistická společnost	The Federation of European National Statistical Societies
Česká společnost pro hudební vědu	International Musicological Society

Česká aerosolová společnost

Czech Aerosol Society

založena 1999; sídlo Rozvojová 135, 165 00 Praha 6; cas@icpf.cas.cz; <http://cas.icpf.cas.cz>
60 členů (2024); předseda: Ing. Jakub Ondráček, Ph.D. (Ústav chemických procesů AV ČR, v. v. i.)

Česká aerosolová společnost (ČAS) vznikla v roce 1999 při příležitosti pořádání Evropské aerosolové konference v Praze jako přímé pokračování činnosti Pracovní skupiny pro výzkum aerosolů, která působila pod Českou společností chemického inženýrství. Od roku 2002 se ČAS stala členem Evropské aerosolové asociace, čímž začala intenzivněji rozvíjet svou mezinárodní spolupráci. ČAS sdružuje zejména vědce z výzkumných ústavů a univerzit, a zaměřuje se na několik klíčových cílů. Mezi hlavní priority patří podpora spolupráce ve všech oblastech výzkumu aerosolů, šíření informací o aerosolech jak mezi členy společnosti, tak směrem k široké veřejnosti prostřednictvím různých setkání a publikací.

Struktura společnosti

Sídlem České aerosolové společnosti je hlavní město Praha, kde se odehrává většina jejích klíčových aktivit a setkání. V čele společnosti stojí výbor společnosti, který je volen členskou základnou během pravidelné výroční schůze členů. V roce 2024 se této volby účastnilo celkem 32 členů, kteří rozhodovali o složení výboru společnosti, který má 6 členů. Výbor si na ustavující schůzi volí svého předsedu a rozhoduje o obsazení jednotlivých funkcí. Funkční období členů výboru trvá pět let.

Hlavní aktivity

Výroční konference České aerosolové společnosti představuje každoroční prestižní událost, která spojuje nejen členy společnosti, ale i širší odbornou veřejnost, zajímající se o problematiku aerosolů. Tato konference plní klíčovou roli v oblasti výměny nejnovějších poznatků a výsledků výzkumu na poli aerosolové vědy, čímž přispívá k rozvoji tohoto významného vědeckého oboru. Nedílnou součástí programu jsou také odborné diskuze, které podporují hlubší pochopení prezentovaných témat a přinášejí nové pohledy díky interakci s kolegy. Konference je rovněž ideálním prostředím pro navázání nových kontaktů a vytváření spoluprací, které mohou mít zásadní přínos pro budoucí vědecké projekty.

ČAS se také aktivně zapojuje při řešení celospolečenských situací. Například v průběhu pandemie COVID-19, byli někteří členové přizváni ke konzultacím odpovědných orgánů a vystupovali v rozhovorech pro média. ČAS také v rámci lepší informovanosti celé společnosti vydala překlad s vlastními komentáři k Soubornému stanovisku Společnosti pro výzkum aerosolů (Gesellschaft für Aerosolforschung).

Osobnosti (zakladatel) Společnosti

Ing. Jiří Smolík, CSc. nar. 23.9.1943, působí jako emeritní vědecký pracovník v Ústavu chemických procesů Akademie věd České republiky. Specializuje se na chemii a fyziku aerosolů, přičemž je součástí Výzkumné skupiny chemie a fyziky aerosolů. Má dlouholeté zkušenosti v oblasti chemie, fyziky aerosolů a životního prostředí. Během své kariéry se stal autorem a spoluautorem mnoha vědeckých publikací, které jsou dostupné v databázích ASEP a Publons. Aktivně se zapojil do řady projektů základního výzkumu, financovaných z GA AV ČR, GA ČR a Rámcových programů Evropské komise. Kromě vědecké činnosti se věnoval také popularizaci vědy a vzdělávání mladých vědců. Jiří Smolík rovněž pořádal přednášky a odborná setkání pro vědeckou komunitu, čímž přispíval k výměně znalostí a zkušeností. Je zakladatelem ČAS, po sametové revoluci v roce 1989 obnovil obor chemie a fyzika aerosolů v České republice.

Česká algologická společnost

Czech Phycological Society

založena 1956; sídlo Benátská 433/2, 128 00 Praha 2; pichrtov@natur.cuni.cz;
www.czechphycology.cz; 90 členů (2024); předseda: doc. Mgr. Petr Dvořák, PhD. (UP Olomouc)

Společnost byla založena jako Algologická sekce Československé botanické společnosti na jaře roku 1956. Jejími zakládajícími členy byli Bohuslav Fott, Jiří Růžička, Jiří Komárek, Hanuš Ettl a Alena Vinniková (Sládečková). Od počátku se věnovala regionálnímu floristickému výzkumu a přípravě Flory Československa. V roce 2003 se společnost osamostatnila jako Česká algologická společnost (ČAS). ČAS je spolek vědecký, edukační a popularizační a sdružuje zájemce o sinice a řasy v nejširším pojetí, tj. pracovníky ve vědě, školství, aplikované hydrobiologii, forenzní specialisty a studenty.

Struktura společnosti

Sídlem společnosti je Praha a nejvyšším orgánem je členská schůze ČAS. Statutárním orgánem je výbor tvořený 5 členy: předseda, místopředseda, tajemník, hospodář a editor. Výbor je volen jednou za 5 let členskou schůzí společnosti.

Publikační aktivity

Společnost vydává mezinárodní recenzovaný vědecký časopis **Fottea** pojmenovaným na počest Bohuslava Fotta. Časopis založila a dosud vede Aloisie Pouličková (UP Olomouc). Fottea vychází od roku 2007 dvakrát ročně v podobě tištěné i elektronické (open access) v anglickém jazyce. Od roku 2009 byla Fottea zařazena do databází Scopus a Web of Science s impakt faktorem stoupajícím od 0,978 do 3,242 (2020). Financování časopisu zajišťuje Rada vědeckých společností AVČR (2016 – dosud).

Další hlavní aktivity

Pracovní konference ČAS

Pracovní konference byly určeny od počátku všem zájemcům o algologii, včetně začátečníků, a prezentovány byly zejména průběžné výsledky výzkumu, kdy přednášející očekával bohatou diskusi nad problémem, rady a připomínky kolegů. První pracovní konference se konala v roce 1959 v Lednici na Moravě. V současnosti se v organizování konferencí střídají velká algologická pracoviště Praha, Olomouc, Ostrava, Č. Budějovice/Třeboň a začínají se stále více přibližovat úrovni mezinárodních konferencí. Dlouhou tradici má účast zahraničních hostů. V letech 2016 a 2024 v rámci pracovní konferenci ČAS zasedal výbor Federace evropských algologických společností (FEPS).

Determinační kurz ČAS

ČAS pořádá od roku 1969 kurzy určování sinic a řas pro zájemce z hydrobiologické praxe. Aktivita vznikla na popud Bohuslava Fotta a dlouhá léta se pořádáním kurzů zabýval Jiří Popovský. Hlavní náplní byla determinace vzorků sebraných v okolí místa konání kurzu, proto byl kurz každý rok na jiném místě s jinou nabídkou biotopů. Později byly zařazeny i specializované přednášky odborníků na jednotlivé skupiny řas. V současnosti kurzy organizačně zajišťují Petr Pummann, Emil Janeček, Rodan Geriš a Lenka Šejnohová. Účastníků bývá 30–50 a většinou jde o pracovníky vodárenských společností, zdravotních ústavů a laboratoří našich povodí.

Chantransia

Toto setkávání studentů algologie se koná každoročně od roku 1989. Na programu jsou přednášky známých odborníků a prezentace studentských prací. Součástí je i návštěva zajímavých lokalit s odběrem vzorků a následným mikroskopováním, večerní kuloárové debaty a společenský program. Setkání se pravidelně účastní 20–30 studentů. Místa a pořadatelé setkání se střídají, obvykle jednou v Čechách, jednou na Moravě.

Osobnosti

Členy České algologické společnosti byla řada skvělých odborníků a osobností. Vzpomínku by si jistě zasloužili Jiří Růžička, Pavel Javornický, Hanuš Ettl, Jiří Sulek, Petr Marvan, Jiří Popovský a ze slovenských členů František Hindák, Lubomír Kováčik a další. Podrobněji zmíníme jen tři významné osobnosti ČAS.

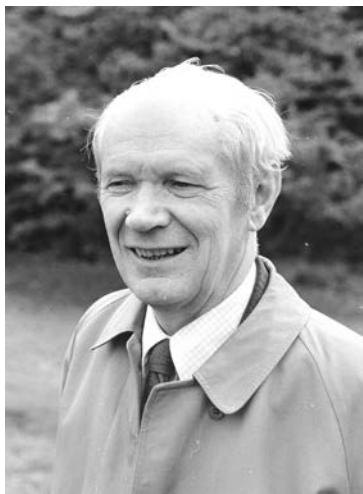
Bohuslav Fott (1908–1976): univerzitní profesor, děkan PřF UK, zakládající člen Algologické sekce ČBS, člen výboru a předseda International Phycological Society. B. Fott byl zakladatel české algologické poválečné školy a cca 20 jeho žáků se vypracovalo na světové odborníky na různé skupiny řas, nebo se uplatnilo v aplikované hydrobiologii.

Jiří Komárek (nar. 1931): univerzitní profesor (JČU České Budějovice), spoluzakladatel Biologické Fakulty Jihočeské Univerzity v Č. Budějovicích v roce 1991, spoluzakladatel AS ČBS, iniciátor akcí na získávání studentů středních a vysokých škol pro algologii (soustředění pro středoškoláky v 70. letech, Chantransia), autor četných monografií. Popsal více než 1200 taxonů sinic a řas. I přesto, že až do sametové revoluce 1989 nesměl působit na vysokých školách, vychoval novou generaci specialistů na sinice.

Alena Sládečková (1933–2022): univerzitní profesorka (VŠCHT Praha), zakládající členka a několik let předsedkyně AS ČBS, významná aplikovaná algoložka a hydrobioložka, pořádala kurzy pro pracovníky vodárenských a čistírenských laboratoří, založila tradici seminářů Aktuální otázky vodárenské biologie, editorka Societas Internationalis Limnologiae a sborníků z mezinárodních konferencí.

Vize: co bychom rádi vylepšili

1) rádi bychom zvýšili obecné povědomí o významnosti řas a sinic pro společnost a životní prostředí, zdůraznili jejich pozitivní přínosy a vyvrátili zažitá mýty spojená s jejich negativním vnímáním, 2) dále posilovali propojení nejnovějších vědeckých poznatků s vodohospodářskou praxí a ochranou životního prostředí a 3) zintenzivnili zapojení studentů do činnosti společnosti a rozšířili jejich výzkumné aktivity.

Bohuslav Fott

Jiří Komárek

Alena Sládečková

Česká anatomická společnost

Czech Anatomical Society

sídlo: Anatomický ústav 1. lékařské fakulty Karlovy Univerzity, U Nemocnice 3,
12800 Praha 2; předseda: Doc. MUDr. Ondřej Naňka, Ph.D; počet členů: 151;
<https://cas.lf1.cuni.cz/ospolecnosti.html>

Historie

Poválečná konsolidace výuky lékařství a významné pokroky v morfologických vědách, jako byla elektronová mikroskopie a histochemie, vyústily ve snahy o organizování českých a slovenských morfologů v odborné vědecké společnosti. Jejím cílem byla výměna zkušeností z výuky, rozvoj morfologie jako vědeckého směru v biomedicině a pořádání samostatných kongresů s morfologickou tematikou. V roce 1957 se v Praze konala I. konference československých morfologů, na které byl vysloven požadavek vytvořit odbornou společnost. Následující rok byl na II. sjezdu ve Smolenicích ustanoven přípravný výbor a na III. celostátním sjezdu československých morfologů v Brně se dne 23. 10. 1959 konala ustavující schůze České anatomické společnosti, na níž byla založena Československá anatomická společnost (ČSAS) sdružující všechny české a slovenské anatomy, histology a embryology. Tato společnost vznikla jako sekce Československé lékařské společnosti J. E. Purkyně. Jejím předsedou byl zvolen prof. Ladislav Borovanský. Po rozdělení Československa se rozdělila i společnost na slovenskou a českou (ČAS), která je nástupnickou organizací. ČAS nyní funguje v rámci Rady vědeckých společností při Akademii věd České republiky.

Aktivita společnosti

ČAS sdružuje anatomy, histology, embryology a částečně i experimentální morfology a buněčné biology převážně z vysokých škol, Akademie věd a resortních ústavů. Jejím cílem je rozvoj morfologických věd, dnes často v návaznosti na molekulární biologii a biotechnologie. Mezi hlavní úkoly patří zvyšování vědecké úrovně morfologických pracovišť, péče o odborný růst mladých morfologů a výměna zkušeností z výuky morfologických předmětů na vysokých školách. Špičkové publikace mladých morfologů a nejlepší disertace jsou odměňovány cenami ČAS. Kromě toho se mladí morfologové mohou ucházet o cestovní stipendium na významné mezinárodní kongresy. Významní morfologové jsou za celoživotní úsilí oceňováni Jesenského plakétou. Vzhledem k obdobné metodice, používané ve výzkumných pracích, bylo dohodnuto, že kongresy, pořádané Českou anatomickou společností, budou nadále organizovány ve stejné lokalitě společně s kongresy, pořádanými Českou společností histo – a cytochemickou (ČSHC) a budou na sebe časově navazovat. Probíhat budou pod názvem Morphology, International Congress on Anatomy and Lojda Symposium on Histochemistry with International Participation. Prvním společným setkáním byl kongres Morphology 2003, 41. sjezd anatomické společnosti a Lojdovo symposium s mezinárodní účastí, který se konal v Hradci Králové.

Významní představitelé společnosti

Prof. MUDr. Jan Wolf (1894–1977) – histolog, zakladatel elektronové mikroskopie v Československu.

Prof. MUDr. et RNDr. Ladislav Borovanský, DrSc. (1897–1971) – anatom, který určil směry budoucího vývoje moderní morfologie nejen v České republice.

Prof. MUDr. et RNDr. Jaroslav Slípka, DrSc. (1926–2013) – mezinárodně uznávaný srovnávací morfolog a evoluční embryolog, přispěl mj. k poznání segmentového původu hlavy obratlovců.

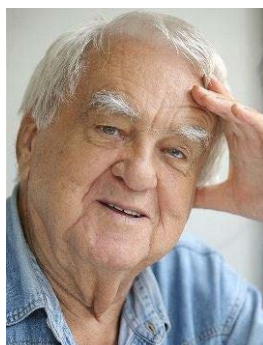
Prof. MUDr. Leo Lemež, DrSc. (1926 – 2000) – anatom a embryolog, který spolu Z. Rychterem položil základy experimentální morfologie a teratologie.

Jan Wolf

Ladislav Borovanský

Jaroslav Slípka

Leo Lemež

Zdeněk Lojda

Radomír Čihák

Pavel Petrovický

Miloš Grim

Prof. MUDr. Zdeněk Lojda, DrSc., dr.hc. mult. (1927–2004) – histolog a patolog, jenž byl celosvětově jedním ze zakladatelů moderní enzymové histochemie.

Prof. MUDr. Radomír Čihák, DrSc. (1928–2016) – anatom a embryolog, který prosadil představu, že bez pochopení vývoje nelze správně pochopit stavbu a funkci orgánu.

Prof. MUDr. Pavel Petrovický, DrSc. (1937–2019) – neuroanatom, jenž byl jedním ze zakladatelů neuroimunologie.

Prof. MUDr. Miloš Grim, DrSc. (1941–2024) – anatom a embryolog, který propojil klasickou embryologii s molekulární biologii.

Mezinárodní členství

Společnost je členem European Federation for Experimental Morphology (EFEM), toto členství je potřebné pro spolupráci s odborníky z morfologických oborů v rámci Evropy a umožňuje našim mladým členům čerpat stipendia hradící jejich zahraniční pobyty. Členství v International Federation of Associations of Anatomists (IFAA) umožňuje pěstování úzkých kontaktů s odborníky z morfologických oborů celého světa a umožňuje našim členům účast na konferencích mezinárodní společnosti a práci v jednotlivých komisích IFAA.

Poslání České anatomické společnosti

Posláním ČAS je zabezpečení rozvoje morfologických věd a kvality výuky morfologie v českém i mezinárodním kontextu, čímž napomáhá vysokému standardu výchovy humánních a veterinárních lékařů, jakož i k rozvoji vědeckého poznání.

Česká arachnologická společnost

Czech Arachnological Society

czech@arachnology.cz; +420 721162 763; www.arachnology.cz
předseda: RNDr. Milan Řezáč, Ph.D. (CARC Praha); 123 členů (2025)

Česká arachnologická společnost, z. s. (ČAS) je spolek vědecký, edukační i popularizační, se zaměřením na výzkum a schromažďování dat o arachnofauně, sdružující všechny zájemce o obor bez ohledu na vzdělání. ČAS provozuje a vykonává zejména následující hlavní činnosti: a) podpora a rozvoj arachnologie rozvíjením vědecké, pedagogické a popularizační činnosti, b) organizace, prohlubování a koordinace spolupráce svých členů působících ve vědě, školství a ochrannářské praxi, c) pomoc členům spolku při jejich odborné činnosti, d) pořádání odborných seminářů, exkurzí apod., včetně akcí se zahraniční účastí, e) účastní se řízení, v nichž mohou být dotčeny zájmy ochrany životního prostředí, f) spolupracuje se zahraničními společnostmi. V čele ČASu stojí předseda zvolený z 10členného Výboru.

Historie

Historie České arachnologické společnosti se odvíjí od roku 1974, kdy byla na sjezdu československých arachnologů v Turčianských Teplicích založená Arachnologická sekce při Slovenské entomologické společnosti. Po rozdělení Československa byla v roce 1993 založena Arachnologická sekce České společnosti entomologické. Jako samostatná byla Česká arachnologická společnost založena roku 2008. Jako zapsaný spolek byla zaregistrována v roce 2015, členem Rady vědeckých společností se stala v roce 2018.

Vědecká a publikační činnost

Česká arachnologická společnost spravuje databázi faunistických nálezů pavoukovců z České republiky. Zároveň zajišťuje aktualizaci checklistů jednotlivých skupin pavoukovců našeho regionu.

ČAS vydává od roku 1995 dvakrát ročně český spolkový časopis Pavouk – Zpravodaj České arachnologické společnosti. V něm jsou zveřejňovány původní vědecké práce s anglickými abstrakty, informace o činnosti ČAS, knižní recenze, informace o literatuře, články k životním jubileím členů ČAS, metodické práce či zajímavé fotografie.

Organizace seminářů a exkurzí, světová a popularizační činnost

ČAS každý rok pořádá odborné semináře a exkurze. Dále se podílí na exkurzích pro veřejnost.

Byla zřízena informační linka a e-mail, na který se může veřejnost obracet s dotazy týkajícími se pavoukovců. Zároveň členové společnosti spravují účet společnosti a arachnologicky zaměřená diskusní fóra na Facebooku a na Instagramu. Členové ČAS se podílejí na popularizačních přednáškách.

Aktivity v ochraně přírody

Především ve spolupráci s dalšími přírodovědně zaměřenými společnostmi vydává ČAS stanoviska a podílí se na jednáních k aktuálně řešeným tématům ochrany biodiverzity v České republice a spolupracuje se státní ochranou přírody

Podpora studentů

V rámci podpory mezinárodní spolupráce a zapojení studentů je formou grantů podporována účast našich členů na mezinárodních arachnologických kongresech.

Předsedové

Jaroslav Svatoň (1974–1978) Vůdčí osobností slovenské arachnologie druhé poloviny 20. století byl Mgr. Jaroslav Svatoň (1933–2019). Věnoval se především faunistickému výzkumu, stál u zrodu Arachnologická sekce při Slovenské entomologické společnosti.

František Miller (1978–1983) Významnou osobností české arachnologie 20. století, která stála u zrodu společnosti sdružující české arachnology, byl prof. František Miller (1902–1983), v letech 1954–1958 rektor Vysoké školy zemědělské v Brně. V roce 1971 publikoval určovací klíč ke všem tehdy známým druhům pavouků Československa, čímž výrazně zvýšil zájem a povědomí o této skupině u nás.

Jan Buchar (1983–2007) V druhé polovině 20. století organizoval arachnologický výzkum Čech prof. Jan Buchar (1932–2015), zaměstnanec katedry zoologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Zájem o arachnologii podpořil vydáním přepracované knihy Jiřího Bauma V říši pavouků a publikováním knihy Naši pavouci.

Vlastimil Růžička (2008–2010) Entusiastickým organizátorem arachnologické komunity je Dr. Vlastimil Růžička (*1953). Iniciovat a organizovat tvorbu společné databáze faunistických nálezů, v roce 2002 vydal Katalog pavouků České republiky, založil spolkový časopis Pavouk. Dlouhodobě se zabývá výzkumem opomíjených biotopů, především podzemních.

Stanislav Pekár (2010–2015) Ve 21. století získala česká arachnologie renomé i na poli etologických a ekologických studií a to především zásluhou prof. Stana Pekára (*1970) a jeho týmu z Masarykovy univerzity. Tento tým založil a rozvíjí databázi znaků jednotlivých druhů pavoukovic, stal se vůdčím týmem na poli potravní ekologie bezobratlých živočichů.

Milan Řezáč (2015–dosud) Současný předseda ČAS Dr. Milan Řezáč (*1978) se v Národním centru zemědělského a potravinářského výzkumu zabývá pavoukovci v rámci ochrany přírody a agroekologie. V roce 2015 společně se spoluautory vydal kompendium Pavouci České republiky. Aktualizuje červené seznamy, věnuje se popularizaci arachnologie.

Jaroslav Svatoň

František Miller

Jan Buchar

Vlastimil Růžička

Stano Pekár

Milan Řezáč

Česká archeologická společnost – Spolek archeologů Čech, Moravy a Slezska

Czech Archaeological Society, Société tchéque d'archéologie

založena 1919; sídlo: Letenská 123/4, CZ 118 00 Praha 1; www.archeologickaspolecnost.cz
514 členů (k 1. 1. 2025); předseda: Mgr. Petr Nový

Společnost byla založena 22. června 1919 v Archeologickém ústavu filozofické fakulty University Karlovy v Praze pod názvem *Společnost československých praehistoriků* (1939–45 *Společnost českých praehistoriků*, 1945–56 *Společnost československých prehistoriků*). Po roce 1948 byla její činnost vnějšími i vnitřními zásahy omezována a roku 1956 byla víceméně nuceně transformována v *Československou společnost archeologickou při ČSAV* (ČSSA). V této podobě, fakticky jako podřízená složka Archeologického ústavu ČSAV, trvala do roku 1990, kdy se českomoravská část plně osamostatnila, od r. 1991 jako *Česká archeologická společnost – Sdružení* (od r. 2016 *Spolek*) *archeologů Čech, Moravy a Slezska* (ČAS). Důvodem vzniku v roce 1919 bylo sjednocení dosavadních spolků a činnosti v samostatném státě, což se úplně zdařilo jen v Čechách. Původní soustředění na pravěkou archeologii se s vývojem oboru po válce rozšířilo na všechna odvětví archeologie, a po r. 1989 společnost zrušila i omezení na profesionální složku, zavedené 1956, takže podle platných stanov z roku 2016 „*sdrhuje profesionální pracovníky i amatérské zájemce o obor archeologie ke společné činnosti, která směřuje k rozvoji oboru na území České republiky a k propagaci potřeb i výsledků jeho vědeckovýzkumné práce.*“ Její složitou historii zachycuje nejpodrobněji práce „*Sto let České archeologické společnosti*“ (Zprávy České archeologické společnosti – Supplement 115, Praha 2020).

Struktura společnosti

ČAS se podle stanov dělí trojím způsobem – na sekce, regionální pobočky a odborné skupiny. Sekce jsou dvě: profesionální, zamýšlená původně jako profesní svaz archeologů a zahrnující v podstatě odborně školené archeology všech směrů, a neprofesionální, kterou tvoří zájemci mimo obor; práva členů obou sekcí jsou však prakticky stejná. Pobočky se zřizují podle územního principu tam, kde jsou pro jejich činnost důvody nebo předpoklady; v současnosti fungují tři pobočky v českých krajích (čtvrtá se aktuálně po delší době obnovuje) a jedna pro Moravu a Slezsko. Odborné skupiny se zřizují jako dočasné či dlouhodobé pracovní orgány podle odborného zaměření členů ČAS a aktuálních problémů oboru; aktuálně je jich ustaveno šest v různém stupni aktivity.

Činnost společnosti

Úkolem ČAS je především podpora rozvoje všech odvětví archeologie. Samostatně i ve spolupráci s oborovými institucemi má podněcovat a organizačně i hmotně podporovat jak vědeckou, tak i popularizační práci, což je její hlavní poslání: šířit nové poznatky a požadavky oboru do praxe, propagovat ve veřejnosti vědomí významu nemovitých i movitých archeologických památek jako součástí národního kulturního dědictví, o potřebě jejich ochrany a záchrany. Soustředí se přitom na spolupráci s neprofesionálními zájemci, kteří jsou ochotni sladit svoji zájmovou činnost s potřebami kvalifikované ochrany, záchrany a vědeckého zpracování archeologických pramenů; orientuje jejich zájem na řešení významných a naléhavých úkolů oboru, podporuje jejich spolupráci s odbornými pracovišti, zejména jejich vazby na muzejní archeologická pracoviště v rámci regionů, kde je jejich pomoc nejužitečnější. Podílí se na zvyšování jejich odborných znalostí a pomáhá jim při odborné práci, umožňuje publikaci jejich odborně hodnotných výsledků. Prostředky k tomu jsou zejména vědecké a odborné konference, semináře apod., přednášky (cykly), exkurze, výstavy, publikační činnost nebo její podpora, soutěže a ocenění významných výsledků.

Lubor Niederle

Jan Eisner

Miroslav Buchvaldek

Karel Sklenář

Publikační činnost

V tomto směru ČAS sleduje dva směry – jednak informovat členstvo o dění ve společnosti, o činnosti ústředí, poboček a odborných skupin, jednak podporovat zejména ty publikační směry a aspekty, které nemají dostatečný prostor v hlavních publikačních prostředcích oboru (např. práce metodické, praktické návody, soupisy hmotných pramenů v regionálních muzejních i jiných sbírkách, bibliografie oborových příspěvků v odborných i ostatních periodikách, historie oboru atd.).

ČAS především vydává *Zprávy České archeologické společnosti*, jež začaly vycházet v roce 1957 jako informační bulletin Čs. společnosti archeologické při ČSAV o její činnosti, od roku 1964 se obsah rozšířil o výše popsané složky a navíc v letech 1966–73 byla vydávána doplňková řada rozsáhlejších prací stejného zaměření (Supplement), obnovena pak roku 1990. Ve vydávání obou řad plynule pokračuje i ČAS; základní řada Zpráv dosáhla 107 čísel (v poslední podobě dvakrát ročně) a řada Supplement 130 titulů (2–3x ročně).

Odlišný typ představuje ročenka *Archeologie Moravy a Slezska*, vydávaná pobočkou pro Moravu a Slezsko, která je od roku 2000 nástupkyní nepravidelného *Informačního zpravodaje* severomoravské pobočky ČSSA a pak ČAS. Těchto svazků, věnovaných zejména severomoravské a slezské produkci odborníků i spolupracujících neprofesionálních pracovníků, vyšlo zatím 23.

S finanční i autorskou účastí ČAS vycházela či vycházejí některá oborová periodika – především *Historické sklo* (Sborník pro dějiny skla, 1–6, 1991–2018), v letech 1999–2010 *Studia Hercynia*; nehmotně společnost podporovala či podporuje i další tituly, např. *Živou archeologii* (dříve *Rekonstrukce a experiment v archeologii*) nebo *Na stopě archeologii západních Čech*.

Informační kolokvia

Ve sféře konferencí je nejvýznamnější akcí ČAS každoroční jarní dvoudenní informační kolokvium *Archeologické výzkumy v Čechách*, konané v Národním muzeu v Praze, na němž obvykle 40–50 referujících ve stručnosti seznamuje účastníky s výsledky terénních výzkumů v průběhu minulého roku, případně s aktivitami archeologické památkové péče nebo spolupracujících přírodních věd. Tyto roční bilance české archeologické práce provádí ČAS od roku 1992, kdy dosavadní pořadatel podobné akce, Archeologický ústav ČSAV v Praze, tuto činnost ukončil. Výtahy z referátů jsou každoročně uspořádány do sborníku, který vychází v doplňkové řadě ke *Zprávám ČAS*.

Podobné akce, spojené vždy s výročními plenárními zasedáními, začaly pak pořádat i regionální pobočky – jihočeská, západočeská, východočeská a moravskoslezská, zatímco odborné skupiny pořádají nebo se podílejí na pořádání speciálně zaměřených konferencí, symposií apod.

Cena Eduarda Štorcha

Mezi aktivitami zaměřenými na popularizaci archeologie a navázání spojení se zájemci mimo obor zaujímá přední místo Cena Eduarda Štorcha, kterou zřídila společnost v roce 2013, a to ve dvou kategoriích – za kon-

krétní činnost v předchozím roce a za celoživotní dílo. Cena slouží k ocenění zásluh o popularizaci archeologie, šíření povědomí o významu archeologických památek a jejich ochrany. V první kategorii, která nemusí být udělena každoročně, jsou odměňovány osobnosti, jejichž literární i další působení obsahuje významnou a záslužnou složku, obracející se k veřejnosti. Prvním jejím laureátem byl in memoriam prof. PhDr. Tomáš Durdík, DrSc., známý svými populárními pracemi o vývoji českých hradů. Ve druhé kategorii jsou odměňovány výkony v daném roce – např. výstavy, publikace nebo popularizační projekty. Cena ovšem není spojena s finančním ohodnocením, jde pouze o prestižní záležitost.

Významné osobnosti

Lubor Niederle (1865–1944), žák Masarykův a vůdčí osobnost československé archeologie ve své generaci, první předseda společnosti (1919–1925) a první redaktor jejího časopisu *Obzor prehistorický* (1922–23). Počátkem století vyšel vítězně ze zápasu o pojetí oboru, který vyučoval na české Karlo–Ferdinandově a pak Karlově univerzitě jako docent od roku 1893; profesorem byl v letech 1898–1929 (rektorem UK 1927–1928). Z jeho posluchačů vyšla první generace profesionálních archeologů v českých zemích, všichni budoucí učitelé oboru na univerzitách (kromě německé) a funkcionáři společnosti. Jeho odbornou doménou byla slovanská archeologie raného středověku, životním dílem *Slovanské starožitnosti* (1902–1925), jimiž nahradil zakladatelské dílo P. J. Šafaříka. Niederle podnítil nejen vznik Státního archeologického ústavu (1919), ale i společnosti samé.

Jan Eisner (1885–1967), první univerzitě vzdělaný archeolog u nás, žák a pokračovatel Niederlův. V meziválečném období jako profesor bratislavské univerzity zakládal vědeckou archeologii na Slovensku, po válce působil jako profesor slovanské archeologie na Karlově univerzitě. Od roku 1940 byl předsedou společnosti až do jejího připojení k ČSAV roku 1956; jako jeden z prvních akademiků ČSAV a nekontroverzní, obecně uznávaná osobnost byl schválen a zvolen prvním předsedou ČSSA při ČSAV a ve funkci setrval až do své smrti.

Miroslav Buchvaldek (1930–2002), docent prehistorické archeologie na filozofické fakultě Karlovy univerzity, se teprve po pádu režimu mohl stát profesorem a vedoucím osamostatněné Katedry pravěku a rané doby dějinné. Při vzniku ČSSA roku 1956 se jako odborný asistent na fakultě, kde staronová společnost sídlila, stal jejím vědeckým tajemníkem a do roku 1975, kdy mu to pokračující normalizace znemožnila, její skutečnou výkonnou hlavou. Redigoval Zprávy ČSSA, jež se jeho zásluhou změnily z přílohy Sborníku ČSSA (1963–1971) v samostatné periodikum, snažící se při skromných možnostech naplnit všechny potřebné úkoly; kolem roku 1968 usiloval o obnovu *Obzoru prehistorického*, ovšem okolnosti tento záměr zmařily. Z jeho podnětu se roku 1964 podařilo vytvořit při ČAS kategorii „dopisujících spolupracovníků“, která obnovila spojení s neprofesionály. Dnes jej několik generací archeologů vzpomíná jako svého učitele, ale jeho dvacetileté téměř anonymní úsilí o vybudování a fungování vědecké společnosti by nemělo být zapomenuto.

Karel Sklenář (1938), emeritní ředitel Národního muzea – Historického muzea v Praze, zaměřením prehistorik a historik archeologie, je členem společnosti od roku 1961. Jako Buchvaldkův spolupracovník se stal tajemníkem redakce Zpráv ČSSA (1966), pak i výkonným tajemníkem ČSSA. V roce 1975 byl zvolen do hlavního výboru, kde vykonával funkci hospodáře. Na konci roku 1989 se výbor z jeho podnětu rozšel a část se přihlásila ke společenským změnám; při rozdělení ČSSA na jaře 1990 byl zvolen předsedou českomoravské části a zůstal jím i po jejím osamostatnění ve formě ČAS na jaře 1991. Napsal její stanovy a vedl ji 35 let až do jara 2025, kdy z pozice předsedy odstoupil. U příležitosti stého výročí společnosti sepsal a ve Zprávách ČAS publikoval její historii.

Záměry do budoucna

Protože ochota ke spolkové činnosti všeobecně rok od roku klesá, musí společnost hledat nové zájemce o práci v ní, schopné a ochotné pokračovat ve starých a podněcovat nové směry práce. Základní funkcí a cílem společnosti bude i nadále propojovat svět profesionálního výzkumu s potenciálem neprofesionálních zájemců, podchycovat a usměrňovat jejich zájem ve prospěch vědy a neméně i ve prospěch ochrany a záchrany archeologického dědictví, budovat síť regionálních poboček, podněcovat vznik a působení odborných skupin a všechnu tuto činnost organizačně, publikačně a dle možností i hmotně podporovat.

Česká asociace geofyziků

Czech Association of Geophysicists

sídlo: ČAAG, Albertov 6, 128 43 Praha 2; počet členů k 31.12.2024: 55 členů; <https://caag.cz>
předseda: prof. RNDr. Zdeněk Kaláb, CSc.

Historie

Česká asociace pracovníků v aplikované geofyzice (ČAAG) byla založena v roce 1992. Později byla organizována formou občanského sdružení, v současné době je vedena jako zapsaný spolek a nese název ČAAG – Česká asociace geofyziků, z.s. Jde o dobrovolné neziskové profesní sdružení odborníků pracujících v oboru geofyziky a oborech příbuzných. Asociace je členem Rady vědeckých společností ČR. ČAAG realizuje svoji činnost prostřednictvím společných akcí a v místních pobočkách v Praze, Brně a Ostravě.

Prvním předsedou asociace byl zvolen RNDr. Miroslav Kobr, CSc. (1992–1996). Dále následovali: doc. RNDr. Jaroslav Kněz, CSc. (1996–2000), RNDr. Miroslav Kobr, CSc. (2000–2004), RNDr. Vít Hladík, MBA. (2004–2008), prof. RNDr. Zdeněk Kaláb, CSc. (2008–dosud).

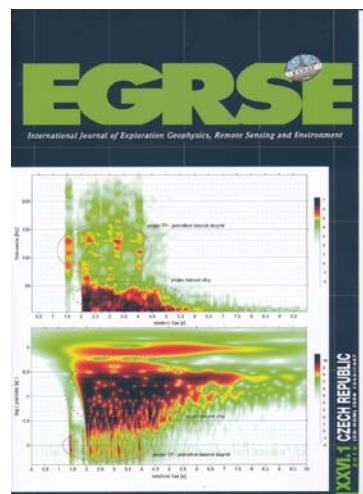
Bezprostředně po založení ČAAG jsme se začlenili do mezinárodní společnosti EAGE (European Environmental and Geophysics Engineering), která pod tehdejším vedením prof. D. Chapellier položila základy pravidelným každoročním setkáním. „Nultá“ odborná konference v roce 1993 byla uspořádána v Lausanne na vysoké odborné a zejména společenské úrovni a poté každoročně v jiném evropském městě, které bylo přiděleno aktivním geofyzikálním společností. Tato tradice přetrvává stále a nezměnila to ani organizační změna, kdy společnost EAGE byla začleněna do velké mezinárodní asociace EAGE (European Association of Geoscientists & Engineers) v roce 2002 jako divize Near Surface Geoscience vedle větší Oil & Gas Geoscience Division.

Hlavní aktivity

Hlavní aktivitou asociace je vydávání recenzovaného odborného časopisu EGRSE (Exploration Geophysics, Remote Sensing and Environment) pro oblast střední Evropy v dohodě s okolními státy. Jeho úroveň je srovnatelná s ostatními evropskými časopisy v oboru užité geofyziky, dálkového průzkumu a životního

Účastníci z ČR, Slovenska a Polska na konferenci OVA'23

Obálka časopisu EGRSE XXVI.1/2019

prostředí. Časopis EGRSE vycházel od roku 1994 jednou až dvakrát ročně v anglickém nebo českém či slovenském jazyce, od roku 2010 vychází každoročně jedno číslo s českými a druhé číslo s anglicky psanými články.

EGRSE je jediným časopisem tohoto zaměření v České a Slovenské republice. Časopis prezentuje výsledky prací výzkumných pracovišť, vysokých škol i geofyzikálních firem a přispívá ke zvyšování odborné úrovně oboru. V časopise publikují nejen čeští geofyzici, ale i kolegové ze zahraničí. Jednotlivým článkům jsou přidělena čísla DOI, časopis je uveden v databázích SCOPUS a EBSCO. Časopis je vydáván ČAAG za významného finančního přispění Rady vědeckých společností ČR. Časopis EGRSE nás dobře reprezentuje na mezinárodní úrovni v Evropě a i v Americe. Zpravidla je zasílán na největší konference pořádané EAGE a SEG.

Významnou aktivitou jsou každoroční konference Nové poznatky a měření v seismologii, inženýrské geofyzice a geotechnice, v níž je asociace hlavním pořadatelem. V roce 2025 proběhl již 33. ročník této akce, které se zúčastňují účastníci z vědeckých institucí, univerzit i odborných firem z České republiky, Slovenska a Polska, případně zvaní z dalších zemí.

Asociace je členem Unie geologických asociací (UGA) společně s ČAH, ČAIG a ČALG (www.uga.cz). Základním posláním UGA je prosazovat společné zájmy svých členů, a to na domácí i zahraniční úrovni. Unie aktivně působí na zlepšování obecného povědomí o geologických oborech a snaží se ovlivňovat legislativní proces, týkající se jejich odborné činnosti. O aktivitách jednotlivých asociací informuje UGA ve Zpravodaji UGA, který vychází dvakrát ročně.

Členové ČAAG jsou činní v řadě odborných výborů a komisí (např. garanti MŽP pro posuzování jednotlivých odborných způsobilostí podle Vyhlášky č. 206/2001 Sb., o osvědčení odborné způsobilosti projektovat, provádět a vyhodnocovat geologické práce, v platném znění, a členů do Komise pro posuzování závěrečných zpráv a projektů nebo komise pro tvorbu technických norem).

Významné osobnosti

Česká republika se může pochlubit řadou významných geofyziků, např. prof. Láska, prof. Zátopek a prof. Běhounek. Také v ČAAG působila a působí řada významnějších osobností, asociace jim uděluje čestné členství za práci v oboru a aktivní práci pro asociaci. K zesnulým čestným patří (podle abecedy) RNDr. Karel Holub, DrSc., Doc. RNDr. Jaroslav Kněz, CSc., Prof. Ing. František Marek, CSc., Prof. RNDr. Stanislav Mareš, CSc., Prof. Ing. Karel Müller, DrSc., RNDr. Vladimír Rudajev, DrSc. a Doc. RNDr. Jiří Skopec, CSc., skupinu žijících čestných členů tvoří (podle abecedy) Doc. RNDr. Pavel Bláha, DrSc., RNDr. Jaroslav Bárta, CSc., RNDr. Dana Čápková, RNDr. Dušan Dostál, RNDr. Pavel Hejda, CSc., RNDr. Marta Chlupáčová, CSc., RNDr. Miroslav Kobr, CSc., Ing. Miroslav Krs, CSc., RNDr. Jan Mašín, CSc., Prof. RNDr. Milan Matolín, DrSc., Doc. RNDr. Lubomil Pospíšil, CSc., RNDr. František Ryšavý a doc. RNDr. Jan Vilhelm, CSc.

Členství v mezinárodních organizacích

ČAAG je kolektivním přidruženým členem evropské asociace EAGE (viz výše). Zástupci asociace se zúčastňují výročních konferencí, na kterých představují ve vlastním stánku aktivitu asociace. Pravidelně je představeno nějaké téma, např. významní geofyzici České republiky, časopis EGRSE, konferenční aktivity (<https://caag.cz/odborne-informace.php>).

Vize společnosti

I přes jistý úpadek geologických věd obecně chce asociace i nadále zůstat partnerem především pro státní instituce pro jejich odborné posuzování geofyzikálně zaměřených aktivit. Jak je uvedeno výše, odborný časopis EGRSE má za úkol rozšiřovat povědomí o geofyzikálních výzkumech a měřeních nejen pro členy asociace, ale pro další zainteresované pracovníky v příbuzných oborech. Vstupem časopisu do databáze SCOPUS předpokládáme rozšíření povědomí o geofyzikálních pracích i do širší odborné komunity. Stejný cíl mají i odborné konference „Nové poznatky a měření v seismologii, inženýrské geofyzice a geotechnice“.

Česká asociace orální historie

Czech Oral History Association – COHA

založena 2007; sídlo Vlašská 355/9, 118 00 Praha 1; info@oralhistory.cz
www.coha.cz; 50 členů (2024); předseda: Mgr. Jiří Hlaváček, Ph.D. (ÚSD AV ČR)

Česká asociace orální historie (COHA) je zapsaný spolek založený za účelem podpory a prezentace vědeckých výzkumů a projektů realizovaných za využití metody orální historie. Vznikl na popud orálně-historické komunity na 14. mezinárodní konferenci orální historie (International Oral History Association Conference) konané v australském Sydney v červenci 2006. V panelové diskusi o národních asociacích padl dotaz na možné vytvoření národní asociace také v České republice a neuplynulo ani půl roku a tato myšlenka se díky velkému ohlasu z řad zainteresované odborné i laické veřejnosti stala skutečností. Asociace byla oficiálně založena 8. ledna 2007 na ustavujícím valném shromáždění, které se uskutečnilo v Praze. COHA si klade za cíl vytvářet metodická pravidla a návody pro uplatnění orální historie ve vědeckém výzkumu, přičemž velký důraz klade rovněž na důsledné dodržování etických standardů. Dále usiluje o popularizaci metody orální historie a poskytuje technickou a metodologickou podporu všem zájemcům o práci s pamětníckými svědectvími. Spolek je také řádným členem International Oral History Association a Rady vědeckých společností ČR.

Struktura společnosti

Sídlem společnosti je Praha; v čele stojí předseda zvolený z 5členného výkonného výboru, jehož volby se konají každé 4 roky. Asociace má institucionální a individuální členství. Společnost vytváří ad hoc tematické zaměřené pracovní skupiny, které umožňují flexibilně řešit aktuální teoretické, metodologické a etické aspekty orálně-historického výzkumu.

Aktivity

Časopis MEMO: od roku 2011 je COHA spoluvydavatelem recenzovaného vědeckého časopisu, který vydává Středisko orální historie při Katedře historie Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni. Periodikum slouží jako publikační a diskusní platforma pro členskou základnu asociace. Tuzemský; vychází dvakrát ročně v režimu open access; od roku 2017 zařazen do datábase ERIH PLUS a CEEOL.

Mezinárodní konference pořádá asociace pravidelně od roku 2009 ve dvouletých intervalech, obvykle v rozsahu dvou až tří dní. Konference se zaměřují na aktuální trendy v oblasti teorie, metodologie, etiky a probíhajících výzkumů realizovaných metodou orální historie. Pravidelná je účast významných zahraničních hostů. Přehled konferencí a publikované sborníky jsou k dispozici na webu asociace.

Workshopy v rozsahu dvou až tří dnů jsou organizovány od vzniku asociace vždy jednou ročně na začátku června. Setkávání zájemců o orální historii má nicméně svou dlouholetou tradici ještě před vznikem asociace. První workshop na toto téma se uskutečnil na hradě Sovinci již v roce 2002. Celkem v prostorách tohoto hradu proběhlo 20. ročníků, kde prezentovali své aktuálně probíhající výzkumy nejen profesionální badatelé, ale i laičtí zájemci o tuto metodu a studenti vysokých škol. Od roku 2025 je workshop nově pořádán ve dvouletých intervalech na zámku Brtnice a zaměřuje se vždy na jedno konkrétní téma z oblasti teorie, metodologie či etiky výzkumu.

Soutěž „Zlatý diktafon“ o nejlepší studentskou práci realizovanou metodou orální historie vypisuje COHA vždy jednou za dva roky, a to ve třech kategoriích: základní, střední a vysoké školy. K hodnocení jsou přijímány práce, které vznikly nebo byly obhájeny v období posledních dvou let. V roce 2025 se uskuteční již 9. ročník této soutěže.

Všechny tyto akce jsou pravidelně organizovány s finanční podporou Rady vědeckých společností.

Česká asociace pedagogického výzkumu (ČAPV) je profesní organizace zaměřená na podporu a rozvoj pedagogického výzkumu. Jejím hlavním cílem je zlepšování vzdělávacího procesu prostřednictvím výzkumu, vzájemná výměna informací mezi odborníky a šíření výsledků výzkumu s důrazem na jejich praktické využití. Asociace byla založena 21. května 1992 na ustavujícím shromáždění, kterého se zúčastnilo 160 odborníků z univerzitních pracovišť, ale také učitelé z praxe. Od svého založení uspořádala ČAPV již třicet tři výročních setkání, konferencí zaměřených na aktuální pedagogická témata, a to vždy ve spolupráci s různými fakultami a univerzitami připravujícími budoucí výzkumníky, učitele nebo jiné aktéry ve vzdělávání. Díky střídání spoluorganizátorů a míst konání konferencí dochází k širšímu zapojení odborné komunity a efektivnější spolupráci mezi výzkumníky ze všech regionů České republiky i ze zahraničí.

Členové ČAPV jsou autoři kvalitních výzkumných a metodologických publikací, ale také začínající výzkumníci, učitelé a pracovníci institucí a organizací působících ve vzdělávání. ČAPV je členem Rady vědeckých společností při Akademii věd České republiky a zakládajícím členem Evropské asociace pedagogického výzkumu (European Educational Research Association; EERA). Spoluprací s oběma subjekty má ČAPV možnost realizovat řadu aktivit na národní a mezinárodní úrovni, členové ČAPV se mohou za zvýhodněných podmínek každoročně účastnit mezinárodních konferencí ECER, mají přístup k časopisu *European Educational Research Journal* apod. ČAPV společně s EERA pořádala v letech 2017 a 2018 Letní školy zaměřené na různé aspekty pedagogického výzkumu, které přilákaly pozornost téměř 200 začínajících výzkumníků z celého světa.

Struktura společnosti

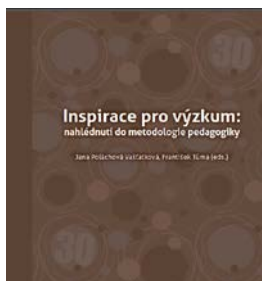
ČAPV je zapsaný spolek s celostátní působností, který sdružuje odborníky z oblasti pedagogických věd, akademické pracovníky, výzkumníky a experty z praxe. Nejvyšším orgánem ČAPV je členská schůze, která je tvořena shromážděním všech členů ČAPV. Členská schůze mimo jiné volí Výbor ČAPV a Revizora. Výbor ze svého středu volí Předsedu ČAPV a Místopředsedu ČAPV; pro svou činnost jmenuje i další funkcionáře např. Tajemníka ČAPV. Členové asociace se řídí ve své publikační a výzkumné činnosti Etickým kodexem.

Odborné aktivity

Mezi nejvýznamnější aktivity ČAPV patří výroční konference zaměřené na sdílení výsledků kvalitních výzkumů z oblasti vzdělávání a na nejnovější poznatky z metodologie pedagogických věd. Od svého vzniku jsou tyto celostátní konference organizovány bez přerušení, v posledních letech vždy s účastí významných zahraničních odborníků. Každá konference je doprovázena vydáním recenzovaného sborníku příspěvků, který je volně dostupný na webových stránkách ČAPV. Recenzní řízení je rigorózní a podporuje vysokou odbornou úroveň konference. U příležitosti konference je každoročně udílena i Cena ČAPV za nejlepší poster.

Od roku 2000 jsou součástí konferencí metodologické semináře a postupně ČAPV začala organizovat i edukační akce určené pro vzdělavatele, učitele. Na internetových stránkách asociace jsou dostupné video záznamy z některých těchto aktivit, např.: *Evidence-based strategies for active learning in large lectures* (Sharon McMahon Sawyer, USA, 9. 12. 2024); *Be Careful! How to avoid methodological pitfalls during the process of qualitative research* (Izhar Oplatka, Izrael, 9. 9. 2024); *AI nástroje pro vědeckou práci* (Katarína Zvončáková, Jan Mareš, 1. 12. 2023); Úvod do systematického review (Lukáš Plch, 5. 9. 2023).

U příležitosti třicátého výročí svého založení vydala ČAPV v roce 2022 publikaci s názvem *Inspirace pro výzkum: nahlédnutí do metodologie pedagogiky*. Publikace nabízí stručnou bilanci historie asociace a představuje ucelený pohled na metodologické přístupy v pedagogickém výzkumu. Je koncipována jako kolektivní

Informační bulletin ČAPV

Inspirace pro výzkum

Jan Průcha (foto: Luděk Kovář, Wikimedia Commons)

monografie, v níž prezentují své výzkumné zkušenosti přední čeští pedagogičtí výzkumníci. Čtenáři zde naleznou celkem dvanáct kapitol pokrývajících jak kvantitativní, tak kvalitativní výzkumné přístupy.

V roce 2023 ČAPV publikuje podcast Česká škola – pod pokličkou výzkumu a praxe. V pětidílné sérii se čestní členové ČAPV věnují tématům jako klima učitelských sborů, role smíchu ve školním prostředí, příležitosti pro rozvoj škol, práce s generačními rozdíly ve škole a rostoucí nároky kladené na pedagogy. ČAPV rovněž aktivně podporuje své členy v popularizaci a šíření výsledků jejich výzkumů. V roce 2023 finančně podpořila vznik popularizačních videí zaměřených na výzkum stínového vzdělávání a využití ukotvujících vinět ve výzkumu.

Bulletin ČAPV je základní informační platformou asociace a slouží také k šíření významných informací o vědecko-výzkumném dění v oboru. Jedno číslo v roce je vydáváno v anglickém jazyce a shrnuje nejvýznamnější publikační počiny členů a informace o dění asociace v uplynulém roce.

Další hlavní aktivity

ČAPV každoročně uděluje Cenu za významnou publikaci. Oceňuje tím publikace svých členů a v kategorii Junior také texty začínajících výzkumníků. Oceněné publikace procházejí přísným hodnocením odborné poroty. Vyznačují se především výjimečnou úrovní výzkumné práce, inovativním zpracováním a schopností prezentovat vědecké poznatky srozumitelným a podnětným způsobem.

ČAPV spravuje své webové stránky (www.capv.cz), které slouží jako zdroj informací pro členy, ale i pro další zájemce o pedagogický výzkum a dění v oboru. ČAPV je aktivní také na sociálních sítích.

Osobnosti Společnosti

Čestným předsedou ČAPV je profesor **Jan Průcha** (1934 – 2021). Jan Průcha byl významným českým pedagogem a odborníkem v oblasti pedagogického výzkumu. Zaměřoval se na různé otázky vzdělávání, didaktiky a metodologie pedagogického výzkumu, přednášel na českých i zahraničních univerzitách. Byl autorem celé řady vysoce citovaných publikací a významně se podílel i na vzniku slovníkových a encyklopedických publikací, např. *Pedagogické encyklopedie* (2009) – syntetické a systematické dílo prezentující odborné poznání české pedagogiky za více než 60 let. Svým odborným působením ovlivnil několik dalších generací pedagogů a výzkumníků. Zásadní roli sehrál v ČAPV, kterou pomáhal v roce 1992 zakládat, a dále řadu let rozvíjet.

Mezi čestné členy společnosti, řádně jmenované na členských schůzích ČAPV, patří prof. Jiří Mareš, prof. Stanislav Štech, prof. Eliška Walterová, prof. Milada Rabušicová a doc. Petr Urbánek. Čestní členové významně přispěli k rozvoji asociace, a to nejen prostřednictvím kvalitních výzkumů v oblasti vzdělávání.

Vize

Vizi ČAPV je dlouhodobě přispívat ke zvyšování kvality vzdělávání prostřednictvím sdílení kvalitních výsledků pedagogického výzkumu, aktivního šíření vědeckých poznatků a propojování akademické sféry s pedagogickou praxí. Do budoucna ČAPV usiluje o systematickou spolupráci s klíčovými aktéry vzdělávací politiky. Mezi hlavní strategické cíle patří rozšíření podpory prezentačních a popularizačních aktivit členů asociace, především ve vztahu ke klíčovým aktérům ve vzdělávání – učitelům, ředitelům, rodičům, MŠMT.

Česká asociace pro sociální antropologii

Czech Association for Social Anthropology (CASA)

sídlo: Národní 3, 117 20 Praha 1; počet členů konec 2024: 110; <https://www.casaonline.cz>
předseda: Dr. Adam Horálek, Ph.D. (FF UK)

Česká asociace pro sociální antropologii (CASA) je profesním spolkem sociálních antropologů, studentů tohoto oboru a oborů příbuzných a příznivců, usilujících o rozvoj antropologie v akademické i veřejné sféře. Cílem asociace je podporovat rozvoj sociální antropologie ve vědeckém výzkumu a vzdělávání, reprezentovat českou sociální antropologii vůči vládním, veřejnoprávním a nevládním organizacím a na mezinárodním vědeckém poli, popularizovat výsledky sociální antropologie mezi širší veřejností, vytvářet vazby mezi sociálními antropology a odborníky příbuzných oborů v ČR i v mezinárodním měřítku a udržovat kontakty a navazovat spolupráci s obdobnými oborovými organizacemi v České republice a v zahraničí. Členstvo Asociace považuje od počátku za klíčové etické otázky antropologického výzkumu, proto vytvořilo vlastní Etický kodex a směrnice, jimiž se řídí.

Česká asociace pro sociální antropologii (CASA) vznikla v prosinci roku 2007 v pražské restauraci U Parlamentu a v červenci 2008 byla oficiálně registrována. Bezprostředním podnětem pro založení asociace byly debaty vedené širší českou akademickou obcí o etické praxi a specificky citačním úzu v historických a společenských vědách, která v oboru sociální antropologie rezonovala v souvislosti s tzv. Kauzou Budil. Vznik asociace motivovala také snaha etablovat sociální antropologii, která byla v českém akademickém prostředí relativně novým oborem. Z těchto důvodů bylo první aktivitou, které se nově založené sdružení věnovalo, vypracování etických směrnic asociace.

Hlavní aktivity Společnosti

Od roku 2009 organizuje CASA bienální konference s mezinárodní účastí, z nichž část proběhla ve spolupráci se Slovenskou asociací sociální antropologie (SASA). V roce 2023 (v důsledku pandemie covid-19 došlo k posunu termínů konference) proběhla **sedmá bienální konference CASA** na téma Solidarita s keynote lecture profesora João de Pina-Cabral. CASA také v minulosti organizovala několik workshopů na téma etiky v antropologickém výzkumu.

CASA dále každoročně pořádá **Ladislav Holy Lecture (LHL)**, která doprovází výroční valnou hromadu. LHL je vzpomínková přednáška založená v roce 2009 na památku českého antropologa Ladislava Holého (1933–1997). Jejím účelem je pozvat antropology, kteří významně přispěli k rozvoji oboru. Mezi přednášejícími byli například Robert Parkin (2019), David B. Edwards (2018), Ghassan Hage (2014) nebo Piers Vitebski (2009). V průběhu celého akademického roku pořádá CASA ve spolupráci s Českou sociologickou společností Gellnerovský seminář. Původně jej založili Petr Skalník a Jiří Musil na počest Ernesta Gellnera (1925–1995) v roce 1998. Setkávají se na něm badatelé, kteří prezentují a diskutují o svých výzkumech. Od roku 2022 se do organizace semináře zapojují také univerzitní pracoviště z celé České republiky. Mezi hosty semináře byli například Nancy Scheper-Hughesová, Michael Winkelman, Thomas Hylland Eriksen nebo David Henig.

Důležitým prostředkem pro utváření širší antropologické obce je každoroční **Soutěž o cenu CASA pro nejlepší bakalářské a magisterské práce**. Soutěž je určena studujícím, kteří obhájili kvalifikační práci týkající se antropologie v českém, slovenském, nebo anglickém jazyce. Vybraná porota posuzuje zhruba deset zaslaných prací a vítězové soutěže se mohou těšit na slavnostní vyhlášení během valné hromady a na bezplatné roční členství v CASA, finanční odměnu a možnost prezentovat své bádání v rámci Gellnerovského semináře. Udílení ceny má za cíl povzbudit talentované badatelky a badatele na počátku kariéry a motivovat je k dalšímu rozvoji.

CASA spoluvydává časopis **Cargo** (<http://cargojournal.org>). Původně „časopis (nejen) o etnologii“ Cargo vznikl jako iniciativa několika studujících na Ústavu etnologie Univerzity Karlovy, kteří jeho prostřednictvím

usilovali o vytvoření prostoru pro diskuzi o sociokulturní antropologii a zprostředkování aktuálního dění v oboru, kterého se jim během studia nedostávalo. První číslo vyšlo v roce 1998 v nákladu 200 kusů. Přestože se jednalo o studentský časopis, v následujících letech se „Cargo – časopis pro kulturní/sociální antropologii“ stal výraznou platformou pro formování antropologie v českém a slovenském akademickém prostředí, a to díky publikování recenzovaných statí domácích a zahraničních antropologů i kratších esejů, diskuzí, rozhovorů, zpráv z workshopů a konferencí a recenzí. V roce 2009 vyšlo poslední číslo „studentského“ Carga, vydávaného občanským sdružením Cargo Publishers. V roce následujícím převzala vydávání časopisu nově vzniklá CASA v reakci na poptávku členů asociace po vlastním, oborově jasně profilovaném časopise. Od roku 2023 vydává CASA časopis Cargo spolu s Univerzitou Hradec Králové a Univerzitou Pardubice. Časopis vydává dvě čísla ročně s příspěvky v angličtině, češtině a slovenštině zaměřené na teorii a praxi etnografického výzkumu, kritickou diskuzi antropologických teorií a na etické souvislosti ustavování antropologického vědění. Časopis publikuje akademické texty, rozhovory s klíčovými osobnostmi oboru a příspěvky diskutující podoby výuky antropologie.

Mezinárodní zapojení

Ačkoli je CASA národní asociací, orientovala se ve své činnosti již od počátku do mezinárodního prostoru. CASA se stala v roce 2012 členem World Council of Anthropological Associations (WCAA). Členství ve WCAA pro CASA představuje stěžejní platformu umožňující mezinárodní zasíťování nezbytné pro další rozvoj disciplíny i samotné asociace. Toto členství je usnadněno i díky možností čerpat dotaci AV na platbu členských příspěvků. V současné době má členstvo asociace také silné vazby na European Association of Social Anthropologists (EASA) a její jednotlivé networks, v nichž je řada členů CASA aktivní. S Applied Anthropology Network of EASA spolupřádala CASA v roce 2020 v Praze třídenní konferenci o aplikované antropologii a sociálních hnutích s názvem Why The World Needs Anthropologists. Podobně je členstvo asociace napojeno na International Society for Ethnology and Folklore (SIEF).

Česká astronomická společnost

Czech Astronomical Society

založena 1917; sídlo Fričova 298, 251 65, Ondřejov; cas@astro.cz; www.astro.cz;
764 členů (2024); předsedkyně: RNDr. Soňa Ehlerová, PhD. (Astronomický ústav AV)

Dne 8. prosince 1917 byla v posluchárně prof. Františka Nušla na ČVUT v Praze založena Česká astronomická společnost (ČAS). Za tímto strohým oznámením se skrývá několik let usilovné činnosti našich předchůdců, kteří vznik českého spolku prosadili navzdory nepřízni tehdejších c. a k. úřadů. Hrstka nadšenců si vytkla za cíl vybudovat v Praze lidovou hvězdárnu. Štefánikovu hvězdárnu se podařilo otevřít veřejnosti r. 1928. Od r. 1920 Společnost vydávala časopis Říše hvězd, jenž přinášel informace o pokroku astronomie nejenom u nás, ale v celém světě. Postupně vznikaly pobočky tehdy již Čs. astronomické společnosti zejména ve větších městech Čech, Moravy, Slezska, Slovenska, a dokonce i na Podkarpatské Rusi.

Společnost podporovala odborná pozorování Slunce, meteorů, proměnných hvězd a dalších oborů rozvíjející se astronomie, podnítila stavbu řady lidových hvězdáren a její členové popularizovali astronomii na přednáškách, v novinách i časopisech, v knihách a rozhlase.

Po II. světové válce stoupal zájem veřejnosti o astronomii a posléze i kosmonautiku, takže v současné době působí v Česku velký počet kamenných hvězdáren, z nichž řada vznikla z obětavého úsilí členů ČAS. Po sametové revoluci se podařilo obnovit mezinárodní kontakty ČAS, která se stala kolektivním členem Evropské astronomické společnosti. Zlepšily se také technické možnosti pro odbornou práci členů ČAS.

V noci z 12. na 13. září 1923 pořídil osmadvacetiletý Josef Klepešta čtyřhodinovou expozici na skleněnou desku 20cm astrografem hvězdárny v Ondřejově fotografii galaxie M31 v souhvězdí Andromedy. Během expozice prolétl zorným polem bolid, který zanechal jasnou stopu, a tak vznikla jeho slavná fotografie.

Struktura společnosti

Sídlem společnosti je Astronomický ústav AV v Ondřejově; v čele stojí předseda a Výkonný výbor zvolený sjezdem, který se koná každé 4 roky. Předseda může vykonávat funkci maximálně 2× za sebou. Společnost se člení na 10 regionálních poboček, 8 odborných sekcí a 6 odborných skupin. Tyto složky ČAS mají svá vlastní vedení a centrála jim zajišťuje administrativní služby či propagaci. ČAS má také 27 kolektivních členů.

Publikační aktivity

Společnost vydává tisková prohlášení, tištěné periodikum a provozuje webové stránky.

Tisková prohlášení: ČAS vydává od května 1998 tiskové zprávy a tisková prohlášení o aktuálních astronomických událostech a událostech s astronomií souvisejících. Počínaje tiskovým prohlášením č. 67 ze dne 23. 10. 2004 jsou některá tisková prohlášení vydávána jako společná s Astronomickým ústavem Akademie věd ČR. Tiskových prohlášení vydala ČAS už přes 300, stejně jako tiskových zpráv.

Kosmické rozhledy: Odborné periodikum Kosmické rozhledy jsou interní členský zpravodaj České astronomické společnosti. Jeho charakter se v průběhu let samozřejmě měnil dle potřeb své doby. První číslo vyšlo již v roce 1963 z iniciativy Miloslava Plavce. Název věstníku vymyslel Jiří Grygar.

Dnes vychází Kosmické rozhledy 4x ročně jako samostatně neprodejná příloha časopisu Astropis. KR i Astropis mají členové ČAS zdarma. Kosmické rozhledy ve své současné podobě informují členy ČAS o dění ve společnosti, chystaných akcích a událostech, ale rovněž shrnují nejzajímavější a nejpozoruhodnější události v astronomii a kosmonautice za poslední období. Do tvorby Kosmických rozhledů se mohou dobrovolně zapojit i členové ČAS.

Astro.cz: Server Astro.cz je hlavním astronomickým informačním kanálem pro veřejnost a média. Založen byl už 15. května 1995. Kromě popularizační roviny plní též funkci informačního zdroje pro kolektivní členy, složky i pobočky ČAS. Nachází se na něm rozcestník po všech těchto skupinách ČAS, které mají své

vlastní webové stránky, přehlednou formou ukazuje vnitřní strukturu ČAS a nachází se na něm též veškeré dokumenty související s činností ČAS. Dále hostuje stránky diskuzního astronomického fóra www.astroforum.cz a webové stránky astronomů na www.astronom.cz. Od roku 2012 rovněž umožňuje zasílat všem čtenářům Astro.cz astronomické fotografie do veřejné fotogalerie.

Další hlavní aktivity

Astronomická olympiáda je v současné době jednou z nejvýznamnějších aktivit ČAS, která ji vyhláší spolu s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy jako soutěž kategorie A. V roce 2025 proběhne již 23. ročník. Astronomická olympiáda je předmětovou soutěží z oboru astronomie a příbuzných oborů, která je určena pro žáky základních a středních škol. Cílem olympiády je napomáhat vyhledávání talentovaných žáků a systematicky podporovat a rozvíjet jejich odborný růst. Astronomická olympiáda probíhá ve třech základních kolech – školním, krajském a celorepublikovém finále. Úspěšní řešitelé finále mohou být vybráni na odborné soustředění a následně nominováni do reprezentace České republiky na některou z mezinárodních astronomických soutěží.

Vrcholovou světovou soutěží je Mezinárodní olympiáda v astronomii a astrofyzice, která představuje nejnáročnější nadstavbu národních soutěží pro starší středoškolské žáky. Byla založena v roce 2007 v Thajsku a Česká republika se jí zúčastňuje od roku 2010; tehdy náš soutěžící Stanislav Fort hned dosáhl úspěchu získáním zlaté medaile a o rok později i absolutního vítězství.

Česká astrofotografie měsíce je fotografická soutěž ČAS podporovaná i Slovenským svazem astronomů. Fotografové z Česka i Slovenska do ní zasílají své fotografie, které následující měsíc vyhodnotí odborná porota a vybere vítěze. Iniciátorem soutěže a současným předsedou poroty (2024) je Zdeněk Bardon. Česká astrofotografie měsíce vznikla v prosinci roku 2005. Soutěž není zaměřena jen na odborné fotografie: objevují se zde i relativně jednoduché snímky s emotivním nábojem. Není ani úzce specializována na astronomii, ale lze do ní přihlásit i snímky optických jevů v atmosféře – tzv. halových jevů.

Soutěž přispívá i k popularizaci astronomie: vítězné snímky přebírají významná média jako ČTK, tiskový odbor Akademie věd ČR, populární časopisy jako *Astropis*, *Vesmír* nebo slovenský *Kozmos*.

Udělování cen: ČAS uděluje 5 cen

Nušlova cena je nejvyšší ocenění, které uděluje ČAS badatelům, kteří se svým celoživotním dílem obzvláště zasloužili o rozvoj astronomie. Je pojmenována po dlouholetém předsedovi ČAS prof. Františku Nušlovi (1867 – 1951). Česká astronomická společnost obnovila její udělování po padesátileté přestávce v roce 1999. Kopalovu přednášku zřídila Česká astronomická společnost v roce 2007. Je udělována českým astronomům/ astronomkám za významné vědecké výsledky, dosažené v několika posledních letech a uveřejněné ve světovém vědeckém tisku.

Cena Zdeňka Kvíze byla zřízena Výkonným výborem České astronomické společnosti v roce 1994. Je udělována astronomům za významnou činnost v oborech meziplanetární hmota, proměnné hvězdy, popularizace a výuka astronomie, což byly obory, kterými se zabýval dr. Zdeněk Kvíz. Cena je udělována jednou za dva roky vždy k termínu data narození dr. Zdeňka Kvíze, tj. ke 4. březnu. Poprvé byla udělena v r. 1996.

Cena Littera Astronomica České astronomické společnosti je určena k ocenění osobnosti, která svým literárním dílem významně přispěla k popularizaci astronomie u nás. *Littera Astronomica* byla poprvé udělena v roce 2002. Cenu dlouhodobě dotovaly nakladatelství Kanzelsberger, a.s. a Společnost *Astropis*.

Cena Jindřicha Zemana za astrofotografii je udělována každý rok autorovi nejhezčí či nejzajímavější fotografie. Laureáta vybírá porota České astrofotografie měsíce. Cena byla poprvé udělena v r. 2012 a navazuje na titul Astrofotograf roku udělovaný od roku 2006. Od r. 2018 je udělována i Cena Jindřicha Zemana Junior.

Pořádání akcí: ČAS je od roku 2005 koordinátorem astronomické části Evropské noci vědců. Tuto velkou akci navštěvuje každý rok stále více lidí, jejich počet už se blíží 100 000. ČAS se účastní každoročně hojně navštěvovaného Podzimního knižního veletrhu v Havlíčkově Brodě, kde má stánek s astronomickou literaturou a před budovou dalekohledy na pozorování Slunce. ČAS pořádá dvakrát ročně akci Mezní hvězdná velikost, na které mohou majitelé astronomických dalekohledů konzultovat technické otázky a společně pozorovat vesmír. Pořádaných akcí bývá 100 ročně.

František Nušl

Zdeněk Kopal

Jiří Grygar

Osobnosti

ČAS měla ve svém vedení a v široké členské základně řadu osobností, které vynikali ve vědecké, pedagogických či popularizační činnosti. Nešlo vždy jen o profesionální astronomy, v ČAS působila celá řada vynikajících amatérských astronomů. Příkladem budiž pozorovatel proměnných hvězd a komet Kamil Hornoch, který byl na kongresu Mezinárodní astronomické unie v Praze r. 2006 vyhlášen nejlepším amatérským astronomem světa.

František Nušl (1867–1951): univerzitní profesor, vůdčí osobnost astronomie první poloviny 20. století. Roku 1904 se habilitoval v astronomii na Karlově univerzitě, od roku 1908 byl profesorem matematiky na ČVUT a od roku 1922 ředitelem Státní hvězdárny v Praze a předsedou České astronomické společnosti. V této funkci se podílel na vybudování Štefánikovy hvězdárny v Praze na Petříně. Zabýval se hlavně měřením Země a času a geometrickou optikou. V roce 1903 sestrojil cirkumzenitál – přístroj pro určování zeměpisných souřadnic a získal za něj zlatou medaili na světové výstavě v Paříži v roce 1937.

Zdeněk Kopal (1914–1993): patrně nejvýznamnější český astronom 20. století. Od mládí se soustředil na výzkum proměnných hvězd. V průběhu tří let vykonal více než 10 000 pozorování. Když mu bylo pouhých šestnáct let, stal se předsedou odborné sekce pro pozorování hvězd měnlivých. Pod jeho vedením se stala sekce jedním z evropských středisek pro výzkum proměnných hvězd. Výzkum těsných dvojhvězd u nás Kopal pozvedl na světovou úroveň. V roce 1948 vznikla komise pro fotometrické dvojhvězdy Mezinárodní astronomické unie a Kopal se stal jejím prvním předsedou. V roce 1959 se stal vedoucím projektu, který měl za úkol pořídit detailní mapy Měsíce pro přistání astronautů programu Apollo.

Jiří Grygar (*1936): čestný předseda ČAS od r. 2002 a doyen české astronomie. Jiří Grygar se zapsal do obecného povědomí jakožto výrazný popularizátor vědy a astronomie zvláště. Jeho pořad Okna vesmíru dokořán v letech 1981 – 1991 byl natolik populární, že se Jiří Grygar stal pro širokou veřejnost synonymem astronomie. Podobně i jeho dlouholetý seriál Žeň objevů (který pravidelně sestavuje už od roku 1966!) ho proslavil v širší astronomické obci, zejména pro jeho přímo fenomenálně encyklopedický přehled po celém oboru astronomie. Hlavně pro mladší zájemce o astronomii pak má bezesporu význam řada jeho populárních knížek, jejichž počet se blíží dvacítce. Pravidelně vystupuje v rozhlasu i televizi a komentuje nové objevy v astronomii a astrofyzice. Pro řadu lidí různého věku se stala astronomie koníčkem či profesí právě díky jeho přednáškám či knížkám. Za své obří popularizační dílo získal mnoho cen, a to i mezinárodních.

Vize: co bychom rádi vylepšili

(1) chtěli bychom umožnit členství i velmi mladým začínajícím astronomům (2) prohlubovat mezinárodní spolupráci (3) podílet se ještě více na omezování světelného znečištění (4) oslovovat další zájemce o astronomii.

Bioklimatologie (v zahraničí častěji biometeorologie) je interdisciplinární vědní obor zabývající se interakcí mezi atmosférickými procesy a živými organismy – rostlinami, zvířaty a člověkem. Nejdůležitější otázka, kterou bioklimatologie řeší, je jaký dopad má počasí a klima na život všech živých organismů. V českých zemích se zpočátku rozvíjela pouze na ojedinělých pracovištích, zejména na vysokých školách zemědělských a lesnických, a jen s malými vzájemnými kontakty. Po vzniku ČSAV v r. 1953 byla na podnět biologů z Biologického ústavu ČSAV ustanovena Bioklimatologická komise při ČSAV. Za předsedu byl jmenován prof. ing. Dr. Václav Novák, DrSc., Dr. h. c., z Vysoké školy zemědělské v Brně. Bioklimatologická komise uspořádala v letech 1955, 1958 a 1961 konference s mezinárodní účastí. Na nich v diskusích bylo navrhováno založení samostatné vědecké bioklimatologické společnosti. Po dohodě byla v Československé meteorologické společnosti, v r. 1959 ustanovena odborná bioklimatologická skupina, kterou vedl prof. MUDr. Karel Bobek.

Struktura Společnosti

Zakládající schůze samostatné Československé bioklimatologické společnosti se konala dne 8. září 1965 v dnešním Národním domě na náměstí Míru v Praze. Předsedou nové Společnosti byl zvolen prof. Václav Novák. Byly ustanoveny jednotlivé sekce Společnosti, a to bioklimatologie člověka (humánní sekce), která měla původně nejvíce členů, dále bioklimatologie rostlin (rostlinná sekce) a bioklimatologie zvířat (zoologická sekce). Přes vymezení sekcí se ukázalo, že spektrum jejich činností je velmi široké. V průběhu času tak byly v rámci jednotlivých sekcí ustanoveny odborné pracovní skupiny (OPS) zaměřené na určité speciální téma. Po zavedení federativního uspořádání státu v r. 1968 byly vytvořeny samostatné bioklimatologické společnosti – Česká a Slovenská, které pokračují v úzké spolupráci. Ovšem rozdělení měla za následek snížení počtu členů.

Aktivity společnosti

K mimořádně významným přínosům Společnosti patřila činnost terminologická, která byla završena v roce 1970 vydáním Bioklimatologického slovníku terminologického a explikativního. Jeho definitivní zpracování, které vyšlo v roce 1980, obsahuje celkem 2252 základních hesel z bioklimatologie a oborů, s nimiž se bioklimatologie prolíná jako hraniční disciplína. Předsedou redakční rady slovníku byl V. Krečmer, hlavním redaktorem E. Veselý. Slovník pro svou odbornou šířku a hloubku našel široké uplatnění i mimo bioklimatologickou obec. Dominantní aktivita Společnosti je v pořádání konferencí. Jednak ve spolupráci se slovenskými kolegy to jsou Česko-slovenské bioklimatologické konference se širokou náplní, ale také konference s užším zaměřením, pořádané ve spolupráci s dalšími organizacemi. K těm tradičním patří konference „Aktuální otázky bioklimatologie zvířat“, jejíž 39. ročník proběhl v Brně, v listopadu 2024. K tradičním patří také konference „Člověk ve svém pozemském a kosmickém prostředí“, jejímž hlavním pořadatelem je Hvězdárna Úpice. První ročník této konference byl v roce 1979. Po roce 1990 se stalo tradicí pořádat kratší dvoudenní konference. Několik jich bylo věnováno problematice vody v naší krajině z různých pohledů. Problematika matiku oběhu vody v naší krajině, včetně extrémních projevů srážek, výskytům sucha apod., vedla k pořádání konference „Hospodaření s vodou v krajině“, v roce 2024 proběhl její již 7. ročník.

Pořádáme též konference na aktuální témata, jako „Jarní mrazy“, které se staly velkým problémem pro české ovocnářství. Jednání konference bylo zaměřeno od poznatků o podstatě změn cirkulace, až k problematice předpovědi výskytu jarních mrazů. Pozornost byla též věnována využití dat z klimatologických stanic

a zásadám porostových měření. Dalším tématem jsou dopady extrémních projevů počasí ve městech, což byla téma konference „Městské klima – tepelný ostrov města“.

Naše Společnost připomněla v roce 2022 konferenci „Gregor Johann Mendel – meteorolog“ 200 let od jeho narození. Zahájení konference proběhlo v historických prostorách refektáře Augustiniánského opatství na Starém Brně. Mendelova samostatná meteorologická měření v areálu kláštera se datují od 1. ledna 1879 do července 1883. Účastníci konference viděli opravenou původní plechovou meteorologickou budku a teploměry z období jeho měření, která byla nalezena v areálu opatství. V přednáškách byly vzpomenu ty Mendelovy pokusy o zavedení předpovědi pro zemědělce, jeho vlastní pokusy o předpovědi počasí, jeho poznámky, že v centru města jsou vyšší teploty vzduchu než na jeho okrajích. Téma, které nyní pečlivě studujeme. Zajímavé je, že během svého života publikoval Mendel třináct prací, z nichž devět bylo věnováno meteorologii. Snad nejznámější je analýza výskytu smrště nad Brnem v roce 1870. Ze všech našich konferencí jsou vydávány sborníky, jejich převážná část je na webových stránkách Společnosti <https://www.cbks.cz/>. Pro členy Společnosti je vydáván Zpravodaj.

Osobnosti

Prof. ing. Dr. Václav Novák, DrSc., Dr. h. c., první předseda Československé bioklimatologické společnosti (1965–1967). Zakladatel československé bioklimatologie a půdoznalství. Zakladatel sítě fenologických stanic. Profesor pedologie, meteorologie, klimatologie. Přednosta půdoznalecké sekce v Zemských výzkumných ústavech zemědělských v Brně. Na Vysoké škole zemědělské v Brně (nyní Mendelově univerzitě) rektor v letech 1934–1935, 1938–1939 a 1949–1950.

Prof. MUDr. Karel Symon, předseda v letech 1968–1979 a 1983–1985. Jako první lékař v naší republice upozornil již v roce 1955 na moderní směry vývoje bioklimatologie člověka a pro tuto nedílnou součást bioklimatologie jako celku připravil její koncepci. Teoretické předpoklady prakticky realizoval jako ředitel Ústavu hygieny – viceprezidenta a regionálního reprezentanta International Society of Biometeorology.

Prof. RNDr. Emil Hadač, DrSc., předseda v letech 1980–1983 a znovu 1986–1992. Patřil k představitelům holistického chápání přírody a krajiny s jejich ekosystémy i člověkem ve vzájemných vazbách. Dokládal existenci vztahů podpůrných (facilitace), a to včetně bioklimatologických faktorů, např. z porostního prostředí lesa. Předseda ekologické sekce Biologické společnosti při ČSAV, ředitel Ústavu krajinné ekologie ČSAV.

Ing. Vladimír Krečmer, CSc., předseda v letech 1992–1998. Představitel holistického pojetí poslání lesů v kulturní krajině nejen v teorii vědeckého bádání, ale i v jeho praktické realizaci. Významně přispěl k rozvoji lesnické bioklimatologie. Zdůrazňování vlivu civilizačních změn na poslání lesů zejména v oblasti mimoprodukčních funkcí a prosazování pojetí lesa jako polyfunkčního přírodního zdroje. Byl zakládajícím členem Národního lesnického komitétu.

60 let Společnosti

Nejen historie, ale hlavně další aktivity naší Společnosti budou hlavním obsahem konference k 60. letům jejího trvání, která proběhne 9. a 10. září 2025 na Mendelově univerzitě v Brně. Na organizaci se bude podílet také Slovenská bioklimatologická společnost.

Česká botanická společnost

Societas botanica čehica, Czech Botanical Society

založena 1912; sídlo Benátská 2, CZ 12801 Praha 2; sekretariat@botanospol.cz
www.botanospol.cz; 654 členů (2024); předseda: prof. RNDr. Milan Chytrý, Ph.D. (MU Brno)

Společnost byla založena 17. června 1912 při Botanickém ústavu Karlo-Ferdinandovy university v Praze; v letech 1919–1939 a 1945–1992 fungovala jako Československá botanická společnost (ČSBS). Od roku 1914 vydávala spolkový časopis *Preslia*, byť s válečnými odmlkami. Po celou dobu funguje Společnost jako spolek **vědecký, edukační i popularizační**, se zaměřením na výzkum a shromažďování dat o flóře a vegetaci (středoevropského prostoru, sdružující všechny zájemce o obor bez ohledu na vzdělání. Ostatně citujeme ze Stanov zapsaného spolku: „*Společnost sdružuje zájemce činné v botanice. Věnuje se pěstování a propagaci všech oborů botaniky*“. Šíře zastoupených oborů byla v minulosti různá: do r. 1992 zastřešovala i obory experimentální botaniky (fyziologie rostlin), které již dříve tvořily samostatnou větev a při první možné příležitosti se zcela přátelsky osamostatnily do Společnosti experimentální biologie rostlin (za „normalizace“ to prakticky nebylo možné). Ke druhému oddělení došlo v roce 2003, kdy se osamostatnila algologická sekce (založená 1959) a vytvořila Českou algologickou společnost.

Struktura společnosti

Sídlem společnosti je Praha; v čele stojí předseda zvolený ze 13členného Hlavního výboru, jehož volby se konají každých 5 let. Předseda může vykonávat funkci maximálně dvakrát za sebou. Společnost se člení na regionální *pobočky* (podle krajského zřízení z roku 1960), které jsou zejména z hlediska terénních výzkumů a dalších aktivit relativně samostatné, s vlastním vedením, a na oborové *sekce a pracovní skupiny*; ty se mění podle šíře oborů nebo oscilace zájmu o obor – některé se osamostatnily (viz výše), jiné vyvíjejí silnou činnost (bryo-lichenologická, floristická) nebo zanikly (dendrologická). Velmi aktivní je pracovní skupina pro ochranu přírody.

Publikační aktivity

Společnost vydává tři periodika zastřešovaná ústředím ČBS:

Preslia: recenzovaný vědecký časopis uveřejňující původní vědecké práce z taxonomie, systematiky, fyto geografie, ekologie a fytoecologie cévnatých i bezcévných rostlin, s geografickým zaměřením na širší oblast střední Evropy. Dnes mezinárodní, čtvrtletně vydávaný impaktní časopis, vydávaný od roku 2006 pouze anglicky, s impaktním faktorem (IF) od roku 2007, pro rok 2024 s IF=4.4. Jde o časopis s nejvyšším IF faktorem vydávaným s dotační podporou „za české peníze“. Od roku 2022 je vydáván on-line v režimu „Gold Open Access“. První číslo vyšlo krátce po založení společnosti (1914), dnes vychází 96. ročník; časopis je pojmenován po význačných českých botanících a přírodovědcích 1. poloviny 19. století bratřech Janu Svatopluku a Karlu Bořivojovi Preslových.

Zprávy České botanické společnosti: české odborné periodikum, založené mladými členy Katedry botaniky PříF UK v roce 1966: uveřejňuje původní odborné články ze všech oborů terénní botaniky (česky s anglickými abstrakty). Nejvýznamnějším článkem jsou každoroční „Additamenta“, přinášející souhrn významných nových botanických nálezů za příslušný rok, obvykle komentovaných. Zprávy ČBS jsou určeny široké odborné veřejnosti. V roce 2024 vyšel 59. ročník.

Bryonora je nejmladší časopis, vydávaný bryo-lichenologickou sekcí ČBS, publikující články z bryologie a lichenologie (česky s anglickými abstrakty). Založen byl v roce 1988 jako Zpravodaj, proto od počátku číslován jako jednotlivá čísla, ale dnes je regulérní periodikum s ISSN. V roce 2024 vyšlo číslo 73.

Kromě těchto uvedených časopisů vydávají některé pobočky regionální časopisy nebo zpravodaje; dlouho-

době např. Severočeskou přírodou (Severočeská pobočka), Calluna (Západočeská pobočka), Východočeský botanický zpravodaj, Zpravodaj jihočeských botaniků a Zprávy Moravskoslezské pobočky ČBS. Podrobnější informace naleznete na webu www.botanospol.cz.

Další hlavní aktivity

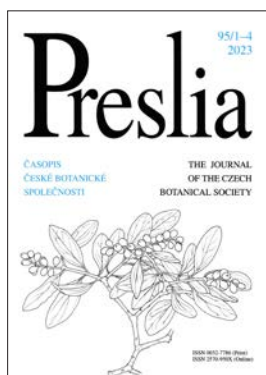
Pracovní konference ČBS vymyslel v roce 1973 vědecký tajemník ČBS Josef Holub (ještě o něm bude řeč). Velmi skromný název dnes v defilé mezinárodních kongresů, sympozií či workshopů zaniká, ale význam každoročních konferencí nikoliv. Jsou to pravidelná každoroční dvoudenní setkání s několika desítkami příspěvků reflektujících stav naší botanické vědy. Původně byla konference založena jako československá a tento přesah obvykle trvá dodnes, bez ohledu na to, že pořadatelem je pouze ČBS. Přehled konferencí a jejich program s odkazy na publikování najdete opět na webu www.botanospol.cz.

Floristický kurz ČBS je vlajkovou lodí Společnosti. Je pro všechny členy (i nečleny) a plní současně tři cíle (nebo chcete-li úkoly): *výzkum*: zkoumání stavu květeny a vegetace v určitém území; *výuka*: naučíte se (možná) všechny kytky, co v kraji rostou a jak spolu rostou nebo nerostou; *setkání*: kde jinde potkáte jako elév (ať jste student nebo učeň) u jednoho stolu, na jednom kopci nebo v jedné hospodě univerzitní profesory od Budějovic po Košice, učitele všech typů škol, jakož i stejné „pošahance“ v oboru z druhého konce republiky? I v dnešní době internetu je to setkání k nezaplacení. Kurz vymyslel koncem padesátých let botanický univerzál a pedagog UK Vladimír Skalický, který jej také téměř 30 let vedl; koná se každoročně první týden prázdnin na vybraném místě republiky za účasti 120–180 účastníků; výzkumy se zaznamenávají (i jako elév se můžete účastnit zkoumání), publikují (dodávna na papíru, dnes elektronicky) a představují důležitou informaci o stavu flory a vegetace v daném roce v naší raketově se měnící přírodě. Podle data se dovítíte, že kurz byl původně založen spíše pro středoškolské učitele, ale v devadesátých letech byl svět lákavější a kurz se stal hlavně všestudentský; od covidu se pomalu vrací staré časy. Od roku 1991 se kurz rozšířil o společnou akci České a Slovenské botanické společnosti, když se podařilo uspořádat společný kurz v Staré Lubovni od té doby se společný kurz na Slovensku koná každé tři roky. Nikdo netušil, že republika pomalu zvoní hrana... Naštěstí vzdělaná společnost napříč generacemi neposlouchá politiky jako ovce; přežili jsme několik let celníc, ty odešly jako pára nad hrncem, a Floristické kurzy „kvetou“ dál.

Přednáškové cykly, exkurze: V místech a prostorách přírodovědných fakult univerzit se konají semestrální přednáškové cykly, pořádané ČBS ve spolupráci s příslušnou univerzitou. Nejdelší tradice je v Praze, kde pondělní semestrální cyklus existuje již od první republiky. Dnes se s podobnými cykly setkáme na MU v Brně, na JU v Českých Budějovicích, na UJEP v Ústí nad Labem nebo v prostorách Západočeského muzea v Plzni. Přednášek se uskutečňuje ročně kolem 60. Exkurzí, pro terénního biologa vlastně důležitější aktivity než jsou přednášky, je mezi 70–80.

ČBS a ochrana přírody: červené seznamy: Valná část komunity ČBS byla vždy ochránářsky orientovaná a vzhledem k tomu, že Společnost soustřeďovala největší množství regionálních znalců, bylo náblední, že se Společnost do těchto aktivit zapojí. Lví podíl na tom měl dlouholetý vědecký tajemník Josef Holub, který v roce 1979 vydal v Preslii vůbec první Červený seznam květeny ČR, aby jej pak před smrtí již jako předseda přepracoval (s dotační podporou AV ČR pro terénní výzkum členů ČBS) a vydal; jeho vydání opět v Preslii se už bohužel nedožil. ČBS nadále pokračuje ve výzkumné spolupráci na podobných tématech, finančně je ale dnes zajišťují orgány ochrany přírody.

Společenské aktivity: vklad ČBS do věcí veřejných: Tyto aktivity se předpokládají spíše u společenskoveřejných organizací; ČBS se ale od devadesátých let (a v posledním období obzvláště) zapojila do stanovisek, resp. otevřených dopisů adresovaných našim veřejným orgánům a v podstatě celé společnosti. Buď je sama vydala, nebo se přidala k přírodovědným společnostem jako je Ekologická, Ornitologická, Entomologická či další a podpořila jejich stanoviska, popř. se přidala k veřejným diskusím. Jako příklady můžeme uvést stanoviska k Národnímu parku Šumava a řešení kůrovcové kalamity, k požáru v Českém Švýcarsku nebo k plánovanému CHKO Soutok. Jsme hrdí, že naše stanoviska jsou podloženým vyjádřením nepříliš oblíbené „vědecké komunity“, které, ač z toho v podstatě nic nemá, leží dlouhodobý osud naší přírody a krajiny na srdci možná nejvíce ze všech.

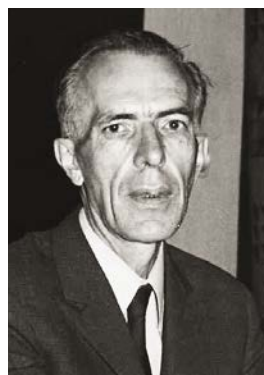
časopis Preslia

Karel Domin

Josef Holub

Adolf Morávek

Osobnosti

ČBS měla v čele řadu významných vědeckých i pedagogických osobností, vzhledem ke svému trvání zejména spjatých s Univerzitou Karlovou a budovou v Benátské ulici, stojící na kraji historické Botanické zahrady na Slupi. Ti se ale nezřídka „rozdělovali“ mezi Univerzitu a Společnost a naše řádky chtějí spíše informovat a spojit. Společnost vidíme jako samostatnou, byť tenčí nohu trojnožky *Univerzita – Akademie – Společnost*, a proto jsme vybrali jen několik jmen.

Karel Domin (1882–1953): univerzitní profesor (děkan PŘF i rektor UK), vůdčí osobnost botaniky první poloviny 20. století, který „vymyslel“ i Českou botanickou společnost, byť v roce 1912 byl předsedou ještě zvolen generačně starší prof. Velenovský. Již v roce 1914 se ale ujímá předsednictví a setrvává v čele ČBS (resp. ČSBS) až do roku 1939; třeba říci, že pro Společnost i obor učinil v první polovině 20. století nejvíc. Přestože po uzavření vysokých škol nacisty zorganizoval úžasnou kamufláž v podobě Ústavu pro studium a sběr léčivých bylin, kde zaměstnal prakticky všechny své podřízené, osud mu nebyl milostiv a nezapomněl, že příliš „vyčníval“; po válce byl osočen z mnoha stran, pensionován a zbaven všech funkcí. Odešel v zapomnutí a do roku 1990 se o něm na půdě Univerzity ani ČBS nesmělo veřejně promluvit.

Josef Holub (1930–1999): vůdčí osobnost ČBS ve 2. polovině 20. století a asi nejlepší český botanik. Strávil část profesního života na fakultě a větší zbytek v Akademii (byl asi lepší vědec než učitel a v Akademii se tou dobou lehčeji dýchal), jeho skutečným „dítětem“ byla ale Společnost. Předsedou Společnosti nemohl být (do roku 1990) z jediného důvodu, protože nebyl komunista. Přesto z pozice vědeckého tajemníka ČBS ovlivňoval a inovoval: je otcem pracovních konferencí, totální inovace spolkového časopisu *Preslia*, který dovedl na mezinárodní úroveň, a kdyby nezemřel na infarkt, jistě by byl tím, kdo vkráčí s ním do hájemství Impakt-faktorů; alespoň si geniálně vybral následníka, dnes i Českou hlavu Petra Pyška. Vizionářsky též spolupracoval s ochranou přírody, a to ještě v dobách ochranářů „zamykačů“ (chránit a nepustit!), jako hlavní autor tehdy se rodících Červených seznamů (vydání jednoho z nich realizoval už jako předseda na půdě ČBS) a Červených knih. K jeho odkazu zřídila ČBS „cenu Josefa Holuba“ za vynikající vědecké publikace mladých vědců.

Adolf Morávek (1914–1986): dlouholetý tajemník sekretariátu. Nedostudovaný filozof, velmi inteligentní a noblesní člověk, jemuž bylo dáno vytvořit v sekretariátu neopakovatelnou atmosféru, ačkoli byl mezi svéráznými botaniky svým způsobem vetřelcem. Vytvořil v sekretariátu ČBS atmosféru oázy, kam každý rád po proklouznutí chodbami nevěrelé normalizační VŠ vklouzl a těšil se ze setkání s knihami (jimiž byl sekretariát spojený s knihovnou obklopen), kolegy, studenty, poznatky z terénu... Vytvořil *genius loci*, který v Benátské zůstal; sekretariát po jeho odchodu nikdy neměl špatného tajemníka, ale Morávek (spolu s Holubem) byl jen jeden!

Vize

Chtěli bychom navrátit do našich řad mnoho učitelů a i s jejich pomocí se stát ještě atraktivnější pro řadu středoškolských studentů. Máme v plánu rozšiřovat svou působnost na poli ochrany přírody a pořádat více aktivit pro širokou botanicky orientovanou veřejnost, a to například s pomocí grantů a veřejných zakázek.

O Společnosti

Česká (do roku 1993 Československá) demografická společnost, z. s. byla založena v roce 1964 jako zájmové dobrovolné sdružení pracovníků starší a mladé generace, kteří se věnují demografické problematice a příbuzným vědním oborům. Snahy o založení společnosti oživaly již několik let před jejím vznikem. Demografie, jako významný společensky vědní obor, nedosahovala takového postavení, které jí právem náleželo. Rozvoj demografie na širší a moderní základně byl zatížen tím, že neměla samostatné vědecké pracoviště. Založení demografické společnosti bylo prvním krokem k soustředění pracovníků, jejichž společným zájmem je demografická problematika.

Jednání o založení ČSDS začalo již na podzim roku 1962. Následně byl 9. února 1963 rozeslán dopis, podepsaný JUDr. Františkem Fajfrem, šedesáti vědeckým pracovníkům, aby se vyjádřili k návrhu založení společnosti a k návrhu ustavení přípravného výboru. Svůj souhlas vyslovilo 57 pracovníků. S jejich podporou pak byla podaná žádost Československé akademii věd o ustavení společnosti.

Struktura společnosti

V čele společnosti stojí předseda zvolený ze sedmičlenného Hlavního výboru. Předseda může vykonávat funkci maximálně dvakrát za sebou. Volby do Hlavního výboru se konají každé tři roky, a to v rámci valného shromáždění, které má každoroční periodicitu s cílem především informovat členskou základnu o uskutečněných a plánovaných aktivitách. K efektivnímu plnění úkolů si Společnost vytváří odborné či pracovní skupiny; stálou pracovní skupinou je Studentský demografický klub, jež je dobrovolnou organizací studentů všech úrovní a specializací oboru demografie a dalších příbuzných oborů.

Členy ČDS jsou kromě demografů, geografů, ekonomů, statistiků, historiků a sociologů také lékaři, právníci a představitelé dalších vědních oborů. To vyplývá z bezprostřední návaznosti demografie na tato vědní odvětví. Společnost udržuje kontakty s četnými zahraničními odborníky; jejími čestnými členy se postupně stalo více než dvacet významných zahraničních demografů.

Aktivity společnosti

Od svého založení pořádala Česká (československá) společnost pravidelně až do roku 2019 každý měsíc kromě školních prázdnin diskusní večery, které probíhaly formou přednášky s následnou diskusí na některé z demografických a demografii blízkých témat. Diskusní večery byly nahrazeny konceptem tzv. kulatých stolů, které mají za cíl svést k jednomu stolu odborníky/panelisty a diskutovat témata, která se dotýkají aktuálních demografických otázek. Kulaté stoly se pořádají dvakrát ročně.

Jednou ročně je pořádána národní demografická konference, která se již po více než deset letech vždy koná na odlišném místě v různých koutech republiky. Dle zpětných reakcí účastníků je zřejmé, že právě konference České demografické společnosti získaly v posledních letech na značné oblibě. Tato hlavní demografická každoroční akce rozšířila délku svého trvání na tři dny, což umožňuje širší možnosti formálního i neformálního setkání zájemců o populační problematiku, stejně jako možnost dát větší prostor začínajícím vědeckým pracovníkům, zástupcům z praxe či odborníkům z daného regionu. V minulosti byly organizovány rovněž vícedenní mezinárodní demografické konference a semináře, stejně jako akce kratšího charakteru, např. uspořádání školení pro členy ČDS zaměřeného na práci se statistickým softwarem apod.

Mezi další pravidelné akce z posledních let patří každoroční vyhlašování soutěže o nejlepší kvalifikační práci v oboru demografie, která má za cíl především podpořit studenty v zájmu o populační problematiku.

Společnost vydává neperiodický sborník *Acta demographica*, kde jsou zveřejňovány rozsáhlejší monografie, statě středního rozsahu, případně příspěvky přednesené na vícedenních demografických konferencích a seminářích. Do roku 2016 byl rovněž publikován Zpravodaj s informacemi o činnosti demografů a o zajímavostech současného populačního vývoje. Vydávání Zpravodaje bylo ukončeno po spuštění nového portálu *czechdemography.cz*, který umožňuje rozesílání Newsletterů širšímu spektru odběratelů, informuje o nadcházejících akcích a přináší nejnovější aktuality z oboru. Spuštění nového portálu, který byl vytvořen díky finanční podpoře Akademie věd ČR, umožnilo zefektivnit komunikaci nejen s členskou základnou a každému registrovanému zájemci dát možnost spravovat své kontaktní informace či sledovat přehled svých plateb (členských příspěvků, vloženého na konference apod.). S novými stránkami přišla i nová vizuální identita s modernějším logem.

Poslání společnosti

Česká demografická společnost je jediným občanským sdružením v České republice, jehož bezprostředním předmětem zájmu je reprodukce obyvatelstva České republiky ve všech jeho aspektech. Společnost plní také funkci fóra, kde se mohou sejít demografové s badateli jiného zaměření. Společnost dává široký prostor k diskusím, týkajícím se závažných otázek populačního vývoje a jeho dopadů na celkový společenský vývoj. Diskusní akce i národní konference jsou přístupny nejširší veřejnosti, také *Acta demographica* mají relativně širokou distribuci. Členové společnosti tvoří významnou část redakční rady časopisu *Demografie*.

Jedním ze základních úkolů České demografické společnosti, z. s. je vyjadřovat se k aktuálně diskutovaným otázkám, které se dotýkají oboru demografie a upozorňovat na případné formulační nepřesnosti ve veřejném prostoru při interpretaci demografických ukazatelů či komentování otázek týkající se populačního vývoje. Za tímto účelem počínaje rokem 2024 vydává Reakce a Stanoviska ČDS, ve kterých se vyjadřuje k aktuálním otázkám, které se týkají oboru demografie, upozorňuje na možná rizika a navrhuje možnosti řešení. ČDS tak např. výrazně vstoupila do diskuse kolem návrhu k výpočtu hranice důchodové věku, svým Stanoviskem upozornila na možná rizika tohoto návrhu, přičemž na základě těchto podnětů následně došlo k úpravě výpočtu, který posléze prošel legislativním procesem.

Vědecká činnost Společnosti je věnována následujícím tematickým okruhům:

- podpora rozvoje oboru demografie podněcováním vědecké a vědecko-popularizační práce a šířením nových poznatků do praxe;
- podpora vědecké a vědecko-popularizační činnosti v oblasti demografie a příbuzných vědních oborech;
- rozvoj výzkumné, prognostické a aplikační činnosti, organizace, prohlubování a koordinace spolupráce svých členů působících ve vědě a praxi;
- poskytování pomoci svým členům při jejich odborné práci;
- předkládání návrhů a podnětů k opatřením týkajícím se rozvoje oboru příslušným odborným pracovištím a orgánům;
- spolupráce s mezinárodními a zahraničními společnostmi obdobného zaměření;
- podpora zapojení studentů nebo čerstvých absolventů demografických a jiných příbuzných oborů do vědecko-výzkumné i popularizační činnosti v oboru demografie.

Významné osobnosti

František Fajfr (1892–1969) byl statistik, právník a filosof, který se významnou měrou zasloužil mimo jiné o rozvoj české demografie. Většinu profesního života pracoval ve Státním úřadu statistickém, podílel se na organizaci sčítání lidu v letech 1950 a 1961, byl předsedou Státní populační komise (poradní orgán vlády pro otázky populační politiky), která prováděla řadu výzkumů v oblasti rodičovství, manželství, antikoncepce a potratů, zaměstnanosti žen či potratů. Dále se zasloužil o založení časopisu *Demografie*. Byl zároveň iniciátorem založení Československé demografické společnosti (vznik v roce 1964), ve které se stal prvním předsedou a aktivně zde působil až do svého úmrtí.

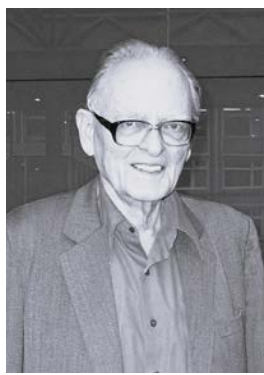
Vladimír Srb (1917–2006) patří mezi přední představitele české poválečné demografie. Dlouhá léta pracoval ve Státním úřadu statistickém, zasadil se o kvalitní zpracování dat demografické statistiky. Byl velmi aktivním členem vládní populační komise a významným zástupcem pronatalitní populační politiky. Rovněž stál

František Fajfr

Vladimír Srb

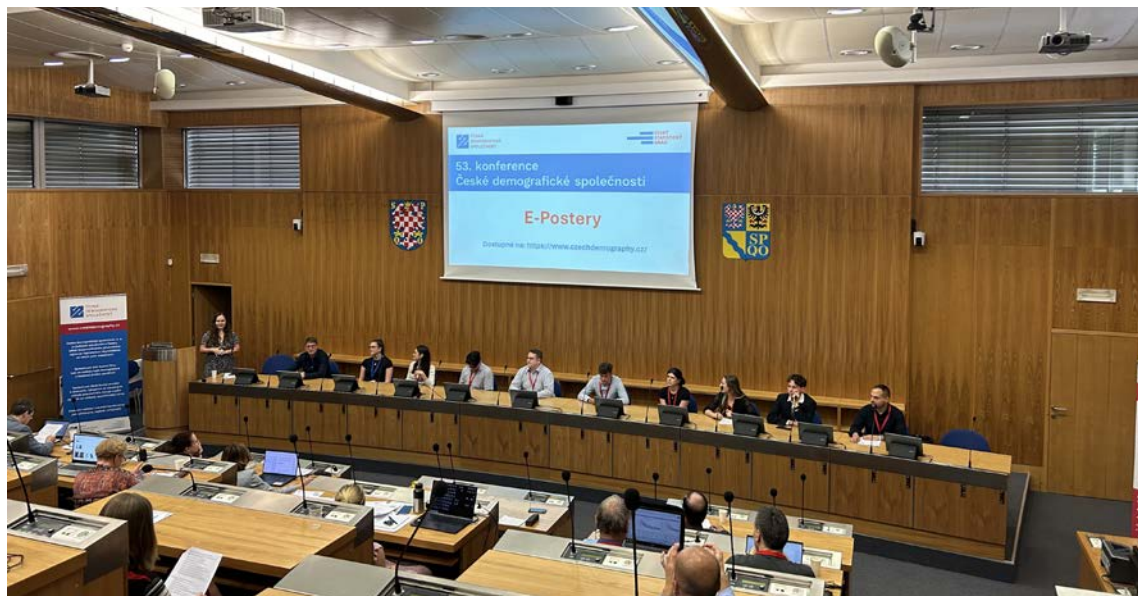

Zdeněk Pavlík

u založení časopisu *Demografie*, jehož redaktorem byl více než patnáct let. Mimo odborné studie a články psal i četné přehledy, recenze, didaktické příručky i zprávy pro statistické orgány. Byl spoluzakladatelem Československé demografické společnosti, jejíž předsedou byl v letech 1969–1972. Aktivním členem zůstal i v dalších desetiletí, přičemž v roce 1998 byl zvolen čestným předsedou.

Zdeněk Pavlík (1931–2020) byl jedním z předních organizátorů odborného života v oboru demografie nejenom v českém, ale i mezinárodním prostředí. Kromě badatelské činnosti se významně věnoval i pedagogické činnosti na řadě akademických pracovišť. Významnou část své profesní kariéry působil na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, kde se v devadesátých letech zasloužil o založení katedry demografie a geodemografie. Rovněž působil v řadě mezinárodních institucí. Patřil mezi zakládající členy Československé demografické společnosti a rovněž byl jejím dlouholetým předsedou. Po odchodu z funkce v roce 1999 se stal jejím čestným předsedou.

Z dalších významných osobností, které ovlivňovaly či stále ovlivňují fungování společnosti, stojí za pozornost jména jako Jaromír Korčák, Václav Sekera, Vladimír Roubíček, Milan Kučera, Pavla Horská, Ludmila Fialová, Jitka Rychtaříková či Jitka Langhamrová.

Česká fytopatologická společnost

Czech Society for Plant Pathology

založena 1996; sídlo: Národní centrum zemědělského a potravinářského výzkumu (CARC), v. v. i., Drnovská 507/73, 161 00 Praha 6; tel.: +420 233 022 442, +420 702 087 653; e-mail: petr.komínek@carc.cz; www.vurv.cz/cspp; 75 členů (2024); předseda: Ing. Petr Komínek, Ph.D. (CARC, Praha-Ruzyně)

Česká fytopatologická společnost (ČFS) byla založena v roce 1996, sdružuje vědecké, výzkumné, odborné a pedagogické pracovníky z České republiky, ale i ze zahraničí, se zájmem o problematiku fytopatologie, ochrany rostlin a rostlinolékařství. Významným cílem společnosti je i šíření poznatků v tomto oboru.

Fytopatologie (patologie rostlin) je podle stěžejní knihy „Obecná fytopatologie“ (prof. V. Kůdela a kolektiv, Academia, Praha, 1989) nauka o interakcích rostlin a jejich škodlivých činitelů, zjednodušeně řečeno pak o chorobách rostlin. Teoretická fytopatologie se soustřeďuje na podstatu a příčiny chorob, praktická fytopatologie na metody ochrany proti nim. V nejužším pojetí se fytopatologie zabývá chorobami biotického původu způsobenými viroidy, viry, virům podobnými organismy, fytoplazmami, bakteriemi, oomycety, houbami a parazitickými rostlinami. V širším pojetí jsou pak předmětem studia fytopatologie i choroby způsobené hlísticemi a prvky a poruchy vyvolané nepříznivými abiotickými faktory.

Hlavním shrnujícím zdrojem informací o České fytopatologické společnosti je publikace: Lebeda A., Komínek P.: Česká fytopatologická společnost v letech 1996–2021 (vznik, poslání, vývoj, činnost a úspěchy). ČFS, Praha, 2023, s. 48 (ISBN 978–80-903545-8-6), která byla vydána u příležitosti 25. výročí založení společnosti.

Struktura společnosti

Česká fytopatologická společnost (ČFS) byla založena na ustavující schůzi v bývalém Výzkumném ústavu rostlinné výroby (VÚRV Praha-Ruzyně) dne 27. března 1996. Jedná se o spolek, jehož práce se řídí Stanovami ČFS a Jednacím řádem ČFS. Její členská základna se pohybuje mezi 70–100 členy, kteří pochází převážně z vysokých škol, výzkumných a státních institucí, ale i zájemců o tento obor. Společnost řídí sedmičlenný výbor (předsednictvo), který se schází 3–4 krát v průběhu kalendářního roku. Rozhodnutí přijímá výroční členská schůze, která se koná jednou za rok. Každé tři roky se koná výroční a volební členská schůze, kde je voleno předsednictvo, které pak volí ze svého středu jednotlivé funkcionáře (předseda, místopředseda, vědecký tajemník, hospodář, pokladník a členové výboru).

Předsedové ČFS:

prof. Ing. Vladimír Tábořský, CSc., Česká zemědělská univerzita v Praze (předseda v letech 1996–2007)

prof. Ing. Aleš Lebeda, DrSc., Univerzita Palackého v Olomouci (2007–2012)

prof. Ing. Radovan Pokorný, Ph.D., Mendelova univerzita v Brně (2012–2017)

Ing. Petr Komínek, Ph.D., Národní centrum zemědělského a potravinářského výzkumu, v. v. i. v Praze (2017 – dosud)

Činnost ČFS:

Semináře ČFS

Organizace seminářů zaměřených na významnou a aktuální problematiku rostlinné patologie a ochrany rostlin, dosud ČFS uspořádala více než 30 takto zaměřených akcí pro vědeckou a odbornou veřejnost.

Podpora začínajících vědců

ČFS dlouhodobě finančně podporuje mladé vědecké pracovníky a jejich účast na domácích i zahraničních fytopatologických konferencích.

Konference ochrany rostlin

ČFS se významně podílí na organizaci vědeckých konferencí o ochraně rostlin s mezinárodní účastí, které jsou pořádány v Česko – Slovenském formátu, střídavě v obou zemích v intervalech 2–3 let.

Konference ochrany rostlin, Brno 2022: zahraniční přednášející společně s prof. A. Lebedou v aule Mendelovy university v Brně, zleva doprava: prof. Evsey Kosman (Tel Aviv University, Israel), prof. A. Lebeda (UP Olomouc), prof. Bruce McDonald (ETH Curych, Švýcarsko), prof. Aurélien Tellier (TU Mnichov, Freising-Weihenstephan, Německo).

Mezinárodní aktivity

ČFS je aktivně zapojena do mezinárodních fytopatologických organizací, konkrétně do EFPP (European Foundation for Plant Pathology) a ISPP (International Society for Plant Pathology). Členové společnosti udržují kontakty s významnými zahraničními odborníky, kteří jsou často zváni k přednáškám v ČR.

Publikační aktivity

Plant Protection Science

Vědecký časopis s více než stoletou historií, který vydává Česká akademie zemědělských věd. V současnosti je podle Web of Science v kvartilu Q2 v kategoriích Agronomy a Plant Sciences. Hlavním editorem je prof. A. Lebeda, řada členů ČFS pak působila nebo dosud působí v jeho redakční radě, případně jsou aktivní jako opONENTI. Jedná se dosud o jediný mezinárodní vědecký časopis v oblasti fytopatologie a ochrany rostlin publikovaný v ČR (Lebeda A., Kroftová V., Pokorný R., 2024. Plant Protection Science 60: 311–327).

Členové společnosti se podílejí na celé řadě dalších publikačních aktivit, včetně vydávání knih, monografií a sborníků ze seminářů a konferencí. Pod hlavičkou ČFS bylo již vydáno několik desítek těchto publikací.

Pedagogická činnost

Někteří členové ČFS jsou aktivně zapojeni do výuky na vysokých školách (ČZU Praha, MENDELU Brno), kde jsou akreditovány studijní programy Rostlinolékařství. Od roku 2019 je na UP v Olomouci akreditován navazující magisterský program Fytopatologie, který je vyučován od roku 2020, přičemž na jeho koncipování a realizaci se podílí řada členů ČFS.

Výhled do budoucna

Cílem společnosti do nejbližší budoucnosti je postupně rozšiřovat členskou základnu, snažit se zapojovat mladé kolegy a začínající vědecké pracovníky, rozvíjet odborné a vědecké aktivity propagující společnost a nové trendy ve fytopatologii v rámci široké veřejnosti, ale také se snažit více rozšiřovat mezinárodní kontakty a činnost, včetně získávání členů i ze zahraničí.

Česká genealogická a heraldická společnost v Praze

Czech Genealogical and Heraldic Society in Prague

založena 1969; sídlo Fantova 1784, 155 00 Praha 13; genealogie@centrum.cz
www. genealogie.cz; 1 030 členů (2025); předseda: Ing. Mgr. Martin Slaboch, Ph.D.

Společnost byla založena v březnu 1969 v Národním muzeu pod názvem Genealogická a heraldická společnost a navazuje na starší tradice Rodopisné společnosti československé (zal. r. 1929), je zapsaným spolkem dle občanského zákoníku s účinností od 1. 1. 2014 (dříve občanské sdružení). V souladu se svými stanovami se zaměřuje především na rozvíjení občanské i šlechtické genealogie, heraldiky i dalších pomocných věd historických a na pomoc členům při získávání teoretických znalostí v oblasti rodopisného bádání a jejich následném praktickém uplatňování. Členem Rady vědeckých společností se stala 21. září 2017.

Od svého založení začala vydávat spolkový časopis, který se dnes jmenuje Genealogické a heraldické listy. Vychází čtyřikrát ročně a je rozeslán všem členům.

Struktura společnosti

Sídlem společnosti je Praha. V čele stojí předseda a devítičlenný správní výbor, jehož volby se konají každé tři roky na valné hromadě. ČGHSP má v současné době dvě pobočky, v Ústí nad Labem (zal. 2014) a v Táboře (zal. 2018).

Aktivity

Spolkový časopis Genealogické a heraldické listy vycházejí 4× ročně. V posledních letech byly vydány knihy Latinsko-český slovník pro genealogy, Učebnice pro začínající rodopisce, Učebnice pro pokročilé rodopisce Učebnice čtení starých textů.

Kurzy pro rodopisce a kurzy čtení starého písma; výstavy „Putování za předky“, přednášky o genealogii a heraldice; registrace osobních znaků (k 1. 4. 2025 registrováno 476 osobních znaků). První osobní znak byl u ČGHSP registrován 31. října 2001. Spolková knihovna s 13 000 svazky genealogické, heraldické a místopisné literatury.

Osobnosti

Rudolf Melichar (1907–2006), čestný člen ČGHSP od roku 1992. Velice obětavý člověk a nadšený rodopisec. Miloval své rodiště – jihočeské Černovice. Vůdčí osobnost společnosti v 80. a 90. letech. Od 70. let začal pořádat v Praze kurzy pro rodopisce. V roce 1988 se mu podařilo vydat Sborník k základům genealogie, jedinou podobnou učebnici v období socialismu. Mezi lety 1948 a 1989 byly v Československu rodopis a heraldika podezřelými disciplínami a společnost musela působit skrytě pod různými organizacemi (ROH, Svazarm apod.)

Jan Mareš (1921–2013), čestný člen ČGHSP od roku 2001. Autor knih Latinsko-český slovník pro genealogy a Německo-český slovník pro genealogy. Dlouhá léta přednášel na kurzech pro rodopisce a učil číst staré písmo.

Ing. Václav Hásek (1928–2019), čestný člen ČGHSP od roku 2005. Dlouholetý člen správního výboru. Velmi pečlivý a pracovitý muž. Organizátor kurzů pro začínající a pokročilé rodopisce. Editor knih Učebnice pro začínající rodopisce, Učebnice pro pokročilé rodopisce a Učebnice čtení starého písma.

Vize

Spolupracovat s dalšími genealogickými spolky v Evropě. Rozšířit členskou základnu o mladé rodopisce a heraldiky. Vydávat odborné genealogické a heraldické literatury.

Česká geografická společnost

Czech Geographical Society

založena 1894; sídlo: Albertov 6, 128 00 Praha 2; webové stránky: www.geography.cz

kontakt: sekretariat@geography.cz; počet členů: 403 (k 1. 3. 2025)

prezident: doc. RNDr. Pavel Chromý, Ph.D. (Univerzita Karlova, Praha), kulturní a historický geograf

Poslání Společnosti

Česká geografická společnost tvoří platformu pro formální i neformální kontakty a spolupráci profesionálních geografů v Česku i na mezinárodní úrovni a propaguje geografii jako vědu na veřejnosti. Je třeba přiznat, že druhý z obou úkolů usnadňuje laická představa, že geograf především cestuje a poznává cizí země. Ve skutečnosti je dnes cestování náplní práce odborného geografa jen z části, ale tento romantizující obraz sám o sobě dělá z geografie jeden z nejatraktivnějších vědních oborů pro širokou veřejnost. Proto je o popularizační aktivitu Společnosti nebo komentáře k vývoji současného světa ve sdělovacích prostředcích velký zájem.

Struktura Společnosti

Sekce České geografické společnosti jsou obrazem členění současné geografie v českém kontextu. Společnost jich má devět: sekce fyzickogeografická, socioekonomická, regionální, kartografie a geoinformatiky, polární, historické geografie a environmentálních dějin, aplikované geografie, geografického vzdělávání a od roku 2024 i politické geografie. Charakter sekcí mají navíc Geografický komitét a studentské sdružení EGEA.

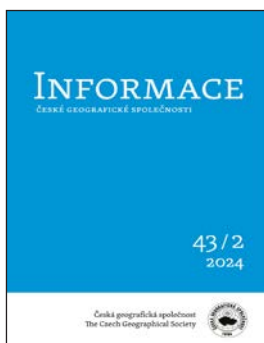
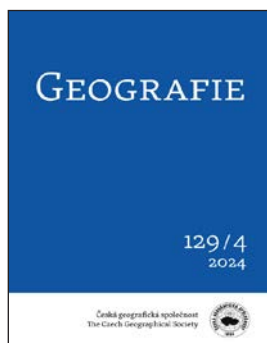
Publikační aktivity

Časopis **Geografie** patří k nejstarším geografickým periodikům vydávaným ve střední Evropě, vychází kontinuálně od roku 1895. Od roku 2008 je indexován ve světové databázi Web of Science. Aktuální výše impakt faktoru (IF) pro rok 2023 je 0,9. Vzhledem k tomu, že česká geografie nemá oporu v geografickém ústavu AV ČR (zrušeném v roce 1993), je jediným vydavatelem tohoto vědeckého geografického časopisu Česká geografická společnost s nezbytnou finanční podporou AV ČR. Šéfredaktorem je prof. RNDr. Dušan Drbohlav, CSc. (Univerzita Karlova, Praha).

Časopis **Informace ČGS** vychází dvakrát ročně a obsahuje informace ze života společnosti jako jsou zprávy z odborných akcí či jubilea členů společnosti, ale i odborné články menšího rozsahu. Časopis vznikl v roce 2009 z původního informačního bulletinu ČGS, vycházejícího od roku 1981, do něhož jsou nyní navíc zařazovány texty, které původně vycházely v časopisu *Geografie*, ale neměly charakter vědeckých článků. *Informace ČGS* vycházejí s podporou AV ČR. Šéfredaktorkou je doc. RNDr. Irena Smolová, Ph.D. (Univerzita Palackého, Olomouc).

Časopis **Geografické rozhledy** jsou koncipovány zejména jako komunikační platforma univerzitní geografie a širší veřejnosti. Časopis je určen dalšímu vzdělávání pedagogů působících v praxi středních i základních škol, studentům geografie a učitelství geografie na českých univerzitách a dalším zájemcům o problematiku geografického vzdělávání, soudobou geografii, environmentalistiku a aplikovanou pedagogiku. Vychází od roku 1991 (5 čísel za rok) s podporou AV ČR. Šéfredaktorem je RNDr. Miroslav Šifta, Ph.D. (Univerzita Karlova, Praha).

Knihy z ediční řady **Geographica** jsou odborné recenzované monografie s geografickou tematikou prezentující výsledky vědeckého výzkumu. Jsou vydávány od roku 2010 a mají jednotnou grafickou úpravu. Šéfredaktorem ediční řady je prof. RNDr. Petr Pavlínek, Ph.D. (Univerzita Karlova, Praha a University of Nebraska Omaha, USA).

Popularizace oboru

Dny geografie představují soubor přednášek, výstav, workshopů a krátkých exkurzí pro zájemce o geografii všech věkových kategorií. Organizátory jsou převážně univerzity, v jejichž nabídce je studium geografie, ale i střední školy a společenské organizace. Akce se koná každoročně v listopadu, vždy v rozpětí dvou týdnů.

Noc Geografie (Night of Geography) je obdoba Dnů geografie iniciovaná francouzskými geografiy v roce 2017. Liší se nejenom názvem, ale i jarním termínem a zaměřením na mladé lidi. V Česku tuto akci organizace zajišťuje sdružení studentů geografie EGEA.

Geografická olympiáda je soutěž z geografie (zeměpisu) pro žáky základních a středních škol v Česku určená všem, kteří se ve škole zajímají o zeměpis. Soutěž probíhá postupně ve čtyřech národních kolech, nejlepší týmy pak postupují do dvou mezinárodních soutěží. Český tým, který v posledních letech vede RNDr. Hana Svobodová, Ph.D. (Masarykova univerzita, Brno), se mezinárodní soutěže zúčastňuje pravidelně od roku 2002. Celostátním koordinátorem soutěže je RNDr. Jakub Jelen, Ph.D. (Univerzita Karlova, Praha).

Běžnou součástí propagace oboru jsou vystoupení geografů v médiích. V poslední době politických turbulencí jsou velmi žádaní zejména političtí geografové, kteří komentují vývoj na Ukrajině, na Blízkém východě, v Číně apod. Zájem je ale také o změny klimatu a srážkové anomálie, problém masového turismu, migraci a migrační politiku nebo rozvoj dopravních sítí v podobě vysokorychlostních tratí.

Osobnosti Společnosti

V prvním období existence společnosti se o její činnost zasloužili:

Jindřich Metelka (1854–1921), profesor reálky v Ječné ulici, jeden z iniciátorů vzniku geografické společnosti, její první dlouholetý tajemník a redaktor Sborníku České společnosti zeměvědné (1894–1910).

Prof. Václav Švambera (1866–1939), předseda společnosti v letech 1931–1939, děkan Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy (1923–1924) a zakladatel Geografického ústavu Univerzity Karlovy na Albertově. Zasloužil se o založení Státní mapové sbírky (nyní Mapová sbírka PřF UK).

Nejvýraznějšími postavami v ČGS po druhé světové válce byli:

Prof. RNDr. Jaromír Korčák, DrSc. (1895–1989), sociální geograf a demograf, který kromě Univerzity Karlovy pracoval také ve Statistickém úřadu a na Vysoké škole politické. Byl předsedou společnosti v letech 1961–1969 a nestor moderní české geografie a Albertovské geografické školy.

Prof. RNDr. Jaromír Demek, DrSc. (1930–2017), geomorfolog, předseda společnosti v letech 1978–1981, ředitel Geografického ústavu ČSAV v Brně (1963–1978) a reprezentant české geografie v Mezinárodní geografické unii, později profesně spjat s Masarykovou univerzitou v Brně a Palackého univerzitou v Olomouci.

V posledním období jsou nejvýraznějšími osobnostmi spjatými s ČGS:

Doc. RNDr. Ivan Bičík, CSc. (nar. 1943), sociální geograf z Univerzity Karlovy (Praha), nejdéle sloužící prezident společnosti v moderní době (1994–2006), reprezentant české geografie v Mezinárodní geografické unii a také člen výkonného výboru Rady vědeckých společností (2014–2022).

Jindřich Metelka

Václav Švambera

Jaromír Korčák

Jaromír Demek

Ivan Bičík

Martin Hampl

Bohumír Janský

Radim Perlín

Prof. RNDr. Martin Hampl, DrSc. (1940–2022), sociální geograf z pražské Univerzity Karlovy, nejvýznamnější teoretik oboru a pokračovatel v díle Jaromíra Korčáka, kterého významně překonal.

Prof. RNDr. Bohumír Janský, CSc. (nar. 1951), hydrogeograf a fyzický geograf z Univerzity Karlovy (Praha), prezident společnosti v letech 2014–2018 a osobnost snad nejlépe zapadající do obecné představy geografa jako cestovatele, jelikož k jeho hlavním vědeckým úspěchům patří objev skutečného pramene Amazonky v peruánských Andách v roce 1999 a 2000.

RNDr. Radim Perlín, Ph.D. (nar. 1961), sociální geograf z Univerzity Karlovy (Praha), nejdéle sloužící vědecký tajemník společnosti (1998–2018), velmi často také vystupující v médiích na téma sídelní struktury Česka.

Členství v mezinárodních vědeckých strukturách

Česká geografická společnost je členem Mezinárodní geografické unie (od jejího založení v roce 1922) a sdružení evropských geografických společností EUGEO (od roku 2007). Členské příspěvky jsou hrazeny z dotace AV ČR.

Vize Společnosti do budoucnosti

Navzdory zvěstem o „konci geografie“, které se objevují čas od času i v odborném diskurzu, geografie netrpí a nebude trpět nouzí o vědecká témata – dokud existuje naše planeta – a netrpí a nebude trpět ani nouzí o zájem veřejnosti – dokud bude existovat lidstvo. Naše společnost si klade za cíl přispívat dál, nejméně na území Česka, k jednomu i ke druhému – tedy ke zkvalitňování geografického výzkumu i k šíření geografických poznatků na veřejnosti.

Česká geologická společnost

Czech Geological Society

založena 1923; sídlo V Holešovičkách 41, 182 00 Praha 8; cgspol@cgspol.cz
www.geologickaspolecnost.cz; 373 členů (2024); předseda: doc. Mgr. Viktor Goliáš, Ph.D. (PřF UK Praha)

Česká geologická společnost (ČGSpol) je dobrovolná organizace vědeckých, pedagogických a ostatních odborných pracovníků geologických věd, studentů a neprofesionálních zájemců o geologii. Posláním společnosti je rozvíjet spolupráci odborníků všech geologických oborů a podporovat pedagogickou, popularizační a publikační činnost.

Počátky spolkového geologického života spadají do druhé poloviny 19. století, kdy byl r. 1869 založen Klub přírodovědný, kde byla geologie součástí všech přírodních věd. V roce 1913 pak při tomto klubu vznikla mineralogicko-geologická sekce, předchůdkyně Československé společnosti pro mineralogii a geologii a dnešní České geologické společnosti.

Hlavními iniciátory byli Bohuslav Ježek, Břetislav Zahálka a Radim Kettner. Ustanovující Valné shromáždění se konalo 14. ledna 1923. Tři hlavní protagonisté byli zvoleni do funkcí – Bohuslav Ježek předseda, Břetislav Zahálka místopředseda a Radim Kettner tajemník. Bylo též usneseno, že společnost bude vydávat svůj Časopis pro mineralogii a geologii se samostatně volenou redakční radou.

Společnost pro mineralogii a geologii přežila těžké období nacistické okupace i padesátá léta 20. století, v roce 1956 přešla pod ČSAV. V roce 1991 vznikly dvě samostatné společnosti – Česká geologická společnost a Slovenská geologická společnost. Obě společnosti však stále úzce spolupracují.

Česká geologická společnost je začleněna do mezinárodních organizací jako je International Union of Geological Science (IUGS), Interantional Mineralogical Association (IMA) a European Mineralogical Union (EMU).

Struktura společnosti

Sídlem společnosti je Praha; navenek společnost zastupuje předseda, který je volen devítičlenným výborem. Volby se konají každé tři roky. Společnost se člení na regionální pobočky (v Praze, Brně, Příbrami, Olomouci) a má samostatně pracující odborné skupiny (vulkanologie, kvartérní geologie a geologické vzdělávání).

Publikační aktivity

Journal of Geosciences: vydávání Časopisu pro mineralogii a geologii bylo zahájeno již při vzniku ČSMG v roce 1923. V roce 1993 došlo ke změně názvu časopisu na Journal of the Czech Geological Society, poté v roce 2007 na Journal of Geosciences. Časopis je vydáván anglicky a je zaměřen na geologii magmatických a metamorfovaných komplexů, petrologii, mineralogii a geochemii. Vyšší kvalita publikovaných prací a zájem zahraničních přispěvatelů vedly v roce 2010 k zařazení časopisu do databáze Web of Science (IF pro rok 2022 = 1.4).

Zpravodaj České geologické společnosti: náplň původního Časopisu pro mineralogii a geologii byla od prvního čísla r. 1923 až po Journal of the Czech Geological Society do r. 2006 velmi široká – kromě vysoce odborných článků v nich vycházely recenze, zprávy z vědeckého života, medailony a nekrology osobností geologické komunity. Transformace časopisu již neumožňovala zveřejňovat kratší odborné zprávy v češtině nebo zprávy ze společenské rubriky. Proto pro tento účel vznikl nejprve Bulletin České geologické společnosti, později Informátor a od roku 2005 Zpravodaj České geologické společnosti.

Exkurze České geologické společnosti: Společnost vydává ke každé pořádané exkurzi exkurzní průvodce, o něž je mezi veřejností velký zájem. Dosud vyšlo 53 čísel.

Další aktivity

Česká geologická společnost pořádá ve spolupráci s univerzitami přednáškové cykly (Brno, Olomouc) a popularizační přednášky pro veřejnost (Praha, Příbram), ročně se přednášek uskuteční kolem 20–25.

Od roku 1998 pořádá pro odbornou i laickou veřejnost dvě exkurze ročně. V roce 2025 bude uspořádána již 54. a 55. exkurze.

Česká geologická společnost navázala na tradici celorepublikových setkání odborníků v geovědách (I. Sjezd se konal 1933). Od roku 1993 pořádá ČGSpol v dvouletých intervalech kongresy, které jsou od roku 2009 spoluorganizovány se Slovenskou geologickou společností.

Medaile Radima Kettnera

Od r. 2015 uděluje Společnost své nejvýznamnější ocenění osobnostem, které se mimořádným způsobem zasloužily o rozvoj některé z geovědních disciplín nebo významnou měrou přispěly k propagaci České geologické společnosti. K roku 2025 bylo oceněno celkem 15 nejvýznamnějších pracovníků geologické komunity.

Významné osobnosti

Českou geologickou společností prošla řada významných vědeckých i pedagogických osobností. Níže zmiňujeme ty, kteří stáli u jejího vzniku.

Bohuslav Ježek (1877–1950): mezi roky 1907–1914 byl asistentem a později docentem mineralogie a petrografie na pražské univerzitě u svého učitele prof. Karla Vrby. Působil jako soukromý docent na pražské univerzitě a od roku 1920 paralelně také jako profesor Vysoké školy báňské v Příbrami a Ostravě. Zabýval se, mimo jiné, převážně rudní i nerudní ložiskovou geologií a krystalografií.

Břetislav Zahálka (1883–1958): v roce 1922 se habilitoval z geologie na Karlově univerzitě v Praze a v roce 1923 na české technice v Praze. V letech 1926–1929 vedl Geologický ústav civilního inženýrství. Od roku 1929 byl ředitelem Geologického ústavu na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně, kde se v roce 1934 stal profesorem. Je autorem řady monografií a map křídových útvarů a systému klasifikace útvarů české křída a Západních Karpat.

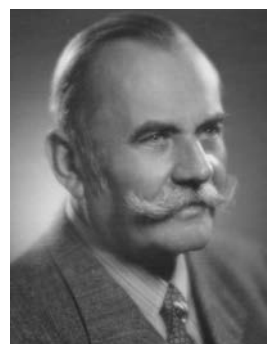
Radim Kettner (1891–1967): v roce 1920 byl jmenován mimořádným profesorem na Českém vysokém učení technickém a ředitelem Geologického ústavu Vysoké školy inženýrského stavitelství v Praze. V roce 1926 byl jmenován řádným profesorem Univerzity Karlovy a později ustanoven ředitelem Geologického ústavu její Přírodovědecké fakulty. V roce 1952 byl jmenován akademikem – řádným členem Československé akademie věd.

Vize

Svoji budoucnost společnost fokusuje především na popularizaci vědeckých poznatků z geologie pro širokou veřejnost, spolupráci s odborníky a vzdělávání učitelů i studentů především středních a základních škol. Chce být platformou pro sdílení zkušeností a kontaktů profesních geologů a aktivně podporovat dnes omezené geovědní vzdělávání na všech úrovních škol.

Medaile Radima Kettnera

Bohuslav Ježek

Břetislav Zahálka

Radim Kettner

Česká herpetologická společnost

Czech Herpetological Society

založena 1973, resp. 1992; sídlo Viničná 7, 128 44 Praha 2;
herp@herp.cz; www.herp.cz; 122 členů (2024); předseda: RNDr. Ivan Rehák, CSc.

Historie Společnosti sahá do prosince 1973, kdy byla na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci založena jako tehdejší Herpetologická sekce Československé zoologické společnosti při Československé akademii věd. První pracovní konference HS ČSZS proběhla 20. až 23. června 1974 v Šerlišském mlýně v Orlických horách. V listopadu 1992 byla vyčleněna jako samostatná Československá herpetologická společnost, po rozpadu Československa o rok později došlo ke změně názvu na současnou Českou herpetologickou společnost (ČHS). Jako původní Herpetologická sekce ČSZS fungovala formálně při zoologické společnosti, takže např. 3. pracovní konference sekce proběhla v září 1976 v Brně jako součást sjezdu zoologické společnosti, stejně tak 5. pracovní konference sekce v říjnu 1986 v Ústí nad Labem. Většinou ale pracovní konference Herpetologické sekce probíhaly autonomně a s vlastním přednáškovým, mnohdy i exkurzním programem (např. na Křivokláte v letech 1975 a 1979, v Kostelci nad Černými lesy v letech 1987–1989 nebo v Liblici v roce 1992, kde došlo ke změně sekce na samostatnou společnost). Na tuto tradici pracovních konferencí navázala následně herpetologická společnost, takže pokračuje i formální číslování jejich pořadí – první konference samostatné ČHS v listopadu 1993 v Dlouhém tak byla celkově už 12. výroční konferencí a v červnu 2024 proběhla v Lanžhotě celkově 38. konference (v minulosti v některých obdobích neprobíhaly každým rokem). Už od dob Herpetologické sekce byla otevřena vědecké, odborné i popularizační spolupráci mezi profesionálními herpetology a batrachology (či obecně zoology) z univerzit, muzeí nebo ústavů Akademie věd a pracovníky státní i nevládní ochrany přírody, zoologických zahrad i s dalšími zájemci o herpetologii, např. z řad teraristů – chovatelů obojživelníků a plazů. Česká herpetologická společnost, z. s., představuje platformu pro podporu a koordinaci herpetologického výzkumu. Za tímto účelem pořádá každoroční konference, vydává časopis Herpetologické informace a spravuje webovou stránku, zajišťuje informační, vědecký konzultační a vzdělávací servis pro různé instituce i jednotlivce. Společnost úzce spolupracuje s jinými našimi i zahraničními herpetologickými institucemi.

Struktura Společnosti

Protože ČHS při své oborové specializaci není na členy početným spolkem, má jednoduchou organizační strukturu. Formálně mohou vznikat odborné sekce nebo pracovní skupiny, obvykle ale v rámci ČHS působily či působí v případě potřeby spíše neformální pracovní skupiny, např. aktuálně pro komunikaci se státními orgány ochrany přírody (a s dalšími vědeckými společnostmi i nevládními organizacemi) v rámci připomínkování novelizace zákona o ochraně přírody a krajiny a související vyhlášky o zvláště chráněných druzích. ČHS má otevřené členství pro všechny zájemce (fyzické osoby starší 18 let nebo právnické osoby), kteří respektují její stanovy. Členství vzniká schválením písemné přihlášky Radou Společnosti (zasedání Rady – shromáždění členů, členská schůze – bývá obvykle spojeno s výročními konferencemi). Sídlem ČHS je Praha, hlavní oblastí působení území České republiky, ale někteří členové pracově působí i na Slovensku, případně v dalších zemích. Rada ČHS volí Výbor ČHS, v jehož čele stojí prezident (předseda), dále má víceprezidenta (místopředsedu) a různý počet členů Výboru, v současnosti např. pokladníka Společnosti, redaktora Herpetologických informací, vědeckého tajemníka Společnosti, webmastera, knihovníka apod. (počet členů Výboru se může podle potřeby měnit).

Publikační aktivity

V lednu 1986 začala tehdejší Herpetologická sekce vydávat zpravodaj Herpetologické informace (HI). Zprvu šlo spíše o interní zpravodaj, zahrnující např. abstrakty přednášek z konferencí. V roce 2002 byly Herpetologické

informace registrovány jako časopis (získaly ISSN) a v omezené míře začaly být rozšiřovány i mezi veřejnost se zájmem o problematiku výzkumu nebo ochrany obojživelníků a plazů a poskytovány některým knihovnám nebo institucím nad rámec povinných výtisků. Přechodně též v letech 2003–2007 vycházely Informace České herpetologické společnosti, šířené členům většinou e-mailem. V současnosti je vydávání Herpetologických informací podpořeno prostřednictvím Rady vědeckých společností dotací Akademie věd České republiky. Časopis přináší informace, aktuality a odborné příspěvky z oblasti české i světové herpetologie a zejména abstrakty přednášek z výroční konference Společnosti, dále např. přehledy aktuální bibliografie členů nebo abstrakty obhájených studentských prací.

Další aktivity

ČHS spravuje vlastní webovou stránku <https://www.herp.cz/> a ve spolupráci s Teraristickou společností Praha též společnou knihovnu přístupnou členům a umístěnou v Národním muzeu v Praze. Součástí výročních konferencí bývají často terénní exkurze. Příležitostně pořádá Společnost ve spolupráci s dalšími institucemi workshopy a sympozia (např. mezinárodní sympozium *Zaostřeno na gaviála* v Zoo Praha v říjnu 2022 nebo workshop *Connecting population genetics and developmental biology to elucidate vertebrate sex evolution* na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze v srpnu 2018). V letech 2022–2025 se pracovní skupina ČHS aktivně účastnila připomínkování připravované novelizace ochrany zvláště chráněných druhů. ČHS se opakovaně připojila k řadě dalších vědeckých a odborných společností ke společným prohlášením nebo stanoviskům, např. k problematice ochrany jihomoravských luků (CHKO Soutok) nebo k zahájení přípravy plavebního koridoru Dunaj-Odra-Labe. Členové Výboru ČHS pravidelně poskytují poradenskou činnost pro veřejnost, hlavně determinaci druhů obojživelníků a plazů podle zaslaných fotografií, dotazy na jejich případnou nebezpečnost, ale i na možná ochranná opatření apod. Někteří členové ČHS se za podpory Společnosti zúčastňují organizace mapování výskytu obojživelníků a plazů v ČR prostřednictvím webového portálu BioLib.

Historické osobnosti Společnosti

Přehled dosavadních prezidentů (předsedů) původní Herpetologické sekce ČSZS a posléze České herpetologické společnosti: **Evžen Opatrný** v letech 1973–1985 (působil na Přírodovědecké fakultě UP v Olomouci), **Petr Roth** v letech 1986–1999 a **Ivan Rehák** od roku 1999. K významným osobnostem historie Společnosti patřili z jejích členů a aktivních účastníků pracovních konferencí např. prof. **Ota Oliva** (1926–1994) z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, který měl zásadní význam i pro samotný vznik Společnosti, či světově uznávaný paleobatracholog prof. **Zdeněk Vlastimil Špinar** (1916–1995) z Přírodovědecké fakulty UK v Praze. Z historického hlediska sehrála Společnost významnou úlohu při propojování domácí a světové herpetologie při organizaci „European Herpetological Meeting“ (3rd Ordinary General Meeting of the Societas Europaea Herpetologica) v Praze v roce 1985 a při organizaci „3rd World Congress of Herpetology“ v Praze v roce 1997.

Evžen Opatrný

Ota Oliva

Zdeněk Špinar

Česká imunologická společnost

Czech Immunological Society

založena 1993; sídlo: Vídeňská 1093, 142 00 Praha 4-Krč; cis@biomed.cas.cz;
www.cis.mbu.cas.cz; počet členů: 320 (2024); předseda: MUDr. Luca Vannucci, Ph.D.

Česká imunologická společnost, z. s., – ČIS, sdružuje odborníky v oboru imunologie a podílí se na rozvoji a zvyšování úrovně imunologických oborů v České republice. Zastupuje české imunology v mezinárodních společnostech zabývajících se imunologickou tematikou, zejména pak v Mezinárodní unii imunologických společností (IUIS) a Evropské federaci imunologických společností (EFIS).

ČIS má 320 členů, včetně členů skupiny mladých imunologů (Čeští mladí imunologové – Czech Young Immunologists – CYI), která byla založena v roce 2021.

ČIS vznikla po rozdělení Československé republiky z bývalé Československé imunologické společnosti v roce 1993 jako samostatná národní společnost. Její vznik inicioval prof. Jaroslav Šterzl, který se také stal jejím prvním předsedou. Ovšem historie Společnosti je daleko starší, její kořeny sahají až k „Pražské imunologické škole“, kterou založili prof. Jaroslav Šterzl spolu s prof. Milanem Haškem už na počátku padesátých let minulého století (1952–1953). Již tehdy byla mezinárodně uznávána pro svou kvalitu a novost. Vznik a rozvoj samostatné organizace českých a slovenských imunologů byl ale zpožděn v důsledku sovětské invaze do Československa (1968), kdy řada vynikajících imunologů odešla do zahraničí, kde pak iniciovali vznik významných výzkumných imunologických pracovišť např. prof. Jiří Městecký na Univerzitě v Birminghamu (USA), prof. Emil Skamene, na McGillově Univerzitě v Montrealu (Kanada) a prof. Ivan Lefkovits v Imunologickém institutu v Basileji (Švýcarsko). V roce 1969 založil prof. J. Šterzl přípravnou skupinu pro propojení Československé imunologické společnosti s Mezinárodní unií imunologických společností (IUIS), která vznikla v témže roce. Nově založená Československá imunologická společnost už tedy dokázala shromáždit na 400 členů, a i když nebyla dosud mezinárodně oficiálně uznána, byli její zástupci prof. J. Šterzl a dr. I. Říha pozváni v září 1970 k účasti na jednání IUIS v Interlaken (Švýcarsko). V průběhu 70. a 80. let pak Československá imunologická společnost svoji činnost postupně obnovovala a navazovala nové kontakty jak na národní, tak i mezinárodní úrovni. V dubnu 1970 bylo distribuováno první číslo Imunologického bulletinu. Poté, co vláda z politických důvodů odmítla schválit založení samostatné Československé imunologické společnosti (kvůli odporu vedení Společnosti proti okupaci republiky vojsky Varšavské smlouvy), přesto byla pod záštitou Československé biologické společnosti v roce 1973 vytvořena samostatná Imunologická sekce, jejímž prvním předsedou byl zvolen prof. J. Šterzl.

Tato sekce se stala díky své vysoké vědecké kvalitě mezinárodně uznávána a poprvé byl její zástupce pozván jako pozorovatel k účasti na 2. Mezinárodní imunologický kongres, který se konal v roce 1974 v Brightonu (Velká Británie). Nakonec bylo v roce 1986 oficiálně povoleno založení Československé imunologické společnosti (ČSIS) a v témže roce se ČSIS, jejímž prvním předsedou byl slovenský prof. J. Štefanovič, připojila k IUIS a k EFIS. Když se v roce 1993 Československo rozdělilo na dva samostatné státy, Českou republiku a Slovenskou republiku, rozdělila se i ČSIS na Českou imunologickou společnost (ČIS) a Slovenskou imunologickou společnost (SIS), které spolu i nadále těsně spolupracují.

Předsedové ČIS od roku 1993 do současnosti byli:

1993–1994 prof. Jaroslav Šterzl – zakladatel společnosti

1994–1997 prof. Ivo Hána

1997–2000 prof. Helena Tlaskalová

2000–2006 prof. Aleš Macela

2006–2018 prof. Blanka Říhová

2018 – dosud dr. Luca Vannucci

Prof. Jaroslav Šterzl

Prof. Milan Hašek

Granátový imunoglobulin – nejvyšší ocenění ČIS

ČIS oslavila v roce 2023 všechna výročí (1953, 1973, 1993) různými akcemi, které vyvrcholily Dnem imunologie se zvanou přednáškou mezinárodně uznávaného prof. Alberta Mantovaniho z Humanitas Institute and University v Milánu (Itálie), který obdržel nejvyšší vyznamenání ČIS, Granátový imunoglobulin. V témže roce za aktivity ke Dnu imunologie obdržela ČIS 2. cenu EFIS, která jí byla předána na Evropském imunologickém kongresu 2024 v Dublinu.

Od roku 1993 ČIS rozvíjí mezinárodní kontakty na všech kontinentech, např. jenom v Evropě je to spoluúčast se Slovenskem, Maďarskem, Rakouskem, Chorvatskem a Slovinskem na setkáních Středoevropských společností imunologie a alergologie (MESIA) a také na dalších četných akcích (semináře, kurzy imunologie, sympozia, letní školy, workshopy, kongresy).

ČIS každoročně uděluje dvě ceny: „Cenu Jaroslava Šterzla“ pro mladé imunology ČIS (podporována nadací Homunkulus) a „Cenu Milana Pospíšila, Maria Campy a Franca Moscy“ za nejlepší publikace o přirozené a protinádorové imunitě a imunitě v chirurgii (podporována italskou nadací ARPA při italském velvyslanectví v České republice). Nejvyšším oceněním ČIS udělovaným imunologům tuzemským a také zahraničním mezinárodně uznávaným významným imunologům za jejich příspěvek k rozvoji imunologie a jako ocenění vděčnosti za jejich vztahy s ČIS je Granátový imunoglobulin. Připomeňme např. prof. Roni Apteho (Izrael), prof. Alberta Mantovaniho (Itálie), prof. Itaru Mora (Japonsko), prof. Jána Štefanoviče (Slovensko), prof. Pera Brandtzaega (Norsko), prof. Juraje Ivanyiho (Velká Británie). Granátový imunoglobulin byl udělen také českým imunologům reprezentujícím Českou republiku v jiných zemích (prof. Jiří Městěcký na Univerzitě v Birminghamu – USA, prof. Emil Skamene na McGillově Univerzitě v Montrealu – Kanada, a prof. Ivan Lefkovits v Imunologickém institutu v Basileji – Švýcarsko) a in memoriam prof. Milanu Haškovi, který byl spolu s prof. J. Šterzlem velkým protagonistou obnovy a mezinárodní propagace české a slovenské imunologie.

V současné době je ČIS pevně zapojena do mezinárodní vědecké soutěže v rámci imunologického výzkumu, zejména problematik jako jsou gnotobiologie, mikrobiom, T buněčné signalizace, diferenciací B buněk a tvorba protilátek, imunologické deficeience, autoimunita a tolerance, vývoj žírných buněk, záněty alergické a celiakie, imunita proti nádorovému mikroprostředí, cílené terapie a imunoterapie, buněčná imunologie a veterinární imunologie. Členové ČIS se aktivně účastní i celoevropských akcí (jako jsou Společné evropské indikátory ECI) buď jako řečníci, nebo jako členové organizačních výborů. Spolupráce ČIS s EFIS se v posledních letech rozvinula ještě více zejména při získávání finanční podpory pro stipendia studentů, nebo při podpoře propagace těchto aktivit (zpravodaj EFIS šířený v Evropě a Izraeli), ale také při získávání možností účastnit se oceňování mladých imunologů (ceny EFIS – ACTERIA, Eastern Star). Stejně tak se neustále rozvíjela spolupráce s mezinárodními skupinami a společnostmi s častými návštěvami významných zahraničních imunologů.

Rovněž vysoká účast na setkáních a workshopech organizovaných skupinou CYI a také jejich spolupráce s EFIS, ve které jsou naši mladí imunologové dobře zastoupeni a oceňováni, svědčí o životaschopnosti ČIS.

Imunologický bulletin, dnes zpravodaj, vydávaný od roku 1970, přináší aktuální zprávy a zajímavosti ze života Společnosti, obsahuje abstrakty dizertačních prací, prezentace z kongresů a konferencí, pozvánky na semináře, tuzemské i mezinárodní akce a další materiály. Od r. 2018 je zpravodaj vydáván v elektronické podobě.

založena 1958; sídlo Františka Křížka 362/1, Praha 7; prezident prof. Ing. Václav Talhofer, CSc. (Univerzita obrany Brno); 120 individuálních a 16 kolektivních členů; www.cartography.cz

Společnost vznikla jako odborná skupina pro kartografii České vědeckotechnické společnosti pro geodézii a kartografii, později se osamostatnila pod názvem Kartografická společnost ČSFR. V roce 1993 byla založena Kartografická společnost ČR, od roku 2015 s novým názvem Česká kartografická společnost (ČKS). Posláním společnosti je sdružovat zájemce o rozvoj kartografie jako vědy, technologie a umění, o výchovu a vzdělávání kartografů, o studium historie kartografie a o tvorbu, výrobu a využívání různých kartografických děl, zejména map a atlasů v tištěné i digitální formě. ČKS se zaměřuje na odbornou, propagační i popularizační činnost jak rámci České republiky, tak i v zahraničí, zejména díky členství v Mezinárodní kartografické asociaci (ICA).

Struktura společnosti

Činnost společnosti je řízena výborem, který tvoří tříčlenné předsednictvo (statutární orgán, za nějž jedná prezident) a další členové výboru. Nejvyšším orgánem společnosti je členská schůze, která volí výbor a kontrolní komisi. Činnost ČKS se řídí stanovami a vnitřními předpisy schvalovanými členskou schůzí.

Publikační aktivity

Společnost vydává od roku 1993 Zpravodaj ČKS, od roku 2002 v digitální podobě (příležitostně i tiskem), který zveřejňuje na webu. ČKS připravuje a publikuje zprávy o činnosti společnosti jak pro členskou schůzi, tak i pro Valná shromáždění ICA.

Výstupem národních kartografických konferencí, pořádaných ČKS každé 2 roky, jsou sborníky referátů / abstraktů. Významná je i autorská a vydavatelská činnost členů ČKS, kartografických firem i univerzit.

Další hlavní aktivity

Kartografické dny Olomouc – jednodenní seminář, pořádaný od roku 2006 v prostorách Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, propojuje odborníky na různá témata s komunitou kartografů. Program je sestaven z několika vyzvaných přednášek předních vědeckých pracovníků na mezinárodní úrovni. Téma roku 2025 bylo „Kartografie a fiktivní světy“.

Kartovýročí – odborný seminář na vybrané kartografické téma pořádaný od roku 2021. Po prezentaci o významných dějinných událostech světové a domácí kartografie s výročí v daném roce následují vyzvané odborné přednášky. Diskuse mezi přednášejícími a účastníky je vždy vyvrcholením akce.

Mapa roku – celostátní soutěž organizovaná od roku 1997, cílem je ocenit výjimečná kartografická díla v několika kategoriích (např. atlasy, mapové soubory, digitální mapy, studentské kartografické práce). Odborná komise hodnotí díla vydaná institucemi (nakladatelství, univerzity) i díla jednotlivců. Kritéria jsou zaměřena na kartografickou kvalitu, inovaci, využití technologií a estetickou úroveň.

Soutěž dětské mapy Barbary Petchenik – národní kolo mezinárodní soutěže o cenu Barbary Petchenikové, která byla založena asociací ICA v roce 1993 a jejíž vyhodnocení probíhá na mezinárodních kartografických konferencích každé dva roky. Cílem je rozvinout tvůrčí vyjadřování dětí (do 16 let) o světě pro zlepšení jejich grafického povědomí a prohloubit vnímání životního prostředí. ČKS zasílá od roku 1995 do mezinárodní soutěže vždy šest vybraných prací.

Kartografická soutěž při Geografické olympiádě – soutěž o nejlepší mapu na geografické téma, pořádaná od školního roku 2016/2017 za účelem rozvoje mapových dovedností a kreativity žáků vyššího stupně zá-

Lubomír Lauermann

Miroslav Mikšovský

Milan Konečný

Vít Voženílek

kladních škol, odpovídajících ročníků víceletých gymnázií a středních škol. Soutěže se účastní jednotlivci i kolektivy se svými papírovými či digitálními kartografickými výstupy.

Významné osobnosti ČKS

V prostředí České republiky měla kartografie v historii vynikající odborníky, kteří přispěli k jejímu národnímu i mezinárodnímu rozvoji. Na činnosti ČKS i rozvoji kartografie jako oboru se významnou měrou podílela řada osobností, z nichž k nejdůležitějším patří:

Lubomír Lauermann (1928–2020) – profesor Vojenské akademie v Brně, dnes Univerzita obrany, a Masarykovy univerzity v Brně. Svoji vědeckou a odbornou činnost orientoval na vojenskou kartografii a geografii, spolupracoval na tvorbě Československého vojenského atlasu (1965), Vojenského zeměpisného atlasu (1975) a Atlasu krajiny České republiky (2009). Do roku 1994 byl členem Výboru ČKS. Je čestným členem ČKS.

Miroslav Mikšovský (nar. 1932) – dlouhodobý pracovník ústředních orgánů státní správy v oblasti zeměměřictví a katastru, docent kartografie Českého vysokého učení technického v Praze a Západočeské univerzity v Plzni. V letech 1972–1976 byl předsedou ČVTS – Společnosti geodézie a kartografie a statutárním zástupcem Československa v ICA a předsedou její komise pro technologii výroby map. Stál u zrodu samostatné ČKS, v letech 1993–2013 byl jejím předsedou. Je čestným členem ICA a ČKS.

Milan Konečný (nar. 1948) – profesor Masarykovy univerzity v Brně. Zakladatel a mnohaletý vedoucí Laboratoře kartografie a GIS Geografického ústavu Přírodovědecké fakulty MU, průkopník výuky GIS, aktivní organizátor mezinárodních vědeckých konferencí. V letech 2003–2007 byl prezidentem ICA, a později předsedou komise ICA pro kartografii včasného varování a krizového řízení. Je čestným členem ICA a ČKS.

Vít Voženílek (nar. 1965) – profesor Univerzity Palackého v Olomouci, vůdčí osobnost české kartografie počátku 21. století. Dlouhodobě se věnuje rozvoji kartografie, zejména atlasů, na národním a mezinárodním poli a je jejím popularizátorem v celostátních i regionálních médiích. Značně ovlivnil modernizaci české kartografie, zejména v oblasti geoinformatiky, tematického mapování a vizualizace prostorových dat. Inicioval založení soutěže Mapa roku a Kartografické soutěže při Geografické olympiádě. V letech 2015–2023 byl viceprezidentem ICA, od roku 2024 je spolupředsedou stálé komise ICA pro atlasy. Od roku 2013 je viceprezidentem ČKS.

Vize ČKS

Česká kartografická společnost si klade za cíl přispívat k udržení vysoké odborné úrovně profesionálních kartografických děl produkovaných státními i komerčními vydavatelskými, popularizovat kartografii jako prospěšný multidisciplinární obor ve veřejném prostoru, a rozvíjet kvalitní výuku kartografických předmětů v různých studijních oborech na všech stupních škol – od základních škol po univerzity. Významnou podporou je možnost čerpání dotací RVS včetně dotace na roční členský příspěvek ICA.

Česká kriminologická společnost patří k těm poměrně mladým, neboť byla založena 24. března 2012 v Praze. To neznamená, že by kriminologie v českých zemích neměla dnes prakticky stoletou tradici: její vývoj byl ovšem často narušován převratnými společenskými událostmi, takže až po roce 1989 se otevřel prostor pro její pěstování bez ideologických bariér (Boukalová et al., 2015; Scheinost, 2015). Základním posláním a cílem založené společnosti je podpora rozvoje kriminologie jako samostatného a svébytného vědního oboru v České republice a podpora spolupráce mezi odborníky, kteří se zabývají kriminalitou a dalšími sociálně patologickými jevy. Založení odborné společnosti bylo reakcí jak na rostoucí zájem o obor kriminologie mezi studenty a členy akademické obce, ale také v širším smyslu na společenskou objednávku spojenou se stavem, příčinami a možnostmi řešení kriminality v ČR.

Na zakládající schůzi se sešlo 48 zájemců, a záhy se ukázalo, že myšlenka založení této odborné společnosti padla na úrodnou půdu, neboť na konci roku 2012 čítala ČKS již 118 členů. Ti se dodnes rekrutují zejména z řad pracovníků univerzit a vysokých škol, mezi nimiž jsou i studenti, dále z výzkumných pracovišť, ale i z řad praktiků z oblasti kontroly kriminality (policie, soudy, státní zastupitelství, vězeňství, Probační a mediační služba), z neziskových organizací, orgánů obcí a dalších institucí. Vytrvale usilujeme o vytváření prostoru pro interdisciplinární spolupráci, o propojování pohledů trestně právních, sociologických, psychologických, pedagogických, lékařských a dalších.

K naplnění svého poslání organizuje ČKS národní i mezinárodní konference, semináře a další odborné akce, spolupracuje s odbornými společnostmi, institucemi a organizacemi v České republice i v zahraničí, podporuje kriminologický výzkum a šíření, publikování a popularizaci kriminologicky relevantních informací a poznatků. S finanční podporou z dotace AV vydává proto od roku 2015 vlastní odborný recenzovaný časopis *Česká kriminologie*, který je volně přístupný on-line (<http://www.ceskakriminologie.cz>). Podporuje výuku kriminologie a příbuzných oborů na středních policejních a příbuzných školách, na vyšších odborných a na vysokých školách a v poslední době je činně zapojena do diskuse o zařazení oboru kriminologie do výukových programů univerzit a akreditace kriminologie jako vědeckého oboru.

Nejvýznamnější pravidelnou odbornou akcí ČKS jsou tzv. Kriminologické dny, které se konají každoročně a v roce 2024 již proběhly po jedenácté s tím, že se konají vždy ve spolupráci s vybranou vysokou školou na jiném místě republiky. Představují nejširší domácí fórum pro prezentaci aktuálních poznatků z výzkumu a další odborné činnosti v oboru kriminologie i pro vystoupení zahraničních hostů.

Nejvýznamnější mezinárodní akcí ČKS se stalo uspořádání XIV. Evropské kriminologické konference v roce 2014 v Praze. Konference zaznamenala v historii do té doby rekordní účast, a to přes tisíc účastníků nejen z Evropy, ale i z ostatních kontinentů, a na 800 přednesených referátů. Přispěla k zapojení mladší generace badatelů do evropského kontextu a k navázání řady důležitých kontaktů. Finanční přínos konference umožňuje podporu dalších akcí společnosti, přináší také možnost zvát na vlastní akce přední odborníky ze zahraničí. Hlavní poslání spolku nacházíme v podpoře úsilí o využití trvajících zájmů o kriminologii k rozšíření její základny, a to jak personální, tak institucionální. ČKS usiluje o pevnější zakotvení kriminologie jako specifického vědního oboru ve výuce i ve výzkumu. Je to zásadně důležité proto, aby česká kriminologie mohla v širším měřítku reagovat na rozsah nových i tradičních problémů soudobé kriminality, na tendence a trendy vývoje kriminality, na potřebu jejich teoretické reflexe i na potřebu sledovat a vyhodnocovat účinnost represivních a preventivních postupů vůči kriminalitě. Přitom se nechce uzavírat do mantinelů úzce chápané odbornosti, ale chce zprostředkovávat kriminologické poznatky také širší veřejnosti a přispívat tak ke kultivaci diskursu o významných aspektech vývoje současné společnosti.

Česká limnologická společnost

Czech Limnological Society

založena 1966; sídlo Viničná 7, Praha 2, 12844; info@limnospol.cz

https://limnospol.cz/; 214 členů (2024); předsedkyně: RNDr. Veronika Sacherová, Ph.D. (UK Praha)

Společnost byla založena jako Československá limnologická společnost (ČSLS) při Hydrobiologické laboratoři ČSAV v roce 1966. Prvním předsedou ČSLS se stal akademik Silvestr Prát, rostlinný fyziolog a reprezentant biologických věd ve vedení ČSAV, agendu spojenou s formováním ČSLS zajišťoval vědecký tajemník Milan Straškraba. K informování početné členské základny sloužily pravidelné čtvrtletní Zprávy Československé limnologické společnosti při ČSAV (nyní Limnologické noviny), jejichž dlouholetou redaktorkou byla Věra Rozmajzlová. Společnost fungovala zejména jako vědecký spolek, prostřednictvím konferencí se zde setkávali odborníci významných center univerzitního i resortního výzkumu z celého Československa. Od svého vzniku se členové společnosti podíleli na zajišťování determinačních kurzů a seminářů – řada z nich se vyvinula v pravidelné akce, například Vodárenská biologie (od 1985), Údolní nádrže/Reservoir Limnology (1984–2007), Symposium Říční dno/River Bottom (1986–2005) a řada dalších. Shrnující zdroj informací o Společnosti je speciální číslo Limnologických novin, vydané k 50. výročí založení společnosti (2017, viz archiv na internetových stránkách).

Struktura společnosti

Sídlem společnosti je Praha; v čele stojí předseda zvolený ze 7členného Výboru, jehož volby se konají každé 3 roky. Ve společnosti jsou ustanoveny čtyři *odborné skupiny* s vlastními vedoucími: Tekoucí vody (Martin Rulík, UP Olomouc), Rybníky (Jaroslav Vrba, JU České Budějovice), Zooplankton (Michal Šorf, MENDELU Brno) a Rybářství a ichtyologie (Jan Kubečka, BC HBÚ České Budějovice).

Publikační aktivity

Společnost vydává od svého založení časopis Limnologické noviny (ISSN 1212-2920). Časopis vychází čtyřikrát za rok a je zaměřený na informování členů. Klíčovou rubrikou jsou *Výzkumné aktivity členů*, kde jsou publikovány zejména studentské aktivity a aktivity členů, které jsou nad rámec výsledků vhodných pro časopisy s IF. Dalšími kategoriemi jsou například jubilejní medailonky členů, zprávy o proběhlých konferencích, setkáních a kurzech a oznámení o blížících se akcích. V současné době probíhá přechod Limnologických novin do online podoby, předpokládá se, že ročník 2025 bude prvním online.

Další hlavní aktivity

Společné konference České limnologické společnosti a Slovenskej Limnologickej spoločnosti. První konference proběhla již na podzim roku 1967 a valné shromáždění členů zde mj. rozhodlo o tříletém konferenčním intervalu. Od té doby se konference konají pravidelně ve střídavé gesci českých, moravských a slovenských organizátorů. Konference slouží nejen k výměně zkušeností a k udržování odborných kontaktů a povědomí o práci kolegů, ale také k přenosu poznatků mezi výzkumem a praxí, jelikož konference se pravidelně účastní i mnozí členové z provozních institucí (podniků povodí, vodovodů a kanalizací, hygienické služby apod.). Konferenční sborníky (dostupné i na internetových stránkách ČLS) jsou vydávány od 5. konference.

V období mezi společnými konferencemi pořádá ČLS Setkání mladých limnologů, jehož cílem je propojit studenty s hydrobiologickými tématy napříč vysokými školami, rozšířit povědomí o tématech řešených na různých pracovištích a poskytnout studentům zpětnou vazbu a nový úhel pohledu na řešené projekty.

Náplní činnosti odborné skupiny Tekoucí vody je studium, shromažďování informací a aplikovaný výzkum tekoucích vod. Odborná skupina také organizuje nepravidelné odborné semináře zaměřené na aktuální

problematiku tekoucích vod (např. seminář „Naše řeky – využitelnost z pohledu energetiky a lodní dopravy“) a dále se podílí na organizaci determinačních kurzů makrozoobentosu.

Náplní činnosti odborné skupiny Zooplankton je především studium zooplanktonu jako důležité složky ekosystému stojatých vod. Odborná skupina také každoročně pořádá determinační kurzy a zabývá se možnostmi hodnocení kvality vody na základě kvalitativního a kvantitativního složení zooplanktonu.

Odborná skupina Rybářství a ichtyologie byla založena za účelem vytvoření platformy pro výměnu informací mezi pracovníky v oblasti ichtyologie, rybářství a návazných disciplín. Hlavní náplní je organizace České rybářské a ichtyologické konference a poskytování informací o dění v oboru.

Cílem odborné skupiny Rybníky je propojit odborníky zabývající se výzkumem rybníků a vytvářet prostor pro společný dialog mezi vědci, ochranáři, vodohospodáři a produkčními rybáři. Odborná skupina se podílí na organizaci nepravidelných odborných seminářů.

V posledních desetiletích se ČLS zapojuje také do celospolečenských aktivit, ať už vydáváním stanovisek či otevřených dopisů, nebo připojením se k aktivitám dalších společností. Jako příklady můžeme uvést Stanovisko k plánované výstavbě vodního koridoru Dunaj–Odra–Labe v roce 2014, Stanovisko k devastaci řeky Olše na Jablunkovsku v listopadu 2024, nebo připojení se ke stanoviskům k plánovanému CHKO Soutok, k Prohlášení na podporu zachování vysokého standardu ochrany evropských vod, a řadě dalších.

Osobnosti Společnosti

ČLS měla v čele řadu osobností (viz speciální číslo Limnologických novin, 2017). Zde vybíráme tři, kteří se zásadním způsobem podíleli na založení a počátečním chodu Společnosti.

Jaroslav Hrbáček (1921–2010) byl předsedou přípravného výboru (1965–1966), zakládajícím členem a třetím předsedou ČSL (1973–1976). Jeho publikace o klíčovém vlivu rybí predace na fungování ekosystémů stojatých vod, které se staly základem přístupu biomanipulace ve vodních ekosystémech, významně ovlivnily světovou limnologii, za což byl v roce 1983 oceněn medailí E. Naumanna a A. Thienemanna „De limnologia optime merito“.

František Kubíček (1929–2025) byl zakládajícím členem ČSL a také sedmým (1985–1988) a devátým (1991–1994) předsedou ČLS, dlouholetým pedagogem a emeritním profesorem PřF MU v Brně. V rámci Mezinárodního biologického programu v 60. letech se zapojil do výzkumu produkčních poměrů pstruhových toků, později se věnoval zejména studiu řek ovlivněných údolními nádržemi. Spoluinicioval také sérii konferencí Říční dno (River Bottom).

Věra Rozmajzlová-Řeháčková (1926–2020) byla jednou z nejstarších zakládajících členek ČSL, pracovala dlouhá léta v hlavním výboru jako redaktorka Zpráv ČSL. Hydrobioložka a mikrobioložka, absolventka PřF UK, strávila prakticky celý profesní život ve VÚV TGM, kde se věnovala biologickému hodnocení povrchových vod a limnologii údolních nádrží, také se podílela na tvorbě norem a jednotných metod biologického rozboru vod.

Vize

Chtěli bychom navrátit do našich řad mladé limnology, kterých v posledních desetiletích ubylo, nejen aby se měli možnost potkat s odborníky základního výzkumu i aplikovaných odvětví co nejširšího záběru, ale aby přinesli svůj pohled na věc i v problematických kauzách souvisejících s vodou v krajině, které chceme dále sledovat a po odborné stránce se k nim vyjadřovat.

Jaroslav Hrbáček

František Kubíček

Věra Rozmajzlová-Řeháčková

Česká meteorologická společnost

Czech Meteorological Society

založena: 1958; sídlo: Na Šabatce 17, 143 06 Praha 4; info.cmes@email.cz
www.cmes.cz; 178 členů (2025); předsedkyně: RNDr. Taťána Míková

Česká meteorologická společnost (dále jen ČMeS) je vědecká společnost sdružující zájemce o meteorologii v ČR, popř. čestné členy ze zahraničí. Její historie se píše od 17. prosince 1958, kdy se v budově Československé akademie věd v Praze uskutečnilo ustanovující valné shromáždění Československé meteorologické společnosti (dále jen ČSMS) při ČSAV za přítomnosti 54 zakládajících členů.

ČMeS vznikla v roce 1993 jako nástupnická organizace ČSMS. Působí v zájmu rozvoje české vědy v souladu s potřebami a tradicemi české meteorologie. Jejím posláním je podílet se na dalším rozvoji a zvyšování úrovně meteorologie v České republice, na řešení koncepčních otázek, jakož i na propagaci a realizaci výsledků vědecké činnosti v praxi. Její náplní je vědecká činnost, výměna informací mezi pracovníky z různých pracovišť a popularizace meteorologie. Ve své činnosti využívá různé formy přednáškové činnosti, jako např. semináře, konference i akce s mezinárodní účastí. ČMeS je členem Rady vědeckých společností při Akademii věd ČR a jedním ze zakládajících členů Evropské meteorologické společnosti, ve které českou meteorologii reprezentuje.

Struktura společnosti

Valné shromáždění (konané jednou ročně, zpravidla v průběhu výroční konference společnosti) je nejvyšším orgánem společnosti, která je řízena hlavním výborem a předsednictvem. V čele stojí předseda zvolený ze 12členného hlavního výboru, jehož volby se konají každé 3 roky. Společnost se člení na regionální pobočky (Praha, Brno, Hradec Králové a Ostrava). V rámci společnosti dále fungují odborné skupiny (terminologická, historická a vzdělávací).

Publikační aktivity

Společnost pro své členy vydává dvakrát ročně Informační věstník. Věstník seznamuje členskou základnu o uplynulých nebo plánovaných konferencích, valných shromážděních, výsledcích voleb, o činnosti na pobočkách a v odborných skupinách. Informuje o hospodaření, o členské základně, životních jubileích členů a osobností meteorologie, klimatologie a kvality ovzduší. Jsou zde uváděny zprávy o mimořádných meteorologických událostech a nových poznatcích z klimatologie a sledování kvality ovzduší. Diskutují se zde zásadní témata v našich oborech. V prosinci 2024 vyšlo 112. číslo. Věstník je k dispozici na webu společnosti, kde je i kompletní archiv předchozích čísel.

Hlavní aktivity

Česká meteorologická konference. Každý rok, zpravidla v září, pořádá společnost třídní setkání odborné meteorologické veřejnosti. Schází se zde odborní pracovníci Českého hydrometeorologického ústavu, ústavů Akademie věd ČR, univerzit, Armády České republiky a dalších institucí. Kromě vědeckých pracovníků se konference zúčastňují i pracovníci z oblasti operativní meteorologie, profesionální i dobrovolní pozorovatelé, studenti i amatérští meteorologové, dále pak i bývalí pracovníci v meteorologických oborech. Obvykle se účastní též kolegové ze Slovenska, popř. z Polska.

Horská meteorologická konference. Společnost je spolupořadatelem obnovených horských konferencí, které se od roku 2017 konají ve zpravidla dvouletých intervalech v našich horách. Řeší se tam specifická problematika meteorologických měření v horském prostředí, tvorba klimatologických charakteristik a meteorologické extrémy na horách.

Meteorologický slovník. Elektronický meteorologický slovník (<http://slovník.cmes.cz/>) je nejprestižnější aktivitou společnosti. Navazuje na knižní Meteorologický slovník terminologický a výkladový, vydaný v roce 1993. Jeho současná podoba je výsledkem práce mnoha desítek odborníků v meteorologii, klimatologii a v oboru kvality ovzduší. Obsahuje výklad více než 4500 českých odborných termínů z oblasti meteorologie, klimatologie a příbuzných oborů, vysvětlení více než 300 odborných zkratk a ekvivalenty českých termínů v angličtině, slovenštině, němčině, francouzštině a ruštině. V souladu s vývojem vědy i technologií je slovník průběžně aktualizován a doplňován o nové odborné termíny.

Udělování ceny prof. Stanislava Hanzlíka. Na počest prof. Hanzlíka uděluje ČMeS od roku 2023 cenu, která nese jméno pana profesora, jednoho ze zakladatelů moderní české meteorologie. Společnost tak oceňuje významné osobnosti za mimořádnou činnost ve prospěch meteorologie, klimatologie a příbuzných vědních oborů: <http://www.cmes.cz/web/cena-prof-hanzlika/>.

Odborné přednášky poboček společnosti. Odborné přednášky a popularizace meteorologie, klimatologie a kvality ovzduší v Praze a regionech, kterých společnost zorganizuje obvykle až 50 za rok.

Meteorologický kroužek. Společnost zastřešuje činnost meteorologického kroužku v Praze pro mladé zájemce o meteorologii.

Osobnosti Společnosti

ČSMS a ČMeS měla a má v čele řadu významných vědeckých, odborných i pedagogických osobností, které měly výrazný vliv na směřování společnosti a její činnost. Předsedové společnosti byli prof. RNDr. Mikuláš Konček, DrSc., prof. RNDr. Alois Gregor, DrSc., RNDr. Antonín Vesecký, RNDr. Vojtěch Vítek, DrSc., RNDr. Bořivoj Sobišek, DrSc., doc. RNDr. Jaroslav Kopáček, CSc., prof. RNDr. Jan Bednář, CSc., doc. RNDr. Tomáš Halenka, CSc. a RNDr. Taťána Míková. Vědečtí tajemníci společnosti byli Dr. František Rein, Dr. Josef Podzimek, Karel Bayer, p.f., RNDr. Milan Koldovský, RNDr. Václav Jírovský, doc. RNDr. Otakar Zikmunda, CSc., prof. RNDr. Jan Bednář, CSc., RNDr. Karel Dubec, RNDr. Eva Žižková, CSc., doc. RNDr. Tomáš Halenka, CSc., RNDr. Milan Šálek, Ph.D., Mgr. Stanislava Kliegrová, Ph.D. a Mgr. Olga Halášová, Ph.D.

Prof. PhDr. Stanislav Hanzlík (1878–1956): Vystudoval matematiku a fyziku na Karlově Univerzitě v Praze. Na jaře roku 1902 promoval na doktora filozofie a v roce 1908 se habilitoval vědeckým pojednáním o stavbě anticyklon. Ve stejném roce, po úmrtí profesora Augustina, se stal ředitelem univerzitního meteorologického ústavu. Roku 1913 byl jmenován mimořádným a roku 1924 řádným profesorem Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Aktivně působil jako vysokoškolský učitel na univerzitním meteorologickém ústavu. V roce 1956 mu byl za vynikající výsledky vědecké práce udělen čestný titul doktora fyzikálně matematických věd. Hlavní výsledky své široké vědecké činnosti publikoval prof. Hanzlík ve 40 pracích. Objevil teplé anticyklony a vysvětlil vývoj a teplotní přeměny cyklon a anticyklon. Nejznámější publikace jsou „Podnebí a člověk“ a zejména „Základy meteorologie a klimatologie“. Od 50. let 20. století se zasazoval o vznik meteorologické společnosti. Založení meteorologické společnosti se však nedařilo.

Stanislav Hanzlík

Vize: co bychom rádi vylepšili

(1) propojit pracovníky českých institucí zabývajících se meteorologií, klimatologií a kvalitou ovzduší, a to včetně soukromého sektoru; (2) prohlubovat vzdělávání široké veřejnosti se zaměřením na nebezpečné meteorologické jevy, změny klimatu a ve využívání meteorologických produktů, tedy výstupů monitoringu a předpovědi počasí a kvality ovzduší.

Česká národopisná společnost

Czech Ethnological Society

založena 1891; sídlo Národní třída 3, 117 20 Praha 1; info@narodopisnaspolocnost.cz; www.narodopisnaspolocnost.cz; 209 členů (2024); předseda: PhDr. Jiří Woitsch, Ph.D., (Etnologický ústav AV ČR)

Česká národopisná společnost (ČNS) – dříve *Národopisná společnost československá* či *Společnost Národopisného muzea československého* – má bohatou historii spojenou s rozvojem národopisu, resp. etnologie. Založena byla v roce 1891 v souvislosti s přípravou Národopisné výstavy československé, usilovala o zpřístupnění národopisných sbírek a vydání oborové encyklopedie. Do roku 1922 společnost pečovala i o Národopisné muzeum. V období první republiky se zaměřila na etnologický výzkum a publikační činnost, včetně vydávání vlastního oborového časopisu (Národopisný věstník), pořádání sjezdů a kurzů. Poválečné období a normalizace přinesly přerušení vydávání věstníku, změny názvu společnosti i její krátkodobé zrušení a další organizační změny. Po roce 1989 se ČNS vrátila k původním principům, otevřela se širšímu okruhu zájemců a v roce 2002 přijala současný název. Dnes je vrcholným profesním sdružením českých etnologů, pořádá vědecké konference, spolupracuje s rozsáhlou sítí dopisovatelů a vydává Národopisný věstník. Více o historii společnosti viz Smrčka V.: *Dějiny psané národopisem*. Praha, 2011.

Struktura společnosti

Sídlem ČNS je Praha; v čele stojí předseda volený z devítičlenného Hlavního výboru, jehož volby se konají na Valném shromáždění jednou za tři roky. ČNS má dvě odborné komise: Komise pro lidové stavitelství, sídla a bydlení; Komise pro lidové obyčeje. Společnost má řádné, čestné, mimořádné a kolektivní členy.

Publikační aktivity

Národopisný věstník (Ethnographic Journal) ISSN 1211-8117. Vychází od roku 1906, dvakrát ročně v režimu diamond open access. Recenzovaný časopis určený členům ČNS a odborné veřejnosti je zaměřen na studium tradiční kultury, současných kulturních forem vyrůstajících z lidových tradic a témat z oblasti historické etnologie. Národopisný věstník představuje druhý nejdéle vydávaný oborový vědecký časopis české etnologie. Je pravidelně indexován a abstrahován v databázích Scopus, AIO, CEJSH, EBSCO, ERIH PLUS. Je zveřejňován v tištěné podobě a zároveň na webových stránkách <https://narodopisnyvestnik.cz/>. Digitalizovány a volně přístupné jsou i všechny starší ročníky. Vědeckou kvalitu příspěvků garantuje redakční rada složená ze zástupců předních domácích a zahraničních etnologických pracovišť.

Zpravodaj ČNS je interní tiskovina vycházející třikrát ročně. Informuje o činnosti ČNS, oceněních, dárcovském fondu společnosti, připravovaných akcích, publikačních výzvách. Vychází v elektronické podobě a je přístupný také na webu ČNS.

Zpravodaj Komise pro lidové stavitelství, sídla a bydlení ČNS vychází s roční periodicitou od roku 2004. Obsahuje články zaměřené na lidovou architekturu, zprávy o činnosti komise a bibliografii příspěvků o lidové architektuře v odborném a vlastivědném tisku za daný rok.

Další hlavní aktivity

Odborné oborové konference: Valná shromáždění ČNS jsou spojena s odbornými konferencemi. Tato kombinace umožňuje členům prezentovat výsledky své práce, diskutovat aktuální témata a sdílet zkušenosti. Konference probíhají ve spolupráci s muzei, univerzitami a dalšími institucemi, a mají i mezinárodní rozměr. Přednesené příspěvky jsou následně publikovány, čímž se zajišťuje dlouhodobá dostupnost poznatků a podpora rozvoje etnologie.

Činnost odborných komisí: Komise pro lidové obyčeje ve spolupráci se Slováckým muzeem v Uherském Hradišti pořádá pravidelná zasedání a mezinárodní konference. Komise pro lidové stavitelství, sídla a bydlení, se věnuje terénnímu i archivnímu výzkumu, vydává Zpravodaj a pořádá semináře a konference.

Dopisovatelská síť: ČNS aktivně rozvíjí síť dopisovatelů a terénních pracovníků, dokumentujících lidové tradice a zvyky. Síť vznikla již v roce 1934, v průběhu let byla rozšiřována, aby pokryla všechny regiony. Aktuálně má ČNS přes 160 dopisovatelů, kteří shromažďují cenné materiály (každoročně je jim mj. zasílán tematický dotazník), sloužící následně jako základ pro vědecký výzkum. ČNS usiluje o stabilizaci sítě dopisovatelů a online zpřístupnění dotazníků.

Udílění ocenění studentům a vědeckým pracovníkům: ČNS každoročně realizuje *Anketu ČNS*, jejímž cílem je ocenit nejvýznamnější aktivity v oboru za uplynulý rok. Soutěž zahrnuje kategorie odborné publikace; výstavy; projekty a konference. Současně uděluje čestnou cenu Pěti rudých růží za mimořádný počin v oboru etnologie. Společnost každoročně vyhlašuje i *Studentskou cenu ČNS* na podporu vědecké práce mladých badatelů – studentů etnologie a příbuzných oborů. V roce 2018 ČNS zřídila *Dárcovský Fond PhDr. Aleny Plessingerové, CSc., a PhDr. Josefa Vařeka, DrSc.*, prostřednictvím kterého finančně podporuje terénní výzkumy studentů a jejich následnou publikaci.

Zahraniční spolupráce: ČNS udržuje stálé kontakty se zahraničními partnery, konkrétně s Národopisnou společností Slovenska, Polskim Towarzystwem Ludoznawczym z Polska a The Folklor Society z Velké Británie. Od roku 2010 je ČNS akreditována podle Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO a poskytuje poradní služby pro Mezivládní výbor této úmluvy. Současně je členem Fóra nevládních organizací, které sdružuje akreditované instituce za účelem efektivnějšího naplňování Úmluvy a činnosti Mezivládního výboru. Od roku 2014 je ČNS členem WCAA – World Council of Anthropological Associations.

Osobnosti společnosti

Karel Chotek (1881–1967) Národopisec a antropogeograf, první československý profesor obecného národopisu na filozofické fakultě UKo v Bratislavě (1920) a na filozofické fakultě UK v Praze (1931), který vychoval první generaci graduovaných národopisců. Byl členem československé delegace na mírové konferenci v Paříži v roce 1918 a autorem *Programu soupisu národopisného*, který měl shromáždit materiál pro národopisnou encyklopedii.

Drahomíra Stránská (1899–1964) Etnografka a muzejnice, první dáma českého národopisu 20. století. K jejím stěžejním pracím se řadí studie o lidových zvyčích a obyčejích, o stavitelství, bydlení a nábytku, a monografie *Lidové kroje v Československu. I. Čechy*. Jako docentka na UK v Praze vychovala řadu etnografů a překonala romantizující tendence ve studiu lidové kultury. Propagovala ideu etnografického atlasu, vybudovala dopisovatelskou síť ČNS a vydala metodickou *Příručku lidopisného pracovníka* (1936).

Josef Vařeka (1927–2008) Byl zaměřený na tradiční formy lidové kultury, reflektoval i významné společenské změny v druhé polovině 20. století. V jeho odborném fokusu dominovala venkovská sídla, lidová architektura a bydlení, vedle toho otázky etnokartografie a muzeí v přírodě. Spolu s V. Frolcem zpracoval *Encyklopedii Lidová architektura* (1982, 2007). Byl členem mezinárodního autorského kolektivu, který připravil celosvětové kompendium *Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World 1–3*. V ČNS zastával po dlouhá léta pozici vědeckého tajemníka a přispěl k její revitalizaci po roce 1989.

Vize společnosti

Posláním ČNS je rozvoj a popularizace etnologie, podpora vědecké činnosti a výměna informací mezi odborníky akademické i muzejní sféry. Usiluje o integraci nových teoreticko-metodologických paradigmat, která posílí kvalitu vědeckého výzkumu. Společnost vytváří platformu pro sdílení osvědčených postupů a teoretických znalostí. ČNS se věnuje také etickým problémům (připravila a publikovala národní oborový etický kodex) a metodickým otázkám rozvoje etnologie, což podtrhuje komplexní a interdisciplinární charakter oboru.

Karel Chotek

Drahomíra Stránská

Josef Vařeka

Česká parazitologická společnost

Czech Society for Parasitology

založena 1959/1993; sídlo: Viničná 7, Praha 2; www.parazitologie.eu;
vybor@parazitologie.eu; 147 členů (2024); předseda: doc. Roman Kuchta (PaÚ BC AVČR).

Historie společnosti

Parazitologie je v našem geografickém kontextu svěbytnou vědní disciplínou (nejde o podobor mikrobiologie či zoologie, jak je tomu často v anglosaském světě), což dokládá její bohatá historie těsně spjatá s parazitologickými společnostmi. Čeští a slovenští parazitologové byli původně organizováni společně v Československé společnosti parazitologické, založené v roce 1959 při Československé akademii věd. Po rozpadu Československa na dva nezávislé státy vznikla v létě 1993 jako její nástupnická organizace Česká parazitologická společnost (ČPS), která má od roku 2014 formu zapsaného spolku. V čele společnosti byli postupně: prof. Jaroslav Kulda (1993–2002), prof. Libuše Kolářová (2002–2008), dr. Libor Mikeš (2008–2024) a doc. Roman Kuchta (2024–dosud).

Struktura společnosti a její aktivity

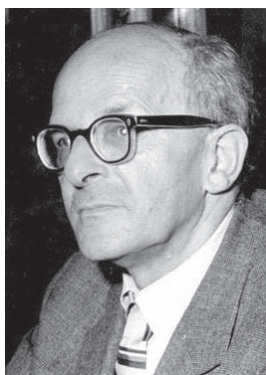
Členové společnosti se věnují parazitologii v rámci základního i aplikovaného výzkumu, klinické praxe a pedagogické činnosti. Působí na univerzitách a ústavech Akademie věd ČR, ve veřejných i soukromých zdravotnických zařízeních a diagnostických laboratořích, v hygienické službě a na mnoha dalších místech, kde jsou znalosti parazitů a jejich biologie nezbytné. Usilují také o popularizaci oboru mezi laickou veřejností. V rámci společnosti fungují tři sekce:

Protozoologická sekce byla založena v roce 1964, původně jako součást Československé zoologické společnosti, a u jejího zrodu stál prof. Otto Jírovec. V roce 1994 se vedení sekce rozhodlo převést ji pod křídla ČPS, protože se výrazná většina členské základny věnovala studiu parazitických, nikoli volně žijících „prvoků“. V dnešní době sekce sdružuje molekulární a buněčné biologie, biochemiky, taxonomy, parazitology, evoluční biologie a další odborníky, kteří zkoumají parazitická i volně žijící „protista“. Hlavní aktivitou sekce je organizace Jírovcových protozoologických dnů, jejichž tradice sahá až do roku 1971. Konference má vysokou prestiž a mezinárodní dosah a je hojně navštěvována studenty.

Helmintologická sekce vznikla v roce 1992 s cílem sdružit odborníky zabývající se parazitickými „červy“. U jejího zrodu stáli prof. Libuše Kolářová, prof. Petr Horák a prof. Milan Gelnar. Sekce sdružuje členy z přírodovědeckých, zemědělských, farmaceutických, veterinárních i lékařských oborů. Široké spektrum helmintologických témat (od taxonomie a ekologie přes biochemii, imunologii a diagnostiku až po „-omics“ přístupy) se odráží i v programu Helmintologických dnů. Sekce tuto konferenci pořádá tradičně od roku 1992 a v posledních letech si akce, oblíbená i u studentů, získává také mezinárodní publikum.

Sekce lékařské parazitologie funguje od roku 1995 a sdružuje parazitology působící v klinické praxi a diagnostických laboratořích. Členové sekce se významně podíleli na formování koncepce a postavení oboru lékařské parazitologie, včetně role nelékařů-parazitologů ve zdravotnictví. Představitelé sekce v současnosti úzce spolupracují se Společností pro epidemiologii a mikrobiologii a Společností infekčního lékařství ČLS JEP. K výměně zkušeností a zvyšování odborné úrovně členů přispívají pravidelné konference a odborné semináře.

O svých aktivitách společnost informuje na webových stránkách, sociálních sítích a v pravidelném členském bulletinu (**Zprávy ČPS**). Pro širokou veřejnost je k dispozici hojně využívaná **parazitologická poradna** (dotazy@parazitologie.eu) a v rámci propagace společnost každoročně připravuje například originální parazitologické **kalendáře**. V rámci mezinárodních kontaktů je ČPS zapojena do evropských (European Federation of Parasitologists, EFP) i světových (World Federation of Parasitologists, WFP) organizací. Protozoologická sekce je dále afiliovanou společností International Society of Protistologists.

Otto Jírovec

Jaroslav Kulda

Významné osobnosti

Prof. Otto Jírovec (1907–1972), akademik a univerzitní profesor (PřF UK). V roce 1959 stál u založení Československé společnosti parazitologické a byl jejím prvním (a doživotním) předsedou. O pět let později inicioval založení Protozoologické sekce. Do povědomí mezinárodní komunity vstoupil nejenom svými výzkumy, ale od roku 1970 i jako místopředseda WFP. Pro svou vědeckou, pedagogickou a organizační činnost je považován za zakladatele moderní československé parazitologie.

Prof. Jaroslav Kulda (1934–2023), univerzitní profesor (PřF UK) a žák prof. Jírovce. Od 70. let byl vůdčí osobností Protozoologické sekce a v roce 1993 se stal předsedou nově vzniklé ČPS, již od počátku výrazně formoval a pomáhal etablovat. Za své celoživotní vědecké, pedagogické a organizační dílo získal od WFP v roce 2010 „Distinguished Achievement Award“. Za svůj život vychoval a celoživotně ovlivnil generace studentů a spolupracovníků, pro něž byl výraznou vědeckou, ale i morální autoritou.

Poslání a vize

ČPS i nadále usiluje o rozvoj parazitologie ve všech jejích oblastech, ať jde o **témata čistě parazitologická, protistologická nebo i obecně biologická a evoluční**, kterým se její členové věnují. Klíčovým cílem je zajistit, aby ČPS zůstala dynamickou a aktivní organizací poskytující prostor pro odbornou spolupráci, vzdělávání a popularizaci oboru. Pro nadcházející období považujeme za zásadní tyto priority:

- **Podpora mladých vědců a rozšiřování členské základny.** ČPS se zaměřuje na motivaci nových členů, zejména studentů a začínajících vědců. K tomu slouží například benefity pro studenty účastnící se konferencí (refundace nákladů, soutěže o nejlepší příspěvky) či nově zavedené Ceny ČPS za vynikající diplomové práce a prvoautorské publikace.
- **Komunikace s veřejností a popularizace oboru.** Jedním z klíčových nástrojů je provoz on-line poradny a aktivní správa sociálních sítí s důrazem na srozumitelný a věcný obsah. Popularizace parazitologie hraje důležitou roli nejen ve vzdělávání veřejnosti, ale také v boji proti šíření nepravdivých informací a takzvaných „alternativních léčiv a přístupů“.
- **Mezinárodní spolupráce.** ČPS posiluje svou pozici v mezinárodním kontextu prostřednictvím aktivní účasti v EFP/WFP. Spolupráce se zahraničními parazitologickými společnostmi, zejména v sousedních zemích, je nutná pro další rozvoj vědeckých a organizačních aktivit.

Česká pedologická společnost

Czech Society of Soil Science

založena 1994; sídlo 17. listopadu 12, 771 46 Olomouc; borivoj.sarapatka@seznam.cz, konecna.jana@vumop.cz; <https://pedologie.czu.cz/>; 134 členů (2024)

předseda: prof. Dr. Ing. Bořivoj Šarapatka, CSc. (UP Olomouc)

Založení ČPS podložené dlouhodobým výzkumem půd v ČR

V České republice, stejně jako v jiných evropských zemích, se věda studující půdu výrazně rozvíjí zhruba od 18. století, kdy i univerzity v Evropě začaly zakládat svá akademická pracoviště týkající se zemědělství, vč. studia půdy. Tak tomu bylo i na pražské univerzitě, kde bylo takové pracoviště zřízeno dekretem Marie Terezie. Na konci 19. století vzrůstala potřeba půdních průzkumů, kdy se o tyto zasloužila nejen řada odborníků specializujících se na výzkum půdy, ale také středoškolské učitelé a odborníci z praxe.

Půdoznalství se pak po vzniku ČSR v roce 1918 začalo rozvíjet hlavně v rámci zemědělského a vodohospodářského výzkumu, důležitou oblastí průzkumu v té době byla rovněž půda lesní. Velký důraz byl kladen také na mezinárodní spolupráci se snahou o rozvoj dobrého jména oboru. To zahrnovalo vedle výzkumu půd vysokou úroveň přednášek o půdě na univerzitách. Dokládá to fakt, že International Soil Science Society (předchůdce IUSS) vycházela při svých návrzích ze systému výuky v tehdejší Československu. Po druhé světové válce byla v celé Evropě naléhavá potřeba zvýšit produkci potravin. Z tohoto důvodu se výzkum půd a jeho praktické využití zaměřil na možnosti zvyšování úrodnosti půdy, s čímž souvisel i Komplexní průzkum půd. Následoval rozmach půdoznalství na univerzitách a výzkumných ústavech a týkal se jak zemědělských, tak lesních půd. Řešil jak vědecké otázky, tak praktické problémy týkající se např. kvality půdy a její ochrany. K dalšímu výraznému rozvoji a zkvalitňování vědeckých výstupů v užší spolupráci se zahraničními pracovišti dochází pak od 90. let 20. století.

Velmi důležité pro rozvoj oboru je propojení a spolupráce pracovníků z odborných a vědeckých organizací. Při tom sehrála významnou roli i Česká akademie zemědělských věd, která byla založena v roce 1924 (tehdy jako Československá akademie zemědělská) a jeden z odborů je zaměřen na pedologii. Tato platforma byla důležitá i pro založení České pedologické společnosti (ČPS) v roce 1994 sdružující odborníky z výzkumných institucí, univerzit a praxe. ČPS má na co navazovat, neboť výsledky české pedologie byly historicky významné i v zahraničí. Mezinárodní spolupráce se i v současnosti aktivně rozvíjí, ČPS je kolektivním členem International Union of Soil Sciences (IUSS) a European Confederation of Soil Science Societies (ECSSS).

V čele ČPS stojí volený jedenáctičlenný výbor s předsedou (prof. J. Kulhavý 1994–1998, 2003–2010; prof. J. Kozák 1999–2002, 2011–2014; prof. B. Šarapatka od roku 2015) s čtyřletým funkčním obdobím. Volená je i tříčlenná kontrolní komise.

Zaměření činnosti ČPS

Po třiceti letech své činnosti ČPS sdružuje více než 130 odborníků z výzkumných institucí, univerzit i praxe, kteří pokrývají jednotlivá pedologická a příbuzná odborná témata. Ve své činnosti se společnost zaměřuje zejména na:

- přednáškovou činnost, organizování seminářů, konferencí a odborných exkurzí,
- zastupování svých členů a organizací na národní i mezinárodní úrovni,
- spolupráci mezi jednotlivými organizacemi při řešení výzkumných půdoznaleckých témat,
- expertizní a poradenskou práci v oboru pedologie a ochrany půdy.

Tematická náplň činnosti České pedologické společnosti souvisí zejména s:

- péčí o všestranný rozvoj vědy o půdě, a to i ve vazbě na související vědní obory,
- podporou uplatnění praktických aplikací pedologie v zemědělství, lesnictví, v inženýrských disciplínách na úseku územního plánování a ochrany krajinného a životního prostředí,

- zajišťováním úrovně a objektivního zpracování podkladů pro rozhodování kompetentních orgánů pokud se týkají hodnocení půdy a půdního pokryvu,
- informováním veřejnosti o stavu našich půd a významu půdy jako neobnovitelného přírodního zdroje z hlediska jak produkčního potenciálu, tak i úlohy půdy v krajině, životním prostředí a v ekosystémech Země,
- zkvalitňováním výuky nauky o půdě nejen na vysokých školách, ale i v rozsahu daném rámcovými vzdělávacími programy na dalších stupních škol.

Z činnosti společnosti jsou významné každoroční konference „Pedologické dny“ pořádané Českou pedologickou společností a Societas pedologica slovac, které jsou místem setkání, výměny poznatků a bilancování střídavě v České republice a na Slovensku. Tyto dvě společnosti pořádají i odborné pedologické exkurze, konkrétně např. do Banátu (2017), Maďarska (2018), Srbska (2024).

V uplynulých letech pořádala ČPS mezinárodní akce, např. společnou konferenci ČPS a SSSA v roce 2001 (Praha), Pedometrics 2011 (Třešť), Degradation and revitalization of soil and landscape, konference pedologických společností V4 zemí, 2017 (Olomouc), The 5th WASWAC World Conference 2023 (Olomouc), 6th International Symposium of Soil Physics 2024 (Praha) či spoluorganizovala Mezinárodní konferenci ESSC (European Society for Soil Conservation) 2009 (Průhonice), Dan Yaalon Symposium 2015 (Videň), 2nd Central European ISTRO Conference 2022 (Brno).

Osobnosti

Úroveň české pedologie je zřejmá i z řady jmen osobností, která by za poslední zhruba dvě století historie vědy o půdě u nás tvořila dlouhý seznam. Proto se na tomto místě zmíníme pouze o čtyřech našich vědcích, kteří získali prestižní ocenění, a to čestné členství International Union of Soil Sciences – IUSS:

Profesor Josef Kopecký (čestný člen od r. 1924), který byl profesorem pedologie, klimatologie a meteorologie na technice v Praze a ředitelem státního výzkumného ústavu zabývajícího se pedologií a významně se zasloužil o rozvoj této vědy. Jeho metody pro stanovení fyzikálních vlastností půd našly široké uplatnění a některé jsou dodnes používány po celém světě.

Profesor Julius Stoklasa (čestný člen od r. 1935) byl významným představitelem české zemědělské vědy přelomu 19. a 20. století a vědcem evropského významu. Těžištěm jeho bádání bylo objasnění procesů geologického zvětrávání, vlivu oxidu uhličitého na mikrobiální procesy atd.

Profesor Miroslav Kutílek (čestný člen od r. 1998), působil jako hydropedolog na ČVUT v Praze, kde dosáhl významných vědeckých výsledků při řešení problémů adsorpce vodní páry a nelineárního proudění vody v půdě.

Profesor Josef Kozák (čestný člen od r. 2016) je profesorem na České zemědělské univerzitě v Praze, kde zastával i významné akademické funkce, byl také předsedou České pedologické společnosti a je editorem časopisu Soil and Water Research.

Informace o ČPS

Další informace o ČPS jsou k dispozici na webových stránkách: <https://pedologie.czu.cz/>, její historii a osobnosti české pedologie lze nalézt v publikaci Sobocká, J., Šarapatka, B. a kol. (2018): 100 let společné historie české a slovenské pedologie. (https://pedologie.czu.cz/dokumenty/100_let_%C4%8Desk%C3%A9_a_slovensk%C3%A9_pedologie.pdf.)

Česká politologická společnost

Czech Political Science Association

sídlo: Brno; předseda: prof. PhDr. Jan Holzer, Ph.D.

počet členů ke konci roku 2024: 84; <https://www.czechpsa.org>

Nejvyšším orgánem České politologické společnosti (ČPS) je Valné shromáždění, které se skládá ze všech řádných členů a schází se na řádných zasedáních jednou za tři roky. Konání Valného shromáždění je vždy jednou ze součástí Kongresu ČPS. Valné shromáždění mimo jiné volí i 15 členů Výboru ČPS a dva revizory, a to vždy na funkční období tři let. Výbor ČPS následně na svém ustavujícím zasedání v novém funkčním období volí ze svých řad předsedu, místopředsedu a další tři členy předsednictva. Výbor ČPS se schází zpravidla dvakrát do roka, Předsednictvo ČPS se schází operativně podle potřeby. Výbor ČPS rovněž na návrh předsedy společnosti schvaluje kandidáty na pozice tajemníka a hospodáře. Společnost nemá v současné době vytvořené regionální pobočky.

Přestože první náznaky organizovanosti českých (československých) politologů bylo možné zaregistrovat již v 60. letech 20. století, byly to až demokratické podmínky po roce 1989, které umožnily nezávislý rozvoj stavovské organizace sdružující studenty a akademiky oboru politologie a dalších příbuzných a blízkých oborů. Novodobá historie České politologické společnosti, tehdy ještě nesoucí název Česká společnost pro politické vědy (ČSPV), se začala psát 4. října 1990. Právě v tento den nechal profesor František Šamalík oficiálně zaregistrovat ČSPV a následně byl zvolen i jejím prvním předsedou.

V čele ČSPV se doposud vystříдалo sedm předsedů a předsedkyň. Po Františku Šamalíkovi se vedení společnosti v roce 1994 ujal Jan Škaloud. Ten strávil ve funkci celkem devět let a doposud tak zůstává nejdéle sloužícím předsedou společnosti. Po odchodu z funkce v roce 2003 jej Valné shromáždění zvolilo čestným předsedou. Téhož roku se vedení společnosti ujala Vladimíra Dvořáková. V roce 2006 byl předsedou zvolen Ladislav Cabada, který byl o tři roky později ve funkci potvrzen na další funkční období. Následně vedla společnost Blanka Řichová, která rovněž sloužila dvě funkční období (2012–2018), a kterou posléze vystřídal Vlastimil Havlík. Stávajícím předsedou je Jan Holzer, který byl poprvé zvolen v roce 2021 a o tři roky později byl ve funkci potvrzen na další tři roky.

Společnost se hned od svého vzniku profilovala jako platforma pro sdružování studentů a akademiků působících nejen v oborech politologie a mezinárodní vztahy, ale i dalších blízkých a příbuzných oborech. Tato interdisciplinarita byla logickým důsledkem neexistence oboru politologie před rokem 1989 (s krátkou výjimkou konce 60. let), což vedlo k tomu, že zakladatelská generace novodobé české politologie se zpravidla rekrutovala z řad historiků, ústavních právníků, filosofů, sociologů, geografů či odborníků na různé světové regiony. A přestože dnes už reprezentanti výše uvedených oborů mají zpravidla své vlastní stavovské organizace, ČSPV, resp. ČPS vždy byla a je otevřena úzké mezioborové spolupráci.

Hlavní odbornou akcí společnosti je Kongres, který se koná od roku 2000 vždy v tříletém intervalu. První kongres v roce 2000 hostila Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, každé tři roky se pak kongres stěhoval po republice a postupně jej hostily Provozně-ekonomická fakulta České zemědělské univerzity v Praze (2003), Filosofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci (2006), Filosofická fakulta Západočeské univerzity v Plzni (2009), Filosofická fakulta Univerzity Hradec Králové (2012), Fakulta sociálních věd a Filosofická fakulta Univerzity Karlova v Praze (2015), Metropolitní univerzita Praha (2018), opět Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně (2021) a zatím naposledy Filosofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (2024). Příští kongres je naplánován na rok 2027 a jeho hostitelem bude CEVRO Univerzita. Kongresy jsou vždy otevřeny i nečlenům společnosti, a to jak z Česka, tak ze zahraničí.

V období mezi kongresy společnost buďto sama organizuje nebo se ve spolupráci s jinými společnostmi podílí na organizaci řady menších odborných akcí. Zvláštní pozornost je věnována zejména metodologickým seminářům pro studenty doktorského studia politologie (příp. příbuzných oborů), a to nejen z Česka, ale i ze Slovenska. Právě zaměření na doktorandy patří v současné době mezi hlavní směry dalšího rozvoje společnosti.

Do této koncepce zapadá i nově zřízená cena za vynikající disertační práci, kterou společnost uděluje od roku 2024. Společnost se rovněž podílí na organizaci mezinárodních politologických akcí probíhajících v Česku.

Mezi další aktivity společnosti patří zprostředkovávání informací o možnostech odborné (zejm. vědecko-výzkumné a publikační) spolupráce mezi tuzemskými politologickými pracovišti. K dosažení tohoto cíle slouží nově vytvořená neformální platforma složená z vedoucích vysokoškolských politologických pracovišť (kateder, institutů, ústavů) v Česku, která byla z iniciativy současného předsedy společnosti spuštěna v únoru 2025. Směrem do zahraničí pak společnost zprostředkovává svým členům informace o možnostech zapojení do mezinárodních vědecko-výzkumných projektů či o účastech na mezinárodních konferencích.

Česká politologická společnost je členkou Rady vědeckých společností (RVS) při Akademii věd České republiky. Díky dotaci od RVS vydávala společnost až do roku 2021 odborný časopis Politologická revue. Po jeho zániku se oficiálním odborným časopisem společnosti stala Acta Politologica vydávaná Institutem politologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze.

RVS rovněž poskytuje společnosti dotaci na úhradu členského příspěvku v Mezinárodní politologickou asociaci (International Political Science Association, IPSA). Řada reprezentantů společnosti se podílela na řízení IPSA. V letech 1994–2000 zasedal ve Výkonném výboru IPSA Jan Škaloud. V roce 2000 jej v této pozici vystřídala Vladimíra Dvořáková, která byla navíc v letech 2003–2006 i viceprezidentkou IPSA. V roce 1994 se společnost stala jednou z národních asociací, které založily Středoevropskou politologickou asociaci (Central European Political Science Association, CEPSA). I v jejím vedení se angažovali čeští zástupci. Ve Výkonném výboru působili od vzniku CEPSA doposud postupně Ladislav Cabada, Lenka Strnadová, Michal Kubát a Petr Just. Ladislav Cabada byl dvě funkční období prezidentem CEPSA (2012–2018) a Petr Just byl rovněž dvě funkční období generálním tajemníkem CEPSA (2018–2024). Česko rovněž třikrát hostilo výroční konferenci CEPSA (2002, 2013 a 2014) a v současné době se uchází o hostitelství jubilejní 30. výroční konference v roce 2026.

Kongres České politologické společnosti, 6. 9. 2018 (foto: Jakub Šaroun)

Workshop pro studenty doktorského studia, 10. 11. 2023 (foto: archiv Petra Justa)

Předseda České politologické společnosti prof. Jan Holzer a historicky první laureáti Ceny České politologické společnosti za přínos české politologii prof. Vladimíra Dvořáková a prof. Miroslav Novák, 12. 9. 2024 (foto: Petr Just)

Česká sociologická společnost

Czech Sociological Association

založena 1925; sídlo: Husova 4, Praha 1; předsedkyně doc. PhDr. Helena Kubátová, Ph.D. (UP Olomouc)
V roce 2024 měla ČSS 220 řádných a 5 čestných členů. Kolektivními členy jsou všechny katedry sociologie na veřejných vysokých školách v ČR, Sociologický ústav AV ČR, sdružení agentur pro výzkum trhu a veřejného mínění SIMAR a Výzkumný institut práce a sociálních věcí RILSA.
www.ceskasociologicka.org; mcss@seznam.cz

Česká sociologická společnost (ČSS) ideově navazuje na Masarykovu sociologickou společnost, která byla založena 12. ledna 1925. Tato nezávislá odborná společnost zastřešovala všechny české a slovenské sociology a badatele v příbuzných oborech. Předsedou byl zvolen Břetislav Foustka, místopředsedy I. Arnošt Bláha a Josef Král. Společnost měla pěstovat a šířit sociologii, organizovat její studium, vydávat odborný tisk a udržovat a pěstovat kontakty se zahraničím. Usilovala o zavedení výuky sociologie na středních školách a o rozšíření vysokoškolské výuky tohoto oboru. 8. července 1950 byla společnost z moci úřední zrušena, sociologie byla zakázanou disciplínou. Nástupnickou organizací Masarykovy sociologické společnosti se stala až v roce 1964 (10. dubna) Československá sociologická společnost při ČSAV. Jejím prvním předsedou byl zvolen Jaroslav Klofáč, místopředsedy byli Ján Pašiak a Jan Tauber.

V době počínající normalizace 1971–1972 bylo z rozhodnutí nadřízených orgánů zrušeno členství mnoha sociologů v ČSS, mnozí další emigrovali nebo na protest ze společnosti odešli. Přes tyto nucené změny byla Československá sociologická společnost po celá sedmdesátá a osmdesátá léta významným místem setkávání sociologů. Její cena a význam v těchto letech spočívaly v rozsáhlé činnosti mnoha odborných tematických sekcí a regionálních poboček. Tyto oázy odborné činnosti působící na základě iniciativy a aktivity jednotlivých členů zajistily v letech, kdy byla oslabena odborná úroveň vysokých škol a výzkumných ústavů, setkávání sociologů z celé republiky na odborných celodenních seminářích, letních školách i výjezdních týdenních seminářích. V rámci těchto akcí probíhala věcná odborná diskuse o celé řadě témat, vznikaly sborníky určené pro výuku a na mnoha takovýchto akcích probíhaly nesmírně cenné diskuse, které zajišťovaly svobodnou výměnu názorů a pomáhaly udržovat odbornou úroveň sociologie. Díky této atmosféře aktivity zdola mohlo také dojít k nečekané změně ve vedení Československé sociologické společnosti již v prosinci 1988, tedy rok před velkými politickými změnami. Na Valném shromáždění ČSS byl v tajném hlasování zvolen nový Hlavní výbor ČSS ve složení, které již bylo oproštěno od nadekretovaných vedoucích představitelů oficiální sociologie. Tak bylo možno nenásilně, demokratickou cestou, připravit přechod na již zcela svobodné volby nového vedení ČSS na přelomu let 1989 a 1990. V roce 1990 jsme společnost přejmenovali na Masarykovu československou sociologickou společnost a po oddělení Slovenské sociologické společnosti na Masarykovu českou sociologickou společnost. Od roku 2017 společnost nese již standardní název Česká sociologická společnost.

Česká sociologická společnost je nezávislým odborným spolkem sociologů a zájemců o bádání v oboru sociologie. Jejím hlavním záměrem je podporovat rozvoj sociologie ve výzkumu, výuce i aplikaci a popularizovat výsledky sociologického bádání mezi odbornou i laickou veřejností. Hlavní důraz je kladen na koordinaci v celonárodním měřítku, vytváření podmínek pro odbornou činnost členů a na reprezentaci české sociologie v České republice, regionech i na mezinárodním fóru.

Činnost společnosti je finančně podporována Radou vědeckých společností České republiky. Společnost je členem International Sociological Association (ISA) a Evropské sociologické asociace (ESA). Členové se účastní evropských i celosvětových kongresů.

V rámci ČSS vyvíjí aktivní činnost 8 sekcí.

Sekce ČSS

Sekce sociologické teorie má za svůj cíl pěstování teoretického sociologického myšlení v celé jeho šíři, hloubce a historii.

Sekce sociologie medicíny, zdraví a nemoci má za cíl sociologicky analyzovat a reflektovat procesy, instituce a aktéry na sociálním poli medicíny jakožto vědy a praxe, jako místa prolínání různých forem expertních vědění.

Sekce sociologie náboženství propojuje české a slovenské badatele a badatelky, kteří se ve své odborné sociologické práci zabírají problematikou náboženství.

Sekce urbánní sociologie se zaměřuje jak na sociologickou reflexi fenoménu města, tak šířeji na související otázky prostorovosti, architektury, urbanismu či bydlení atp.

Sekce sociální patologie sdružuje na sociologickém základě teoretiky i praktiky, kteří se zabývají zkoumáním a pozitivním ovlivňováním výskytu nezdravých společenských jevů.

Sekce historické sociologie sdružuje zájemce o problematiku dlouhodobé sociální změny a komparativní analýzu sociálních jevů v různých dějinných obdobích.

Sekce vojenské sociologie představuje platformu pro propojení odborníků, akademiků a výzkumníků zabývajících se sociálními, kulturními a institucionálními aspekty vojenského prostředí a jeho interakcí se společností.

Sekce sociologie životního prostředí, zemědělství a venkova sdružuje sociology a socioložky, zabývající se různými aspekty vztahu společnosti a životního prostředí, zemědělství a venkova.

Aktivity:

ČSS pořádá každé dva roky výroční konferenci s mezinárodní účastí.

ČSS každoročně organizuje dvě soutěže orientované na mladé socioložky a sociology:

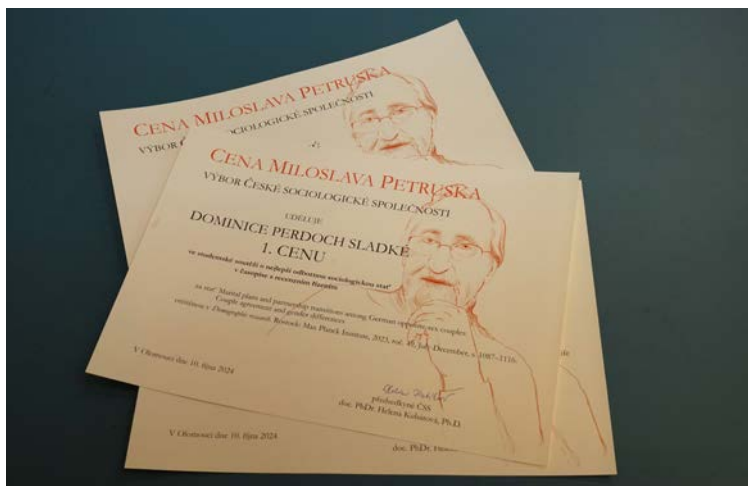
Cena Miloslava Petruska za nejlepší studentský odborný článek vydaný v časopise s recenzním řízením v oboru sociologie a příbuzných oborech. Hlavním cílem této soutěže je podpořit a ocenit publikační aktivitu studujících.

Benes Award. Hlavním donátorem a patronem soutěže je prof. Michael Benes z RMIT Univerzity v Melbourne. Soutěž chce ocenit nejlepší bakalářské nebo magisterské práce z oblasti zkoumání sociálních deviací.

ČSS uděluje za období dvou let mezi výročními konferencemi *Cenu České sociologické společnosti za vynikající publikaci*. Jejím cílem je ohodnotit mimořádné publikační počiny, které rozvíjejí českou sociologii. Česká sociologická společnost se tak snaží podpořit profesionalitu, odbornost a originalitu domácích autorek a autorů.

Za význačný přínos je udělována osobnostem, které se výrazným způsobem zasloužily o rozvoj české sociologie *Cena České sociologické společnosti za přínos sociologii*.

Česká sociologická společnost vydává pro své členy jednou ročně *Sociologický bulletin*.

Cena Miloslava Petruska

Česká speleologická společnost

Czech Speleological society

sídlo: Na Březince 1513/14, 150 00 Praha 5; počet členů 1 179; <https://www.speleo.cz/>
předseda: Doc. RNDr. Jan Lenart, Ph.D.

Průzkum jeskyní má v Českých zemích dlouholetou tradici, ovšem po dlouhý čas byl záležitostí hlavně jednotlivců či spíše izolovaných spolků. Zastřešující organizace se jeskyňáři dočkali na konci roku 1978. Ustavující shromáždění České speleologické společnosti (ČSS) se konalo 12. prosince a během začátku roku 1979 se konaly ustavující schůze stavebních kamenů ČSS, jednotlivých Základních organizací. ČSS ukotvila ve stanovách jako své poslání výzkum krasu a jeskyní, ale také uchovávání a prezentování získaných poznatků. To zůstává hlavním cílem ČSS dodnes. Členové ČSS se podílejí na průzkumu, dokumentaci a ochraně krasových jevů a úzce spolupracují s ostatními institucemi na výzkumných projektech týkajících se krasu, jeskyní a podzemí všeobecně. ČSS dále pořádá sama či prostřednictvím jednotlivých základních organizací přednášky, konference a semináře pro své členy i veřejnost. Činnost jeskyňářů se nezaměřuje pouze na Českou republiku. Členové ČSS pracují na projektech v rámci celého světa.

Struktura společnosti

Sídlem společnosti je Praha. Nejvyšším orgánem ČSS je valná hromada, která se koná jednou za čtyři roky. Ta volí předsednictvo ČSS, které řídí činnost ČSS v období mezi valnými hromadami, a předsedu ČSS, který je zároveň statutárním orgánem spolku. Počet funkčních období členů předsednictva ani předsedy není omezen. Valná hromada zároveň volí i členy dozorčího sboru, který je kontrolním orgánem ČSS.

Hlavními články ČSS jsou Základní organizace (ZO), působící jako pobočné spolky ČSS s vlastní právní subjektivitou. Těch bylo v roce 2024 celkem 61. Formy členství v ČSS jsou řádný člen, individuální člen, přispívající člen, čestný člen a člen čekatel.

Publikační aktivity

ČSS prezentuje výsledky své činnosti v různých formách už od svého založení. Členové ČSS publikují v domácích i zahraničních odborných a populárně naučných časopisech a samotná ČSS vydává několik vlastních titulů. Prvním časopisem vydávaným Českou speleologickou společností byl Stalagmit. V letech 1979 až 1985 vyšlo osmnáct čísel (dvojčísel) a jedna zvláštní příloha Fosilní kras. V roce 1990 na něj navázal časopis Speleo. Do roku 2019 vyšlo 77 čísel. Jak Stalagmit, tak Speleo vycházely nepravidelně, avšak minimálně jednou ročně. V současnosti vydávané tituly jsou:

Sborník Speleofórum: je od roku 1985 každoročně vydáván u příležitosti konference Speleofórum – Setkání speleologů v Moravském krasu. V současné době je jediným sborníkem vydávaným na území ČR, který souhrnně informuje odbornou i laickou veřejnost o dění v oblasti speleologie. Sborník obsahuje články o aktuálních výsledcích speleologických a karsologických průzkumů a výzkumů v České republice i v zahraničí za uplynulý rok, ale i články sumarizační za delší období činnosti. Sborník je zasílán základním organizacím ČSS, knihovnám a odborným pracovištím ochrany přírody, zahraničním organizacím a knihovnám.

Časopis eSpeleo: vychází od roku 2020 v elektronické formě jako nástupce papírového časopisu Speleo. Hlavním cílem časopisu je informovat členy České speleologické společnosti i veřejnost o aktuálním dění na poli speleologie, o výzkumu, průzkumu, využívání a ochraně jeskyní i ostatních krasových útvarů, stejně jako dalších typů podzemí. Časopis vychází třikrát ročně.

Edice Knihovna ČSS: ediční řada publikací s jeskyňářskou tematikou zahrnující sborníky odborných konferencí, skripta či monografie. První svazek vyšel v roce 1986, zatím poslední svazek č. 40 je připravený do tisku v roce 2025.

Publikace k mezinárodním kongresům UIS: anglicky psaná publikace shrnující činnost ČSS ve čtyřletých obdobích mezi kongresy Mezinárodní speleologické unie – International Union of Speleology (UIS) slouží jako propagační materiál ČSS. První část publikace shrnuje činnost jednotlivých ZO, druhá část se podrobněji věnuje nejvýznamnější projektům a objevům v České republice a zahraničí.

Další hlavní aktivity

Speleologická záchranná služba (SZS): je specializovaná složka ČSS pro poskytování pomoci při nehodách zejména v podzemních prostorách. Byla založena v roce 1982 jako dobrovolná specializovaná složka ČSS. Ve dvou stanicích, Čechy a Morava, sdružuje třicet záchrannářů. SZS je součástí integrovaného záchranného systému (IZS). Členové SZS také pořádají pro členy ČSS semináře a kurzy první pomoci či používání jednolanové techniky.

Speleofórum: je výroční konference členů České speleologické společnosti a dalších speleologů z ČR i zahraničí. Koná se jednou ročně v Moravském krasu a jeho hlavní náplní je prezentace výsledků činnosti dosažených v uplynulém roce a při dlouhodobých výzkumech. Navštěvuje ho každoročně kolem 450 účastníků. Součástí Speleofóra je i udílení ocenění za nejvýznamnější objevy členů ČSS v České republice a zahraničí.

Setkání jeskyňářů: je putovní celovikendové setkání jeskyňářů pořádané každý rok jinou ZO v různých místech České republiky. Na rozdíl od Speleofóra je méně formální, a kromě setkávání jeskyňářů má za cíl také umožnit prezentaci činnosti pořádající ZO a jejich nejvýznamnějších speleologických lokalit.

Knihovna ČSS: se nachází v sídle společnosti v Praze a shromažďuje a zpřístupňuje jeden z nejucelenějších souborů speleologické literatury v Česku. Kromě knihovny zpracovává ČSS také rozsáhlý archiv.

Speleowiki: je digitální archiv ČSS přístupný online všem členům ČSS. Ke konci roku 2024 mimo jiné obsahuje informace o 4 184 jeskyních, 158 organizacích a 4 307 osobnostech spjatých s jeskyněmi, či 12 821 bibliografických záznamů.

Osobnosti

Českou speleologickou společností prošlo mnoho odborníků, kteří by si zasloužili samostatnou zmínku. Vzpomeňme proto pouze jediného, na jehož práci pak navazovali jeho následovníci.

Vladimír Panoš (1922–2002): významná osobnost české a světové speleologie, karsologie a geografie. V roce 1965 stál u vzniku Mezinárodní speleologické unie (UIS) při UNESCO, kde zastával po čtyři volební období funkci viceprezidenta. Měl velkou zásluhu na tom, že se v roce 1973 podařilo zorganizovat 6. mezinárodní speleologický kongres v Olomouci. V roce 1978 stál u zrodu České speleologické společnosti a až do roku 1990 byl jejím prvním předsedou.

Členství v mezinárodních organizacích

Mezinárodní speleologická unie – International Union of Speleology (UIS): je mezinárodní speleologická organizace, sdružující jednotlivé členské státy. Byla založena v roce 1965 v Postojné ve Slovinsku a jedním ze zakládajících členů bylo i tehdejší Československo. Česká republika je v UIS zastoupena Českou speleologickou společností, resp. jejími zvolenými delegáty. Kromě delegátů byla ČSS v UIS také průběžně reprezentována celou řadou osobností zvolených do výkonné struktury UIS. Funkci viceprezidenta v minulosti zastávali např. Vladimír Panoš a Pavel Bosák, který rovněž dlouhá léta působil jako generální sekretář UIS. V roce 2013 byl do byra UIS zvolen Zdeněk Motýčka, v roce 2017 se stal viceprezidentem pro administrativu a v roce 2022 tento post obhájil. UIS pořádá každé čtyři roky konferenci International Congress of Speleology. Ta se v roce 1973 konala v Olomouci, v roce 2013 ho ČSS uspořádala v Brně.

Vize

(1) přilákat do našich řad více mladých nadšenců (2) posílit propojení mezi ČSS a navazujícími vědními obory

Česká společnost antropologická

Czech anthropological society, Societas anthropologica

založena 1947; sídlo: Kudrnova 65, 620 00 Brno; www.anthropology.cz

100 členů (2024); předseda: Mgr. Martin Čuta, Ph.D. (Masarykova univerzita Brno)

Z historie

Vznik oboru antropologie v českých zemích můžeme datovat do druhé poloviny 19. století. K založení vlastní antropologické společnosti dochází až po druhé světové válce. V roce 1947 byla v Brně založena antropologická společnost, která začala vydávat Zprávy o činnosti. Prvním předsedou se stal prof. Vojtěch Suk z Masarykovy univerzity. V roce 1955 se připojila skupina přírodovědců, mezi nimiž byli i antropologové ze Společnosti Národního muzea, u níž vznikla antropologická sekce (menší zájmové odborné organizace po roce 1950 nesměly samostatně existovat). V roce 1961 po jednatřiceti letech je v Brně znovu obnoven časopis Anthropologie (J. Jelínek). Pod názvem Československá společnost antropologická při ČSAV byla společnost založena 24.10.1964, a to jako samostatná společnost. Obdobně na Slovensku vznikla Slovenská společnost antropologická při SAV, která byla rovněž součástí Československé společnosti antropologické. Vytváření a krystalizace společnosti je neodlučně spjata se jmény dnes badatelů jako je V. Suk, J. Valšík, V. Fetter, J. Suchý, K. Žlábek, F. Škaloud, E. Strouhal nebo M. Stloukal. Po rozdělení republiky v roce 1992 vznikla Česká společnost antropologická, jako pokračovatelka, jejíž stanovy byly schválené valným shromážděním dne 9.12.1992. V tomto období se na organizaci a chodu společnosti podíleli zejména P. Bláha, P. Sedlak, M. Dobisíková, L. Horáčková, L. Vargová, J. Riegerová, J. Šteigl, I. Mařík. Společnost svou činnost rozvíjí na celém území České republiky prostřednictvím svých poboček v Praze, v Brně a Olomouci.

Hlavní aktivity

ČSA má za cíl odborný a vědecký rozvoj oboru antropologie v celém rozsahu na území České republiky. Přispívá k vytváření koncepce oboru antropologie, k organizaci vědeckého výzkumu a koordinaci vědecké spolupráce členů. Podporuje výuku nových adeptů oboru a rozvoj jejich vědeckých schopností. Šíří a popularizuje nové vědecké poznatky z oboru mezi odbornými pracovníky. Pořádá tradiční setkání odborníků na periodických konferencích s názvem Antropologické dny (proběhlo již 17 ročníků). Pro studenty, kteří se zabývají antropologickou tematikou pořádá konference s názvem Dny profesora Suka.

Nesporným přínosem činnosti společnosti je, že od roku 1947 vydává tiskem odborný časopis nejen pro své členy (původně Zprávy čs. společnosti antropologické při Čs. akademii věd, následně Sborník čs. společnosti antropologické při Čs. akademii věd, nyní Časopis české společnosti antropologické – Česká antropologie). Tento časopis kromě odborných sdělení přináší aktuální informace o životě společnosti.

Spolupráce s městem Humpolec a památka dr. Aleše Hrdličky

Významnou a neodlučitelnou specifikou společnosti, zakotvenou i ve stanovách, je spolupráce s městem Humpolec (rodištěm Dr. Aleše Hrdličky, amerického antropologa světového významu) a jeho zastupitelstvem. Tato spolupráce se datuje od konce března 1959, kdy probíhaly oslavy 90. narozenin Dr. Aleše Hrdličky a první byly uděleny Pamětní medaile Dr. Aleše Hrdličky významným antropologům. Tato medaile je udělována za zásluhy o rozvoj antropologie u našich antropologů, u zahraničních rovněž za jejich přínos pro českou antropologii. Zatím bylo uděleno do roku 2019 161 medailí (98 medailí bylo uděleno zahraničním badatelům z 18 zemí). Tato medaile je u nás a především v zahraničí vysoce ceněna.

Významnou událostí pro české a světové antropology je konání mezinárodních kongresů Dr. Aleše Hrdličky. Tyto kongresy se konají v desetiletých intervalech k výročí narození Dr. Aleše Hrdličky. První se konal na po-

Vojtěch Suk

Pavel Bláha

Sukovy dny 2024

Pamětní medaile dr. Aleše Hrdličky

Kongres dr. A. Hrdličky 2019

čátku září roku 1969, u příležitosti stého výročí narození, poslední pak v roce 2019 k 150. výročí narození tohoto významného světového badatele.

Dlouholetá spolupráce mezi ČSA a městem Humpolec je i v péči o mladé, začínající antropology. Od roku 1974 je udělována Cena Dr. Aleše Hrdličky za antropologii. Tato cena se uděluje posluchačům vysokých škol, absolventům magisterského nebo doktorandského studia na podkladě jejich původní práce s teoretickým nebo praktickým přínosem. Účastnit se mohou absolventi nebo studenti vysokých škol v České republice, není vyloučena účast ani zahraničních studentů.

Významné osobnosti

Prof. PhDr. et MUDr. Vojtěch Suk, DrSc. (1879–1967) Zakladatel a první předseda Československé společnosti antropologické. Antropolog, lékař, cestovatel, spisovatel, profesor Masarykovy univerzity. Zakladatel Ústavu antropologie Přírodovědecké fakulty MU. Významný badatel na poli variability člověka. Spolupracovník dr. Aleše Hrdličky.

Doc. RNDr. Pavel Bláha, CSc. (1944–2019) Jeden z našich nejvýznamnějších badatelů na poli auxologie. Organizátor celostátních výzkumů dětí a mládeže v ČR a autor auxologických růstových norem. Dlouholetý předseda České společnosti antropologické. Mnohonásobný prezident kongresů dr. Aleše Hrdličky, nositel Hrdličkovy pamětní medaile.

Vize budoucnosti

To, že ČSA prosazuje moderní pojetí antropologie současné doby se odráží v přílivu mladých, začínajících antropologů do řad jejích členů. Je to důležitá skutečnost, která zaručuje pokračování činnosti ČSA i do budoucna.

Česká společnost ekonomická

Czech Economic Society

sídlo: Politických vězňů 7, 110 00 Praha 1; cse@cse.cz; www.cse.cz
prezident: doc. Ing. Daniel Němec, Ph.D. (ESF MU Brno); počet členů: 248

Historie

Česká společnost národohospodářská (ČSNH), předchůdce České společnosti ekonomické (ČSE), byla založena z podnětu národohospodářského sjezdu a její ustavující schůze proběhla 31. 5. 1896 na Staroměstské radnici v Praze. Vznikly i venkovské odbory v Brně, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Chrudimi, Pardubicích a Plzni. U zrodu instituce byli podnikatelé spolu s akademiky a nejednalo se tak od počátku o vědeckou odbornou společnost. V říjnu 1898 pořádala podle osnov prof. Josefa Grubera první soustavný přednáškový kurs o nejdůležitějších oborech národohospodářské vědy a sociální politiky a v roce 1900 kurz pro české učitele v Brně. ČSNH se snažila, a to úspěšně, „bez jakýchkoliv zájmů osobních nebo skupinových nebo politických poskytnouti objektivní půdu a býti objektivním střediskem pro hospodářskou popularizaci, publicistiku a další podněty“.

Bezprostřední předchůdkyní dnešní České společnosti ekonomické byla Československá společnost ekonomická. Její založení souviselo do značné míry s rostoucím zájmem západních ekonomů o ekonomické reformy v tehdejším Československu. ČSE začala fungovat od roku 1962 a zpočátku měla pouze 30 zakládajících členů. Od poloviny 60. let začala intenzivněji rozvíjet domácí činnost. Byla pořádána řada přednášek zahraničních lektorů (např. jen za rok 1966 napočítáme 22 takových přednášek), a rozvíjely se i semináře a přednášky domácích ekonomů. Počet členů ČSE vzrostl do roku 1965 z původních třiceti na několik set. Přednášky byly navštěvovány i nečleny ČSE, protože představovaly na svou dobu relativně nezávislé prostředí pro ekonomickou diskuse. Slibně se rozvíjející činnost Československé společnosti ekonomické byla přerušena vpádem okupačních vojsk v srpnu 1968. Do vedení ČSE byli následně prosazeni „spolehliví“ straničtí funkcionáři. ČSE formálně sice nadále existovala, ale její kontakty s Mezinárodní ekonomickou asociací se prakticky omezily na účast na kongresech Mezinárodní ekonomické asociace jednou za tři roky. Také domácí aktivita společnosti se v letech 1969–1989 zužovala. Za zmínku z tohoto období ovšem stojí soutěž mladých ekonomů, kterou každoročně od r. 1982 pořádala sekce mladých ekonomů ČSE formou celostátní konference mladých ekonomů – vítězů ústavních a celoškolských soutěží.

Politické změny po listopadu 1989 znamenaly pro Československou společnost ekonomickou návrat k životu. Začátkem roku 1990 bylo zvoleno nové vedení ČSE a obnovena její řádná aktivita. V letech 1990–1993 se Československá společnost ekonomická orientovala převážně na akademickou obec a ve své činnosti využívala zejména přednášek zahraničních profesorů. V roce 1993 se Československá společnost ekonomická rozdělila na českou a slovenskou část, byla provedena změna stanov společnosti a současně i jejího směřování. Změny v roce 1993 byly vedeny snahou „otevřít“ Českou společnost ekonomickou v několika směrech: od vědeckých institucí směrem k praktikům, směrem k mladým ekonomům (začala být vypisována soutěž „Mladý ekonom“ a soutěž o Englišovu cenu), rozšířením činnosti z Prahy do všech koutů České republiky.

Struktura

Sídlem společnosti je Praha; v čele stojí prezident zvolený z představenstva ČSE, jehož volby se konají každé 2 roky. Společnost se člení na regionální pobočky. ČSE má v současnosti 4 pobočky – v Brně (funguje při Ekonomicko-správní fakultě Masarykovy univerzity), v Českých Budějovicích (funguje při Ekonomické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), v Ostravě (funguje při Ekonomické fakultě VŠB-TU Ostrava), a v Havířově (funguje při Evropské výzkumné univerzitě ERUNI).

Hlavní aktivity

Nejvýznamnější aktivitou ČSE je projekt Experti do škol. Účelem projektu je seznámit studenty základních a především středních škol z projektu v České republice s aktuálním ekonomickým děním z pohledu uznávaných českých ekonomů z řad vysokoškolských pedagogů a finančních odborníků. Cílem je přiblížit středoškolským studentům ekonomii v praxi a motivovat je ke studiu na vysokých školách s ekonomickým zaměřením. Projekt probíhá formou přednášek na školách, kdy školy vybírají ze seznamu témat, a domlouvají přednášky s přednášejícím. Oficiálním partnerem projektu je Česká národní banka. Projekt je podporován Radou vědeckých společností ČR a Nadací CERGE-EI.

ČSE každoročně vyhlašuje soutěž Mladý ekonom roku (pravidelně již od roku 1982), související Cenu Karla Engliše za nejlepší práci zabývající se hospodářskou politikou a Čestné uznání prezidenta ČSE za vynikající práci pro autory do 25 let věku. Mezi úspěšnými účastníky těchto soutěží nalezneme řadu dnes známých ekonomů.

ČSE a její pobočky také organizují pro své členy i pro širokou veřejnost odborné semináře zaměřující se na široké spektrum aktuálních ekonomických témat.

Významnou kapitolu v historii ČSE představují bienální konference ČSE, z nichž první se konala v roce 2000. Díky těmto aktivitám se ČSE na počátku 21. století zařadila mezi prestižní české odborné vědecké společnosti.

Významné osobnosti

Ota Šik (1919–2004): český ekonom a politik pražského jara, první předseda Československé ekonomické společnosti (1962 – 1968). V počátcích založení ČSE podporoval její zaměření na organizování schůzek mezi západními a domácími ekonomy, členy ČSE. V roce 1962 tak získala ČSE členství v Mezinárodní ekonomické asociaci (IEA) a v roce 1964 a 1966 uspořádala ČSE dvě významné konference, kterých se zúčastnila řada odborníků z domova i ze zahraničí. Úspěch obou konferencí umožnil domácím ekonomům zúčastnit se mnoha letních škol a seminářů v rámci IEA. Ota Šik byl v roce 1965 zvolen členem výkonného výboru IEA. Od poloviny 60. let se zasadil o intenzivnější rozvoj domácí činnosti ČSE. V květnu 1968 požádal Ota Šik o uvolnění z funkce předsedy ČSE, ale zůstal členem předsednictva ČSE a výboru IEA.

Ota Šik

Karel Dyba (1940–2024): významný ekonom, politik, pedagog, dlouholetý člen a první prezident České společnosti ekonomické po roce 1989 (1990–1995). V době, kdy byl prezidentem, přispěl k postupnému přerodu ČSE a jejímu otevření od čistě akademické instituce. V rámci aktivit ČSE výrazně podporoval činnost mladých ekonomů (soutěž Mladý ekonom a cena Karla Engliše) a rozšíření aktivit z Prahy do ostatních částí ČR, kdy regionální pobočky vyvíjely vlastní aktivitu v podobě četných seminářů a konferencí.

Karel Dyba

Poslání

Hlavním posláním ČSE je napomáhat rozvoji a popularizaci ekonomie v České republice, a to s důrazem na respektování a podporu plurality názorů a svébytný vývoj jednotlivých ekonomických směrů. K naplnění tohoto cíle ČSE zejména pořádá přednášky, semináře, panelové diskuse a konference. ČSE usiluje o zkvalitnění ekonomického vzdělávání a výzkumu v ČR a přispívá k jeho rozvoji.

ČSE organizuje každoročně soutěže odborných prací mladých ekonomů a příležitostně uděluje Cenu za dlouhodobý přínos k rozvoji českého ekonomického učení a Cenu Kateřiny Šmídkové pro nejlepší české ekonomky a ekonomky dlouhodobě působící v České republice s mimořádně kvalitní publikační činností s cílem podpořit jejich další profesní rozvoj.

Česká společnost entomologická

Societas Entomologica Bohemica, Czech Entomological Society

založena 1904; sídlo Viničná 1594/7, 128 00 Praha 2; entospol@gmail.com; www.entospol.cz; 635 členů (2024); předseda: Ing. Aleš Bezděk, Ph.D. (Biologické centrum AVČR, Entomologický ústav)

Společnost byla založena 55 českými entomology 9. března 1904 ustavující valnou hromadou v zasedací síni Zemědělské rady pro Království české; v letech 1920–1938 a 1945–1993 fungovala jako Československá společnost entomologická (ČSSE). V roce 1956 přišla významná změna – spojení s Československou akademií věd (ČSAV), jež sice přineslo stabilitu a finanční zajištění, nicméně ruku v ruce s tím přišla ztráta relativní samostatnosti. V roce 1959 se oddělila Slovenská entomologická společnost a počet členů klesl téměř na polovinu (z 956 na 490). Přesto ČSE zažívala období význačného rozvoje. V 80. letech sdružovala největší počet zájemců o hmyz v historii, rekordem je 1 365 členů v roce 1986. Šíře zastoupených odvětví entomologie byla historicky velmi rozličná, v porevoluční době se však ČSE stala zejména doménou zájmových sběratelů, což vedlo k určitému odklonu od akademické sféry včetně AV ČR, se kterou má dnes ČSE pouze volnou vazbu prostřednictvím RVS. Po celou dobu funguje ČSE jako spolek vědecký, edukační i popularizační, se zaměřením na výzkum a shromažďování dat o tuzemské fauně hmyzu, sdružuje všechny zájemce o obor bez ohledu na vzdělání. V posledních letech se ČSE také významně vyjadřuje k dění v oblasti ochrany přírody.

Struktura společnosti

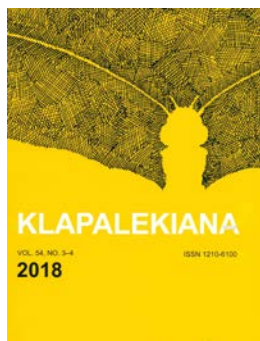
Sídlem ČSE je Praha, od roku 1919 sídlí v budovách Univerzity Karlovy; v čele stojí předseda zvolený v současné době z 18členného voleného výboru (všichni členové mají hlasovací právo), jehož součástí je i pětičlenné předsednictvo. Volby výboru se konají každé 4 roky. Společnost se člení na regionální *pobočky*, které jsou zejména z hlediska terénních výzkumů a dalších aktivit relativně samostatné s vlastním vedením, a na oborové *sekcce*, ty se mění podle šíře oborů a zaměření – některé se v historii osamostatnily (Česká arachnologická společnost), jiné vyvíjejí aktivní činnost, některé již zanikly (faunistická sekce). Pobočky a sekce mají ve výboru své zástupce, kteří mají poradní hlas.

Publikační aktivity

Od počátku ČSE vydávala Časopis České Společnosti Entomologické (*Acta Societatis Entomologicae Bohemicae*), který od té doby vychází bez přerušení, i když mezitím několikrát změnil název v souvislosti se změnou názvu Společnosti. V letech 1965–1992 vycházel pod názvem *Acta Entomologica Bohemoslovaca*, od roku 1993 je časopis vydáván pod názvem *European Journal of Entomology* pod záštitou Entomologického ústavu AV ČR již bez podílu ČSE. V letech 1965–1993 vycházel časopis *Zprávy Československé společnosti entomologické*, který byl v roce 1993 přejmenován a transformován na časopis *Klapalekiana*. Společnost vydává v současné době dvě periodika zastrešovaná výborem ČSE:

Klapalekiana je recenzovaný vědecký časopis uveřejňující původní odborné práce a přinášející výsledky zejména faunistického, taxonomického, ekologického, bionomického a etologického výzkumu členovců, především hmyzu, s převládajícím zaměřením na oblast střední Evropy. Dále jsou publikovány metodické články, recenze, personálie, informace o činnosti ČSE a o entomologickém dění v ČR i v zahraničí. Dnes mezinárodní, pololetně vydávaný neimpaktovaný časopis (čtyři čísla ve dvou svazcích). Od roku 2025 je v plánu vydávat časopis též on-line. První číslo vyšlo v roce 1965, letos 61. ročník; časopis byl pojmenován na počest prvního předsedy ČSE, Františka Klapálka.

Podušťák je recenzovaný časopis uveřejňující články z oboru entomologie populárně-naučnou formou. Články jsou zaměřeny nejen na hmyz, potažmo členovce, ale také na osobnosti entomologie, pořádané akce a činnosti v oboru. Národní, jednou ročně vydávaný časopis (jedno číslo ve dvou svazcích). První číslo vyšlo v roce 2021, letos 5. ročník.

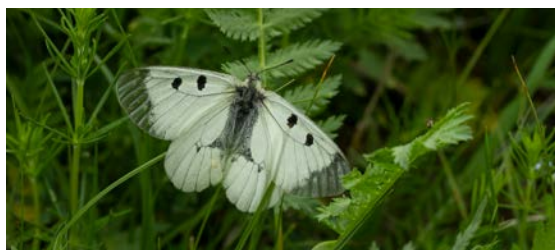
Leopold Heyrovský

František Klapálek

Jan Obenberger

Jasoň dymnivkový (foto Petr Šípek)

Kromě výše uvedených časopisů vydávají některé pobočky regionální časopisy nebo zpravodaje; dlouhodobě např. Západočeská pobočka (Západočeské entomologické listy; www.entolisty.cz) nebo Entomologický klub při Labských pískovcích (Listy EK). Podrobnější informace naleznete na webu www.entospol.cz nebo na stránkách jednotlivých poboček a sekcí.

Další důležité aktivity

Výměnné dny v Praze pořádá ČSE prakticky od svého založení a staly se hlavní platformou osobního setkání členů Společnosti. Jejich charakter, rozsah i místo konání se v průběhu času změnily. V roce 1986 jejich pořádání převzal Vladislav Malý, který Výměnný den ČSE transformoval v Mezinárodní výměnný den sběratelů hmyzu. Nicméně v roce 1999 začala ČSE opět pořádat své vlastní výměnné dny paralelně s tím mezinárodním. Letos na jaře se uskutečnil již 51. ročník v novodobé historii, akci navštívuje v posledních letech 150–200 návštěvníků. Na akci je možné pořídit řadu zajímavých exemplářů hmyzu včetně terarijních chovanců, entomologické pomůcky, literaturu a také se setkat s kolegy k odborným diskusím. Výměnné dny jsou spjaty také s cykly entomologických přednášek a valnými shromážděními ČSE. Několik regionálních poboček pořádá či pořádalo vlastní výměnné dny, které mají obdobný charakter.

Přednáškové cykly ČSE bývají nedílnou součástí výměnných dnů, i když se historicky konají nepravidelně, někdy mimo výměnné dny, a i počet přednášek se liší. V roce 2018 byly přednáškové cykly obnoveny a pořádají se víceméně pravidelně v rámci výměnných dnů. Téma přednášek jsou jak odborná, tak populárně-naučná, dotýkají se entomologie jako oboru z různých směrů. Oblíbené jsou také cestovatelské přednášky. Řada regionálních poboček a sekcí pořádá vlastní přednášky, ať již v rámci pravidelných setkání, či aktivitou jednotlivých členů, které mají obdobný charakter.

Entomologické dny (ED) se nepravidelně pořádají od roku 1960, každoročně poté od roku 1994 (letos po-revoluční 26. ročník). Jedná se většinou o třídní akci odborného charakteru, která je spojena s terénními exkurzemi do vybraných chráněných či biologicky zajímavých lokalit za účelem sběru hmyzu. Součástí programu jsou i odborné přednášky. Na ED spolupracuje ČSE s orgány ochrany přírody a výsledky terénních průzkumů slouží jako podklady pro péči o lokality. ED se účastní v průměru 50 zájemců. Některé regionální pobočky či sekce pořádají vlastní výjezdní zasedání, které mají obdobný charakter jako ED (např. Sekce pro výzkum vrubounovitých brouků).

Entomologické vycházky pro veřejnost pořádala ČSE již od svého založení s různými přestávkami a nepravidelně. V roce 2018 byly tyto akce obnoveny a z původních několika vycházek ročně se v roce 2024 vyšplhaly až na 21 exkurzí v různých částech ČR s celkovou účastí přes 500 zájemců o hmyz. Při exkurzích jsou zájemcům o hmyz představeny rozličné lokality a biotopy a prezentován odchycený hmyz populárně-naučnou formou.

Velká výstava bezobratlých vznikla v roce 2013 jako iniciativa dr. Petra Šípka z katedry zoologie PřF UK a podíl ČSE na ní byl původně spíše symbolický. Postupně role ČSE rostla, dnes je již oficiálním spoluorganizátorem a též na konání akce finančně přispívá. Poslední ročník (2023) navštívilo během 10 dní více než 6 300 zájemců a mohli si prohlédnout přes 360 druhů vystavovaných členovců. Letos se bude konat již 7. ročník, opět v Botanické zahradě PřF UK.

Osobnosti

ČSE měla a dosud má za členy celou řadu významných vědeckých i pedagogických osobností, ale i mnoho pozoruhodných entomologů, kteří získali světovou proslulost, přesto, že entomologie nebyla či není jejich zaměstnáním. Rozsah tohoto příspěvku neumožňuje zmínit všechny, a proto jsme vybrali jen několik jmen.

František Klapálek (1863–1919) vystudoval přírodní vědy na Filosofické fakultě České university v Praze. Krátkou dobu působil jako asistent Zoologického oddělení Národního muzea (NM) v Praze, od roku 1892 byl středoškolským profesorem v Litomyšli, Třeboni a v Praze. Zabýval se studiem chrostíků, pošvatek, sífokřídлых a brouků. Své rozsáhlé entomologické sbírky odkázal ČSE, která je předala v roce 1928 Entomologickému oddělení NM v Praze, menší část sbírky chrostíků ze sběrů v Evropě je uložena v Entomologickém oddělení Moravského muzea v Brně. V roce 1904 byl zvolen předsedou prvního výboru České společnosti entomologické a zůstal jím až do své předčasné smrti v roce 1919.

Jan Obenberger (1892–1964) studoval přírodní vědy na Filozofické fakultě UK. V roce 1914 narukoval do armády, kde bojoval na ruské frontě a vrátil se po zranění, které mu způsobilo trvalou invaliditu. V roce 1917 dokončil vysokoškolské studium a v lednu 1920 (do té doby byl důstojníkem československé armády) nastoupil do Zoologického oddělení NM v Praze. Od roku 1928 Zoologické oddělení NM vedl a jeho zásluhou se z něho vyčlenilo samostatné Entomologické oddělení, v jehož čele pak stál v letech 1953–1956. Zasloužil se významně o výchovu mladých přírodovědců, kteří pod jeho vedením mohli využívat sbírky NM. Stal se také prvním profesorem entomologie v tehdejší Československu. V roce 1956 přestoupil na PřF UK a zároveň vedl Entomologickou laborator Československé akademie věd. Zasloužil se o její sloučení s oddělením patologie hmyzu a přeměnu na Entomologický ústav ČSAV. Jeho doménou byli brouci, a to zejména krascovití (Buprestidae). Zasadil se o významný rozvoj systematické entomologie a taxonomie u nás, pozvedl a rozšířil sbírky NM a velmi intenzivně se též věnoval popularizaci entomologie jako oboru. Funkci předsedy ČSE zastával od roku 1955 až do smrti.

Leopold Heyrovský (1892–1976) byl povoláním právník a působil na ministerstvu obchodu. Ve svém volném čase se zabýval studiem brouků, hlavně tesaříkovitých (Cerambycidae). Část jeho rozsáhlé sbírky (tesaříkovití) je uložena v Entomologickém oddělení NM, část sbírky (kůrovcovití – Curculionidae: Scolytinae) je ve Slezském muzeu v Opavě. V rámci ČSE vykonával celou řadu funkcí na různých úrovních a od roku 1969 až do smrti zastával předsednický post. Velmi pozvedl zejména fungování a společenský život ČSE. Jeho starší bratr Jaroslav Heyrovský (1890–1967) se roku 1959 stal prvním českým nositelem Nobelovy ceny za chemii za objev polarografie.

Vize: co bychom rádi vylepšili

Chtěli bychom navrátit do našich řad mnoho učitelů, ale i profesionálních entomologů, kteří opustili ČSE v době, kdy se začala stávat zejména doménou zájmových sběratelů. Rádi bychom též oslovili širší veřejnost a zájemce o hmyz, kteří s členstvím v ČSE zatím spíše váhají. I nadále máme v plánu rozšiřovat svou působnost na poli ochrany přírody a v budoucnu se věnovat též praktické ochraně. ČSE má v současné chvíli slabiny zejména v digitalizaci a přechodu do online světa, ale také v získávání externích finančních zdrojů. Věříme, že právě tyto aktivity by ČSE výrazně posunuly kupředu.

Česká společnost experimentální biologie rostlin

The Czech Society of Experimental Plant Biology

sídlo: Viničná 5, 128 00 Praha 2; předseda: doc. Ing. Martin Janda, Ph.D.
počet členů (konec roku 2024): 220; www.csebr.cz

„Matkou“ naší vědecké společnosti je více než 100letá Česká botanická společnost (ČBS), ve které dlouhá léta fungovala Sekce fyziologie rostlin. Ovšem dynamika a košatost biologie rostlin dospěla do bodu, kdy experimentální biologové rostlin dospěli k závěru, že bude dobré vytvořit ze sekce samostatnou entitu, která bude svým působením pokrývat pracoviště a témata související s fyziologií, anatomií ale i buněčnou biologií či genetikou rostlin jak v experimentálních systémech, tak v terénu. A tak se v roce 1990 Sekce fyziologie rostlin osamostatnila a v roce 2008 na jejím základě vzniklo občanské sdružení Česká společnost experimentální biologie rostlin (ČSEBR), které se v roce 2014 stalo zapsaným spolkem.

I po rozpadu Československa v naší společnosti tradičně držíme vazby s kolegy ze Slovenska, především s Fyziologickou sekcí Slovenské botanické společnosti. Ve výboru společnosti má stále jedno místo kolega ze Slovenska.

Struktura společnosti

Sídlem společnosti je Praha, konkrétně adresa Katedry experimentální biologie rostlin na PřF UK. V čele společnosti je předseda/předsedkyně zvolený/á z 15členného výboru, jehož volby se konají každé tři roky. Společnost se nedělí na regionální pobočky, regionální zastoupení ve vedení společnosti ale zajišťuje volební systém do výboru, kde má každý region zaručeného zástupce.

Hlavní aktivity společnosti

Vydávání Bulletinu ČSEBR pro členy naší profesní organizace a jeho distribuce na spřízněná akademická pracoviště. Bulletin vychází pravidelně jednou až dvakrát ročně a představuje nejen unikátní oborovou „paměť“ našeho vědního oboru v ČR i SR, ale představuje i novinky ve vývoji oboru u nás a ve světě, v základním i aplikovaném výzkumu. Poskytuje informace o činnosti naší společnosti, co se v uplynulém období ve společnosti událo, co všechno jsme podpořili, co plánujeme na další období, ale také například informace o obhájených doktorandech v oborech experimentální biologie rostlin či novinky ze spřízněných pracovišť. Před dvěma lety jsme aktivně přešli k vydávání bulletinu i v elektronické podobě.

Organizování konference „Plant Biology CS“. Konference se dříve jmenovala „Dny fyziologie rostlin“, a pak vzhledem k rozšíření oboru „Konference experimentální biologie rostlin“ a tyto byly vedeny v češtině a slovenštině a konaly se pravidelně ve tříletých intervalech. Avšak v roce 2019 se společnost rozhodla změnit název konference a ještě více ji oborově rozšířit tak, aby odpovídala oborovému vývoji a jako hlavní jazyk byla zavedena angličtina. Na konferenci se setkávají zástupci všech generací a je hlavní informační událostí o pokrocích v biologii rostlin v našem regionu s účastí vědců z celého světa.

Organizování konference „Methods in Plant Sciences“. Konference se dříve jmenovala „Metodické dny“ a byla s úspěchem pořádána Ústavem experimentální botaniky AV ČR. Ovšem v roce 2023 přebrala ČSEBR nad touto konferencí záštitu a organizuje ji. Na konferenci zahraniční i tuzemští kolegové představují nové metodické trendy a možnosti v našem oboru.

Organizování konference studentů „Student Days in Plant Biology CS“. Tato konference má dlouhou tradici. Dříve se jmenovala „Dny mladých“, která byla pořádána každoročně střídavě v ČR a SR a již od roku 2010 se koná v anglickém jazyce. Dává příležitost studentům prezentovat svůj výzkum a získat zkušenost s prezentací na mezinárodní konferenci. Radost máme z toho, že se daří přilákat studenty ze zahraničí.

Plant Biology CS a Methods in Plant Sciences jsou pořádány každé čtyři roky a pravidelně se střídají. Studentská konference je k těmto konferencím vždy přidružená.

Jan Krekule

Lubomír Nátr

Ivana Macháčková

Jana Albrechtová

Podpora konferencí a seminářů pořádaných členy společnosti je další významnou činností ČSEBR.

Udělování ceny ČSEBR. Naše společnost v návaznosti na soutěž vypsanou Evropskou federací společností experimentální biologie rostlin (FESPB), již jsme aktivní součástí, vypisuje jednou za dva roky vlastní soutěž o cenu ČSEBR, kterou získá excelentní mladý výzkumník (do 6 let od obhájení Ph.D.). Vítěz získává finanční ohodnocení 25 000 Kč a možnost mít „Keynote lecture“ na jedné ze dvou hlavních konferencí ČSEBR popsaných výše.

Osobnosti společnosti

Jan Krekule (1931–2022). Společně s Ivanou Macháčkovou a Lubomírem Nátrm byl vůdčí osobností při osamostatnění naší společnosti v r. 1990 a dlouholetým místopředsedou ČSEBR. Předtím byl dlouhá léta předsedou Fyziologické sekce ČSBS/ČBS. Byl neúnavným organizátorem a popularizátorem oboru a současně neustále dbal na to, aby mezi ČBS a experimentálními biology zůstalo propojení i v rámci území bývalého Československa. Mimo práci pro společnost Jan Krekule pedagogicky působil na PřF UK. Zásadním vědeckým tématem, kterému se Jan Krekule věnoval na Ústavu experimentální botaniky AV ČR, bylo kvetení, tj. přechod bylin z vegetativní do reprodukční fáze vývoje.

Lubomír Nátr (1934–2013) byl dvě volební období předseda ČSEBR. Byl dlouholetým profesorem na PřF UK a vedoucím Katedry fyziologie rostlin, kde ovlivnil několik generací rostlinných biologů. Byl neúnavným popularizátorem a propagátorem česko-slovenských vazeb. Již dlouho předtím, než se v ČR rozšířilo obecné povědomí o klimatické krizi, varoval, že si „lidstvo podřezává svou zelenou větev“. V rámci svého výzkumu se zabýval především fotosyntézou a produkcí biologii rostlin.

Ivana Macháčková (1946) významně přispěla k založení i rozvoji ČSEBR v 90. letech 20. století. V letech 1999–2007 působila ve funkci ředitelky Ústavu experimentální botaniky AV ČR a velmi aktivně se zapojovala do mezinárodní spolupráce a dění, kde coby zástupkyně ČR ve FESPB velmi dbala na pomoc národním společností. Ve svém výzkumu se zabývala rostlinnými hormony, jež jsou typickým příkladem velmi úspěšného výzkumného tématu rozvíjeného v ČR.

Jana Albrechtová (1964) byla dlouholetou předsedkyní naší společnosti (2011–2022) a významně se zasloužila o to, že je ČSEBR stále živoucí a dynamickou společností. Působí jako profesorka na Katedře experimentální biologie rostlin na PřF UK, kterou dvě období vedla. Za zmínku stojí i velmi úspěšná organizace kongresu Plant Biology Europe, Prague 2016 a její působení ve FESPB (2016–2022), na pozici prezidentky FESPB a předsedkyně grantové komise, kde se zasloužila o zavedení grantových soutěží pro podporu studentů s účastí všech národních společností FESPB. Výzkumně se zabývá ekofyziologií rostlin.

Vize

- Zvýšit povědomí o ČSEBR a experimentální biologii rostlin u laické veřejnosti a učitelů.
- Zapojit naše experty do veřejných debat poskytováním expertních stanovisek.
- Zatraktivnit web společnosti větším propojením s pracovišti napříč ČR.

Česká společnost histo- a cytochemická

Societas histo- et cytochemica bohémica; Czech Society for Histo- and Cytochemistry

založena 1964; sídlo Poděbradova 435, 500 02 Hradec Králové; mokry@lfhk.cuni.cz
www.cshc.cz; 46 členů (2024); předseda: prof. MUDr. Jaroslav Mokřý, Ph.D. (UK LFHK Hradec Králové)

V r. 1957 byla založena Histochemická komise při Československé společnosti patologů. Od r. 1961 zahájil své přípravné aktivity Československý cytochemický a histochemický komitet při Československé akademii věd (ČSAV). Zakládající schůze samostatné Československé histo – a cytochemické společnosti při ČSAV se uskutečnila zásluhou Z. Lodina, Z. Lojdy a J. Švejdy 20. května 1964 a otevřela cestu k dalšímu rozvoji tohoto oboru u nás. Zastoupení oborů ve společnosti bylo poměrně různorodé, neboť spojujícím prvkem bylo využívání histochemických a cytochemických metod. Histochemie byla hojně využívána a ve Společnosti reprezentována morfologickými obory vč. anatomie, histologie a embryologie, ale i fyziologií, patologií, onkologií, botanikou a např. též veterinárním lékařstvím. V lednu 1993 se Společnost rozdělila na dvě nezávislé histochemické společnosti: Českou společnost histo – a cytochemickou a Slovenskou histochemickou společnost, které i po rozdělení Československé federativní republiky zůstaly v úzkém pracovním kontaktu a zachovaly tradiční mezinárodní symposia. Česká společnost histo – a cytochemická působí jako vědecká společnost při Akademii věd České republiky a její Radě vědeckých společností.

Struktura společnosti

Sídlem společnosti nyní je Hradec Králové; v čele je předseda volený šestičlenným výborem společnosti, jehož volby probíhají každé 4 roky. Funkční období předsedy není omezeno. Vzhledem k relativně malé členské základně není společnost členěna na pobočky. Většina členů je rekrutována z morfologických ústavů univerzit v České republice či pracovišť České akademie věd.

Poslání společnosti

Společnost sdružuje pracovníky základního a aplikovaného výzkumu, kteří ve své práci používají histochemické, imunohistochemické a cytochemické metody. Společnost podporuje rozvoj těchto metod pro poznávání stavby a funkce buněk a tkání i jejich využití pro diagnostiku. Dále zabezpečuje šíření nových poznatků do praxe pořádáním odborných seminářů a konferencí s mezinárodní účastí, podporuje spolupráci svých členů i jejich účast na konferencích IFSHC.

Hlavní aktivity

Výroční symposia se pořádají pravidelně od r. 1963. Tradiční histochemická symposia „Progress in Basic, Applied and Diagnostic Histochemistry“ byla pořádána s mezinárodní účastí v anglickém jazyce a abstrakta byla publikována v zahraničním časopise Histochemical Journal. Zahraniční účastníci svými zkušenostmi nejen přispívali k vysoké odborné kvalitě a často též přiváželi nedostupně reagenty. Po smrti prof. Lojdy v r. 2004 byly na jeho počest výroční sjezdy Společnosti přejmenovány na Lojda Symposium on Histochemistry. V loňském roce proběhlo jubilejní 60th Lojda Symposium on Histochemistry, kdy jsme připomněli bohatou historii Společnosti. Součástí slavnostního zahájení symposia bývá udělení Výroční ceny České společnosti histo – a cytochemické za nejlepší původní vědeckou publikaci v oboru histochemie, imunohistochemie a cytochemie.

Workshopy představují další pravidelnou aktivitu. Věhlasné byly kurzy enzymové cytochemie pořádané Z. Lojdou. V poslední době jsou oproti přednáškám upřednostněny praktické metodické kurzy orientované např. na detekci molekul in situ, amplifikaci specifického signálu, úpravy digitální mikrofotografie či analýzu mikroskopického obrazu. V rámci praktické instruktáže tak účastníci mají možnost si osvojit nové

poznatky, odzkoušet je přímo v laboratoři pod dohledem lektorů a s odborníky prodiskutovat různorodé aspekty a využití.

Osobnosti společnosti

Na založení společnosti měli největší zásluhu J. Švejda (Patologický ústav LF, Brno), Z. Lodin (Fyziologický ústav ČSAV) a Z. Lojda (Embryologický ústav LF, Praha). V prvních desetiletích k rozvoji významně přispívaly i další osobnosti vč. J. Pařízka (Anatomický ústav LF, Hradec Králové), M. Obručníka (Histologický ústav LF, Olomouc), R. Koďouska (Patologický ústav LF, Olomouc), K. Beneše (Ústav experimentální botaniky ČSAV) a K. Smetany (Laborař elektronové mikroskopie ČSAV). Na Slovensku se o rozvoj oboru zasloužili zejména D. Pavliková, K. Kapeler, J. Slezák (Histologický a Anatomický ústav LF, Bratislava), O. Babušíková a M. Klobušická (Ústav experimentální onkologie SAV, Bratislava) a J. Marcaník (Vysoká škola veterinární, Košice).

Zdeněk Lojda (1927–2004) byl bezesporu nejvýznamnějším propagátorem histochemie u nás. Zasloužil se o založení samostatné histochemické společnosti a dlouhá léta (1966–1991) působil jako její předseda. Lojdovu Angiologickou laboratoř (1968–1985) a později Laboratoř pro histochemii (1985–1990) navštěvovali histochemici z celé Evropy. Svými zahraničními kontakty dokázal do socialistického Československa přilákat významné odborníky, kteří obohacovali akce pořádané společností. Jeho profesním vkladem do fondu světové histochemie a cytochemie je celá řada prioritních objevů. Lojdova monografie *Enzyme histochemistry* vydaná nakladatelstvím Springer dodnes patří mezi nejdůležitější histochemické manuály; z angličtiny byla přeložena do němčiny i ruštiny. Působil v redakčních radách prakticky všech histochemických a cytochemických časopisů. Lojda se stal nositelem řady ocenění doma i v zahraničí vč. plakety Pioneer of Histochemistry IFSHC (1988) a čestného doktorátu medicíny na Univerzitě v Halle a čestného doktorátu práv na Christian Univerzitě ve Vídni. V letech 1975–2001 pracoval ve výkonném výboru International Federation of Societies for Histochemistry and Cytochemistry (IFSHC). V letech 1990–1995 byl jmenován přednostou Ústavu pro histologii a embryologii 1. LF UK. V období 1990–1994 se stal prorektorem UK pro zahraniční styky a přispěl k tomu, že se Univerzita Karlova stala opět mezinárodně uznávanou institucí.

Mezinárodní členství

Společnost je členem International Federation of Societies for Histochemistry and Cytochemistry (IFSHC, www.ifshc.org). Členství umožňuje účast na dalších akcích nadnárodního sdružení histochemických společností IFSHC a sdružených zahraničních spolků včetně možnosti ucházet se o prestižní ocenění typu Young Histochemist Award, David Glick Lecture Award a Paul Nakane Prize. Příspěvek na mezinárodní členství je dotován Radou vědeckých společností.

Česká společnost chemická

Czech Chemical Society

sídlo Novotného Lávk 200/5, 110 00 Praha 1; předseda prof. Ing. Tomáš Navrátil, Ph.D.
počet členů konec 2024: 1100; <https://csch.cz/>; vnitřní členění: 6 místních poboček,
1 sekce Asociace mladých chemiků a 26 odborných skupin

Chemici se v českých zemích sdružují od roku 1865

Dne 7. prosince roku 1865 zaslal rektorát Polytechniky policejnímu ředitelství v Praze návrh stanov spolku „Isis“, Spolek pro vzdělání v oboru chemie a pomocných věd (Verein zur Ausbildung in der Chemie und der Hilfswissenschaften) s doporučením, aby utvoření spolku bylo povoleno. Podepsán byl rektor pražské polytechniky K. Balling. Dne 15. ledna 1866 byla žádost o povolení spolku s vyjádřením policejního ředitelství poslána místodržitelství v Praze.

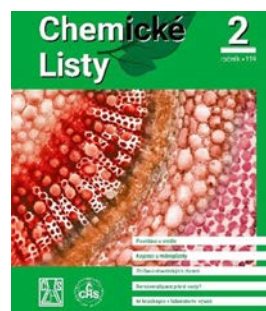
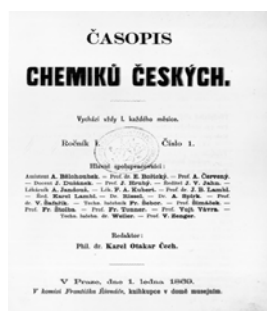
Během let se společnost několikrát přejmenovala, jako Chemická společnost, Spolek českých chemiků, Česká chemická společnost pro vědu a průmysl, Československá společnost chemická, Česká společnost chemická, Československá společnost chemická při ČSAV a dnes existuje pod názvem Česká společnost chemická a je členem Rady vědeckých společností a Českého svazu vědeckých a technických společností. Společnost organizuje odborná setkání a konference, vyvíjí publikační činnost, vydává dva časopisy, tištěný Chemické Listy s Bulletinem ČSCH a elektronický Czech Chemical Society Symposium Series a je spoluvlastníkem 19 „evropských“ odborných časopisů vydávaných konsorciem Chemistry Europe, vydává výukové materiály a knižní publikace.

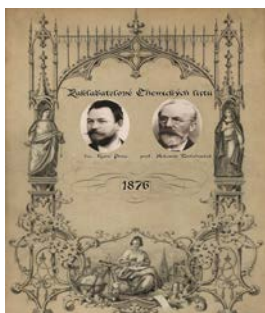
Zprávy spolkové.

Přírodovědecký spolek „Isis“ odbyval dne 8. července t. r. výroční valnou hromadu. Ze zprávy jednatele vyjímáme toto: Spolek čítal dva nové údy zakládající, totiž českobrodský cukrovar a pana prof. Stolbu a 48 údů činných. Činnost spolková jevila se hlavně v přednáškách a v podnikání výletů. Nově zvolený výbor sestával se následovně: Černý Jan L., předseda; Rakouš Fr., jednatel; Benedikt Jan, pokladník; Vinař Fr. knihovník a Stockar Rud. archivář. Usnešení, aby na počátku listopadu svolána byla schůze chemiků vůbec, kde by se porokovalo o změně stanov v ten smysl, by každý chemik mohl být činným údem, oprávněným k nadějším v rozkvět spolku v budoucnosti neďaleké. Ku konci hromady vzdány díky odstupujícímu výboru, zvláště předsedovi Fr. Dlouhému, který po celý rok o spolek horlivě se staral.

Oznámení o volbě předsedy

Spolkové časopisy

Otcové zakladatelé

Josef Suk

Karel Preis

Antonín Bělohoubek

Vojtěch Šafařík

Emil Votoček

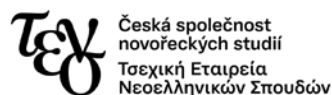
Mezi významné osobnosti Společnosti patří otcové zakladatelové František A. Fischer, Josef Suk, Karel Preis a Antonín Bělohoubek. Později pak Vojtěch Šafařík, Emil Votoček, Otakar Antonín Husák, František Čůta, Jiří Pick, Josef Horák a Vilím Šimánek.

Společnost spatřuje jako své poslání udržovat tradici sdružení chemiků, jak akademických, tak technických, pečovat o chemické názvosloví a terminologii, vydávat zmíněné časopisy a trvale pečovat o odkaz otců zakladatelů. Svoji specifitu a výjimečnost vidí ve svých historických kořenech a nepřetržité aktivitě.

Společnost je členem Mezinárodní unie pro čistou a aplikovanou chemii (IUPAC), Evropské chemické společnosti (EuChemS), asociace European Chemistry Thematic Network (ECTN) a konsorcia vydávajícího evropské časopisy Chemistry Europe, na příspěvky pro většinu z nich čerpá z dotace AV ČR prostřednictvím Rady vědeckých společností.

ČSCH spolupracuje velmi těsně se Slovenskou chemickou společností, se kterou pořádá každoročně společný kongres chemiků. V rámci Asociace českých chemických společností spolupracuje s Českou společností průmyslové chemie (ČSPCH), Českou společností chemického inženýrství (ČSCHI) a Ústřední komisí chemické olympiády (ÚKCHO). Tiskovým orgánem Asociace se stal časopis Chemické listy a Bulletin Asociace českých chemických společností.

Česká společnost novořeckých studií

Czech Society of Modern Greek Studies

Τεχνική Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών

založení: 1998; sídlo: Ústav klasických studií Filozofické fakulty MU, A. Nováka 1, 602 00 Brno
předsedkyně: Mgr. Nicole Votavová Sumelidisová, Ph.D. (MU Brno); počet členů: 30 (v r. 2024)
<https://classics.phil.muni.cz/csns>

Česká společnost novořeckých studií byla založena roku 1998, sídlí na Ústavu klasických studií Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a je členem Evropské společnosti novořeckých studií. Zaměřuje se na vědecké, vzdělávací i popularizační aktivity v oblasti neogrecistiky. Jejím cílem je podpora vědeckého rozvoje novořeckých studií a výuky novořeckého jazyka a propojování odborné a laické veřejnosti se zájmem o neogrecistiku, a to prostřednictvím odborných přednášek a workshopů, didaktických seminářů a aktivit zaměřených na řeckou kulturu (literární a filmové večery). ČSNS dále vydává odborný recenzovaný časopis *Neograeca Bohemica*. Její činnost je finančně podporována především prostřednictvím dotací Akademie věd ČR.

Publikační aktivity

Odborný recenzovaný časopis *Neograeca Bohemica* zveřejňuje odborné statě, komentáře, recenze knih, kratší edice a také překlady z období od roku 1204 do současnosti, které se zabývají řeckou literaturou, jazykem, historií, teatrologií či folkloristikou. Zejména ve středoevropském prostoru tvoří ojedinělou, a proto důležitou publikační platformu pro etablované i začínající vědce v oblasti novořeckých a byzantologických studií. Publikačními jazyky časopisu jsou nejen angličtina a řečtina, ale také čeština. Tato strategie umožňuje časopisu zveřejňovat nejen odborné texty směřované výhradně k české neogrecistické obci (např. témata zpracovávající historii novořeckých studií v československém prostoru), ale zejména překlady novořecké literatury do češtiny. Časopis vychází jednou ročně a je zařazen na seznam evropských vědeckých časopisů ERIH PLUS a do databáze open access časopisů DOAJ. Výtisky časopisu jsou zasílány na třicet kateder novořeckých studií v Evropě a USA, všechna čísla jsou rovněž dostupná online v Digitální knihovně FF MU. Redakční rada časopisu je složena z předních odborníků na novořecká studia nejen z České republiky, ale i ze zahraničních univerzit, šéfredaktorkou časopisu je Mgr. et Bc. Kateřina Bočková Loudová, Ph.D. Oficiální internetová stránka časopisu: <https://journals.phil.muni.cz/neograeca-bohemica>.

Další odborné a výukové aktivity

Přednáškové cykly a mezinárodní workshopy. ČSNS pravidelně pořádá přednášky zaměřené na témata z oblasti neogrecistiky. Přednášejícími jsou jak přední odborníci oboru, tak začínající neogrecisté. Tematický záběr je široký, pozornost je věnována především novořecké (případně byzantské) literatuře, řeckému jazyku a historii, ale také současným otázkám řecké společnosti a problematice překladatelství. Součástí aktivit ČSNS jsou i mezinárodní workshopy věnované významným historickým a literárním tématům.

Didaktické semináře a mezinárodní setkání vyučujících z evropských univerzit. V r. 2018 byl zahájen cyklus pravidelných didaktických seminářů, které se konají každé dva roky. Semináře vedené odborníky z řeckých univerzit (Aristotelova univerzita v Soluni, Thessalská univerzita) a jiných institucí jsou zaměřené na vzdělávání učitelů i studentů novořečtiny.

V roce 2018 společnost také získala grant v rámci projektu Erasmus+ KA1 Vzdělávací mobilita jednotlivců (KA104 – Mobility pracovníků ve vzdělávání dospělých), díky kterému řada vyučujících novořečtiny z ČR měla možnost se zúčastnit didaktických kurzů pořádaných *Hellenic Culture Centre* v Aténách a na Santorini. Mezinárodní přesah mají dále setkání akademiků z řeckých a středoevropských univerzit (Česko, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko) pořádaná ČSNS a zaměřená na otázky výuky novořeckého jazyka na univerzitní úrovni (2018 a 2022).

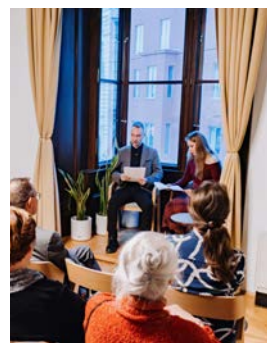
Aikaterini Franc Sgourdeou

Růžena Dostálová

Neograeca Bohemica

Literární večer (2025)

Hudební večer s předáváním ceny za překladatelskou soutěž (2022)

Mezinárodní konference k dvoustému výročí protitureckého povstání 1821 (2021)

Překladatelská soutěž. ČSNS pořádá každoroční překladatelskou soutěž určenou jak neogrecistům, studentům i absolventům oboru, tak širší veřejnosti. Soutěž je zaměřená na překlad současné řecké literatury.

Soutěž diplomových prací. Od r. 2023 ČSNS vyhlašuje soutěž o nejlepší bakalářskou a magisterskou práci na téma související s oblastí neogrecistiky (řecký jazyk, literatura, historie aj.).

Popularizační aktivity. K popularizačním aktivitám patří především literární a hudební večery a filmové kluby ČSNS.

Osobnosti ČSNS

PhDr. Aikaterini Franc Sgourdeou (nar. 1935) Aikaterini Franc Sgourdeou stála v r. 1993 u zrodu oboru Novořecký jazyk a literatura na Masarykově univerzitě v Brně, kde pak mnoho let působila. Společně s prof. R. Dostálovou připravila první akademickou učebnici novořečtiny (*Základní kurz novořeckého jazyka*, 1. vyd. 2000). Byla také zakladatelkou a první předsedkyní České společnosti novořeckých studií i Lycea Řekyň v ČR.

Prof. PhDr. Růžena Dostálová, CSc. (1924–2014) Růžena Dostálová byla významnou představitelkou české byzantologie a neogrecistiky. V r. 1993 se podílela na založení oboru Novořecký jazyk a literatura na ÚKS FF MU v Brně a v r. 2009 byla především její zásluhou po dočasném přerušení akreditována novořecká studia také na ÚŘLS FF UK. V letech 1988 až 1991 stála v čele Československého národního byzantologického komitétu (Slovanský ústav ČSAV) a v r. 1998 byla zakládající členkou České společnosti novořeckých studií a její první místopředsedkyní.

Členství v mezinárodní organizaci

Česká společnost novořeckých studií je členem Evropské společnosti novořeckých studií (European Society of Modern Greek Studies), založené r. 1995. Členové ČSNS se pravidelně účastní členských schůzí i mezinárodních konferencí a dalších aktivit, které tato mezinárodní společnost pořádá.

Česká společnost ornitologická

Czech Society for Ornithology

založena 1926; sídlo Na Bělidle 252/34, 150 00 Praha 5; cso@birdlife.cz; www.birdlife.cz
7 582 členů (ke konci roku 2024); předseda: Mgr. Peter Adamík, Ph.D.

Česká společnost ornitologická (ČSO) je jednou z nejstarších nevládních neziskových organizací u nás. Založena byla 5. dubna 1926 jako Československá ornithologická společnost (ČsOS) a od té doby existuje nepřetržitě. Jako členská organizace sdružuje profesionální i amatérské ornitology, zájemce o pozorování ptáků a milovníky přírody. Činnost ČSO již od počátku stála na třech pilířích, stejně jako dnes – výzkum, ochrana a osvěta. V roce 1934 byla založena při ČsOS Kroužkovací stanice s adresou Národního muzea Praha a kroužkování ptáků se tehdy stalo dalším z hlavních programů činnosti členů. Od roku 1936 vydává společnost odborný časopis *Sylvia*, který vychází dodnes. V roce 1952 došlo k vybudování první terénní stanice na Velkém Tisém. Důležitým milníkem v historii organizace byl rok 1982, kdy došlo z administrativních důvodů k ukončení celorepublikového (tedy česko-slovenského) působení, a tudíž i k přejmenování ČsOS na nynější název Česká společnost ornitologická. V roce 1990 získala ČSO svou současnou právní formu a porevoluční změny vedly k jejímu rychlému rozvoji a intenzivnímu zapojení do mezinárodní ornitologie a ochrany ptáků. Klíčové bylo navázání spolupráce s BirdLife International, mezinárodní organizací na ochranu ptactva, ke které přistoupila ČSO v roce 1994 jako její výhradní český zástupce a od roku 1998 je jejím plnoprávným národním Partnerem za Českou republiku.

Struktura společnosti

Nejvyšším orgánem ČSO, který může rozhodovat o nejzásadnějších otázkách, včetně změn stanov nebo zániku ČSO, je členská schůze. Přesné podmínky pro svolání členské schůze a pro hlasování určují stanovy a jednací řád členské schůze. Účastí na členských schůzích, případně účastí v korespondenčním hlasování a volbou členů výboru rozhodují členové o nejdůležitějších věcech spojených s existencí a činností ČSO. V době mezi členskými schůzemi řídí ČSO výbor, v jehož čele stojí předseda. Mezi nejzásadnější úkoly výboru patří stanovení dlouhodobého směřování ČSO a schvalování a kontrola ročních plánů a rozpočtů. Výbor se schází několikrát ročně a členové ČSO se na něj mohou kdykoli obracet s návrhy či připomínkami zásadnějšího charakteru.

Kontrolním orgánem nezávislým na výboru je kontrolní komise. Je zřízena, aby nezávisle kontrolovala, zda je rozhodování a činnost ČSO v souladu se stanovami a obecně závaznými právními předpisy.

K naplnění svých cílů zaměstnává ČSO pracovníky, zaměstnance kanceláře. Jejich práci řídí ředitel, který je přímo zodpovědný výboru a plní jeho rozhodnutí.

Regionální pobočky. Česká společnost ornitologická má díky svým devíti pobočkám zastoupení po celé České republice. Posláním jednotlivých poboček je provádění vlastních výzkumných, ochranářských a popularizačních aktivit v regionu.

Pracovní skupiny. Pracovní skupiny ČSO zřizuje výbor na základě iniciativy členů. Pracovní skupiny se zaměřují na výzkum či ochranu určitých druhů, skupin druhů nebo území.

Tři pilíře činnosti ČSO:

1. Výzkum

Cílem ČSO jakožto vědecké organizace bylo již od počátku zkoumat ptáky a jejich populace a tento cíl se ani po uplynutí téměř století nezměnil. Díky sčítání a monitoringu získává ČSO cenné informace o rozšíření a početnostech ptáků v Česku i v zahraničí a tím i výchozí data nezbytná pro následný výzkum a ochranu ptáků. Od roku 2002 koordinuje Celoevropský monitoring běžných ptáků (PECBMS), který je projektem Evropské rady pro sčítání ptáků (European Bird Census Council; EBCC). ČSO tak shromažďuje údaje ze sčítacích

Josefovské louky založené v roce 2006 jsou nejstarším ptačím parkem ČSO

Pozorování ptáků

programů v Evropě a na základě dlouhodobých dat o početnosti ptačích druhů počítá celoevropské druhové indexy a indikátory, odrážející celkový stav životního prostředí. Od roku 2010 vede faunistickou databázi Avif na webu birds.cz, která je největším zdrojem dat o pozorování ptáků na území Česka. V rámci občanské vědy ČSO zapojuje do výzkumu také širokou veřejnost, mj. v projektu Čapí hnízda nebo Ptačí hodinka. Zkušení dobrovolníci se pravidelně zapojují do monitorovacího programu Liniového sčítání druhů (LSD) .

Činnost ČSO zahrnuje řadu publikačních aktivit. Výsledky výzkumů jsou pravidelně uveřejňovány v mezinárodních vědeckých časopisech. V letech 2010–2020 se ČSO, jako jedno ze tří koordinačních pracovišť, významně podílela na přípravě druhého Evropského atlasu hnízdního rozšíření ptáků. Za významnou publikaci lze považovat také Pražské Ptactvo 1800–2020 – doplněné vydání knihy Veleslava Wahla z roku 1944. ČSO vydává pravidelně dva časopisy. Recenzovaný odborný časopis Sylvia vychází jednou ročně a obsahuje původní ornitologické články, krátké zprávy a review v češtině (slovenštině) nebo angličtině. Časopis Ptačí svět vznikl v roce 1994 a je jediným periodikem v Česku zaměřeným výhradně na popularizaci domácí i světové ornitologie a ochrany ptáků. Vychází čtyřikrát ročně.

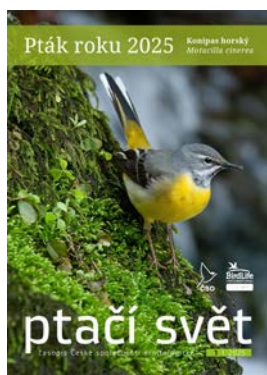
2. Ochrana

ČSO se věnuje ochraně vzácných i běžných druhů ptáků a jejich lokalit. Mezi klíčové ochranářské činnosti ČSO patří ochrana ptáků zemědělské krajiny, koordinace záchranného programu pro kriticky ohroženého sýčka obecného, shromažďování důkazů a spolupráce s policií v případech ptačí kriminality a řešení a prevence konfliktů mezi ptáky a lidmi. Aby byla ochranářská opatření účinná, navazuje ČSO spolupráci se zemědělci, energetiky, architekty, obcemi a dalšími fyzickými i právními osobami. Zároveň se snaží formou seminářů, školení a dalších osvětových nástrojů vzdělávat laickou i odbornou veřejnost a předcházet tak zbytečným konfliktům mezi člověkem a přírodou.

Cílem ČSO je přírodní lokality nejen chránit, ale také usilovat o jejich aktivní obnovu. V roce 2006 tak vznikl koncept ptačích parků a ČSO začala s vykupováním pozemků mimo dosavadní chráněná území, kde se cíleným hospodařením snaží o aktivní obnovu přírodních stanovišť a vytváření vhodného prostředí pro rozmnožování ohrožených druhů ptáků. Většina ptačích parků rovněž významně přispívá k zadržování vody v krajině a tím i ke zmírňování důsledků klimatické změny. ČSO využívá k obnově přírody převážně tradiční způsoby hospodaření. Hlavními nástroji jsou pastva velkých kopytníků, vyřezávání náletů, seč travnatých porostů, strhávání drnu, budování tůní a aktivní řízení vodního režimu. Motto ČSO „Společně pro ptáky i pro lidi“ je uplatňováno v koncepci všech parků, které jsou celoročně přístupné veřejnosti, je v nich budována návštěvnická infrastruktura a slouží nejrůznějším ekovýchovným aktivitám. K roku 2025 ČSO spravuje sedm ptačích parků v sedmi krajích České republiky.

3. Osvěta

Jedním ze stěžejních poslání ČSO je ekologická výchova a vzdělávání veřejnosti včetně dětí a mládeže. Každoročně tak pořádá řadu vycházek, seminářů, exkurzí, určovacích kurzů a vydává množství vzdělávacích publikací a dalších osvětových materiálů. Na celoročně pořádaných vycházkách za ptáky přibližují

Pozorování ptáků v 50. letech Veleslav Wahl

veřejnosti dobrovolníci z řad ornitologů život ptáků a dle svých možností zajišťují doprovodný program (mj. kroužkování ptáků, hry pro děti, návštěvy záchranných stanic). Pro zájemce o hlubší vzdělání pořádá ČSO určovací kurzy. Mladí ornitologové si mohou své vědomosti prohloubit v Ornitologické akademii nebo sdílet své nadšení pro přírodu na Žákovské ornitologické konferenci. Pro nejmladší zájemce o ornitologii pořádá ČSO již tradiční Musílkovu cestu a Víkend pro rodiny s dětmi. Veřejnost má možnost účastnit se také jedno či vícedenních exkurzí, ať už tuzemských či zahraničních. Na exkurzích jsou vždy přítomni odborní průvodci a pracovníci kanceláře ČSO, kteří zajišťují program i poznávání ptáků. Kromě laické veřejnosti se ČSO snaží také o vzdělávání učitelů a lektorů EVVO, pro které každoročně vypisuje nové semináře. Dále pořádá semináře pro architekty, veřejnou správu a odbornou veřejnost zaměřené zejména na ochranu synantropních ptáků a zajištění jejich bezpečného soužití s lidmi.

Již od roku 1992 ČSO uděluje titul Pták roku. Cílem kampaně je upozornit na zajímavé ptačí druhy vyskytující se v České republice, podnítit veřejnost k jejich sledování a praktické ochraně a zároveň vzbudit zájem lidí o ptactvo a přírodu obecně. Ptáka roku vybírá Výbor ČSO a obvykle se jím stávají pro lidi zajímavé, známé nebo u nás hojné druhy, které je možné snadno pozorovat nebo se přímo aktivně zapojit do jejich ochrany.

Osobnosti

Veleslav Wahl (1922–1950) Patří k nejvýznamnějším osobnostem československé ornitologie, které se věnoval už od dětství. Za války pracoval jako vědecký asistent v pražské zoologické zahradě. Během okupace napsal řadu odborných článků a roku 1944 vydal uznávanou odbornou publikaci *Pražské ptactvo*. Po celou druhou světovou válku působil v protiněmeckém odboji, ke konci války se podílel na přípravách pražského povstání. Nacisty nebyl nikdy dopaden. Po komunistickém puči v únoru 1948 se zapojil do obrany demokracie a společně s Jaromírem Nechanským budovali zpravodajskou síť spolupracující s americkým velvyslanectvím. V září 1949 byl zatčen a následně odsouzen k trestu smrti. Byl zavražděn komunisty v pankrácké věznici 16. června 1950. Jeho činnost byla oceněna několika vyznamenáními včetně Řádu Bílého lva, který mu byl udělen v roce 1995 in memoriam.

Jiří Janda (1865–1938) Jméno Jiřího Jandy je spjata zejména s pražskou zoologickou zahradou, kterou založil a byl jejím prvním ředitelem. Zároveň byl však také významným přírodovědcem a ornitologem. Ještě před založením zahrady stál u zrodu ČsOS a byl zvolen jejím prvním předsedou. Za svého života napsal značné množství nejen odborných, ale i populárně naučných publikací a učebnic. Jako jeho nejznámější dílo je uváděn *Atlas ptactva středoevropského*. Spoluzaložil také časopis *Věda přírodní*, kde vydával své články v oboru přírodních věd. Angažoval se v ochraně přírody a usiloval o přijetí zákona na ochranu ptáků, o zřízení přírodního parku ve Vysokých Tatrách a ptačích rezervací v Čechách, na Moravě i na Slovensku.

Vize do budoucna

Dlouhodobou vizí ČSO je svět, kde žijí lidé a ptáci v harmonii, kde lidé s pokorou obdivují přírodu, snaží se jí porozumět a využívají ji udržitelně pro sebe, pro ptáky i pro ostatní organismy.

Česká společnost pro biochemii a molekulární biologii

Czech Society for Biochemistry and Molecular biology

sídlo Kladenská 48, 160 00 Praha 6; www.csbmb.cz

392 členů (2024); předseda: Prof. RNDr. Libor Grubhoffer, CSc. (BC AV ČR České Budějovice)

Velký rozmach biochemických odvětví vedl v roce 1956 k oddělení sekce biochemie Československé společnosti chemické a k založení samostatné Československé biochemické společnosti. Prvním předsedou se stal prof. MUDr. Jaroslav Hořejší, DrSc.

Po rozdělení Československa a vzniku samostatné České republiky začala společnost pracovat pod názvem Česká společnost pro biochemii a molekulární biologii (ČSBMB)

Zaměření a poslání společnosti

ČSBMB, z. s., *Česká společnost pro biochemii a molekulární biologii, z. s.*, je profesní dobrovolná organizace fyzických osob s orientací na biochemii, molekulární biologii a příbuzné obory. Sídlem ČSBMB je Praha. ČSBMB působí na celém území České republiky. ČSBMB koordinuje svoji činnost s činností Federace evropských biochemických společností (FEBS), jejímž je členem, a spolupracuje úzce s Mezinárodní unií pro biochemii a molekulární biologii (IUBMB).

Účel ČSBMB

- Podporuje rozvoj oborů podněcováním vědecké a vědecko-popularizační činnosti
- Šíří nové poznatky do praxe
- Podporuje zvyšování odborné úrovně svých členů, kteří začínají v oboru pracovat
- Spolupracuje se zahraničními společnostmi odborného zaměření
- Spolupracuje při zvyšování úrovně výuky v oboru biochemie, molekulární biologie a příbuzných oborů
- Vyhlašuje soutěže a uděluje ceny – Cena J. V. Košťíře, od roku 2025 uděluje ČSBMB Pamětní medaili J. V. Košťíře
- Pořádá vědecké a pracovní konference, kongresy, výroční sjezdy, přednášky

Členem se může stát každá fyzická nebo právnická osoba, která má k oboru biochemie a molekulární biologie profesionální vztah, je občanem ČR nebo v ČR studuje či pracuje.

Sekce společnosti

V České společnosti pro biochemii a molekulární biologii jsou ustanoveny tyto sekce:

- **Proteomická sekce** www.proteo.cz
- **Virologická sekce**
- **Lipidomická sekce** www.lipidomics.uochb.cas.cz
- **Sekce mladých** www.csbmb.cz/junior

Czech Society for Biochemistry and Molecular Biology

FEBS member since 1964

chair: Libor Grubhoffer

Sections of the Society

proteomics

<https://czproteo.cz>

lipidomics

<http://lipidomics.uochb.cas.cz>

virology

web under construction

junior

<https://csbmb.cz/junior/en/>

FEBS Congress

5th - 1968

14th IUB - 1988

34th - 2009

43rd - 2018

(Bi)National Congress

Praha - 2016

Brno - 2012

Martin - 2010

High Tatras - 2023

České Budějovice - 2008

České Budějovice - 2021

Bratislava - 2014

Courses

Advanced methods in macromolecular crystallization
9-12 June 2024 | Oise, Belgium, Czech Republic

2024

macromolcryst2024.febsevents.org

ADVANCED METHODS IN MACROMOLECULAR CRYSTALLIZATION
9-12 June 2024 | Oise, Belgium, Czech Republic

macromolcryst2021.febsevents.org

ADVANCED METHODS IN MACROMOLECULAR CRYSTALLIZATION
9-12 June 2024 | Oise, Belgium, Czech Republic

macromolcryst2018.febsevents.org

ADVANCED METHODS IN MACROMOLECULAR CRYSTALLIZATION
9-12 June 2024 | Oise, Belgium, Czech Republic

macromolcryst2016.febsevents.org

ADVANCED METHODS IN MACROMOLECULAR CRYSTALLIZATION
9-12 June 2024 | Oise, Belgium, Czech Republic

macromolcryst2014.febsevents.org

ADVANCED METHODS IN MACROMOLECULAR CRYSTALLIZATION
9-12 June 2024 | Oise, Belgium, Czech Republic

macromolcryst2012.febsevents.org

www.csbmb.cz

Acknowledgment:

Help: L. Grubhoffer, I. Krumlová, M. Šebela, V. Kulda, Photos and images: Czech Society for Biochemistry and Molecular Biology, Slovak Society for Biochemistry and Molecular Biology, <https://www.pragueconvention.cz/contacts/>, <https://c-in.eu/contact/>, <https://febs.org>, G. Dirheimer, H. Feldmann. Fifty Years of FEBS - A Memoir 1964 to 2013, Wiley-Blackwell 2014

Česká společnost pro ekologii

Czech Society for Ecology

založena 2008; sídlo Branišovská 1760, 370 05 České Budějovice; info@cspe.cz; www.cspe.cz
222 členů (2024); předseda: Prof. David Storch, Ph.D.

Česká společnost pro ekologii (ČSPE) byla založena v roce 2008 na ustavující konferenci v Třeboni, a sdružuje odborníky zabývající se ekologií jakožto přírodovědnou (biologickou) disciplínou. Jejím cílem je usnadnit komunikaci mezi ekology různých subdisciplín a umožnit společné a koherentní vystupování ekologické komunity směrem k veřejnosti. Společnost se vyjadřuje ke konkrétním ekologickým problémům ve veřejném prostoru, usiluje o popularizaci ekologie a podporuje rozvoj ekologie na akademických i neakademických pracovištích. ČSPE je členem European Ecological Federation (EEF; <https://www.europeanecology.org/>) a zastupuje tedy českou ekologickou komunitu v mezinárodním měřítku.

Struktura společnosti

Sídlo společnosti je v Českých Budějovicích; výbor je pětičlenný, v jeho čele stojí předseda, přičemž za ČSPE jedná předseda a tajemník. Výbor se volí jednou za čtyři roky na valné hromadě spojené s konferencí společnosti.

Hlavní aktivity společnosti

Nejdůležitější aktivitou ČSPE jsou konference (<https://www.cspe.cz/konference-cspe/>), které se konají jednou za dva roky a představují setkání odborníků ze všech ekologických subdisciplín. Jednou z motivací založení společnosti byl pocit, že jednotlivé dílčí ekologické disciplíny jsou dosti oddělené a málo komunikují. Konference proto nejsou rozdělené do paralelních sekcí a všechny přednášky jsou plenární. Konference ČSPE je vždy dvoudenní (od poloviny prvního dne do poloviny třetího dne) a kromě přednášek zahrnuje i poster session a další sociální aktivity. Posledních několik konferencí probíhá výhradně v angličtině, protože českou ekologickou komunitu dnes tvoří velké množství zahraničních studentů a badatelů. Na každé konferenci je jedna „keynote“ přednáška, na níž se daří zvát světové špičky ekologie (Konrad Fiedler, Catherine Graham, Jörg Müller, Jens-Christian Svenning). Konferencí se typicky účastní 150–200 účastníků a jejich součástí je valná hromada společnosti.

ČSPE se navíc podílí na spoluorganizování některých mezinárodních konferencí, jako byla například Global Biodiversity Conservation Conference (GBCC) v Praze (2018), Evropská konference tropické biologie v Českých Budějovicích (2023), GFÖ v Lipsku (2023) a International Biogeography Society (IBS) meeting v Praze (2024).

Druhou nejdůležitější aktivitu představují veřejná stanoviska k ekologickým kauzám a aktuálním problémům formou prohlášení společnosti (některá jsou připravována v součinnosti s dalšími odbornými společnostmi). ČSPE není aktivistická a nesupluje tak nevládní organizace; důraz je na nezávislou odbornou expertizu. I tak řada stanovisek ČSPE (viz <https://www.cspe.cz/expertni-cinnost/>) získala značnou mediální pozornost, ať už šlo o stanovisko k situaci na Šumavě, ke kanálu Dunaj-Odra-Labe, k plánovanému zrušení přírodní rezervace Údolí Oslavy a Chvojnice, či k potřebě vyhlášení CHKO Soutok (kde se ČSPE angažovala dlouhodobě a opakovaně). Soudě podle toho, že v těchto jmenovaných případech (stejně jako v řadě dalších) se nakonec podařilo docílit toho, oč ekologická komunita usilovala, a také dle odezvy ze strany politiků a státních úředníků, jsou stanoviska společnosti důležitá a hrají reálnou roli v těchto kauzách.

ČSPE dále vydává pravidelný bulletin (<https://www.cspe.cz/bulletin/>) a podporuje přednášky svých členů pro veřejnost a vydávání vybraných publikací. Každoročně také uděluje, spolu s katedrou ekologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, cenu Vojtěcha Jarošíka za nejlepší prvoautorskou studentskou publikaci

Tři čerstvě zvolení čestní členové České společnosti pro ekologii v terénu – zleva Jan Šuspa Lepš, Marcel Rejmánek a Karel Eros Prach. Jde o klíčové postavy české ekologie; shodou okolností jsou všichni primárně botanici respektive vegetační ekologové, přičemž Marcel Rejmánek byl učitelem zbývajících dvou. Oni, jejich žáci a žáci jejich žáků nepřehlédnutelně přispěli k rozvoji české i světové ekologie.

(studenti pak mají na příslušné téma zvanou přednášku na konferenci ČSPE). Každý rok též organizuje exkurzi na místa význačná z ekologického hlediska (např. požářiště v NP České Švýcarsko).

Osobnosti společnosti

Česká společnost pro ekologii je mladá společnost a mezi jejími členy jsou všichni nejvýznamnější žijící čeští ekologové. Několik špičkových odborníků, kteří se v minulosti zásadním způsobem zasloužili o rozvoj oboru, se stalo čestnými členy společnosti. Jsou to Milena Rychnovská, Blanka Úlehlová, Viera Straškrabová, Jan Hony Květ, Marcel Rejmánek, Jan Šuspa Lepš a Karel Prach.

Vize ČSPE

ČSPE dobře funguje coby fórum setkávání a komunikace odborníků, tedy typicky akademických pracovníků v ekologii a spřízněných disciplínách. Původní intencí ovšem bylo také propojit lidi z akademické sféry s lidmi z praxe, tedy z ochrany přírody, lesnictví a podobných oborů. Přestože mezi členy ČSPE takoví lidé jsou, komunikace mezi akademickou sférou a praxí je ztížená rozevírajícími se nůžkami mezi špičkovou mezinárodní vědou a praktickými potřebami ochrany přírody. Konference v angličtině, jichž se zúčastňují studenti a odborníci z mnoha zemí, tak nemohou zároveň naplňovat potřeby praktiků, kteří by se rádi dozvěděli něco pro ně relevantního o současné ekologii. Část této potřeby by mohly naplňovat sociální sítě ČSPE, ale ty jsou také primárně zaměřené na odbornou veřejnost. Otevírání ČSPE lidem z praxe, ale taky třeba učitelům, představuje zásadní výzvu pro budoucnost.

Česká společnost pro katolickou teologii

European Society for Catholic Theology

předsedkyně: doc. PhDr. Zuzana Svobodová, Ph.D.; místopředsedové: doc. Michal Kaplánek, Th.D.; doc. Dr. Petr Mareček, Th.D.; Mgr. Petr Nohel, Ph.D.; tajemník: Mgr. František Štěch, Th.D.; revizor: Mgr. Petr Jandajsek, Th.D.; čestní členové: Prof. Dr. Karel Skalický, Th.D.; Prof. PhDr. Tomáš Halík, Th.D., dr. h. c. počet členů: 41; <https://www.cskt.cz>

O společnosti

Česká společnost pro katolickou teologii, z. s. (ČSKT) vznikla původně jako česká sekce Evropské společnosti pro katolickou teologii (European Society for Catholic Theology, ESCT). Pravidelná setkání české sekce Evropské společnosti pro katolickou teologii začala v roce 1993. Písemné doklady se zápisy o činnosti jsou k dispozici od roku 1996. Dnes je ČSKT zapsaným spolkem, jako registrovaná společnost dle spolkového rejstříku existuje ČSKT od 3. 4. 2009. Každý její člen je zároveň členem ESCT, navíc tato společnost spolupracuje s Mezinárodní sítí společností pro katolickou teologii (International Network of Societies for Catholic Theology).

Zatímco zpočátku patřili do ČSKT v drtivé většině římskokatoličtí kněží, dnes společnost tvoří také 16 žen a od roku 2022 je ČSKT vedena jednou z nich. Se svými 43 členy (41 řádných členů a 2 mimořádní členové) patří ČSKT v rámci ESCT k jedné z největších společností, neboť ESCT má 300 individuálních členů, kteří jsou organizováni ve 21 regionálních sekcích (podle evropských zemí, které mají své organizace spojené s ESCT – údaje z počátku roku 2025). První aktivní projevy v Evropské společnosti pro katolickou teologii jsou evidovány od počátků existence ESCT (tj. od roku 1989), od roku 2023 je ČSKT členem Rady vědeckých společností a na příspěvky do ESCT čerpá dotace.

Cílem ČSKT je podporovat teologickou vědu a výzkum, napomáhat při ochraně, obnově a prezentaci duchovních hodnot ve spolupráci s náboženskými i sekulárními institucemi a participovat na rozvoji teologické vědy v oblasti ekumenického a mezináboženského dialogu. ČSKT pořádá konference, workshopy a odborné semináře, její členové se pravidelně účastní zahraničních kongresů a konferencí, přičemž ESCT koná kongres každé dva roky. Členové ČSKT seznamují laickou i odbornou veřejnost s výsledky bádání nejčastěji v oblasti teologie a filosofie, ale publikují také v dalších oborech, jako je například historie, sociologie, pedagogika. Konkrétněji jsou publikačními oblastmi členů ČSKT: biblistika, náboženská výchova a vzdělávání, pastorální teologie, katechetika, ekumenická teologie, spirituální teologie, teologie výchovy, ekleziologie, teologická antropologie, církevní dějiny, teologická etika, sakrální umění a architektura, systematická teologie, teologická estetika, dogmatika, liturgická teologie, církevní právo, filosofie, paliativní péče, dějiny umění, etika, bioetika, psychologie náboženství, filosofie výchovy, religionistika, sociologie náboženství. Většina členů ČSKT působí jako učitelé, vysokoškolští pedagogové, badatelé, ale také jako katecheté, učitelé náboženství, organizátoři nejrůznějších akcí pro pomáhající profese. Od roku 2023 vydává ČSKT Bulletin České společnosti pro katolickou teologii, který je zveřejňován na webu <https://cskt.cz>. Fotogalerie z akcí ČSKT je také součástí webových stránek.

Česká společnost pro krajinnou ekologii (IALE-CZ)

Czech Society for Landscape Ecology (IALE-CZ)

založena 1999; sídlo Albertov 6, Praha 2, 128 00; www.iale.cz; 86 členů (2025)
předseda: RNDr. Dušan Romportl, PhD. (Přírodovědecká fakulta UK & Výzkumný ústav pro krajinu, v. v. i.)

O Společnosti

Česká společnost pro krajinnou ekologii je regionální organizací Mezinárodní asociace pro krajinnou ekologii (IALE International Association for Landscape Ecology), jejímž posláním je podpora vývoje krajinné ekologie jako vědecké báze pro výzkum, analýzy, plánování a management krajin ve světě společně s propagací mezinárodní spolupráce a mezioborového synergismu prostřednictvím vědeckých, vzdělávacích a komunikačních aktivit.

Posláním IALE-CZ je především přispět k rozvoji oboru ekologie krajiny v České republice a zprostředkování komunikace mezi zainteresovanými odborníky, vědci, pedagogy, manažery, územními a krajinnými plánovači z decísní sféry, a dalšími profesionály i amatérskými zájemci nejen na národní úrovni. Současně se společnost podílí na výchovně-vzdělávacích a výzkumných aktivitách, programech, projektech a organizaci různých odborných setkání. Společnost spolupracuje s vládními institucemi, vysokými školami a Akademii věd ČR, s profesními společnostmi i dobrovolnými sdruženími. Je oprávněna se vyjadřovat ke koncepčním a speciálním materiálům v krajinné ekologii i ediční politice v oboru.

Na jaře roku 2025 měla společnost 86 členů, z toho pět čestných (profesorka Milena Rychnovská, profesor Josef Fanta, docent Jan Votýpka, profesor Pavel Kovář a docent Zdeněk Lipský).

Historie

IALE-CZ byla založena na svém ustavujícím zasedání dne 4. února 1999, zaregistrována byla Ministerstvem vnitra České republiky 15. března 1999. Založení společnosti bylo vyvrcholením emancipačních snah mladého oboru o vlastní institucionální zajištění. Krajinná ekologie, která si klade za cíl studium tak složitého objektu, jakým je krajina, se všemi procesy, vztahy a souvislostmi, je ze své povahy nutně multidisciplinární a interdisciplinární s přesahem od přírodovědných disciplín do společenské, plánovací a politické sféry. V přípravném výboru i v prvním řádně zvoleném Hlavním výboru společnosti se proto logicky setkali odborníci z různých pracovišť a s rozmanitou profesionální erudicí od botaniky, resp. geobotaniky, přes geografii, lesnickou typologii, životní prostředí až ke krajinnému plánování a krajinné architektuře. Hlavní roli iniciátora a neúnavného tahouna při založení České společnosti pro krajinnou ekologii sehrál profesor Pavel Kovář z Přírodovědecké fakulty UK v Praze, který se stal i prvním předsedou společnosti (2000–2004). Následovali jej doc. Antonín Buček (2004–2008), doc. Petr Maděra (2008–2012) a doc. Zdeněk Lipský (2012–2020). Mezi lety 2020 a 2024 byla předsedkyní dr. Markéta Šantrůčková a nyní je předsedou dr. Dušan Romportl (od 2024).

Struktura společnosti

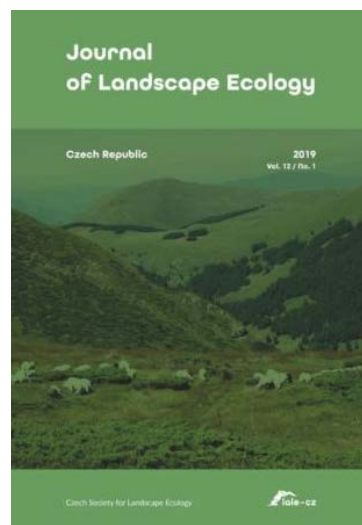
Sídlem společnosti je Přírodovědecká fakulta UK v Praze; v čele stojí předseda a Hlavní výbor zvolený Členskou schůzí, která se koná každoročně. Členové hlavního výboru a předseda mohou vykonávat funkci maximálně dvě čtyřletá období za sebou.

Aktivity společnosti

IALE-CZ každoročně organizuje pravidelné konference, terénní praktika či semináře na aktuální témata a vydává sborníky příspěvků z těchto akcí. Společnost dále vydává ročně 2–4 čísla informačního zpravodaje pro členy – Bulletin IALE-CZ, který přináší zprávy o tuzemských i mezinárodních aktivitách a recenze či

anotace nových publikací. V bulletinu mají také možnost představit svou práci jednotlivci i organizace zabývající se krajinnou ekologií a příbuznými obory, prezentovat cíle a výsledky řešených projektů, případně se podělit se zahraničními zkušenostmi ze zahraničních stáží či seminářů.

Od roku 2007 pak IALE-CZ vydává plně recenzovaný vědecký časopis *Journal of Landscape Ecology* s mezinárodní redakční radou, zaměřený na aktuální problémy ekologie krajiny především střeoevropského prostoru. Časopis má ambice zaplnit mezeru na poli krajinné ekologie (v rozsahu působnosti evropských vědeckých časopisů, a hlavně mezi těmi, které jsou vytvářeny v České republice). Témata článků nejsou omezena teritoriálně, nicméně přednost je dáвана ekologii střeoevropské krajiny. Časopis není zaměřen teoreticky nebo aplikačně, ale chce být spojnicí mezi oběma úrovněmi znalostí. Současně je vyvíjena snaha postupně zvyšovat úroveň kvality a dosáhnout akceptace databázemi vědeckých časopisů s IF. Časopis je k dispozici v rámci on-line systému společnosti De Gruyter Open.

Cena Vladimíra Krajiny

Od r. 2017 uděluje Česká společnost pro krajinnou ekologii Cenu Vladimíra Krajiny za vynikající publikaci v krajinné ekologii autorovi (autorům) ve věku do 35 let. Cena se uděluje za článek zveřejněný v respektovaném recenzovaném časopise, kde je nominant (člen IALE-CZ) jediným autorem nebo prvním autorem v případě spoluautorství. O udělení ceny rozhoduje odborná komise složená z členů výboru IALE-CZ a českých zástupců redakční rady časopisu *Journal of Landscape Ecology*. Laureát poctěný udělením ceny za poslední hodnocené období přednese příspěvek k oceněnému tématu publikace na výroční konferenci, kde mu je cena předána.

Osobnosti

Česká společnost pro krajinnou ekologii měla ve svém vedení i v rámci členské základny řadu osobností, které významně ovlivnily rozvoj oboru krajinné ekologie a vynikaly ve vědecké, pedagogické i popularizační činnosti. Mezi nejvýznamnější členy lze zařadit následující:

Prof. RNDr. Ing. Jan Jeník, CSc., dr. h. c. se po studiu lesnictví na Fakultě zemědělského a lesního inženýrství Českého vysokého učení technického věnoval geobotanice na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Byl oblíbeným vyučujícím, a to jak v rámci přednášek, tak na terénních exkurzích. Při výuce čerpal mimo jiné ze svých mnohých mezinárodních zkušeností a pobytů po celém světě. Nejproslulejším počinem je bezesporu jeho dílo *Alpínská vegetace Krkonoš, Králického Sněžníku a Hrubého Jeseníku* formulující na základě zkušenosti z českých hor tzv. anemo-orografické systémy. Tato přelomová práce ukazuje, jak přírodovědecky komplexní byl přístup pana profesora k dané problematice. Obdržel řadu ocenění a stál u zrodu českých biosférických rezervací. Za svůj plodný život řadě bezesbýtku naplnil své krédo „bádat, publikovat a popularizovat“ s autorstvím zhruba pěti set odborných textů a studií.

Prof. Ing. Josef Fanta, CSc. se po studiu lesnické ekologie a praxi ve Výzkumné stanici Ústavu lesního hospodářství a myslivosti od r. 1963 naplno věnoval přípravě vyhlášení Krkonošského národního parku a poté i nastavení odborné péče o toto cenné území, kde zastával funkci zástupce ředitele. Během normalizace mu bylo znemožněno věnovat se odborné práci. V roce 1977 proto emigroval do Nizozemí, kde se postupně stal vedoucím oddělení ekologie lesa na univerzitě v Amsterdamu a na odborném pracovišti ve Wageningen. Po pádu komunistického režimu v roce 1989 se do Česka pravidelně vracel, natrvalo pak v roce 2010. Nicméně ani v důchodu nijak nezahálel a zapojil se do spolupráce s několika univerzitami a výzkumnými pracovišti, jimž předával své zkušenosti. V roce 2020 obdržel z rukou prezidenta Medaili Za Zásluhy o stát 1. stupně v oblasti vědy.

Prof. RNDr. Milena Rychnovská, Dr.Cs. byla česká ekoložka, botanička a vysokoškolská pedagožka. Vystudovala přírodopis a chemii na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně, kde po absolutoriu působila až do roku 1955. Následujících třicet let pracovala v brněnské pobočce Botanického ústavu

Jan Jeník

Josef Fanta

Milena Rychnovská

Pavel Kovář

Československé akademie věd, kde se věnovala především studiu lučních společenstev. V roce 1985 musela Botanický ústav ČSAV opustit, nicméně pracovní příležitost jí nabídl Ústav ekologie krajiny Slovenské akademie věd v Bratislavě. Teprve po politických změnách v roce 1989 se mohla po mnoha letech opět vrátit za katedru a od roku 1991 začala vyučovat na Univerzitě Palackého v Olomouci, kde spoluzakládala Katedru ekologie a životního prostředí. Odborně se prof. Milena Rychnovská zaměřila na studium fungování lučních společenstev. Od 70. let 20. století se významně zapojila do programu UNESCO Člověk a biosféra (MaB), jehož výsledkem v České republice bylo založení několika biosférických rezervací. Je autorkou více než stovky vědeckých prací, ve kterých zhodnotila své rozsáhlé zkušenosti.

Prof. RNDr. Pavel Kovář, CSc. je předním českým vegetačním a krajinným ekologem, který stál u zrodu České společnosti pro krajinnou ekologii. Po studiu geobotaniky na Přírodovědecké fakultě UK působil jako vědecký pracovník na Ústavu krajinné ekologie AV ČR a v rámci Botanického ústavu AV ČR, od r. 1990 do současnosti přednáší na Přírodovědecké fakultě UK v Praze. V r. 2000 se stal vedoucím katedry botaniky PřF UK a dvě funkční období v letech 2003–09 byl děkanem PřF UK. V rámci aktivit IALE-CZ stál u vzniku vědeckého časopisu *Journal of Landscape Ecology*, kde byl dlouholetým šéfredaktorem. Pracuje také v redakčních radách dalších oborových časopisů, působil jako předseda redakční rady *Živy*, v období 2004–2010 byl také prezidentem mezinárodního filmového festivalu Ekofilm. Publikoval přes 150 vědeckých prací orientovaných na ekologii rostlinných společenstev, interakce atmosférického znečištění s rostlinami, prostředí jihoamerických And a na ekologii obnovy kulturní krajiny. V r. 2009 obdržel od předsedy Akademie věd ČR čestnou medaili Vojtěcha Náprstka za popularizaci vědy.

Vize

- chtěli bychom popularizovat témata krajinné ekologie směrem k širší veřejnosti a rozvíjet mezioborovou spolupráci v péči o krajinu a její plánování pro zvyšování odolnosti
- chtěli bychom rozšířit členskou základnu i o praktické správce či uživatele krajiny, s důrazem na sdílení zkušeností a hledání vhodných řešení pro udržitelnou krajinu
- rádi bychom prohloubili mezinárodní spolupráci a oslovili více zájemců o publikování v oborovém časopise *Journal of Landscape Ecology*

Česká společnost pro kybernetiku a informatiku

Partner české vědy a most k mezinárodní spolupráci

založeno: 1966; sídlo: Česká společnost pro kybernetiku a informatiku (ČSKI), Pod vodárenskou věží 4, 182 00 Praha 8; předsedkyně: prof. RNDr. Olga Štěpánková, CSc.; 144 členů; www.cski.cz

ČSKI je nezávislá odborná organizace, která propojuje vědeckou komunitu v oblasti kybernetiky, informatiky a příbuzných oborů. Byla založena v roce 1966 jako Československá kybernetická společnost a od té doby se významně podílí na formování oboru.

Sdružuje vědecké pracovníky, pedagogy i experty z praxe, podporuje výzkum, vzdělávání a popularizaci vědy. Její činnost sahá od mezinárodní spolupráce a organizace odborných konferencí až po rozvoj digitálních kompetencí napříč celou společností.

Mezinárodní spolupráce

ČSKI a IFAC: světová platforma pro automatické řízení

ČSKI je členem Mezinárodní federace pro automatické řízení (International Federation of Automatic Control), která sdružuje odborníky z akademické i aplikační sféry z tohoto oboru, který má u nás dlouhou tradici. Jako zástupce České republiky ČSKI umožňuje expertům zapojení do výborů, výměny poznatků a organizace mezinárodních akcí.

ČSKI a IFIP: propojení české a světové informatiky

Od roku 1993 je ČSKI členem Mezinárodní federace pro zpracování informací (International Federation for Information Processing) a nominuje zástupce do všech výborů, pokrývajících témata od komunikace a kyberbezpečnosti až po AI a iniciativy zaměřené na udržitelný rozvoj, například v rámci OSN.

Členství umožňuje členům ČSKI spolupřátat mezinárodní odborné konference a nabízí i další výhody – například přístup do digitální knihovny IFIP, či slevy na mezinárodní konferenční poplatky.

ČSKI též zveřejnila na svém webu překlad informatického etického kodexu IFIP.

ČSKI a EurAI: evropská spolupráce v oblasti AI

ČSKI je členem European Association for Artificial Intelligence (EurAI) sdružující evropské AI společnosti. Podílí se tak na iniciativách, jako jsou mezinárodní konference ECAI, letní škola ESSAI (European Summer School on AI) nebo nominace na ocenění EurAI Fellowship.

Aktivity odborných skupin ČSKI

OS pro umělou inteligenci

Odborná skupina pro AI stále rozšiřuje svou členskou základnu i spolupráci s odborníky z praxe. Nejnověji například s Advokátní asociací pro AI, která se zaměřuje na právní aspekty využívání umělé inteligence. Skupina se účastnila ECAI 2024 ve španělském Santiagu de Compostela, a účastnila zasedání General Assembly asociace EurAI. Zapojila se i do výuky v rámci 2nd European Summer School on Artificial Intelligence (ESSAI).

OS pro rozpoznávání (CPRS)

Od založení v roce 1992 je tato nejpočetnější skupina členem Mezinárodní asociace pro rozpoznávání (IAPR – International Association of Pattern Recognition).

Skupina pravidelně pořádá dvě mezinárodní kolokvia, jakožto platformu pro sdílení poznatků v oblasti počítačového vidění, zpracování obrazu a rozpoznávání scén. V roce 2025 se uskuteční již 49. a 50. ročník.

CPRS se podílí na organizaci mezinárodní Vision and Sports Summer School a pořádá také letní workshop VS3, zaměřený na studenty a mladé výzkumníky.

OS Informatika a společnost

Skupina se zaměřuje na podporu doktorandů a rozvoj mladé vědecké komunity například dlouhou dobu pořádala workshopy DATESO (*DA*ta, *TE*xty, *Specifikace a Objekty*). Letos se bude podílet na pořádání mezinárodní IEEE konference ICDL, jejímž cílem je stimulovat tvůrčí dialog mezi techniky, neurovědci a psychology o výzkumu procesů učení u živočichů a robotů.

OS Logika, pravděpodobnost a usuzování

Odborná skupina se věnuje organizaci veřejných seminářů aplikované matematické logiky. Semináře probíhají pravidelně v hybridním režimu pod vedením členů skupiny LogICS při Ústavu informatiky AV ČR. V roce 2024 se členové podíleli na organizaci mezinárodní konference Advances in Modal Logic 2024 a akce Czech Gathering of Logicians 2024 v Brně.

OS Lékařsko-biologická kybernetika

Odborná skupina se zaměřuje na základní výzkum simulace a modelování fyziologických systémů organismů. Oblasti zájmu zahrnují například řídicí mechanismy lidského těla, jako je homeostáza tělesných tekutin, endokrinní regulace, a neuronové výpočty.

V roce 2025 pořádá už 37. ročník tradičního vzdělávacího semináře Medsoft pro pracovníky z oboru zdravotnické informatiky a biomedicínského inženýrství.

OS Počítačová gramotnost a digitální dovednosti

Skupina sdružuje členy ČSKI, kteří se aktivně podílejí na zvyšování digitálních kompetencí ve společnosti. Skupina se zaměřuje na odbornou diskusi a metodické otázky spojené s kvalitou testování digitálních dovedností v rámci konceptu ICDL/ECDL, viz www.ecdl.cz.

Podpora mladých vědců: Cena Antonína Svobody za vynikající disertační práci

Od roku 2009 uděluje ČSKI každoročně prestižní Cenu Antonína Svobody za nejlepší disertační práci v oblasti kybernetiky a informatiky. Soutěž je otevřena absolventům doktorského studia, kteří obhájili svou práci na českých školách v předchozím roce.

Vítěz obdrží prestižní ocenění i finanční odměnu. V roce 2024 se soutěže zúčastnilo 12 disertací obhájených v roce 2023. Více informací: svobodovacena.ciiirc.cvut.cz

Etický rámec a společenská odpovědnost

ČSKI se hlásí k odpovědnému rozvoji vědy a technologií. Společností přijatý a zveřejněný etický kodex zdůrazňuje důvěru, spravedlnost, ochranu soukromí a transparentnost při využívání informačních technologií. Tímto krokem ČSKI podporuje kultivaci odborného prostředí a etický rozměr digitální transformace.

Digitální gramotnost a vzdělávání

ICDL/ECDL v České republice pod záštitou ČSKI

ČSKI je od roku 1999 odborným garantem mezinárodního systému ICDL/ECDL, určeného pro certifikaci digitálních dovedností. Tento uznávaný koncept využívají školy, instituce i veřejnost – jen v roce 2024 jej absolvovalo 3551 nových účastníků.

Společnost zajišťuje kvalitu testování, akreditaci center a implementaci nových modulů. ICDL/ECDL získal opakovaně ocenění od ISTE (USA) a je zařazen do profilové části maturit i rekvalifikačních programů MŠMT. ČSKI je rovněž členem DigiKoalice, která podporuje digitální vzdělávání napříč ČR.

Díky těmto aktivitám se do systému ICDL zapojily stovky škol a institucí, což přispívá k posilování digitálních kompetencí a konkurenceschopnosti české společnosti.

ČSKI v číslech a datech (2024)

- 12 disertací přihlášeno do 15. ročníku soutěže o Cenu Antonína Svobody
- zastoupení ve 4 světových organizacích (IAPR, IFAC, IFIP, ICDL) a jedné evropské (EurAI)
- 3551 účastníků certifikace ICDL za rok 2024
- 6 Aktivních odborných skupin, 2 komitety

Charakter a poslání společnosti

Česká společnost pro mechaniku (dále ČSM) byla založena v roce 1966 při Československé akademii věd. Navázala na předchozí spolky, které se věnovaly některým speciálním oborům, a vytvořila jednotný rámec pro všechny oblasti mechaniky tuhých těles a prostředí a pro mechaniku tekutin. Dnes zahrnuje navíc řadu dalších oblastí, které se prolínají s mnoha oblastmi numerické matematiky, teoretické a experimentální fyziky, astronomie, medicíny, softwareového inženýrství a řadou dalších. Zaměření společnosti je orientováno do základního i aplikovaného výzkumu, věnuje se rovněž i vybraným otázkám průmyslového vývoje. ČSM se vždy vyznačovala těsnou spoluprací s ostatními vědeckými společnostmi, ústavy AV ČR, fakultami universit v ČR a v zahraničí, rezortními ústavy a průmyslovými podniky.

ČSM je dobrovolné výběrové sdružení pracovníků, kteří se zajímají o mechaniku a navazující disciplíny a podílejí se na jejich dalším rozvoji včetně bezprostředního uplatnění v průmyslu. ČSM působí na území České republiky. Spolupracuje s řadou nejen českých odborných společností, např. JČMF, ale také s mnoha zahraničními společnostmi podobného zaměření, SSM, GAMM, ASME, ASCE, atd. Je členem mnoha mezinárodních odborných sdružení, např. International Union of Theoretical and Applied Mechanics (IUTAM – vrcholné světové společenství v oboru mechaniky), EUROMECH, IFToMM, ECCOMAS-IACM, atd. Mimoto je členem mnoha dalších mezinárodních společností se speciálním zaměřením, např. IAWE, ICAS, EAEE, IMEKO a mnoha dalších. Mnozí členové ČSM jsou významnými funkcionáři těchto spolků. Členství v těchto asociacích dává členům ČSM v řadě případů možnost zjednodušeného přístupu k organizačním i odborným informacím, případně i ke sníženému vložnému na některé konference. ČSM vyjadřuje touto cestou upřímné poděkování AV ČR za finanční podporu, která společnosti umožňuje hradit členské poplatky vedení těchto mezinárodních spolků.

Aktivity ČSM jsou zaměřeny na odbornou činnost členů společnosti, na pomoc při řešení různých organizačních problémů, prohlubují a koordinují spolupráci členů. Zprostředkují přísun informací členům. Podporují výchovu mladé generace všech věkových kategorií. ČSM dává pracovištím podněty k opatřením, týkajících se rozvoje oboru a uplatnění výsledků v praxi. Rozvíjí se prognostická činnost. Vykonává poradenskou a expertní činnost pro fyzické a právnické osoby. Pořádá a garantuje řadu periodických konferencí a soutěží pro mladé i dříve narozené vědce. Organizuje několik řad pravidelných přednášek členů společnosti i jiných autorů včetně zahraničních odborníků. Na to navazují různé kurzy pro akademická a zejména průmyslová pracoviště.

Významným je rovněž morální příspěvek společnosti, neboť přispívá k pocitu sounáležitosti svých členů. Umožňuje jejich vzájemná setkávání nejen za účelem přenosu informace, ale i z prostého pocitu radosti ze setkání. Vrací smysl dnes málo frekventovaným pojmem jako je stavovská čest a hrdost na výsledky práce českých lidí.

Struktura společnosti

Sídlem společnosti je Praha. V čele ČSM stojí předseda, který je volen Hlavním výborem společnosti na období 4 roky. Počet navazujících období není omezen. Nejužší exekutivu tvoří Předsednictvo ČSM, na které navazuje Revizní komise a Hlavní výbor, který zahrnuje, kromě členů Předsednictva, předsedy odborných skupin, zástupce kolektivních členů, předsedy poboček a předsedy národních komitetů mezinárodních institucí, jichž je ČSM členem. Mimopražské pobočky jsou v současnosti 4, odborných skupin je 14 a národní komitety jsou dva.

Společnost má rozsáhlé publikační aktivity, pořádá řadu konferencí a soutěží, v nichž figuruje jako odborný garant a významný sponzor cen pro vítěze příslušných soutěží. Z těchto všech aktivit zmiňujeme jen několik málo nejdůležitějších.

Bulletin. Česká společnost pro mechaniku vydává od svého založení časopis: Bulletin České společnosti pro mechaniku. Vychází 3x ročně. Obsahuje zprávy o činnosti společnosti, články o zajímavých jevech v mechanice, diskusní fóra, společenskou rubriku (výročí členů, vzpomínky na ty, kteří nás opustili, atd.), informace o konferencích, soutěžích pořádaných společností, upozornění na konkurzy, atd. Časopis je určen jen pro členy, a proto vychází jen v češtině.

Cena Prof. Babušky. Pořádá se od r. 1994 ve spolupráci s Jednotou českých matematiků a fyziků (JČMF). Cena je udělována za nejlepší práce z oboru počítačová mechanika, počítačová analýza a numerická matematika. Zakladatelem a hlavním sponzorem byl Prof. Ing. Ivo Babuška, DrSc. (*22.3.1923 Praha, +12.4.2023 Albuquerque, N.M., USA), slavný český matematik (původně MÚ AV ČR), který strávil většinu života v USA. V oboru numerické a počítačové mechaniky se stal světovým pojmem a dominoval oboru přinejmenším 40 let. Cílem soutěže o Cenu profesora Babušky je zvýšit zájem studentů a mladých vědeckých pracovníků o vědeckou práci. Do soutěže o Cenu profesora Babušky se může přihlásit vysokoškolský student, absolvent vysokoškolského studia, doktorand nebo mladý vědecký pracovník do 36 let.

Cena Prof. Z.P. Bažanta pro inženýrskou mechaniku. Soutěží se o jedinou cenu spojenou s odměnou 1200 USD, která je každý rok udělena za článek, případně sérii článků na totéž originální téma, knihu nebo publikovanou disertaci či jinou práci v jazyce českém nebo anglickém. Uděluje se od r. 2011. Nutné je, aby se jednalo o originální aplikaci mechaniky, interdisciplinární studii nebo o práci, která přinesla nebo zjevně slibuje přínést pokrok v praxi. Přijatelné jsou teoretické i experimentální práce, především v kombinaci. Zakladatelem a jediným sponzorem je Prof. Ing. Zdeněk Pavel Bažant, DrSc. (*10.12.1937 Praha). Zdeněk P. Bažant je obecně uznáván jako jedna z vůdčích světových osobností v oblasti mechaniky pevných a poddajných těles a prostředí. Většinu života strávil v USA.

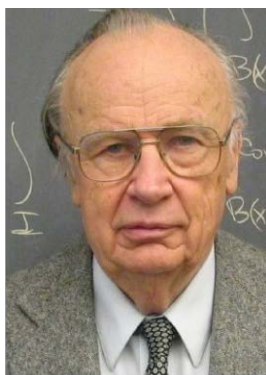
Soutěž o cenu akademika Bažanta. Cena nese jméno dědečka Prof. Z. P. Bažanta. Akademik Zdeněk Bažant (25.11.1879 Prostějov, +1.9.1954 Nové Město na Moravě), několikanásobný rektor ČVUT. Soutěž je prezentací výsledků studentské vědecké a odborné činnosti. Koná se každý rok na půdě Fakulty stavební ČVUT pod patronací ČSM, která přispívá sponzorským darem na ceny vítězů soutěže.

Engineering Mechanics. Národní konference o všech oblastech mechaniky, pořádá se od r. 1995, když navázala na své předchůdce z šedesátých a sedmdesátých let. Pod hlavičkou ČSM ji pořádají ÚTAM AV ČR, ÚT AV ČR, FS VUT Brno, ŽDAS – Žďárské strojírní. Cílem konference je získat každoroční přehled o pokroku mechaniky tuhých a deformovatelných těles, mechaniky tekutin, termodynamiky a dalších oborů, zejména ve vztahu k projektům řešeným v České republice a na kooperujících univerzitách po celém světě. Konference se tak postupně stala mezinárodní s registrací na SCOPUS. Ceny pro vítěze soutěže posterů sponzoruje generální ředitel ŽDAS, odborným garantem je ČSM. K 25. ročníku v roce 2019 byla vydána kniha informující o historii, smyslu a cílech konference a představující nejdůležitější témata na konferenci projednávaná během uplynulých ročníků. Po tištěném vydání je nadále udržována její elektronická verze, kam se každý rok doplňují nová témata, která se na konferenci objevila. Elektronická verze je volně dosažitelná na www.csm.cz.

Experimentální analýza napětí. Cílem konference pořádané od r. 1962 je prezentace nejnovějších poznatků v oborech experimentální mechaniky a numerického modelování počínaje příslušným základním výzkumem až po konkrétní průmyslové aplikace. Na konferenci probíhá soutěž mladých autorů do 35 let. ČSM je garantem konference a sponzoruje odměny vítězům této soutěže.

Výpočtová mechanika. Cílem tradiční vědecké konference je seznámit účastníky konference a širší odbornou veřejnost s nejnovějšími poznatky a výsledky dosaženými v různých oblastech inženýrské mechaniky za uplynulý rok v ČR a ve světě a upevnit kontakty mezi akademickými pracovišti a průmyslem. Konference se pořádá již 39 let. Jejím odborným garantem je FAV ZČU Plzeň. ČSM je spoluorganizátorem a sponzorem odměn pro vítěze soutěže mladých autorů do 35 let.

Informace o řadě dalších konferencích, letních školách, kurzech v rámci COPERNICUS, přednáškových cyklech a soutěžích probíhajících periodicky pod hlavičkou ČSM a za její sponzorské účasti lze nalézt na www.csm.cz. Jsou to např. Topical Problems of Fluid Mechanics, Výpočty konstrukcí MKP, Colloquium

Ivo Babuška

Zdeněk Pavel Bažant

Havárie zavěšeného mostu v Tacomě, W, USA (1941) vlivem ztráty aeroelastické stability typu torzní flutter – délka havarovaného pole: 853,4 m.

on Fatigue Mechanisms a mnoho dalších. Většina z nich má tradici několik dekad. V současnosti jsou bohatě navštěvovány zahraničními účastníky, což vedlo už před mnoha lety k přechodu na komunikaci výhradně v anglickém jazyce.

Osobnosti

Mezi řádnými i čestnými členy a ve vedení ČSM pracovala a pracuje řada významných osobností z ČR ale i ze zahraničí. Připomeňme např. výše zmíněné: Prof. Babuška (University of Texas, USA), nebo Prof. Z.P. Bažant (Northwestern University, Evanston, Ill., USA). Patří k těm, které necitovat znamená prokazovat neznalost oboru. Mezi mnoha dalšími můžeme jmenovat na příklad bývalé předsedy ČSM:

Prof. Dr. Ing. Jaroslav Kožešník, DrSc. (1966–1968)

Prof. Dr. Ing. Alois Myslivec, DrSc. (1968–1972)

Prof. Ing. Karel Juliš, DrSc. (1972–1978)

Prof. Ing. Jaroslav Valenta, DrSc. (1979–1990)

Prof. Ing. Ladislav Frýba, DrSc., Dr.h.c. (1991–2007)

Prof. Ing. Miloslav Okrouhlík, CSc. (2007–2017)

a další světově významné osobnosti:

Prof. Ing. Miroslav Balda, DrSc. (1932, ZČU Plzeň)

Prof. Ing. Jiří Dvořák (1933–2022, Rensselaer Polytechnic Institute, NY, USA)

Prof. Ing. Ladislav Frýba, DrSc., Dr.h.c. (1929–2019, ÚTAM AV ČR)

Prof. Ing. Cyril Höschl, DrSc. (1925–2016, ÚT AV ČR)

Prof. Ing. Herbert A. Mang, (1942, Vienna University of Technology)

Prof. Ing. Jaroslav Němec, DrSc. (1923–2005, ÚTAM AV ČR)

Prof. Ing. Miroš Pirner, DrSc., Dr.h.c. (1928–1992, ÚTAM AV ČR)

Ing. Ladislav Půst, DrSc. (1927–2019, ÚT AV ČR)

Hon. Prof. Dr. Ing. Aleš Tondl DrSc., Dr. h.c. (1925–2015, ÚT AV ČR)

Výhled do budoucna

ČSM pečlivě sleduje trendy ve všech oblastech mechaniky a snaží se různými způsoby na ně své členy upozorňovat prostřednictvím klíčových přednášek na konferencích, přednáškovými cykly, atd. Zachycuje procesy vycházející z potřeb průmyslu a pracuje v komisích při orgánech státní správy. Členové ČSM se stále intenzivněji zapojují do výchovy mladé generace výukou na univerzitách a školením doktorandů. Je snaha zachytit masivní nástup superpočítačových prostředků do výzkumu, umělé inteligence a dalších nástrojů. Otevírají se tak velké možnosti znovuoobjevení klasických metod, které upadly v zapomnění v důsledku pracnosti jejich aplikace. Je snaha udržet nastoupený trend numerického modelování nákladných a pracných experimentů počítačovou simulací.

Česká společnost pro právo životního prostředí

Czech Society of Environmental Law

založena 2001; sídlo náměstí Curieových 901/7, 110 00 Praha 1 (budova PF UK); damohors@prf.cuni.cz; www.cspzp.com; 85 členů (2024); předseda: prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc. (PF UK)

Česká společnost pro právo životního prostředí sdružuje především právníky, ale též odborníky jiných profesí, které spojuje zájem o poznání a rozvoj práva životního prostředí. Společnost byla založena přípravným výborem v létě roku 2000 jako občanské sdružení, a to z iniciativy skupiny právníků různého odborného zaměření. Ustavující valná hromada Společnosti, která přijala stanovy a zvolila jednotlivé orgány a představitele, proběhla dne 6. března 2001 ve velkém sále Prezidia AV ČR v Praze.

Poslání a cíle

Česká společnost pro právo životního prostředí si dala za cíl podporovat znalost, rozvoj a šíření oboru práva životního prostředí. Chce aktivně přispívat nejen ke tvorbě nových právních předpisů, ale též uskutečňovat vzdělávací a informační akce pro zvýšení vnímavosti veřejnosti na úseku práva životního prostředí. Cílem společnosti je být místem úvah a diskusí, stát se zprostředkovatelem výzkumu, studia, osvěty a výuky. Jedná se o jediný spolek v České republice zaměřený na právo životního prostředí.

Struktura Společnosti

Členská základna České společnosti pro právo životního prostředí je tvořena jak aktivními členy, tak členy přispěvateli. Sídlo Společnosti je v Praze v budově Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Vrcholným orgánem společnosti je Valná hromada členů, která je svolávána nejméně jednou ročně. V mezidobí řídí chod společnosti Představenstvo, volené Valnou hromadou na tříleté funkční období. Na řádný chod společnosti dozorá tříčlenná Revizní komise volená na dva roky.

Publikační činnost

Publikační činnost Společnosti hraje klíčovou roli v šíření aktuálních informací a odborných názorů v oboru práva životního prostředí. Společnost pravidelně vydává především časopis České právo životního prostředí a elektronický Zpravodaj.

Časopis České právo životního prostředí vychází již od roku 2001, a to v současnosti čtyřikrát ročně v tištěné a elektronické podobě. Tištěná podoba v nákladu 300 kusů je rozesílána nejen členské základně, ale také řadě veřejných institucí. Časopis poskytuje odborníkům, akademikům i právníkům platformu pro publikování výzkumných studií, analytických článků a komentářů k aktuálním právním otázkám v oblasti ochrany životního prostředí. Časopis je v České republice jediný svého druhu a například na Slovensku podobně zaměřené periodikum dosud neexistuje. Tematicky se věnuje mezinárodnímu, unijnímu, mezinárodnímu srovnávacímu a českému právu. Pravidelnými rubrikami časopisu jsou původní odborné vědecké články v recenzované rubrice „Téma“, dále komentáře k novým právním úpravám, zprávy z vědeckých konferencí, informace o významných soudních rozhodnutích, přehled vývoje legislativy, recenze a anotace odborné literatury a další.

Vedle toho vychází od roku 2024 elektronický **Zpravodaj**, a to pravidelně šestkrát ročně. Určen je odborníkům i dalším zájemcům z řad širší veřejnosti, kteří chtějí mít čerstvé informace o aktivitách Společnosti, novinkách v oblasti práva životního prostředí, legislativních změnách či významných rozhodnutích soudů, nové literatuře a dalším. Zpravodaj přináší stručnější zprávy, komentáře a aktuality, avšak na rozdíl od časopisu ihned poté, co tyto aktuality vzniknou, čímž se stává cenným nástrojem pro ty, které zajímá rychlý a stručný přehled o hlavních trendech a vývojových směrech oboru. Každé číslo Zpravodaje je interaktivní s aktivními odkazy na další webové zdroje. Zpravodaj je rozeslán nejen členské základně, ale i dalším

sympatizantům Společnosti, kteří o to projeví zájem, díky čemuž se dále zvyšuje povědomí o Společnosti a právu životního prostředí.

Další aktivity

Společnost přináší nejdůležitější informace o své činnosti, jakož i o novinkách z oboru práva životního prostředí také prostřednictvím svých webových stránek (www.cspzp.com).

Společnost se různými formami podílí nebo zprostředkovává pozvání na rozmanité odborné akce, ať už jde o přednášky či semináře, národní i mezinárodní konference nebo diskusní setkání.

V roce 2024 Společnost uspořádala 1. ročník nové soutěže o Cenu Zdeňka Madara. Soutěž vznikla na počest tohoto významného českého právníka a akademika, který se zasloužil o rozvoj práva životního prostředí v Československu a v České republice. V rámci soutěže se udělují ocenění za vynikající bakalářské, diplomové, disertační a habilitační práce a vynikající odborné články z oboru práva životního prostředí.

Společnost je připomínkovým místem u několika ministerstev a jiných ústředních správních úřadů v rámci přípravy návrhů nových zákonů a jiných právních předpisů. K návrhům Společnost pravidelně uplatňuje odborná stanoviska.

Společnost se aktivně zasazuje o vyhlášení nových zvláště chráněných území, evropsky významných lokalit a ptačích oblastí v rámci ochrany přírody a biodiverzity.

Cena Zdeňka Madara udělovaná Českou společností pro právo životního prostředí vznikla na počest významného českého právníka a akademika. Doc. JUDr. Zdeněk Madar, DrSc. (18. 4. 1929–8. 9. 2007) patří k zakladatelům moderního českého práva životního prostředí. Po absolvování Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze nastoupil v roce 1954 na Ministerstvo spravedlnosti. V roce 1957 se přesunul do Ústavu státu a práva Československé akademie věd, kde setrval až do roku 1993. Působil také v akademické sféře, kde se věnoval oboru správního práva. S právem životního prostředí se setkal při studiu na Mezinárodním institutu pro evropské právo v Turíně, kde v letech 1964–1966 studoval. Od roku 1965 se ve svém výzkumu věnoval právním aspektům ochrany životního prostředí. Publikoval přes 80 knih a více než 199 studií a článků. Za své úsilí věnované rozvoji československého práva životního prostředí obdržel v roce 1989 prestižní cenu Elizabeth Haub Prize. Doc. Madar byl také významným členem České společnosti pro právo životního prostředí.

Cena Zdeňka Madara navazuje na Cenu doc. Zdeňka Madara, která byla od roku 2007 nepravidelně udělována v rámci fakultního kola soutěže Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. S vědomím toho, že i na dalších právnických fakultách v České republice je rozvíjena výuka a vědecko-výzkumná činnost v oboru práva životního prostředí, rozhodlo představenstvo České společnosti pro právo životního prostředí o rozšíření soutěže na celostátní úroveň a v říjnu roku 2024 schválilo Statut Ceny Zdeňka Madara. Cílem nové koncepce je podpořit excelenci v oblasti práva životního prostředí, motivovat studenty a akademické pracovníky k inovativnímu přístupu v oblasti práva životního prostředí a přispět k rozvoji právní vědy v této oblasti. V širším kontextu je cílem soutěže také rozšiřování povědomí české i zahraniční veřejnosti o významu účinné právní ochrany životního prostředí.

První ročník soutěže proběhl na konci roku 2024. Slavnostní vyhlášení laureátů 1. ročníku se poté konalo v zasedacím sále Ústavu státu a práva AV ČR v Praze 7. března 2025. Vyhlášení se zúčastnila i dcera pana doc. Madara, paní JUDr. Petra Madarová.

Zakladatel

Prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc.: Po dokončení studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy pracoval několik let jako právník ve státní ochraně přírody. Od roku 1989 se věnuje výuce a vědecké práci na Univerzitě Karlově, a to nejen na Právnické fakultě, ale také na Přírodovědecké fakultě a Fakultě sociálních věd, kde vyučoval předměty zaměřené na životní prostředí. Vedl Katedru práva životního prostředí na Právnické fakultě UK, kde se významně podílel na akreditaci několika odborných předmětů, včetně zemědělského práva, horního práva, energetického a atomového práva nebo Environmental Law a Natural Resources Law. Díky jeho aktivitám se právo životního prostředí stalo povinným předmětem pro studenty práv na všech čtyřech právnických fakultách v České republice, což přispělo k rozvoji základní environmentální gramotnosti mezi právníky. O další popularizaci oboru se zasloužil jako zakladatel a dlouholetý předseda České společnosti pro právo životního prostředí.

založena 1990; sídlo Ústav religionistiky, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Arna Nováka 1, 602 00 Brno; csr@phil.muni.cz, www.casr.cz; 115 členů (2024); předseda: prof. David Zbiral, Ph.D.

Česká společnost pro religionistiku je občanské sdružení, které se věnuje podpoře a rozvoji vědeckého studia náboženství. Sdružuje odborníky z různých vědních disciplín, jejichž společným zájmem je široce pojatá religionistika jako samostatný akademický obor. Organizace byla založena v roce 1990 pod názvem Společnost pro studium náboženství. Po rozdělení Československa se stala její nástupnickou organizací v České republice Česká společnost pro studium náboženství, která později přijala současný název Česká společnost pro religionistiku, o. s.

Hlavním posláním Společnosti je podporovat rozvoj religionistiky v České republice a prohlubovat spolupráci s mezinárodní vědeckou komunitou. Společnost pravidelně pořádá odborné konference a přednášky a dvakrát ročně vydává odborný časopis *Religio – A Journal for the Study of Religions*.

Struktura Společnosti

Česká společnost pro religionistiku sídlí v Brně spolu s Ústavem religionistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Nejvyšším orgánem Společnosti je valné shromáždění členstva, které volí členy a členky výboru. Výbor tvoří předsedající, dva místopředsedající, tajemník či tajemnice, hospodář/ka, zástupci a zástupkyně poboček. Na činnost výboru dohlíží apelační a revizní komise. Společnost má také etickou komisi.

Historie a významné osobnosti

Dějiny dnešní České společnosti pro religionistiku začaly po politických a společenských změnách, které proběhly v roce 1989 v zemích tehdejšího sovětského bloku. Již v průběhu několika předchozích let, v době tzv. „perestrojky“, se v Brně vytvořila skupina převážně mladých badatelů, kteří byli nespokojeni se stavem tehdejšího výzkumu náboženství. Tito badatelé připravovali nové metodologické přístupy a vytvářeli základy pro ideologicky nezájatý vědecký přístup ke studiu náboženství. V dubnu roku 1990 pak založili Společnost pro studium náboženství, sdružující české a slovenské zájemce o religionistiku.

Hlavním cílem nové asociace bylo definovat směřování československé religionistiky a stanovit její bezprostřední i dlouhodobé cíle, přičemž klíčovým úkolem byla institucionalizace oboru. Religionistika totiž do té doby nebyla v Československu organizována, neměla zastoupení na univerzitách ani vlastní profesorská místa. Chyběla tradice, kontinuita vědeckého výzkumu i základní literatura a kontakty se zahraničím. Významnou osobností, která československou religionistiku odborně podporovala, byl především pražský religionista a starozákonník Jan Heller.

Snaha o zformulování základní orientace české religionistiky vedla ke svolání první religionistické konference v Československu vůbec, která se konala 19.–21. září 1990 pod názvem „The State and the Perspectives of Religious Studies in Czechoslovakia“. Účastníci konference se shodli na nutnosti navázání mezinárodní spolupráce a ještě téhož roku se československá společnost stala členem *International Association for the History of Religions (IAHR)*. Prvním předsedou Společnosti pro studium náboženství byl zvolen Jan Heller.

Další vývoj Společnosti ovlivnilo rozdělení Československa v roce 1993. Religionistická asociace se rozdělila a vznikla Česká společnost pro studium náboženství. Z jejího vedení odstoupil Jan Heller a předsedou byl zvolen Břetislav Horyna. V roce 2006 přijala Společnost současný název – Česká společnost pro religionistiku. V roce 2008 byl novým předsedou zvolen David Václavík, kterého v roce 2015 vystřídal Tomáš Bubík. Od roku 2022 je předsedou CSR David Zbiral.

Česká religionistika pokračovala v zahájené práci, tzn. získávala institucionální zázemí na českých vysokých školách a univerzitách, prohlubovala zahraniční spolupráci a vyvíjela další vnitřní, zejména publikační

aktivity. V současnosti zastřešuje Česká společnost pro religionistiku spektrum činností s mnoha přesahy do zahraničí, ať již ve formě individuální spolupráce nebo kooperace na úrovni mezinárodních vědeckých projektů. Na její činnosti se aktivně podílejí zaměstnanci z většiny religionistických pracovišť v České republice. Čestné členství společnosti bylo v roce 2021 uděleno Heleně Pavlincové a Pavlu Spunarovi.

Publikační aktivity Společnosti

Česká společnost pro religionistiku vydává odborný časopis **Religio – A Journal for the Study of Religions** ve spolupráci s Ústavem religionistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Časopis vychází nepřetržitě od roku 1993 dvakrát ročně a je nejstarším religionistickým periodikem v České republice. Jako jediný český a slovenský religionistický časopis je zařazen v databázi Scopus. Do roku 2024 nesl časopis podtitul „Revue pro religionistiku“.

Časopis *Religio* je vydáván v tištěné i elektronické verzi; elektronická verze všech ročníků časopisu je volně přístupná. V časopise publikovali významné postavy světové religionistiky, například Peter Antes, Martin Baumann, Luther H. Martin, Hubert Seiwert, Kocku von Stuckrad, Jacques Waardenburg, Donald Wiebe či Harvey Whitehouse.

Společnost se také aktivně podílí na vydávání odborné literatury a publikací světových religionistů prostřednictvím překladů, například děl J. Waardenburga, L. H. Martina nebo W. Padena v rámci vlastních edičních aktivit.

Další aktivity Společnosti a mezinárodní spolupráce

Česká společnost pro religionistiku je členem významných mezinárodních religionistických institucí, jako jsou *International Association for the History of Religions (IAHR)* a *European Association for the Study of Religions (EASR)*. Společnost organizovala nebo spolupořádala několik významných mezinárodních konferencí, včetně dvou speciálních konferencí IAHR (Brno, 1994 a 1999), osmé výroční konference EASR (Brno, 2008) a konference *International Study of Religion in Eastern and Central Europe Association* (Brno, 2010). Díky této spolupráci byla navázána a udržována intenzivní komunikace české religionistiky s mezinárodní vědeckou komunitou.

Společnost každoročně poskytuje záštitu dalším konferencím, diskuzím a přednáškám pořádaným na jednotlivých religionistických pracovištích v ČR.

Poslání a specifika Společnosti

Česká společnost pro religionistiku sehrála klíčovou roli při institucionalizaci a rozvoji religionistiky jako samostatného vědeckého oboru v České republice. Během své existence vytvořila pevné základy pro rozvoj vědeckého studia náboženství, propojila domácí badatele s mezinárodní odbornou komunitou a významně se podílela na profesionalizaci oboru prostřednictvím vzdělávacích, konferenčních a publikačních aktivit. Dnes je respektovanou organizací, která aktivně přispívá k rozvoji vědeckého poznání v oblasti religionistiky na domácí i mezinárodní úrovni.

Česká společnost pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia

založena 2017; sídlo: Valentinská 1, 110 00 Praha 1; cssbbs@slu.cas.cz
<https://slavistika.slu.cas.cz/>; 76 členů (2024); předseda: doc. PhDr. Radomír Vlček, CSc.

Česká společnost pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia byla založena v roce 2017 (první valná hromada proběhla 6. října 2017), členem Rady vědeckých společností se stala v roce 2018. Společnost sdružuje tři sekce: slavistickou, balkanistickou a byzantologickou. V čele každé sekce stojí národní komitét. Kromě individuálních členů má Společnost i čtyři členy kolektivní: Ústav pro jazyk český AV ČR, Slovanský ústav AV ČR, Historický ústav AV ČR a Slovanskou knihovnu při Národní knihovně ČR. Posláním Společnosti je organizování, koordinování a podněcování vědecké a vědeckopopulární práce k objektivnímu poznání a výzkumu jazyků, literatur, dějin, kultury, archeologie, etnologie zemí střední, východní a jihovýchodní Evropy v mezinárodně politických a kulturně civilizačních souvislostech. Společnost spolupracuje s tuzemskými a zahraničními společnostmi obdobného odborného zaměření.

Hlavní aktivity

Hlavními formami práce je organizace a zařizování přednášek, konferencí, workshopů a vědeckých diskusí. Práce probíhá v rámci jednotlivých sekcí. Slavistická sekce (spolu)organizovala řadu akcí specializovaných na určitou lingvistickou, literární či historickou oblast (např. zaměřených na gramatický či dialektologický výzkum slovanských jazyků, etymologii, dějiny východní Evropy apod.) i akcí o dějinách oboru (konference o proměnách slavistiky po roce 1989, workshop o neuniverzitním slavistickém výzkumu v Brně, o aktuálních otázkách českých slavistických bádání a dal.). Byzantologická sekce organizuje každoročně dva byzantologické dny – přednášková odpoledne, mnohdy s mezinárodní účastí, či jednotlivé přednášky zahraničních byzantologů. Akce se konají v Praze, Brně a Olomouci. Významným vědeckým počinem, na jehož organizaci se Společnost podílela, byla mezinárodní konference Character Construction in Byzantium uskutečněná v loňském roce. Balkanistická sekce je spoluorganizátorem jedinečné akce Balkánský expres konané každé dva roky. Balkánský expres je spojením přednášek, filmových projekcí, diskusí a dalších kulturních akcí. V Brně se také pravidelně konají kroatistické dny, jež Společnost zařizuje.

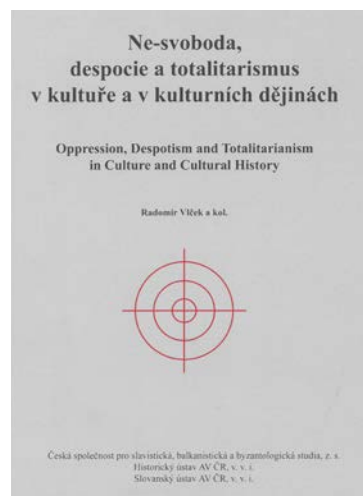
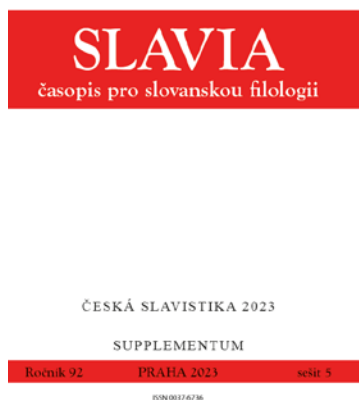
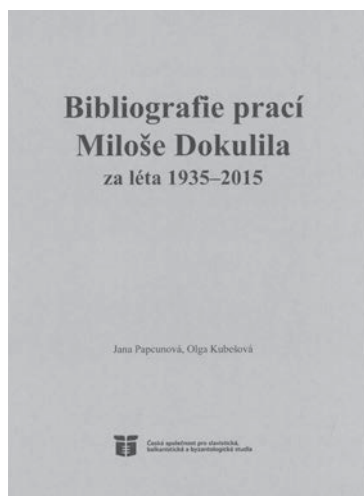
ČSSBBS podporuje vědecký rozvoj mladé generace: pod její záštitou jsou každoročně pořádány dvě konference mladých slavistů (Slavica Iuvenum na Filozofické fakultě Ostravské univerzity, Konference mladých

Účastníci konference Character Construction in Byzantium před panely výstavy o Růženě Dostálové

Exkurze na Balkán. Snídaně v klášteře Visoki Dečani

slavistů na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy), v loňském roce byzantologická sekce uspořádala v Brně 13. byzantologický den, edice „junior“ pro mladé a začínající byzantology.

Další aktivity

V roce 2024 Společnost s finanční podporou Rady vědeckých společností uspořádala výstavu o přední české byzantoložce Růžene Dostálové. Panely byly vystaveny na vědeckých pracovištích v Praze a v Brně. Další jedinečnou akcí byla v roce 2024 exkurze na Balkán po stopách mezinárodních a občanských konfliktů ve středověku a 20. století, spoluorganizovaná balkanistickou sekcí ČSSBBS. Společnost se také věnuje publikačním aktivitám, díky dotaci RVS se podílela např. na vydání knihy *Ne-svoboda, despotie a totalitarismus v kultuře a v kulturních dějinách* (R. Vlček a kol.), zvláštního čísla časopisu *Slavia* s příspěvky k mezinárodnímu sjezdu slavistů nebo bibliografie předního českého lingvisty Miloše Dokulila, na prezentaci knih se slavistickou tematikou v kavárně Academia apod.

Členství v mezinárodních organizacích

Český národní byzantologický komitét je členem Mezinárodní asociace byzantských studií. Na placení poplatků čerpá Společnost dotace RVS. Český komitét slavistů je svou činností navázán na Mezinárodní komitét slavistů.

Česká společnost pro strukturní biologii

Czech Society for Structural Biology

sídlo: Průmyslová 595, 252 50 Vestec; předseda: Ing. Jan Dohnálek, Ph.D.
počet členů (2024): 110; <https://cssb.structbio.org/>

Strukturní biologie a její metody

Strukturní biologie je obor, který se zabývá studiem prostorového uspořádání biologických makromolekul, tedy proteinů a nukleových kyselin, na úrovni jednotlivých atomů. Díky strukturní biologii víme jak fungují různé enzymy, jakým způsobem buňky komunikují se svým okolím, jak je opravována DNA, nebo jak viry rozpoznávají svou hostitelskou buňku. Strukturní biologie výrazně přispívá k vývoji nových léčiv a je aktivně využívána farmaceutickým průmyslem. Význam strukturní biologie je dokumentován velkým počtem Nobelových cen, hlavně za chemii, za vývoj nových metod a za jejich revoluční aplikace.

Základními metodami strukturní biologie jsou rentgenová krystalografie, nukleární magnetická rezonance a kryogenní elektronová mikroskopie. Rentgenová krystalografie je založená na analýze záznamu difrakce rentgenového záření na krystalu biologické makromolekuly. Nukleární magnetická rezonance studuje interakce elektromagnetického záření s biologickou makromolekulou, která je vystavena silnému magnetickému poli. Kryogenní elektronová mikroskopie získává strukturu biologické makromolekuly analýzou velké série snímků z elektronové mikroskopie. Tyto metody jsou ovlivňovány rozvojem počítačových metod pro předpovídání struktur biologických makromolekul a studium jejich dynamiky. Každá z metod má své výhody a nevýhody; v řadě případů je účelné tyto a další metody spojovat do něčeho, pro co se vžil pojem integrativní strukturní biologie. V posledních dvaceti letech jsou tyto základní metody doprovázeny stále širším spektrem jiných fyzikálních metod, které umožňují zjišťování strukturních informací nebo ověřování klíčových vlastností studovaných molekul.

Strukturní biologie je vysoce multidisciplinární, neboť kombinuje základní otázky molekulární biologie, farmakologie a příbuzných oborů s fyzikálními, matematickými a technickými aspekty výše uvedených metod.

Česká společnost pro strukturní biologii

Česká společnost pro strukturní biologii z.s. (ČSSB) byla založena v Nových Hradech v roce 2010. Stalo se tak na 8. ročníku konference Discussions in Structural Molecular Biology, která je pořádána na stejném místě od roku 2002 dodnes a je hlavní událostí společnosti. Společnost od té doby slouží jako pořadající organizace výše uvedené každoroční konference, organizátor série online přednášek (iniciiováno v době pandemie COVID-19) a v neposlední řadě jako méně formální platforma pro komunikaci mezi uživateli metod a výzkumnými infrastrukturami spojenými se strukturní biologii. Společnost dále podporuje mladé vědce a vědkyně v oboru, a to oceňováním přednášek a posterů na konferenci v Nových Hradech nebo každoročním oceňováním nejlepší doktorské práce v oboru. V roce 2022 byl oceněn Dominik Hřebík z Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity za charakterizaci vstupů virů do buňky, v roce 2023 Kateřina Radilová z 1. Lékařské fakulty Univerzity Karlovy, působící na Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR, za objevování léčiv proti chřipce a v roce 2024 Valerie Siahaan z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, působící na Biotechnologickém ústavu AV ČR, za studium proteinů účastnících se neurodegenerativních onemocnění.

Historie strukturní biologie v České republice

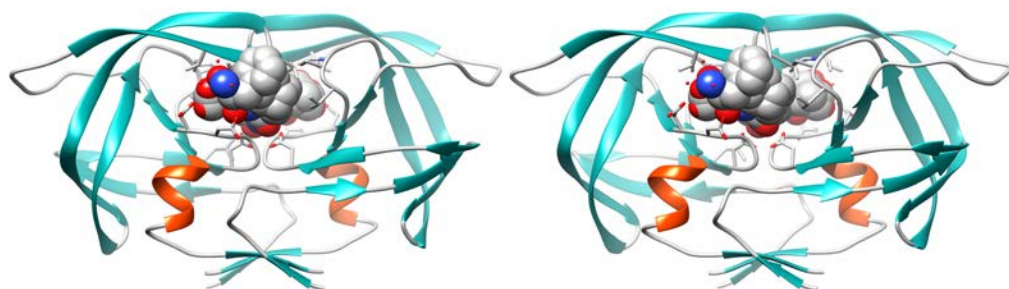
Historie strukturní biologie v českých zemích nezačíná založením ČSSB roku 2010. Sahá do dob společného československého státu, kdy byla česká a slovenská část strukturně biologické komunity těsně provázána. V sedmdesátých letech 20. století zkoumal Jiří Šolér na Ústavu makromolekulární chemie tvar bakteriofága pomocí rozptylu rentgenových paprsků. V devadesátých letech se řada dnešních vůdčích postav strukturní

biologie učila řemeslu v zahraničních laboratořích. Asi nejstarší dostupnou strukturou s československým autorem je struktura ribonukleasy Sa od Jozefa Ševčíka z Bratislavy z roku 1991. První prostorové struktury biologických biomakromolekul plně “Made in Czechoslovakia” byly publikovány kolem roku 2000. V dnešní době působí specializované strukturně biologické skupiny na Slovenské akademii věd v Bratislavě, na Masarykově univerzitě v Brně, na Univerzitě Palackého v Olomouci, na Jihočeské univerzitě, a v Praze a okolí na ústavech Akademie věd (Biotechnologický ústav, Mikrobiologický ústav, Ústav organické chemie a biochemie) a vysokých školách (Univerzita Karlova, Vysoká škola chemicko-technologická, České vysoké učení technické v Praze) a na dalších pracovištích.

Strukturní biologie je vysoce náročná na vybavení. Například, nejúčinnějším zdrojem rentgenového záření využívaným ve strukturní biologii, jsou synchrotrony, tedy obří urychlovače elektronů. Česko ani Slovensko žádným nedisponuje a je odkázáno na zahraniční pracoviště, například v Berlíně nebo Hamburku. Na druhou stranu disponujeme centry s unikátním vybavením a expertízou, která jsou využívána zahraničními vědci. Máme na mysli Českou infrastrukturu pro integrativní strukturní biologii, kam spadá Centrum molekulární struktury na BTÚ AV ČR v BIOCEVu ve Vestci, Centrum Josefa Dadoka se špičkovým NMR vybavením a centrum kryogenní strukturní mikroskopie a tomografie. Obě posledně jmenované laboratoře jsou součástí Středoevropského technologického institutu (CEITEC) v Brně. Skutečnost, že naši vědci mohou cestovat na evropská pracoviště se špičkovým vybavením a naopak evropští vědci mohou cestovat k nám měřit v našich centrech, je zprostředkována díky evropské infrastruktuře Instruct-ERIC.

Současnost strukturní biologie v České republice

Česká společnost pro strukturní biologii propojuje místní a evropskou komunitu oboru. V současnosti se výzkumem v tomto oboru zabývá v rámci ČR asi 25 výzkumných skupin s několika stovkami výzkumných pracovníků, doktorandů a studentů. Mnozí z nich přispívají ke špičkovému výzkumu v oblasti infekčních onemocnění (SARS-CoV-2, černý kašel, nebezpečná virová onemocnění, encefalitida, apod.), rakoviny, neurodegenerativních onemocnění nebo v oblasti boje s rezistencí bakterií proti antibiotikům. Členové ČSSB jsou také důležitými zástupci komunity v evropských a světových vědeckých společnostech, reprezentujících špičku výzkumu v dané oblasti.

Jednou z prvních prostorových struktur proteinů vyřešených zcela na domácí půdě byla proteasa viru HIV z roku 2001 v komplexu s inhibítor. Abychom čtenáři poskytli příležitost získat prostorovou představu o vyřešené struktuře, zvolili jsme zobrazení formou stereoobrázku. Čtenář se musí na obrázek dívat tak, aby pravý obrázek sledoval pravým a levý levým okem. Pak uvidíte strukturu trojrozměrně. Čtenář méně zblhlý v prohlížení stereoobrázků si může vyrobit pomůcku pro jejich prohlížení podle návodu na internetu.

Česká společnost pro vědeckou kinematografii

Czech Society for Scientific Cinematography

založena: 1924; sídlo: Thákurova 7, 166 29 Praha 6; www.cspvk.cz; 45 členů (2024)
předseda: prof. Ing. Jiří Novák, Ph.D. (ČVUT v Praze)

Společnost byla založena v roce 1924 v Praze pod názvem Československá společnost pro vědeckou kinematografii. V roce 1933 pak bylo rozhodnuto, že v Brně vznikne pobočka již existující společnosti. Jejím hlavním cílem bylo využití kinematografie k vědeckým, vzdělávacím a popularizačním účelům. Po celou dobu funguje společnost jako spolek vědecký, edukační a popularizační a od počátku svého vzniku sdružuje zájemce, kteří se zaměřují ve své činnosti na podobnou problematiku, kterou se zabývá společnost, mají zájem a chtějí v rámci společnosti tuto činnost rozvíjet. Společnost se významně zasloužila o rozvoj vědeckého a výukového filmu a fotografie v naší zemi. V dnešní době společnost pokračuje ve své odborné a popularizační činnosti pod názvem Česká společnost pro vědeckou kinematografii pod záštitou Rady vědeckých společností při AV ČR. V roce 2024 oslavila 100.leté výročí od svého založení. Za shrnující zdroj informací o Společnosti lze považovat článek v odborném časopise *Jemná mechanika a optika* (č.1/2025, str.18–20).

Struktura společnosti

Sídlo společnosti se v současné době nachází v Praze, dříve bylo dlouhodobě situováno v Brně; v čele stojí předseda zvolený ze čtyřčlenného hlavního výboru. Společnost se historicky člení na odborné sekce, které se v minulosti různě pozměňovaly dle toho, jak se vyvíjela problematika zaměření společnosti. V současnosti má společnost 4 odborné sekce, které provádějí aktivní činnost v oblastech vědecké kinematografie, videa, fotografie, obrazové analýzy a aplikované optiky a mikroskopie. V rámci vědecké, odborné vzdělávací a společenské činnosti jednotlivých odborných sekcí společnost pořádá odborné semináře, konference a výstavy.

Historie společnosti

Československá společnost pro vědeckou kinematografii (ČSVK) byla založena v roce 1924 v Praze. Prvním předsedou společnosti se stal prof. Dr. Viktorín Vojtěch. Jejím hlavním cílem bylo využití kinematografie k vědeckým, vzdělávacím a popularizačním účelům. Společnost vznikla v období, kdy kinematografie zažívala svůj prudký rozmach a kdy se začala vedle zábavního průmyslu prosazovat také jako nástroj dokumentace, výzkumu a vzdělávání. V roce 1933 bylo rozhodnuto, že v Brně vznikne pobočka již existující společnosti. Prvním předsedou brněnské pobočky se stal prof. Josef Velíšek. Po 2.světové válce v roce 1946 byla činnost společnosti pro malý zájem přerušena až do roku 1966. Nicméně členové společnosti i v tomto období nadále pracovali a rozvíjeli vědecký a výukový film, zejména pak doc. Calábek. Jeho přičiněním a kontakty na představitele (akademiky) Československé Akademie Věd (ČSAV) byla v roce 1954 zřízena v Brně Laboratoř biologického filmu, ve které se realizovalo množství vědeckých časosběrných filmů o fyziologii rostlin. Dne 17. června 1966 byla na valném shromáždění ČSVK společnost přiřazena k ČSAV jako její vědecká společnost. Předsedou se stal prof. Jan Calábek. Společnost měla cíl zaměřovat se na rozvoj vědecké, výzkumné a výukové kinematografie, popularizaci vědy a poskytování pomoci členům společnosti při jejich odborné činnosti. Společnost vydávala Bulletin společnosti a též sborníky z některých odborných akcí. Po rozpadu České federativní republiky (ČSFR) byla společnost přejmenována na Českou společnost pro vědeckou kinematografii a v současné době aktivně působí ve své odborně-vzdělávací a popularizační činnosti pod záštitou Rady vědeckých společností při AV ČR. Společnost pořádala mnohé odborné akce spjaté s kinematografií, např. přehlídku *Techfilm*. V roce 2007 byla slavnostně otevřena Síně vědecké kinematografie v prostorách Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně (MZLU), na jejíž půdě vznikaly již v polovině minulého století významné filmy, převážně zásluhou čestného člena společnosti prof. Calábka.

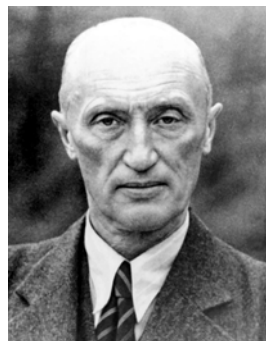
Jaroslav Bouček

Jan Calábek

Karel Plicka

Vladimír Úlehla

Aktivity společnosti

V minulosti společnost a její členové pořádali nebo spolupřádali mnoho akcí zaměřených jak na odborníky, tak na popularizaci činnosti pro veřejnost a výukové činnosti na různých stupních škol. V poslední době společnost každoročně pořádá odborné semináře Aplikovaná optika, mikroskopie a obrazové technologie, jejichž cílem je seznámit účastníky s nejnovějšími směry rozvoje problematiky mikroskopových zobrazovacích systémů a metod, moderních zobrazovacích technologií, digitální analýzy obrazu a perspektivními oblastmi aplikované optiky. Semináře jsou zaměřeny na širší odbornou veřejnost z různých oborů.

Osobnosti společnosti

Společnost vzhledem ke své dlouhodobé činnosti měla ve svých řadách větší počet vědeckých i pedagogických osobností, významných i z mezinárodního hlediska. Zde jsou zmíněni 4 čestní členové společnosti.

Prof. PhDr. Vladimír Úlehla (1888–1947) byl profesor fyziologie rostlin na PŘF Masarykovy Univerzity v Brně, ekolog, filozof, etnograf a průkopník vědeckého filmu v Československu. Byl jedním ze spoluzakládajících členů společnosti a jeho experimenty s časosběrným filmem v oblasti fyziologie rostlin byly na počátcích rozvoje vědecké kinematografie u nás.

Prof. Ing. Dr. Jaroslav Bouček (1903–1985) byl profesor teoretické a aplikované fotografie a kinematografie na Vysokém učení technickém v Brně, orientoval se na fyzikální základy fotografie, působil též ve Zlínských filmových ateliérech, na FAMU a Karlově univerzitě v Praze. Byl jedním ze spoluzakladatelů Filmové a televizní fakulty Akademie múzických umění v Praze (FAMU) a profesorem na této vysoké škole a byl jmenován čestným členem mezinárodní asociace filmových techniků UNIATEC (1964).

Prof. RNDr. Jan Calábek (1903–1992) byl profesor fyziologie rostlin, působící postupně na PŘF a PdF Masarykovy Univerzity v Brně a na VŠZ v Brně, jeden z průkopníků a popularizátorů vědecké kinematografie a výukového filmu a zakladatel Laboratoře vědeckého filmu. Byl držitelem mnoha mezinárodních cen z festivalů a kongresů o vědeckotechnickém filmu.

Prof. Karel Plicka (1894–1987) byl vynikající český etnograf, folklorista, sběratel, hudebník, filmový scénárista, režisér i kameraman, fotograf, pedagog a jeden ze zakladatelů Akademie múzických umění. Za uměleckou, folkloristickou a pedagogickou činnost byl jmenován národním umělcem (1968). Byl členem a vedoucím činitelem řady mezinárodních společností.

Výhled do budoucna

Tak, jak se mění postupně technologie v oblasti záznamu, rekonstrukce, analýzy a zpracování obrazové informace, tak se samozřejmě proměňují oblasti vědeckého zájmu, které jsou pro členy společnosti zajímavé. Můžeme tedy doufat, že činnost společnosti bude i přes stoleté výročí nadále pokračovat v rámci vědecké, odborné vzdělávací a společenské činnosti.

Česká společnost pro vlastnosti vody a vodní páry

Czech Society for the Properties of Water and Steam

sídlo: Dolejškova 1402/5, 182 00 Praha 8; <http://www.czpws.cz>; počet členů 20
předseda: Ing. Jan Hrubý, CSc.

Česká společnost pro vlastnosti vody a vodní páry (CZPWS) je členem a zástupcem Mezinárodní asociace pro vlastnosti vody a vodní páry (IAPWS), která se zabývá výzkumem a standardizací vlastností vody, vodní páry a vodných roztoků v následujících oblastech:

- termofyzikální vlastnosti vody a vodní páry,
- fyzikální chemie systémů s vodnými roztoky,
- elektrárnská chemie (úprava vody, koroze, únava a životnost materiálů v důsledku chemických příměsí v parních obězích),
- požadavky průmyslu a jejich řešení,
- vlastnosti mořské vody.

Hlavní činnost

Česká společnost pro vlastnosti vody a vodní páry v České republice organizuje a provádí experimentální výzkum, kritické hodnocení experimentálních dat a matematický popis vlastností vody, vodní páry a vodných roztoků na základě potřeb mateřské asociace IAPWS, informuje českou odbornou veřejnost o činnosti asociace IAPWS a o získaných poznatcích a mezinárodních standardech IAPWS, publikuje závažné dokumenty asociace IAPWS a provádí poradenskou činnost.

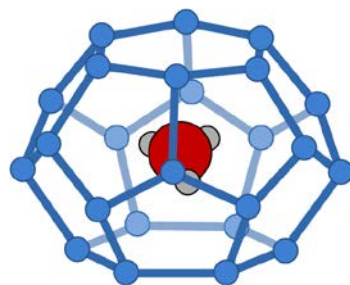
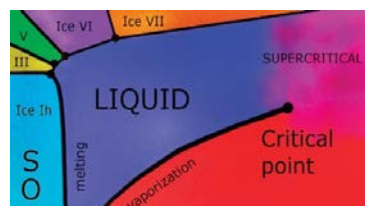
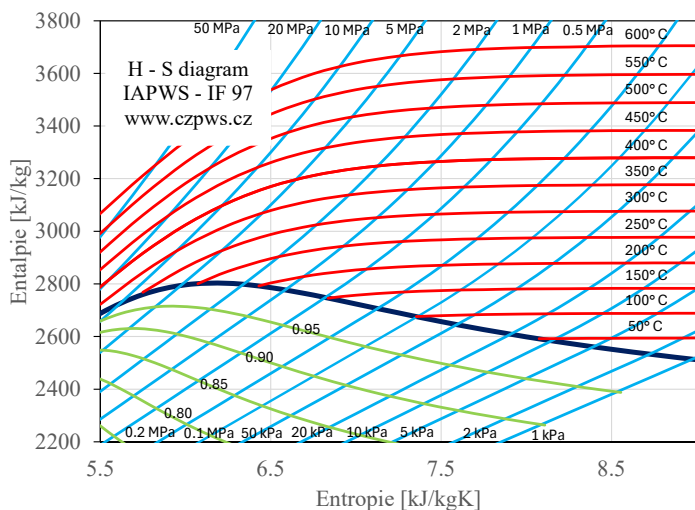
Historie české a československé účasti v Mezinárodní asociaci pro vlastnosti vody a vodní páry

Zapojení československých zástupců do výzkumu vlastností vody a vodní páry, který vyústil v založení organizace IAPS (International Association for the Properties of Steam), předchůdce dnešní IAPWS, se datuje do 20. let minulého století. Profesori J. Havlíček a L. Miškovský (mj. iniciátor založení Laboratoře strojnické ČSAV, předchůdce dnešního Ústavu termomechaniky AV ČR, v. v. i.), přispívali k řešení úkolů formulovaných vznikající komunitou měření vlastností vodní páry v rovnovážném stavu.

Zástupci Československa se zúčastnili 1st International Steam-Table Conference v roce 1929 a společně se zástupci z Velké Británie, Německa, USA se podíleli na přípravě přesnějších tabulek vlastností vodní páry. V Československu se měla v r. 1939 dokonce konat v pořadí 4. konference o tabulkách vodní páry, na které se měly diskutovat výsledky měření vlastností vody a vodní páry při vysokých tlacích a vysokých teplotách. Druhá světová válka ale mezinárodní spolupráci zastavila.

Na 6. mezinárodní konferenci o vlastnostech páry (6th International Conference on the Properties of Steam – ICPS) konané v New Yorku v r. 1963 byl ustaven Mezinárodní výbor pro formulaci úkolů (International Formulating Committee – IFC), jehož cílem bylo vyvíjet vědecké a průmyslové formulace pro počítačové užití tabulek termodynamických vlastností vody a vodní páry. První zasedání výboru IFC se konalo v r. 1965 v Praze a byly na něm přijaty předběžné verze vědecké a průmyslové formulace.

V roce 1981 se v Praze konalo zasedání výkonného výboru organizace a pracovních skupin. V roce 1989 se členové IAPWS do Prahy vrátili znovu, protože se zde konala 11. mezinárodní konference ICPS. Na této konferenci byla reflektována skutečnost, že se IAPS nezabývá jen vlastnostmi páry, ale také vlastnostmi vody v kapalném (a později i pevném) skupenství. Název asociace byl změněn na International Association for the Properties of Water and Steam (IAPWS). Zároveň byla oblast činnosti IAPWS rozšířena i na vlastnosti vodných roztoků a chemii vody v tepelných obězích v energetice. Konferenci zařídil tehdejší ředitel Ústavu termomechaniky Miroslav Píchal, ale její zdařilá organizace byla zejména dílem Ing. Oldřicha Šifnera, CSc.,

Vlevo: H-S diagram pro vodu a vodní páru. Z těchto diagramů, zkonstruovaných na základě tabulek, vycházel návrh energetických zařízení. Po desetiletí byl využíván diagram prof. J. Jůzy. Dnes mají tyto diagramy význam pro znázornění procesů, výpočty jsou prováděné na základě matematických formulací; tento diagram je vypočten z formulace IAPWS-IF 97.

Vpravo nahoře: Výřez z fázového diagramu vody; voda tvoří řadu krystalických struktur, obvyklý led Ih je jednou z nich. Kromě toho tvoří i amorfni fáze. Vpravo dole: struktura klatrátového hydrátu metanu, zvláštní krystalické struktury vody, obsahující molekuly plynu ve velkých kavitách. Modré „uzly“ jsou atomy kyslíku, spojnice reprezentují vodíkové můstky.

který fakticky řídil Český národní komitét pro vlastnosti vody a vodní páry (předchůdce CZPWS) v 80. a 90. letech. Zásadním přínosem IAPWS v 90. letech bylo vyvinutí tzv. vědecké formulace termodynamických vlastností IAPWS-95 a posléze tzv. průmyslové formulace IAPWS-IF97. Členové českého komitétu se zúčastnili podrobného testování těchto formulací před jejich schválením jako mezinárodních standardů. Česko hostilo mítinky a symposia IAPWS také v letech 2000 (Praha) a 2011 (Plzeň). V roce 2018 pořádal národní komitét 17th International Conference on the Properties of Water and Steam v Praze. IAPWS dále pokračoval ve vývoji přesných matematických formulací transportních a elektrických vlastností vody a v roce 2008 přijal IAPWS formulaci termodynamických vlastností mořské vody, známou jako TEOS-10. I na těchto výsledcích se podíleli členové CZPWS. Ti přinesli do IAPWS i nové oblasti výzkumu jako nukleace ve formě kapek (relevantní např. pro parní turbíny, včetně jaderných oběhů) a kavitace (relevantní např. pro čerpadla). Nedávným přínosem členů CZPWS k činnosti IAPWS bylo provedení velmi přesných měření povrchového napětí a hustoty obyčejné, těžké a mořské vody v metastabilním stavu podchlazené kapaliny. Standard IAPWS-95 neodpovídá přesně některým novým experimentům a teoretickým požadavkům. Členové CZPWS s podílejí na přípravných činnostech pro vývoj nové formulace.

Úspěchy a ocenění

IAPWS Helmholtz Award se uděluje každoročně mladému výzkumníkovi, který významným způsobem přispěje k oblasti zájmu IAPWS nebo otevře nové směry výzkumu. V roce 2019 získal tuto cenu Ing. Václav Vinš, Ph.D.

Kromě IAPWS Helmholtz Award uděluje IAPWS také ocenění IAPWS Honorary Fellow za významný příspěvek mezinárodní asociaci. Mezi české držitele tohoto ocenění patří prof. J. Jůza, autor známého *i-s diagramu vodní páry*, který ocenění získal v r. 1981, Ing. O. Šifner, CSc. (v r. 2001), prof. Ing. R. Mareš, CSc. (v r. 2011) a Ing. J. Hrubý, CSc. (v r. 2021).

V letech 2005–2006 byl prezidentem mezinárodní asociace IAPWS prof. Ing. F. Maršík, DrSc. a v letech 2019–2020 zastával funkci prezidenta IAPWS Ing. J. Hrubý, CSc., oba z Ústavu termomechaniky AV ČR.

Česká statistická společnost

Czech Statistical Society

založena: 1990; sídlo: Na padesátém 81, 100 82 Praha 10; statspol@vsb.cz; <https://www.statspol.cz/>
počet členů: 211 (2024); předsedkyně: Ing. Martina Litschmannová, Ph.D. (VŠB-TUO)

Česká statistická společnost (ČStS) je dobrovolné sdružení odborníků a zájemců o statistiku napříč různými oblastmi jejího využití. Jejím hlavním posláním je podporovat rozvoj statistického myšlení jak v akademické sféře, tak v praxi, a vytvářet prostor pro spolupráci mezi teoretiky, aplikovanými statistiky, statistiky z oblasti státní statistiky a dalšími odborníky.

Společnost usiluje o to, aby statistika nebyla vnímána pouze jako specializovaný nástroj expertů, ale jako klíčový přístup k pochopení světa. Aktivně se podílí na vzdělávání, popularizaci statistiky a jejím propojení s dalšími vědeckými i aplikačními oblastmi.

Historie

ČStS navazuje na tradici Československé statistické společnosti, která působila v letech 1929–1948, avšak její činnost byla po roce 1948 přerušena. Po několika neúspěšných pokusech o obnovení statistické společnosti v době totalitního režimu byla ČStS založena v roce 1990 jako otevřená platforma pro odborníky i všechny zájemce o statistiku.

Ustavující zasedání se konalo 29. března 1990 za účasti více než stovky statistiků z akademické sféry, výzkumných ústavů i státní správy. Prvním předsedou byl zvolen prof. RNDr. Jiří Anděl, DrSc. Od svého vzniku společnost organizuje odborné konference, semináře a vydává Informační bulletin ČStS.

Dnes se ČStS profiluje jako dynamická společnost podporující rozvoj a popularizaci statistiky, přičemž klade důraz na interdisciplinární spolupráci, vzdělávání a aktivní zapojení širší veřejnosti.

Zaměření

Společnost se zaměřuje na:

Odborné akce: Organizuje semináře (Statistické dny, Mikulášský den) a konference (ROBUST, STAKAN), které slouží k odborné diskusi, výměně zkušeností a vzdělávání v oblasti statistiky.

Publikační činnost: Vydává Informační bulletin ČStS, recenzovaný odborný časopis přinášející příspěvky z teoretické a aplikované statistiky a zprávy a informace o činnosti ČStS.

Podporu vědecké a popularizační činnosti: Poskytuje finanční příspěvky na účast mladých statistiků na odborných akcích a pravidelně aktualizuje své webové stránky, aby zajišťovala snadnou dostupnost aktuálních informací spojených s činností společnosti.

Struktura společnosti

Sídlem společnosti je Praha; v čele stojí předseda zvolený ze 13členného výboru, jehož volby se konají každé 2 roky. Členové ČStS většinou působí na některé z vysokých škol v ČR. Školy s nejvíce zástupci mezi členy ČStS:

- Vysoká škola ekonomická v Praze (30 členů),
- Univerzita Karlova v Praze (21 členů),
- Univerzita Palackého v Olomouci (16 členů)
- Vysoké učení technické v Brně (12 členů),
- VŠB – Technická univerzita Ostrava (10 členů).

Kromě vysokých škol jsou významně zastoupeny také:

- Akademie věd ČR (9 členů)
- Český statistický úřad (7 členů).

Spolupráce

Česká statistická společnost spolupracuje s institucemi a orgány, které se zabývají výzkumem, studiem, výukou a využitím statistiky v České republice (Český statistický úřad, Akademie věd ČR, Česká demografická společnost, různé vysoké školy, ...), mezinárodními statistickými organizacemi (jako je FENStatS) a se statistickými společnostmi jiných států, zejména se Slovenskou statistickou a demografickou společností, firmami zabývajícími statistikou.

Publikační aktivity

Informační bulletin České statistické společnosti vychází od roku 1990 pravidelně čtyřikrát do roka. Příspěvky jsou publikovány v češtině, slovenštině nebo angličtině; prochází přitom anonymním recenzním řízením s dvěma recenzenty. Příležitostně vychází mimořádné české nebo anglické číslo.

V časopise jsou publikovány:

- původní vědecké stati vycházející z vlastního výzkumu autorů,
- původní přehledové vědecké stati ze všech oblastí statistiky (matematické a aplikované statistiky, analýzy dat, ekonomické statistiky, biostatistiky, technické a výpočetní statistiky),
- příspěvky týkající se výuky statistiky a teorie pravděpodobnosti,
- příspěvky týkající se výpočtové statistiky, open source software a sazby v TEXu,
- krátké zprávy ze života České statistické společnosti a informace o jejích aktivitách.

Pořádané akce

Pořádanými akcemi nabízíme prostor nejen akademikům a profesionálům, ale také studentům, učitelům a nadšencům, kteří chtějí porozumět datům a naučit se efektivně pracovat s informacemi:

ROBUST – nejvýznamnější setkání statistiků pořádané Českou statistickou společností ve spolupráci s JČMF. Poprvé se konal v roce 1980 a dále (téměř) každý sudý rok jako letní či zimní škola.

STAKAN – konference pořádaná od roku 1999 jednou za dva roky ve spolupráci se Slovenskou statistickou a demografickou společností. Její název vznikl spojením slov STATističtí KANtoři – klade si tedy za cíl vytvořit prostor pro setkávání lidí, kteří učí statistiku většinou na vysokých (ale také středních) školách nebo se o vzdělávání v tomto oboru pouze zajímají.

Mikuklášský den – koná se pravidelně od roku 2007 v předvánočním čase. Jde o jednodenní setkání přátel statistiky, při němž témata příspěvků bývají vážná i nevážná a někdy... přijde i Mikukláš!

Statistické dny – konference, na níž se (od roku 1994) setkávají statistikové zabývající se teoretickou a aplikovanou statistikou s odborníky z praxe, kteří ve své práci využívají statistické metody a postupy. Statistické dny jsou pořádány v různých místech České republiky především proto, aby statistici a uživatelé statistiky z regionů měli možnost prezentovat výsledky své činnosti a diskutovat o aktuálních statistických problémech.

Vize České statistické společnosti

Česká statistická společnost chce být i nadále otevřenou a dynamickou platformou, která propojuje odborníky, studenty i širokou veřejnost se zájmem o statistiku. Naším dlouhodobým cílem je, aby se Česká statistická společnost stala nejen centrem odborné excelence, ale také místem, kde se lidé setkávají, inspirují a objevují fascinující svět statistiky. Vytváříme komunitu, kde se může kdokoli aktivně zapojit do dění, přispívat vlastními podněty a podílet se na společných projektech.

ROBUST 2022 (autor: Matúš Maciak)

Česká vědecká společnost pro mykologii

Czech Scientific Society for Mycology

založena 1946; sídlo: Benátská 2, 128 00 Praha 2; 168 členů (k 1. 5. 2025); cvsm@czechmycology.org;
<https://czechmycology.org/cz>; předseda: Mgr. Jan Holec, Dr. (Národní muzeum, Praha)

Společnost byla založena v roce 1946 jako Československý mykologický klub, navazující na činnost Mykologického klubu vzniklého v meziválečném období okolo prof. Josefa Velenovského. I když prvotní rozchod neproběhl bez „porodních bolestí“, v průběhu let se etablovala jako sesterská společnost starší Československé a nyní České mykologické společnosti. Zatímco ta je zaměřena v první řadě na šíření poznatků a osvěty směrem k amatérským mykologům a praktickým houbařům, Československá a posléze Česká vědecká společnost pro mykologii si vytkla za cíl soustředit se na odborné aktivity a sdružuje v první řadě profesionální mykology, ale i amatéry s profesionální erudicí. Sdružuje znalce různých skupin, tedy nejen běžně známých hub, ale i mikroskopických plísní, kvasinek či vodních hub, z různých oborů výzkumného i aplikovaného zaměření (obory lesnické, zemědělské, lékařské či potravinářské mykologie).

Struktura společnosti

Sídlem společnosti je Praha; v čele stojí předseda zvolený ze sedmičlenného výboru, jehož volby se konají každé 4 roky. Ve společnosti fungují dvě odborné sekce, zaměřené na dílčí problematiku (sekce pro výzkum diverzity a ochranu hub (makromycetů) a sekce pro výzkum mikroskopických hub) a pracovní skupina Mladí mykologové, zastřešující odborné aktivity pro nastupující generaci. Neformálně samostatné postavení má brněnská pobočka, kolem které se soustřeďuje mykologický život na Moravě.

Publikační aktivity

Společnost vydává dva odborné časopisy:

Czech Mycology: recenzovaný vědecký časopis uveřejňující původní vědecké práce z různých oborů mykologie: taxonomie a systematiky, ekologie a diverzity všech skupin hub a houbám podobných organismů (včetně studií zaměřených na lišejníky, hlenky nebo oomycety; publikuje též práce z aplikovaných oborů, jako je lékařská mykologie, toxikologie nebo fytopatologie. Časopis byl založen v roce 1947 pod názvem Česká mykologie a v prvních dekádách plnil úlohu odborného periodika i informačního orgánu společnosti; od roku 1993 přešel na současný formát mezinárodního vědeckého časopisu. Aktuálně je vydáván dvakrát ročně, v roce 2025 bude vydán 77. ročník.

Mykologické listy: české odborné periodikum, založené v roce 1980 jako informační bulletin tehdejší Československé vědecké společnosti pro mykologii. Tento časopis volně navázal na Mykologický zpravodaj, vydávaný v letech 1956–1977, a od počátku vhodně doplňuje Českou mykologii a později Czech Mycology – přináší odborně cenné články zaměřené na lokální problematiku a informace pro české čtenáře: nové a zajímavé druhy české flory, diverzitu hub v přírodně cenných územích ČR, představení nových poznatků (publikovaných v cizojazyčné literatuře) amatérským mykologům. Zároveň je věstníkem společnosti: uveřejňuje zprávy o akcích ČVSM a reportáže z mezinárodních akcí (konference, kongresy), články k životním jubileím členů společnosti, knižní recenze a informace o literatuře. Je psán v češtině nebo slovenštině (odborné články s anglickými abstrakty). Od počátku je časopis číslován jako jednotlivá čísla, na jaře roku 2025 vychází číslo 160.

Další hlavní aktivity

Česko-slovenská mykologická konference se koná v dvouleté periodě od roku 2009, kdy byla touto formou oprášená tradice odborných akcí z doby federace. V moderní éře, kdy mezinárodní konference jsou pro

Exkurze v okolí Senohrab v roce 2018. Karel Prášil demonstruje mikromycety na starých větvích.

Účastníci exkurze do dolního Posázaví v roce 2020 po překonání Sázavy přívozem u Žampachu.

vědce bez grantového krytí finančně těžko dostupné a lokální témata na nich nepředstavují vítané příspěvky do programu, tato akce dává zejména začínajícím mykologům, studentům a doktorandům, stejně jako amatérským mykologům jedinečnou možnost prezentovat výsledky svého výzkumu na odborném fóru a přitom v přátelské, kolegiální atmosféře. Konferenci, v jejímž programu je tradičně i terénní exkurze na zajímavé lokality v okolí, hostí střídavě česká a slovenská pracoviště.

Konference Micromycos, „vlajková loď“ sekce pro výzkum mikroskopických hub, je pořádána od roku 2007 a záhy přešla do dvouleté periody, od roku 2008 v sudých letech alternuje s česko-slovenskou konferencí. Zpočátku měla formu workshopu, konaného v prvních letech v Českých Budějovicích a od roku 2014 v Mikrobiologickém ústavu v Praze (podle toho, kde zrovna působila „spiritus agens mikrosekce“ Alena Nováková), od roku 2018 pak přešla do konferenčního formátu. Abstrakty příspěvků jsou tradičně publikovány v Mykologických listech.

Setkání mladých mykologů je od roku 2000 stabilní položkou v mykologickém kalendáři studentů, doktorandů i všech ostatních, které spojuje zájem o houby a je jim nanejvýš 40 let. Čtyřdenní terénní akce se dlouhodobě nese v duchu „mladí sobě“ – ti, kteří ještě nedávno nasávali znalosti od svých vzorů s čerstvými doktorskými diplomy, za pár let sami toto setkání organizují a předávají zkušenosti další nastupující generaci, která je v této úloze zanedlouho vystřídá. Každý rok v jiné části republiky, exkurze na mykologicky zajímavé lokality, následné mikroskopování, determinace a výstava nalezených hub, diskuse odborné i neformální – tady se často rodí kontakty mezi lidmi, kteří se pak mohou stát celoživotními kolegy.

Přednáškové cykly, semináře, exkurze: Přednášky pro odbornou veřejnost jsou nedílnou součástí práce společnosti, v současnosti probíhají pravidelné cykly v Praze a Brně. V nepravidelném intervalu bývají konány obvykle jednodenní tematické semináře, aktuálně se značné popularitě těší Novinky studia velkých hub – platforma, kde lze představit kolegům i zdánlivé drobnosti, třeba i jednotlivé nálezy vzácných druhů, které by na konferenčním fóru neměly místo. Příznivce mikroskopických hub zas určitě potěší, že výsadní postavení mezi terénními akcemi má exkurze jejich sekce (s tradicí od roku 1987, tehdy pod vedením legend české mykologie Mirko Svrčka, Vladimíra Skalického či Věry Holubové-Jechové), vedená obvykle do jižního okolí Prahy, od Hřebenů a Českého krasu po dolní a střední Posázaví.

Ochrana hub a jejich diverzity: Od druhé poloviny 20. století se společnost snaží dostat do povědomí lidí, že houby nejsou jen „maso lesa“, ale představují nezastupitelnou složku ekosystémů a zaslouží stejnou míru ochrany jako rostliny nebo živočichové. Úsilí tehdejší generace bylo završeno v roce 1992, kdy byly vybrané druhy hub zařazeny mezi zákonem chráněné organismy a jejich výskyt tak mohl být základem pro ochranu cenných biotopů. V roce 2006 byl vydán první Červený seznam hub ČR (z praktických důvodů zahrnující pouze makromycety) a jeho aktuálně přepracovaná verze (vydaný v roce 2024 v časopise Příroda jako monotematické číslo 46, dostupný i ze stránek společnosti: <https://czechmycology.org/cz/cerveny-seznam.php>) je stěžejním počinem současné sekce pro výzkum diverzity a ochranu hub. Vedle toho společnost a její členové dlouhodobě spolupracují s orgány ochrany přírody na celostátní i lokální úrovni.

Albert Pilát

Mirko Svrček

František Kotlaba
a Zdeněk Pouzar

František Kotlaba

Osobnosti společnosti

Ač hovoříme o epoše „pouhých“ osmi desetiletí, o významné mykology nebyla v českých zemích nouze. Mnozí se stali uznávanými experty ve svých oborech, excelentními vědci i univerzitními profesory, ale nám teď přísluší vybrat z jejich řad pár jmen, která jsou neodmyslitelně spjata právě s touto společností.

Albert Pilát (1903–1974) patřil k nejvýraznějším představitelům československé mykologie 20. století – produktivní autor, který vedle nespočtu odborných prací má na kontě i řadu knih pro odbornou i laickou veřejnost (kdo z nás neměl doma jeho a Ušákův Atlas hub?), pilný sběratel, který za svůj život shromáždil v herbáři Národního muzea desítky tisíc položek svých sběrů a podobný počet získaných výměnou se zahraničními kolegy, a neúnavný organizátor mykologického života. Díky svému mezinárodnímu angažmá a spolupráci s mykology v mnoha zemích světa se stal celosvětově uznávanou osobností.

Mirko Svrček (1925–2017): mykolog s neuvěřitelně širokým záběrem, jehož jméno lze nalézt u nejrozličnějších skupin hub, především však vřeckatých a stopkovýtrusných. Entuziastický organizátor přednášek a exkurzí společnosti, který inspiroval několik generací českých, ale i zahraničních mykologů. Po tři dekády byl výkonným redaktorem České mykologie, jež se za jeho působení stala časopisem, ze kterého čerpali renomovaní zahraniční autoři (i z česky psaných článků v době, kdy překladáč byl hudbou budoucnosti!) a sami v něm též v nemalé míře publikovali.

František Kotlaba (1927–2020) a Zdeněk Pouzar (1932–2023) tvořili po sedm dekad tak sehranou dvojici, že nelze jinak než zmínit je dohromady. Přitom snad nemohli být rozdílnější – světácký Kotlaba, sportovec tělem i duší, který procestoval všechny kouty světa, a starý mládenec Pouzar, kterému bylo nejlíp „v teple domácího krbu“, kde se v jeho hlavě rodily převratné nápady, které pak puntíkář Kotlaba dováděl k dokonalosti, aby spolu zanechali nesmazatelnou stopu v systematice vyšších hub. Zároveň přátelští kolegové, kteří vychovali několik generací současných mykologů, což pak na semináři k jejich životním jubileím František glosoval s humorem sobě vlastním: „Vidíme, že nám tu vyrostla spousta zdatných následovníků, takže my můžeme v klidu zemřít.“ A tak se i stalo.

Česká zoologická společnost

Societas zoologica Bohemica, Czech Zoological Society

založena 1927; sídlo Viničná 1594/7, 128 00 Praha 2; info@zoospol.cz; www.zoospol.cz
190 členů (2024); předseda: doc. RNDr. Petr Benda, Ph.D. (NM Praha & PřF UK Praha)

Struktura společnosti

Sídlem České zoologické společnosti (ČZS) je Praha. V jejím čele stojí předseda volený Hlavním výborem, jehož volby se konají každé čtyři roky. Výbor se skládá z předsedy, dvou místopředsedů, tajemníka, hospodáře a dalších členů, jejichž počet navrhuje a potřebu zdůvodňuje odstupující výbor. V minulosti byly založeny čtyři regionální pobočky a dvanáct odborných sekcí, většina poboček však ukončila činnost, stejně tak zanikly některé sekce (např. sekce zoologických zahrad a muzeí), zatímco jiné přešly do jiných společností (např. ichtyologická) nebo daly vznik samostatným společnostem (např. Herpetologická společnost).

Publikační aktivity

Od roku 1934 vydává Společnost odborný časopis *Acta Societatis Zoologicae Bohemicae*, který v průběhu let několikrát změnil titul. Od roku 1993 vydává Informační zpravodaj České zoologické společnosti.

Acta Societatis Zoologicae Bohemicae: Zpočátku časopis vycházel pod titulem *Věstník Československé zoologické společnosti*. V roce 1990 se titul změnil na *Acta Societatis Zoologicae Bohemoslovacae* a v roce 1993 získal současný titul, kopírující změnu jména Společnosti. V časopise jsou v angličtině publikovány původní vědecké práce z oblasti obecné, aplikované a systematické zoologie, biografie a knižní recenze. V České republice je tento časopis v současnosti jediným odborným periodikem, které tematicky pokrývá veškerou zoologickou problematiku. Od roku 2022 vycházejí příspěvky časopisu ve dvou verzích (se dvěma ISSN), nejprve jako on-line verze, později v tištěné podobě. Časopis je pokryt databázemi *Zoological Records*, *Biological Abstracts*, *CAB International* a *Cambridge Scientific Abstracts*.

Informační zpravodaj ČZS: Zpravodaj byl poprvé vydán v souvislosti se vznikem samostatné České zoologické společnosti a ve snaze zlepšit informovanost členů o činnosti a aktivitách Společnosti. Dosud vycházel v tištěné podobě zpravidla jednou ročně a byl rozeslán členům poštou.

Další hlavní aktivity

Zoologické dny: Tato akce je největší konferencí se zoologickou tematikou pořádanou pravidelně v České republice. Tradice této konference se vytvářela postupně a její počátky souvisejí s aktivitami brněnské pobočky a dvou odborných sekcí. Zprvu se zoologické dny konaly pouze v Brně, od roku 2008 se v sudých letech konají v jiných městech, kde sídlí pořádající univerzita, střídavě v Českých Budějovicích, Praze, Olomouci a Ostravě. V současnosti se Zoologické dny konají pod záštitou Ústavu biologie obratlovců AV ČR ve spolupráci s přírodovědeckou fakultou univerzity dotyčného města, a dále ČZS.

Mezinárodní kongresy: Členové ČZS se v minulosti podíleli na organizačním zajištění několika mezinárodních kongresů, konferencí a symposií se zoologickou tematikou, které se konaly na území České republiky. V poslední době se jednalo například o Evropský ichtyologický kongres konaný v roce 2001 v Praze nebo Mezinárodní symposium o vodních máloštetinatých opaskovcích konané v roce 2015 v Brně.

Knihovna ČZS: Od roku 1934 postupně budována tuzemskými a zahraničními periodiky získanými nejčastěji výměnou za odborný časopis vydávaný Společností. V současné době obsahuje unikátní fond 908 titulů zahraničních přírodovědeckých periodik z téměř 70 států celého světa.

Přednáškové cykly, exkurze: V minulosti pořádala ČZS nejrůznější exkurze a expedice. V posledních letech však tyto aktivity utlumila a v tomto směru už nevyvíjela žádnou činnost. Ve spolupráci s katedrou zoologie PřF UK byla v roce 2025 po dlouhé době zorganizována první přednáška a navazující exkurze věnované bobrovi.

Osobnosti Společnosti

František Vejvodský (1849–1939) byl vynikající osobností české zoologie a biologie. Od roku 1892 působil jako profesor srovnávací anatomie a embryologie na české Karlo-Ferdinandově universitě (později na Univerzitě Karlově) a v letech 1912–1913 byl jejím rektorem. Zabýval se cytologií, srovnávací anatomii a embryologií živočichů, studoval houby, prvoky, červy, mechovce i obratlovce. Popsal mnoho nových druhů a rodů živočichů, zavedl nové pracovní metody a aplikoval nové vědecké poznatky ze zahraničí na pražské Univerzitě, čímž pozvedl český zoologický výzkum na světovou úroveň. Je autorem 110 vědeckých prací, mnoha odborných studií a devíti knižních publikací. K jeho hlavním dílům patří *Zrání, oplození a rýhování vajíčka* (1886) nebo *Struktura a vývoj živé hmoty* (1926–1927). V letech 1927–1939 byl prvním předsedou a čestným členem Československé zoologické společnosti.

František Vejvodský

Josef Kratochvíl (1909–1992) byl český zoolog, který v roce 1964 založil Ústav pro výzkum obratlovců v Brně. Původně studoval různé skupiny členovců, později drobné obratlovce významné pro zemědělskou a zdravotnickou praxi. Popsal mnoho nových druhů a rodů živočichů. Autor přes 200 vědeckých publikací, 26 monografií, 12 knih, vysokoškolských učebnic a skript. K jeho hlavním dílům patří například *Soustava a jména živočichů* (1954, společně s E. Bartošem a za spolupráce 60 československých zoologů), *Použitá zoologie* (1966) nebo *Škůdci a choroby pařenišť a skleníků* (1953).

Josef Kratochvíl

Marcela Skuhrová (*1934) v letech 1958 až 1991 působila jako vědecká pracovníce v Encyklopedickém institutu ČSAV v Praze. Se svým manželem, Václavem Skuhrovým, vytvořili uznávanou dvojici entomologů, která se zaměřila na dvoukřídlý hmyz – bejlomorky. Jejich zájem byl komplexní, zahrnoval taxonomii, ekologii, faunistiku, zoogeografii i hospodářský význam bejloforek. Je autorkou nebo spoluautorkou 400 odborných sdělení, několika monografií a devíti knižních publikací. Zpracovala historii dvou významných vědeckých společností v publikacích Česká zoologická společnost, 90. výročí založení (2022, s kolektivem) a Česká společnost entomologická, 100. výročí založení (2004, s kolektivem). Po listopadu 1989 se v ČZS ujala mnoha důležitých činností a pomohla udržet Společnost v chodu až do zvolení nového výboru v roce 2024. Bez jejího entuziasmu by Společnost pravděpodobně zanikla.

Marcela Skuhrová

Vize: co bychom rádi vylepšili

S ohledem na skutečnost, že spolková činnost Společnosti byla v posledních letech utlumena a orientovala se především na ediční a konferenční činnost, považujeme za vhodné postupně zlepšit některé další aspekty jejího fungování. Rádi bychom zkvalitnili členskou agendu, učinili důležité kroky směrem k digitalizaci a přechodu do online prostředí. Rádi bychom se více věnovali vzdělávacím a popularizačním aktivitám a posílili svou roli v propojování zoologické vědy a praxe. Vzhledem k širokému zaměření Společnosti bychom se také rádi věnovali propojování specializovanějších zoologicky zaměřených spolků a užší spolupráci s nimi.

Českomoravská psychologická společnost

Czech-Moravian Psychological Society

založena 1927; sídlo Kladenská 48, 160 00 Praha 6; cmpsy@cmpsy.cz
www.cmpsy.cz; 723 členů (2024); předseda: Mgr. Ing. Pavel Michálek, Ph.D. (PEF ČZU)

Psychologická společnost byla založena 17. března 1927. Prvním předsedou byl zvolen prof. František Krejčí, filosof s přesahem do psychologie a první profesor psychologie na Karlově univerzitě. Účelem společnosti podle stanov bylo hájit mravní i hmotné zájmy odborných psychologů a uplatňovat vědeckou psychologii při řešení hospodářských, sociálních, politických a kulturních otázek. Odbornými psychology se rozumějí vědečtí pracovníci zaměstnávající se psychologii teoretickou i jejím použitím v jiných vědních oborech a v praktickém životě.

V září 1952 byla Psychologická společnost zrušena. Na psychologii se pohlíželo jako na buržoazní pavědu, byla snaha redukovat ji na fyziologii. Přesto se obor rozvíjel a v roce 1958 při uvolnění politických poměrů byla ustavena Československá psychologická společnost při ČSAV přihlásivší se k odkazu předválečné společnosti.

V prosinci roku 1989 se konalo setkání členů a dalších psychologů. Společné úsilí zástupců české a moravské psychologické reprezentace vyústilo ve valné zasedání v listopadu 1990 v Brně, kde byla Československá psychologická společnost přejmenována na Českomoravskou psychologickou společnost (dále ČMPS).

Jedním z prvních úkolů nově zvoleného výboru byla rehabilitace pronásledovaných kolegů za totality. Svě zkušenosti a dovednosti uplatňovali tehdy členové i ve společenské praxi na úrovni vlády, parlamentu i ministerstev. Významná byla účast psychologů při vypracování a prosazování reformy zdravotnictví a sociální péče.

V letech 1992–3 probíhala jednání s poslanci Parlamentu ČR, jejichž výsledkem mělo být ustanovení Zákona ČNR o psychologické činnosti a Psychologické komoře ČR. Situace nebyla příznivá, ale podařilo se alespoň vymezit pozici klinického psychologa ve zdravotnictví a zakotvit psychologické poradenství v Živnostenském zákoně.

Hlavní současné aktivity

Těžiště činnosti ČMPS spočívá ve vzdělávacích aktivitách, podporuje tak a kultivuje psychologii jako vědeckou disciplínu i profesní činnost svých členů, zpřístupňuje poznatky psychologie dalším zájemcům z veřejnosti. K tomu slouží zejména odborné aktivity 20 sekcí při ČMPS – organizují přednáškové cykly, semináře, sympozia. Konference Psychologické dny, v roce 2024 už svým 40. ročníkem, seznamuje s aktuálními poznatky z výzkumů i z praxe napříč specializacemi v psychologii.

V rámci ČMPS působí Etická rada ČMPS. Klade si za úkol přispívat k rozvoji a ochraně psychologické profese. Usiluje o důvěru, spolupráci a vzájemné učení laické a odborné veřejnosti.

Z dalších aktivit – ČMPS ustavila Cenu Jiřího Hoskovece za významný přínos oboru. Rada ČMPS spolupřádala již tři sympozia na počet nově jmenovaných docentů a profesorů psychologie. V soutěži o Národní neuropsychologickou cenu Jiřího Diamanta jsou každoročně posuzovány přihlášené vědecké články z oboru neuropsychologie. Také Sekce neuropsychologie při ČMPS realizovala již dva ročníky Ceny za nejlepší diplomovou práci z oboru neuropsychologie.

Publikační aktivity

ČMPS vydává od roku 1990 Čtvrtletní zpravodaj, od roku 2022 je rozesílán v elektronické formě. Je zde publikován přehled o vzdělávacích akcích v oboru, je platformou pro stanoviska a výměny názorů v profesních záležitostech. Pravidelně v něm uveřejňuje výstupy ze své činnosti Etická rada ČMPS. Časopis E-psychologie, první český psychologický recenzovaný online časopis, je vydáván čtvrtletně od roku 2007. Je určen pro původní články z oblasti psychologického výzkumu, teorie a praxe. První vedoucí redaktorkou byla doc. PhDr. Irena Sobotková, CSc., od roku 2021 převzala funkci PhDr. Hana Georgi, Ph.D.

ČMPS vydávala ve spolupráci s dalšími subjekty sborníky příspěvků z Psychologických dnů. V letech 1996–2018 bylo vydáno 11 titulů. V roce 2020 a 2022 byl vydán sborník abstraktů. Abstrakty 40. Psychologických dnů 2024 vyšly ve speciálním čísle E-psychologie, 18(3).

ČMPS je aktivní také na sociálních sítích Facebook, LinkedIn a Instagram. Využívá je zejména pro operativní informování o svých akcích, pro komentování různých událostí s psychologií spojených. Na portále YouTube je k dispozici videokanal ČMPS, kde jsou zpřístupňovány nahrávky z webinářů a přednášek.

Osobnosti v ČMPS

Vážíme si všech svých členů – jak vědeckých pracovníků, kteří dosáhli významných úspěchů a ocenění, tak kolegů a kolegyn v praxi, kteří kontinuálně přispívají k podpoře duševního zdraví dětí i dospělých ve společnosti. Významnými osobnostmi, které se zapsaly do dění v ČMPS, je celá řada. Vybíráme tyto tři:

Prof. Jiří Hoskovec (1933–2011), mj. historiograf oboru, přispěl k poznání počátků Psychologické společnosti, když probádal Archiv hl. města Prahy a publikoval o svých zjištěních články. Byl také laskavým přispěvatelem do Čtvrtletního zpravodaje, psal o dění v zahraničí a recenze zahraničních publikací.

PhDr. Hana Junová (1937–1921) byla předsedkyní ČMPS v letech 1991–1994. V této funkci iniciovala soudní rehabilitace psychologů a psychologek pronásledovaných totalitním režimem. Působila dlouhodobě v oblasti profesní etiky ve funkcích v Česku i v zahraničí, kde zastupovala ČR. Byla víc jak jedno funkční období delegátkou za ČMPS v Radě vědeckých společností při AV ČR.

PhDr. Jaroslav Šturma (1944) byl nejdéle působícím předsedou ČMPS (1995–2014). Stál tak u řady významných událostí, počínaje ustavením vázané živnosti Psychologické poradenství a diagnostika v roce 1995, přes spoluorganizaci devíti konferencí Psychologické dny až k získání pořadatelství Mezinárodního kongresu psychologie 2020 pro Prahu v roce 2012.

Spolupráce doma i v zahraničí

ČMPS je jedním ze zakládajících členů Unie psychologických asociací ČR, z.s., řádného člena European Federation Psychologists' Associations, a členem České psychologické aliance pro globální změny, jež je zapojena do Global Psychology Alliance – GPA.

ČMPS je také jednou z členských vědeckých společností Rady vědeckých společností, z.s. Je řádným členem International Union of Psychological Science – IUPsyS se dvěma reprezentanty, členství je podporováno právě projektem Rady vědeckých společností. Díky i této pravidelné podpoře byla ČMPS úspěšná v získání pořadatelství dvou mezinárodních kongresů psychologie ICP 2020+ a ICP 2024.

ICP 2020+ byl prvním kongresem IUPsyS, který se konal pouze online, ve stínu covidu-19 v roce 2021. Rámec tvořila aplikace, umožňující vedle přehledného a prohledavatelného odborného programu i sociální funkce – vzájemnou chatovou komunikaci, plánování online schůzek, chat u přednášek v reálném čase, vkládání vlastních fotografií atp. Vědecký program se odehrával formou předtočených prezentací, které bylo možné si průběžně spouštět, tematické sekce a sympozia běžela v reálném čase a přednášející se připojovali. Kongresu na online platformě se účastnilo ke 3740 účastníků ze 107 zemí.

Stejnému týmu se pak podařilo zorganizovat kongres ICP 2024 již prezenčně v Praze, o tři roky později s tématem *Psychology for the Future – Together in Hope*. Kongres byl rovněž velmi dobře hodnocen. Na místě bylo 3 973 účastníků z 95 zemí a 5 kontinentů, zaznělo přibližně 2 000 ústních sdělení a bylo prezentováno 1 108 posterů. V příspěvcích se ukázalo, že psychologie skutečně svými výzkumy a praktickými aplikacemi zasahuje v celém životaběhu člověka, a to napříč kulturami i regiony. Jsme hrdi, že právě Česká republika a česká psychologická obec přispěla k tomuto světovému setkání odborníků se zaměřením na kvalitu života.

Naše vize

Základní součástí práce psychologů ve všech oblastech praxe i výzkumu musí být respekt k lidem, k jejich zkušenosti a jejich chápání sebe sama. Domníváme se, že to platí nejen pro psychology, ale zejména v našem oboru je to klíčová hodnota.

Česko-slovenská biologická společnost (ČsBS) je významnou vědeckou organizací, která již od svého založení v roce 1922 hraje klíčovou roli v rozvoji biologických věd v České republice a na Slovensku. Sdružuje zájemce o různé oblasti moderní biologie, od základního výzkumu v molekulární, strukturní a buněčné biologii až po biomedicínu a další klinicky zaměřené disciplíny, včetně (pato)fyzologie a etiopatogeneze onemocnění, genetiky, bioinformatiky, a jejich praktické aplikace.

Historie společnosti

Založení společnosti iniciovali významní čeští vědci a univerzitní pedagogové, profesori Edward Babák, první rektor Vysoké školy zvěrolékařské v Brně a později šestý rektor Masarykovy univerzity v Brně, a František K. Studnička, jeden z otců zakladatelů Lékařské fakulty MU. Jejich vizionářské úsilí položilo základy pro platformu, která dodnes podporuje vědeckou spolupráci mezi biology a lékaři a umožňuje vzájemnou spolupráci, výměnu poznatků i reprezentaci v zahraničí. Ustavující valná hromada se konala v Brně 18. ledna 1922, kdy byly schváleny stanovy společnosti i její název – Biologická společnost. Od svého založení prošla ČsBS řadou organizačních proměn, které odrážely politické a společenské změny v Československu.

V roce 1926 je založena bratislavská a roku 1934 i pražská pobočka společnosti. Během období protektorátu byla činnost ČsBS utlumená, ale nikoli zcela zastavená, zejména díky osobnosti významného českého lékaře a fyziologa prof. Ludvíka Drasticha. Po válce se aktivity společnosti rozšířily do dalších univerzitních měst v Československu, a i přes ideologický tlak po komunistickém převratu si společnost udržela vysokou odbornou úroveň. Později je ČsBS statutárně přiřazena k Československé akademii věd a rozvíjí svoji činnost na ústavech akademie i na vysokých školách. Opět plně samostatnou společností se stává v roce 1992. Po rozdělení republiky v roce 1993 pokračuje ve své činnosti jako Česko-slovenská biologická společnost, zapsaným spolkem se Společnost stala až později Krajským soudem v Brně k 17. 1. 2017, což symbolizuje trvalou spolupráci mezi českými a slovenskými biology.

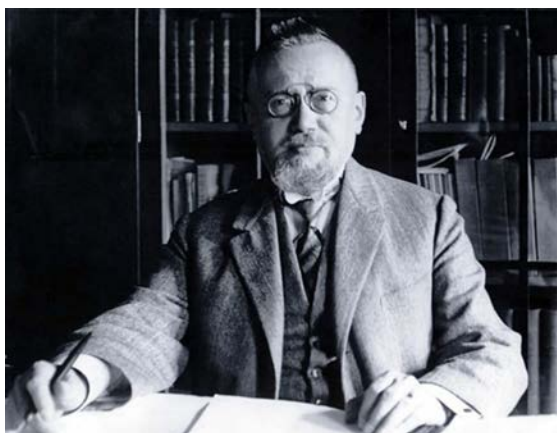
Struktura společnosti

ČsBS se skládá z několika klíčových organizačních složek, které společně zajišťují její efektivní fungování a naplňování cílů. V čele společnosti stojí Hlavní výbor, který sídlí na Lékařské fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Hlavní výbor volí ze svého středu předsedu, který je statutárním orgánem Spolku, dva místopředsedy, vědeckého tajemníka a hospodáře. Tradiční regionální pobočky sídlí v Brně, Ostravě a Bratislavě a organizují lokální odborné a edukační akce. Odborné sekce společnosti se specializují na různé specifické oblasti biologie a biomedicíny, pořádají vlastní odborné konference a podporují edukaci a popularizaci svých oborů.

Hlavní aktivity společnosti

Současná moderní ČsBS aktivně podporuje biologický výzkum a vzdělávání na různých úrovních i popularizaci prostřednictvím pořádání odborných konferencí, přednášek nebo setkání pro širokou veřejnost. Cílovou skupinou jsou zejména středoškolští a vysokoškolští studenti, a mladí výzkumníci v různých biologických oborech.

ČsBS pořádá přednášky a akce pro veřejnost, které mají za cíl přiblížit aktuální trendy v biologii širokému publiku a zvýšit tak zájem o moderní biologii a biomedicínu. Společnost také spolupracuje s médii a dalšími organizacemi na šíření vědeckých poznatků. ČsBS aktivně kooperuje s mezinárodními organizacemi a její členové se podílí na národních i mezinárodních výzkumných projektech. Společnost je členem Rady vědeckých společností, což jí umožňuje aktivně se podílet na rozvoji vědecké politiky v České republice.

Zleva: Prof. MUDr. Edward Babák (1873–1926), český lékař, fyziolog, první rektor Vysoké školy zvěrolékařské, děkan Lékařské fakulty Masarykovy Univerzity, později i její rektor. Prof. MUDr. František K. Studnička (1870–1955), český lékař, histolog, buněčný biolog, dvakrát nominovaný na Nobelovu cenu za fyziologii a lékařství.

Od roku 1964 ČsBS pravidelně pořádá celostátní konferenci – „Biologické dny“, pokrývající různé obory moderní biologie a biomedicíny. V posledních letech byly hlavními tématy konference např. reprodukční biologie, bioinformatika, moderní tkáňová biologie a histologie nebo různé aspekty nádorové biologie. Na Biologických dnech mají možnost prezentovat svůj výzkum i studenti a juniorní vědci.

ČsBS uděluje významným vědcům a univerzitním pedagogům „Babákovu medaili“ jako nejvyšší odborné ocenění společnosti za zásadní přínos k rozvoji biologického výzkumu, pedagogiky či popularizace vědy. Mezi laureáty z poslední doby jsou např. prof. Jiří Neužil (AV ČR), prof. Jan Motlík (AV ČR), prof. Ladislav Dušek (UZIS, LF MU) nebo prof. Aleš Hampl (LF MU). Mladým vědcům uděluje společnost „Studničkovu cenu“ jako ocenění za nejlepší příspěvek na Biologických dnech. Juniorní výzkumníky podporuje ČsBS také formou cestovních grantů na významné zahraniční konference.

Hlavní výbor společnosti vydává Zpravodaj ČsBS, který slouží jako klíčový komunikační nástroj informující členy o aktivitách společnosti, odborných akcích, novinkách z biologického výzkumu a dalších relevantních tématech, a zároveň poskytuje prostor pro publikování odborných článků a recenzí. ČsBS se také zaměřuje na popularizaci biologických poznatků mezi širokou veřejností.

Osobnosti společnosti

Mezi významné osobnosti, které stály v čele ČsBS nebo ji výrazně formovaly patří významní českoslovenští vědci a univerzitní učitelé, díky kterým získala společnost neobyčejně široký odborný záběr. Samotní zakladatelé, prof. MUDr. Edward Babák (fyziolog) a prof. MUDr. František Studnička (histolog, embryolog), položili základy moderní obecné i lékařské biologie. Se společností jsou také spjatí prof. MUDr. Jan Florian (přední evropský embryolog), prof. MUDr. et RNDr. Otto Slabý, DrSc. (histolog, embryolog a entomolog), prof. MUDr. et RNDr. Bohumil Sekla, DrSc. (zakladatel lékařské genetiky). Prof. MUDr. Vilém Laufberger, DrSc., h.c. (endokrinolog, objevitel ferritinu), prof. MUDr. et RNDr. Ferdinand Herčík, DrSc. (radiobiolog, zakladatel Biofyzikálního ústavu ČSAV) nebo prof. MUDr. Vladislav Kruta, CSc. (fyziolog, historik vědy), a řada dalších. Tito vědci a univerzitní pedagogové svým přínosem i osobními postoji významně ovlivnili českou a slovenskou biologii i generace svých studentů.

Vize společnosti

ČsBS se i v budoucnu bude zaměřovat na podporu moderní biologie a různých odvětví biomedicíny. Klíčovými aktivitami dlouhodobě zůstává pořádání odborných akcí, intenzivní podpora mladých vědců, studentů i jejich učitelů a edukace a popularizace biologie pro širokou veřejnost. Společnost podporuje mezinárodní spolupráci a aktivně se podílí na rozvoji a kultivaci vědeckého prostředí v ČR.

Československá mikroskopická společnost

Czechoslovak Microscopy Society

založena 1991; sídlo Královopolská 147, 612 00 Brno; info@mikrospol.cz

www.mikrospol.cz; 327 členů (2025); předsedkyně: Mgr. Kamila Hrubanová, Ph.D. (ÚPT AV ČR, Brno)

Historie

Historie Československé mikroskopické společnosti (ČSMS) sahá až k Biologické společnosti (současná ČSBS), která byla založena v Brně v roce 1922. V 50. letech byla přidružena k nově vzniklé Československé akademii věd. V 60. a 70. letech minulého století začaly v rámci ČSBS vznikat odborné sekce. Jednou z nich byla *Sekce pro elektronovou mikroskopii*, která se později stala přímou předchůdkyní ČSMS. V roce 1990 se v Seattlu (USA) konala celosvětová mikroskopická konference, kde byl zformován přípravný výbor ve složení Vladimír Kolařík, Armin Delong, Luděk Frank a Jiří Ludvík. První tři členové byli konstruktéři mikroskopů z Brna, zatímco Jiří Ludvík byl biolog z Prahy, který mimo jiné organizoval v Mikrobiologickém ústavu ČS AV metodické semináře o přípravě biologických vzorků pro elektronovou mikroskopii. Cílem výboru bylo založení samostatné Československé společnosti zaměřené na elektronovou mikroskopii. Za tímto účelem byly sepsány první statuty a dne 30. ledna 1991 vznikla Československá společnost pro elektronovou mikroskopii (CSEM). Během 90. let prošla CSEM významnými změnami. Postupně začala zahrnovat i další mikroskopické metody, zejména světelnou mikroskopii. V důsledku těchto změn se organizace v roce 2002 přejmenovala na *Československou mikroskopickou společnost* (ČSMS), pod jejímž názvem funguje dodnes. Dnes ČSMS sdružuje vědecké, pedagogické a technické pracovníky, kteří se zabývají jakýmkoliv typem mikroskopie. Cílem tohoto sdružení je zvyšovat úroveň mikroskopických oborů, rozvíjet je, přispívat k lepší komunikaci mezi jednotlivými obory a vzdělávat nastupující vědeckou generaci.

Struktura společnosti:

Sídlem společnosti je Brno; v čele stojí předseda zvolený z devítičlenného Výboru. Členové Výboru se volí každé 4 roky, následně Výbor volí ze svého středu předsedu, místopředsedu, vědeckého tajemníka a hospodáře. Aktuálně má ČSMS jednu odbornou skupinu, kterou je skupina *Mladých mikroskopiků ČSMS* (yČSMS), která sdružuje studenty a začínající vědecké pracovníky působící v oblasti mikroskopie.

Publikační aktivity:

Společnost vydává Sborník Výroční konference ČSMS „Microscopy“ a udržuje aktuální internetové stránky (<https://www.mikrospol.cz>).

Sborník „Microscopy“ zahrnuje abstrakta, jež jsou prezentována v rámci výroční konference ČSMS. Všechna abstrakta jsou recenzovaná a jsou v angličtině. Poslední vydaný sborník s názvem „*Microscopy 2024 BOOK OF ABSTRACTS*“ zahrnoval 73 příspěvků, měl 129 stran a je uveřejněn na webových stránkách společnosti, ISBN 978-80-909216-0-3.

Webová prezentace www.mikrospol.cz vytváří virtuální prostor, ve kterém se mohou setkávat jak členové společnosti, tak zájemci o mikroskopickou problematiku. Na stránkách najdou řadu informací o životě společnosti, o chystaných mezinárodních i domácích událostech.

Další hlavní aktivity:

Výroční konference ČSMS nese název *Microscopy*, a je důležitou událostí pro setkávání členů společnosti, ať už z řad vědeckých pracovníků či firemních partnerů. Jedná se o 3denní akci, které se účastní obvykle 100–120 osob, oficiálním jazykem je angličtina. Vědecký program zahrnuje 4–6 odborných sekcí pokrývajících různé

oblasti mikroskopie (elektronová, sondová i světelná mikroskopie ve vědách o živé i neživé přírodě, instrumentace a zpracování dat).

Kurz Mikroskopie materiálů je týdenní vzdělávací akce pro studenty i pokročilé mikroskopiky, která se koná pravidelně jednou za dva roky na ÚMCH AVČR a FZÚ AV ČR. Kurz se zaměřuje na základní teorii a zejména praktickou mikroskopii anorganických materiálů, syntetických polymerů, kompozitů a kovů. Účastníci se seznámí se základy mikroskopických metod zobrazovacích (např. SEM, LVSEM, SE, BSE, STEM, TEM, BF, DF), spektroskopických (EDX, WDX, EELS...) i difrakčních (SAED, PED, CBED...). Zahrnuje též přípravu vzorků pro EM mikroskopii a cvičení zaměřená na zpracování mikroskopických výsledků.

Kurz Přípravy biologických preparátů pro elektronovou mikroskopii je týdenní vzdělávací akce pro studenty i pokročilé mikroskopiky v oblasti věd o živé přírodě, která se koná pravidelně jednou za dva roky na BC AV ČR. Tento praktický kurz je zaměřen na pokročilé metody přípravy biologických vzorků pro skenovací a transmisní elektronovou mikroskopii. Program zahrnuje přípravu vzorků, včetně kryogenních metod, řezání ultratenkých řezů zalitých v pryskyřici nebo zmrazených vzorků, metody negativního barvení a imunoznačení, techniky pro získání 3D-strukturální informace.

Cena za významné zásluhy o rozvoj mikroskopických metod. ČSMS každoročně uděluje při příležitosti výročních konferencí cenu za významné zásluhy o rozvoj mikroskopických metod.

Soutěž o nejlepší PhD. disertaci. V rámci podpory mladých vědeckých pracovníků uděluje ČSMS při příležitosti výročních konferencí cenu za nejlepší PhD disertaci s významným využitím mikroskopických technik. Sponzorem je firma ZEISS.

Stipendium ČSMS (do 35 let) je soutěž pro vědce do 35 let o dvouleté stipendium v celkové výši 200 000 Kč. Cílem je podpořit začínající vědecké pracovníky v rozvoji jejich vědecké kariéry.

Stipendium Thermo Fisher Scientific a ČSMS je soutěž pro mladé vědce do 30 let s ukončeným vysokoškolským vzděláním o dvouleté stipendium s částkou 100 tis. Kč na jeden rok.

Další aktivity – Kurzy, workshopy, panelové diskuze, výstavy. ČSMS spoluorganizuje další akce určené zejména pro širokou veřejnost či žáky a studenty přírodovědných či technických oborů (např. Neviditelný svět kolem nás, panelová diskuse, Brno, 2023; Kurz Využití neuronových sítí v analýze mikroskopických dat, 2023, Praha; Kurz Advanced Methods of Scanning Electron Microscopy and Raman Spectroscopy, 2024, Brno; Mikrosvět obrazEM, výstava, 2024, Brno).

Významné osobnosti

Řada významných osobností je spjatá s ČSMS, ať už se jedná o její zakladatele (viz. historie), či stále aktivní pracovníky působící ve Výboru společnosti. Zde jsme vybrali osobnosti, které položily základní stavební kameny v oblasti československé mikroskopie:

Armin Delong (1925 – 2017) – byl český vědec, fyzik a zakladatel elektronové mikroskopie v Československu.

Bez sebemenšího přehánění lze konstatovat, že vychoval, ovlivnil nebo inspiroval několik následujících generací československých mikroskopiků.

Mojmír Petráň (1923 – 2022) – byl český odbojář, lékař, vědecký pracovník, vynálezce, překladatel a vysokoškolský pedagog. Jeho konfokální mikroskop s dvojítmým řádkováním znamenal převrat v mikroskopických technikách a přispěl k rozvoji molekulární buněčné biologie.

Vize: co bychom rádi vylepšili

Chtěli bychom podpořit aktivitu našich členů a nabídnout jim další možnosti zapojení do různých projektů směřovaných na šíření podvědomí o mikroskopických disciplínách či vzdělávání mládeže. Připravujeme akce pro učitele základních a středních škol. Zároveň chceme prohlubovat spolupráci mezi vědci a komerční sférou, která je klíčová k získávání finančních prostředků na vědu a výzkum.

Československá společnost mikrobiologická

Československá spoločnosť mikrobiologická, Czechoslovak Society for Microbiology

sídlo: Mikrobiologický ústav AV ČR, v. v. i., Vídeňská 1083, 142 00 Praha 4-Krč, kontakt doc. Jiří Gabriel (gabriel@biomed.cas.cz), resp. Přírodovědecká fakulta UK, Ilkovičova 6, 842 15 Bratislava, kontakt cssm1928@gmail.com; počet členů celkem cca 700 (500 v ČR, 200 v SR); www.cssm.info; předseda: Prof. MUDr. Filip Růžička, Ph.D.,

Československá společnost mikrobiologická, z.s., (ČSSM) je vedena v nadnárodních orgánech jako „binational“; česká i slovenská část mají vlastní Stanovy, registrace u státních orgánů a oddělenou administrativu včetně hospodaření.

Na přelomu 19. a 20. století patřila mezi nejčastější příčiny úmrtí tuberkulóza (souchotě). V r. 1882 Robert Koch objevil a popsal *Mycobacterium tuberculosis* a podnítil tím rozvoj lékařské mikrobiologie. V roce 1921 byla poprvé ve Francii použita vakcína, známá jako BCG. Do boje proti souchotím se zapojili i rakousko-uherská (později českoslovenští) lékaři a mikrobiologové. Prof. Ivan Honl (1886-1936), jenž je považován za zakladatele české bakteriologie, několikrát spolu se svým asistentem dr. Františkem Patočkou v té době několikrát navštívili Paříž a pod vlivem tamní vědecké komunity založili „První československý Pasteurův ústav“ a dne 18. prosince 1928 se na jejich popud konala ustavující Valná hromada „Čsl. mikrobiologické společnosti“, kde se prof. Ivan Honl stal jejím prvním předsedou.

Od počátku ČSSM vyvíjela odbornou činnost, pořádala odborné semináře v Praze, Brně, Bratislavě a dalších městech. Jen v průběhu prvního pololetí 1929 se konali první dvě členské schůze v Praze, třetí v Brně a čtvrtá opět v Praze. Činnost společnosti byla přerušena II. světovou válkou. První poválečný sjezd (kongres) se konal v roce 1949 v Karlových Varech. V té době byl předsedou ČSSM na krátko prof. František Patočka a od roku 1950 vedl Společnost komunistickým režimem nucenou adorat především sovětské pavědecké nesmysly prof. Ivan Málek, pozdější první ředitel Mikrobiologického ústavu ČSAV v Praze. Moderní historie se táhne prakticky od roku 1959, kdy byla Společnost evidována u Ministerstva vnitra pod názvem Československá společnost mikrobiologická při ČSAV.

Společnost stála u zrodu časopisu Československá mikrobiologie (r. 1956), který se později rozdělil na informační Bulletin ČSSM, určený členům s příspěvky v českém slovenském a anglickém jazyce a odborné práce se přesunuly do mezinárodního impaktovaného časopisu Folia Microbiologica, evidovaného ve WOS, SCOPUS atd., který je v současné době částí konsorcia Springer. S jejich vydáváním jsou spojena jména především Ivana Málka, později Josefa Cudlína, Jiřího Matějů, Karla Siglera, Aleny Bünterové a dalších.

Hlavní aktivity

Od té doby ČSSM opět pořádá různé semináře, přednáškové dny, kursy a především výroční kongresy, které se konají podle stanov každé tři roky. Tradicí se staly brněnské Tomáškovy dny mladých mikrobiologů, jejichž 34. ročník proběhne na podzim roku 2025. Mezi pravidelnými akcemi byly také konference potravinářských mikrobiologů a mikrobiologů vody a prostředí. Společnost také spolupořádá každoroční podzimní kurs Pokroky v mikrobiologii, určený především doktorandům a studentům mikrobiologie a příbuzných oborů a prosincový seminář Aktuality v lékařské mikrobiologii. Z dalších akcí jmenujme např. Lukešův den, RNA Club, Čo nového v mikrobiológii nebo Hot Topics in Microbiology.

V současné době uděluje ČSSM kromě čestného členství dvě ocenění: Cenu pro nejlepšího mladého (českého a slovenského) mikrobiologa, zřízenou v roce 1996. Cena je určena pro člena Společnosti do 35 let věku, který ve svém oboru dosáhl již významných výsledků. Mezi nositeli ocenění jsou např. Jiří Gabriel (1996), Jiří Damborský (1997), Petr Baldrian (1999), Andrea Papajová (2001), Jana Melničáková, Miroslav Kolařík (2004), Ivo Rudolf (2008), Lucia Bírošová, Jaroslav Hrabák (2011), Vít Hubka (2012), David Šilha (2016). Je zřejmé, že většina oceněných ve vědě zůstala a někteří dosáhli i významných úspěchů a postavení.

Prof. Ivan Honl (1886–1936)

Prof. František Patočka (1904–1985)

Za celoživotní přínos pro Společnost a pro mikrobiologii uděluje ČSSM od roku 2000 Patočkovu medaili. Mezi oceněné patří např. Eva Aldová, Libor Ebringer, Jarmila Jelínková, Jiří Häusler, Vilém Muzikář, Ctirad John, Jan Šmarda, Arnold Demain, Jaroslav Spízek, Ivan Čižnár, Helena Tlaskalová, Petr Petráš nebo Kateřina Demnerová, Július Rajčáni a Jiří Matějů. Medaili, jejíž návrh zpracovala akademická sochařka M. Cvengrošová, vyrobila mincovna v Kremnici.

Čestnými členy jsou mj. Hana Puzová, Dušan Mlynarčík, Ivan Mikula, Matyás Sipiczki, Eva Aldová, Vladimír Bartl, Dionýz Blaškovič, Ladislav Borecký, Libor Ebringer, Miroslav Ferenčík, Jiří Häusler, Milan Hejtmánek, Sir David Hopwood, Jiří Chaloupka, Jarmila Jelínková, Ctirad John, Miloslav Kocur, Helena Kopecká, Karel Krovacek, Ivan Lefkovits, Jindřich Leopold, Erich Minárik, Vilém Muzikář, Oldřich Nečas, Leopold Pospíšil, Zdeněk Řeháček, Augustín Sokol, Bohumil Sikyta, Jan Šmarda, Ján Štefanovič, Jaroslav Šterzl, Zdenko Vaněk, Stanislav Zadražil, Petr Petráš.

Významné osobnosti Společnosti

Mezi významné osobnosti ČSSM patří zcela určitě zakladatelé Ivan Honl a František Patočka. Z těch poválečných např. Eva Aldová, Miloslav Kocur, Jaroslav Šterzl, Jaroslav Spízek, Jiří Matějů, Karel Sigler, Ivan Mikula, Ivan Čižnár, Jiří Häusler, Vilém Muzikář, Jarmila Jelínková, Miroslav Votava, Gustáv Russ, Fedor Čiampor, Petr Petráš, Kateřina Demnerová, Yveta Gbelská. A samozřejmě poválečný sekretář Společnosti Vladimír Havel. A v těch posledních letech potom Filip Růžicka, Dana Baudišová, Helena Bujdáková

Československá společnost mikrobiologická je největší a nejstarší mikrobiologickou společností v Evropě; patří mezi nejstarší profesní společnosti na světě. V Československu, později v ČR a SR sdružuje zájemce o mikrobiologii z řad studentů, pedagogů, pracovníků z praxe a dalších zájemců.

Československá společnost mikrobiologická, z.s., je členem dvou významných mikrobiologických mezinárodních společností: Federace Evropských mikrobiologických společností (FEMS) a Světové unie mikrobiologických společností (IUMS). Členství financuje RVS AVČR.

Český komitét pro geodézii a geofyziku

založen 18. 5. 2018; sídlo: Boční II/1401, 14100 Praha 4; edp@ig.cas.cz; předseda/statutární zástupce: Doc. RNDr. Eduard Petrovský, CSc.; počet členů: 16 individuálních, 5 institucionálních

Historie

Český komitét pro geodézii a geofyziku (ČKGG) byl založen v roce 2018 jako nástupce komitétu, který působil v rámci Akademie věd ČR.

Činnost

Hlavním posláním komitétu je zastupování ČR v Mezinárodní unii pro geodézii a geofyziku (IUGG) a jejích 8 asociacích. Členové komitétu se aktivně podílejí na činnosti těchto asociací a unie jako celku na různých úrovních, od vedení pracovních skupin až po nejvyšší exekutivní úroveň. V roce 2015, ještě v rámci AV ČR, pořádal komitét XXVI valné shromáždění IUGG v Praze. Praha byla druhým městem, které hostilo tuto událost opakovaně. Vědecká část shromáždění trvala 9 (z celkem 11) dní a zúčastnilo se jí 4231 vědců z 88 zemí celého světa, z nichž 143 bylo z ČR. Z hlediska celkové účasti to byl do té doby největší vědecký kongres v Praze. Celkem proběhlo 198 sympozií a workshopů, na kterých bylo prezentováno téměř 5400 příspěvků. Prague Convention Bureau ocenilo tuto akci cenou „Kongres roku 2015“.

Komitét nevydává žádné publikace. Nicméně u příležitosti 100. výročí IUGG napsal předseda E. Petrovský pod hlavičkou komitétu, společně s P. Hejdou a M. Mandeou, brožuru „100 let IAGA a studium magnetického pole Země“ (ISBN 2464-6245). Brožuru vydalo v roce 2019 Středisko společných činností AV ČR v rámci edice Věda kolem nás.

Osobnosti

Mezi osobnosti komitétu v současnosti a nedávné historii patří zejména:

Vladimír Čermák, bývalý předseda komitétu a předseda organizačního výboru XXVI valného shromáždění IUGG v Praze

Pavel Novák, tajemník komitétu, v letech 2015–2023 člen výkonného výboru Mezinárodní asociace pro geodézii (IAG) a předseda IAG výboru pro teorii

Eduard Petrovský, stávající předseda komitétu, předseda programového výboru XXVI valného shromáždění IUGG v Praze, v letech 2015–2019 prezident Mezinárodní asociace pro geomagnetismus a aeronomii (IAGA), v letech 2019–2023 člen předsednictva IUGG

Jazykovědné sdružení České republiky

založeno v r. 1956; sídlo: Letenská 4, 118 51 Praha 1

jazykovednesdruzeni@seznam.cz; www.jazykovednesdruzeni.cz; 253 členů (2024)

předseda: prof. PhDr. Petr Mareš, CSc. (FF UK Praha)

Jazykovědné sdružení
České republiky

Jazykovědné sdružení ČR (JS) bylo založeno 4. 9. 1956 ustavující schůzí a přednáškou Karla Horálka na téma *O poměru jazykovědy k vědám příbuzným*. Významnými předsedy v prvních desetiletích činnosti byli Karel Horálek, Vladimír Skalička a Josef Vachek, profesori, dříve členové světově proslulého Pražského lingvistického kroužku (ten byl na počátku 50. let nucen pozastavit svou činnost a mohl ji obnovit až po Listopadu 1989). Záhy byla založena brněnská pobočka JS, jejímž prvním předsedou se stal František Trávníček. Od 60. do 90. let pak postupně přibývaly pobočky v Olomouci, Plzni, Ostravě, Hradci Králové, Ústí nad Labem, Českých Budějovicích a Opavě. Kromě toho působily či působí v rámci JS také pracovní skupiny, jmenujme dodnes velmi aktivní sekci lexikografickou, v počátcích vedenou Josefem Filipcem, dále sekci pro matematickou a aplikovanou lingvistiku (Petr Sgall, Pavel Novák) nebo sekci fonetickou (Milan Romportl). Poměrně dlouho existovala sekce mladých vědeckých pracovníků, která pořádala vstupní přednášky mladých lingvistů a podporovala publikaci jejich příspěvků v časopise *Jazykovědné aktuality*. Hlavními cíli JS od počátku bylo, jak zaznělo na ustavujícím setkání, „podněcovat a pěstovat vědeckou práci v oboru jazykovědy obecné a srovnávací, jazykovědy slovanské i české, pečovat o vzdělávání a tříbení spisovného jazyka“. Od počátku 60. let se v rámci JS pěstují takové disciplíny, jako jsou transformační generativní gramatika, algebraická a kvantitativní lingvistika, psycholingvistika, sociolingvistika, textová lingvistika nebo pragmatická lingvistika; v 90. letech k nim přibyla korpusová lingvistika, neurolingvistika, etnolingvistika nebo kognitivní lingvistika.

Přednášky

Nejviditelnější a základní aktivitou JS jsou přednášky pořádané pro veřejnost. Přednášejícími jsou domácí i zahraniční lingvisté všech věkových kategorií, kteří působí na univerzitních či akademických pracovištích. V pražské pobočce se každoročně koná nejméně deset přednášek, v ostatních pobočkách je jejich počet nižší. Přednášky jsou volně přístupné, konají se v prostorách pražské Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, v dalších pobočkách pak na tamějších univerzitách. Hlavní výbor JS usiluje o to, aby program přednášek byl vždy dostatečně pestrý a zahrnoval aktuální jazykovědná témata a trendy. Některé přednášky jsou pořádány u příležitosti životních jubileí významných osobností z oblasti jazykovědy, často zároveň členů JS. Předmětem přednášek bývají také prezentace probíhajících či ukončených výzkumných projektů nebo nově vydaných knižních publikací. V roce 2024 JS uspořádalo ve svých pobočkách celkem 36 přednášek, včetně přednášek v Lexikologicko-lexikografické sekci JS.

Semináře

V druhé polovině listopadu se tradičně koná seminář JS, tedy šest až sedm kratších vystoupení na aktuální lingvistické či interdisciplinární téma. Přednášejícími jsou domácí a zahraniční jazykovědci, s ohledem na téma semináře jsou však zváni i představitelé dalších disciplín, např. literární vědci, historici aj. Semináře jsou veřejnosti volně přístupné, konají se v prostorách Akademie věd ČR, Národní 3, Praha 1. Tématy seminářů v posledních letech byly: *Soukromá písemná komunikace* (2018), *Jazyk, text, dialog – Nad dílem Františka Daneše a Světlý Čmejrkové* (2019), *Popularizační diskurz z pohledu stylistiky, naratologie, historiografie* (2021), *Miloš Dokulil a česká slovtvorba* (2022), *Slovensko-české a česko-slovenské jazykové a jazykovědné vztahy: 30 let poté* (2023), *Mezi jazykem a hudbou* (2024). Písemné verze vystoupení bývají publikovány v časopise *Jazykovědné aktuality*.

Konference Mladí lingvisté a Bienále české lingvistiky

JS je od počátku spoluorganizátorem konference *Mladí lingvisté*, jež byla poprvé uspořádána v roce 2000 v Praze a od roku 2001 dosud se koná na půdě Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Příspěvky

z prvního ročníku byly publikovány ve zvláštním čísle časopisu *Jazykovědné aktuality*, členové hlavního výboru JS (HV JS) dodnes vypracovávají recenzní posudky na písemné verze příspěvků, jež zazněly na konferenci a jsou nyní vydávány Univerzitou Palackého. Součástí konference je v posledních letech také soutěž *Studentská věda* (dříve *Student a věda*), jeden z členů HV JS pravidelně předsedá komisi této soutěže.

V roce 2024 se konal první ročník mezinárodní konference *Bienále české lingvistiky*, nad níž JS převzalo záštitu. Členové HV JS byli členy programového i organizačního výboru konference.

Publikační aktivity

Od roku 1964 vydává JS časopis *Jazykovědné aktuality*. Název časopisu zůstává po celou dobu stejný, pozměňoval se však podtitul, který nyní zní Časopis Jazykovědného sdružení České republiky. V současné době procházejí veškeré texty, které jsou redakci zaslány, anonymním recenzním řízením. Jsou v něm publikovány původní lingvistické články, knižní recenze, zprávy o významných lingvistických událostech, rozhovory s významnými jazykovědci a kronika. Časopis vychází dvakrát ročně v tištěné i elektronické podobě.

Obálka časopisu Jazykovědné aktuality

Webový archiv a YouTube kanál

Na webových stránkách JS jsou shromážděna všechna čísla časopisu *Jazykovědné aktuality* od roku 1994. Dále jsou zde archivovány prezentace, jimiž přednášející doplňují svá vystoupení. Rozsáhlý fotoarchiv z akcí JS je na Facebooku JS. V „covidové“ době, kdy nebylo možné konat přednášky a semináře tradiční formou, byl zřízen YouTube kanál, na němž jsou zaznamenány online přednášky z té doby. Postupně k nim přibývají i další videozáznamy, naposledy např. vystoupení na semináři JS v listopadu 2024. Veškeré materiály jsou pochopitelně zveřejňovány se souhlasem přednášejících.

Členství v CIPLu

V lednu 2025 se JS stalo členem organizace CIPL (Comité International Permanent des Linguistes / Permanent International Committee of Linguists). Poplatek za členství v této organizaci je hrazen z dotace poskytované Radou vědeckých společností.

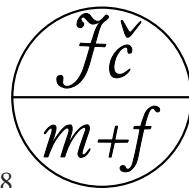
Předseda prof. PhDr. Petr Mareš, CSc., a dlouholetá místopředsdkyně a výkonná redaktorka časopisu Jazykovědné aktuality prof. PhDr. Jana Hoffmannová, DrSc.

Účastníci celostátního kola soutěže Studentská věda v r. 2023

Jednota českých matematiků a fyziků

The Union of Czech Mathematicians and Physicists

sídlo: Žitná 609/25, 110 00 Praha 1, tel. sekretariát +420 222 211 100, +420 222 090 708,
<https://www.jcmf.cz/>; přibližně 1700 členů; předsedkyně: doc. RNDr. Alena Šolcová, Ph.D.

Jednota českých matematiků a fyziků je profesní společnost, sdružující vědce, učitele i laické příznivce matematiky a fyziky. Její počátky sahají do roku 1862. Jednota si klade za cíl podporovat rozvoj matematiky a fyziky nad rámec akademických a průmyslových institucí, a to zejména popularizací, péčí o talenty a vydáváním odborných stanovisek, veřejnými přednáškami o matematických a fyzikálních tématech, zajímavostech a nových objevech.

Členové JČMF pracují v 15 pobočkách a čtyřech sekcích (pobočných spolcích): České matematické společnosti, České fyzikální společnosti, Společnosti učitelů matematiky, Fyzikální pedagogické společnosti.

Historie

JČMF je jednou z nejstarších dosud existujících učených společností v českých zemích. Byla založena roku 1862 jako *Verein für freie Vorträge aus der Mathematik und Physik* (Spolek pro volné přednášky z matematiky a fyziky) a roku 1869 přejmenována na *Jednotu českých matematiků*.

Jejím posláním od samého začátku bylo zlepšování výuky fyziky a matematiky na školách všech úrovní a typů a podpora rozvoje těchto věd. Roku 1912 byl spolek rozšířen a spolu s novými stanovami přijal dnešní název *Jednota českých matematiků a fyziků*. Mezi její členy patřilo v celé její historii mnoho studentů, učitelů, významných univerzitních profesorů a vědců.

Po celou dobu své historie věnovala Jednota velkou péči a pozornost vydávání odborné literatury. Již v roce svého 10. výročí (1872) začala vydávat *Časopis pro pěstování matematiky a fyziky*, patrně první svého druhu v Rakousku-Uhersku. O rok později již Jednota vydávala učebnice a vědecké monografie. Po vzniku samostatného Československa se stala de facto monopolním kvalifikovaným vydavatelem učebnic, odborných knih a časopisů s matematicko-fyzikální tematikou. Roku 1922 začíná vycházet časopis *Rozhledy matematicko-fyzikální*. Od třicátých let vlastnila Jednota nakladatelství Prometheus a firmy na výrobu matematicko-fyzikálních pomůcek.

Na začátku 50. let musela Jednota převést majetek ve prospěch nově vzniklé Československé akademie věd a stala se učenou společností při ČSAV. Časopis vydávaný Jednotou nahradily dva tituly – *Časopis pro pěstování matematiky* (od r. 1991 *Mathematica Bohemica*) a *Československý časopis pro fyziku*. Podpora výuky matematiky a fyziky vedly k založení časopisu *Matematika a fyzika ve škole* (1948), od roku 1991 *Matematika – Fyzika – Informatika*. Od roku 1956 vychází časopis *Pokroky matematiky, fyziky a astronomie*. Ve vydavatelské tradici JČMF pokračuje od roku 1995 nakladatelství Prometheus s.r.o. s JČMF v roli podílníka. Od roku 1992 vychází časopis *Učitel matematiky*.

Fyzikální vědecká sekce JČMF ustavená v roce 1968 (dnes Fyzikální vědecká společnost) se stala jako reprezentant JČMF kolektivním členem *Evropské fyzikální společnosti*, podobně prostřednictvím Matematické vědecké sekce (dnes Česká matematická společnost) byla JČMF zakládajícím členem *Evropské matematické společnosti*. Do JČMF jsou také začleněny Český národní komitét pro matematiku zajišťující spolupráci s *International Mathematical Union* a Český národní komitét pro čistou a užitou fyziku zajišťující styk s *International Union of Pure and Applied Physics*; příspěvky do těchto organizací jsou hrazeny z dotace AV ČR.

Další aktivity

Jednota samostatně nebo ve spojení s vysokými školami a výzkumnými ústavy organizuje národní i mezinárodní konference, sympozia, semináře a letní či zimní školy o matematice, fyzice, jejich historii a o různých aspektech vyučování. Otázkami vyučování matematice a fyzice na všech typech škol se JČMF zabývá

systematicky, podporuje další vzdělávání učitelů, předkládá návrhy na zlepšování a modernizaci výuky, které ovšem MŠMT přes uzavřenou smlouvu o spolupráci nebere vždy v úvahu. Členové Jednoty pracují v rámci některých skupin MŠMT či NPI. Jednota se podílí na vydávání učebnic matematiky a fyziky především v nakladatelství Prometheus, spol. s r. o., ale i v jiných nakladatelstvích a garantuje jejich odbornou úroveň, případně vlastním nákladem vydává odborné publikace nebo jejich vydávání podporuje.

JČMF stála u počátku matematické (v roce 1951) i fyzikální (v roce 1959) olympiády u nás. Tyto soutěže organizuje až do současnosti. Letos probíhá 74. ročník Matematické olympiády a 66. ročník Fyzikální olympiády. Přidaly se i další jako Turnaj mladých fyziků, Pythagoriáda, Matematický klokan, Pangea, korespondenční semináře a další. Na soutěže jsou navázány semináře a různé akce pro talentované žáky a studenty a jejich učitele. Tyto aktivity jsou podporovány (historicky v různé míře) MŠMT. Matematické olympiády se každý rok účastní desítky tisíc žáků (přes 20 tis.) a středoškolských studentů, kteří řeší úlohy několika kategorií (od 5. ročníku základní školy až po maturitní ročníky střední školy) v několika kolech, od „domácího“ až po ústřední (celostátní) a mezinárodní v nejvyšší kategorii). Fyzikální olympiáda ve třech kategoriích pro žáky základních a čtyřech kategoriích pro žáky středních škol je organizována také v několika kolech, kde nejvyšší kategorie vrcholí opět celostátním kolem a účastí v mezinárodní soutěži. Fyzikální olympiáda má ročně kolem 7 tis. účastníků. Trochu jinou organizaci má Matematický klokan. Tato soutěž je mezinárodně koordinovaná a je specifická tím, že není selektivní a postupová, ale světově globální. Školní, oblastní, republikové i mezinárodní kolo probíhají ve stejný den, úlohy řeší žáci Evropy, Asie, Ameriky i Afriky. Cílem soutěže je popularizovat matematiku nejen mezi žáky, ale také mezi jejich rodiči, prarodiči a celou veřejností, a vyhledávat a rozvíjet matematické talenty.

53. ročník Mezinárodní fyzikální olympiády v Tokiu. Výsledky: jedna stříbrné medaile, dvě bronzové medaile a dvě čestná uznání. (Mezinárodní soutěže v roce 2024 v Íránu se čeští soutěžící neúčastnili).

Čeští reprezentanti na 65. ročníku mezinárodní matematické olympiády v anglickém městě Bath. Výsledky: dvě stříbrné medaile, dvě bronzové medaile a dvě čestná uznání.

Organizace soutěží a podpora talentů znamená největší položku v rozpočtu JČMF, největší dotaci (MŠMT) a také největší objem dobrovolnické práce členů JČMF. S péčí o talenty souvisí i podpora mladých vědeckých pracovníků, například jejich mezinárodních mobilit pomocí mezinárodní vědecké spolupráce, soutěží a cen (např. Babuškova cena, Cena Milana Odehnala). Podobná podpora je směřována na učitele a akademiky (Cena Martina Černohorského, Cena Albertus). Tato ocenění považujeme za důležitou motivaci učitelů, kteří pracují vysoce nadstandardně a jejich žáci to oceňují.

Matematika a fyzika, kterým se členové Jednoty českých matematiků a fyziků věnují, byly a jsou nepostradatelné pro vývoj techniky a řady dalších oblastí, například informatiky. Navíc tyto oblasti vědy jsou otevřené a fundamentálně mezinárodní, což skvěle ilustruje například podíl na práci Mezinárodní matematické unie a Mezinárodní unie pro čistou a aplikovanou fyziku.

Učitelky a učitelé ocenění Cenou Albertus v roce 2024 (viz <https://www.albertus.cz>) spolu s některými reprezentanty organizátorů (MFF UK, JČMF/ČFS) a moderátorem pořadu ČT České hlavičky.

Budoucnost

Program práce Jednoty upřesňuje každé čtyři roky její sjezd. Mezi úkoly pro současné období patří například:

- Hledat podněty, co nového může Jednota odborné a laické veřejnosti nabízet.
- Pracovat s mládeží a spolupracovat se studenty, pokračovat v organizaci soutěží.
- Rozvíjet spolupráci mezi učiteli na všech stupních vzdělávání. Zajišťovat akreditaci akcí.
- Vytvářet diskusní a pracovní prostředí pro tříbení názorů uvnitř Jednoty i navenek.
- Aktivně vstupovat do řešení aktuálních problémů školství (například maturity z matematiky, revize RVP) s využitím dohody o spolupráci s MŠMT.
- Podporovat ediční činnost.
- Zajišťovat styk s mezinárodními odbornými komunitami a starat se o reprezentaci v orgánech mezinárodních společností.

Jednota klasických filologů

Union of Classical Philologists

založena 1868/1956; sídlo při Ústavu řeckých a latinských studií FF UK, nám. Jana Palacha 2, 11638 Praha 1; <http://jkf.ff.cuni.cz>; 203 aktivních členů (2025); předsedkyně: doc. PhDr. Dagmar Muchnová, CSc. (FF UK Praha)

JKF je jedinou vědeckou a popularizační společností v ČR, která sdružuje odborníky na řečtinu, latinu, antickou literaturu, filosofii, dějiny a recepci, dále na kulturu středověku (latinského i byzantského) a na novolatinskou literaturu, příp. na jiné vědní oblasti, jako je římské právo. Jejím cílem je propagovat celý soubor těchto disciplín (tzv. klasických studií), umožňovat širší mezioborový dialog, podporovat výuku klasických jazyků a šířit klasické vzdělání v moderní české společnosti.

Historie

Jednota klasických filologů byla založena 8. února 1868, původně jako studentský spolek s cílem pěstovat filologické vědy v češtině (původní název Jednota českých filologů) v době, kdy se čeština ve výuce na gymnáziích a vysokých školách začínala teprve prosazovat. V roce 1872 se stala společností vědeckou a sdružovala studenty i vyučující klasického, slavistického a bohemistického zaměření. Nejen před vznikem Československa, ale i v meziválečném období hrála Jednota důležitou úlohu v rozvoji vědeckého života v českém prostředí.

Po politickém převratu r. 1948 došlo k násilnému ukončení činnosti Jednoty českých filologů. Za několik let (r. 1956) byla založena nástupnická organizace, Jednota klasických filologů (JKF, tedy bez slavistů a bohemistů). V šedesátých letech pak vznikla medievalistická pobočka, jejíž působení skončilo v devadesátých letech. Činnost JKF však pokračuje bez přerušení až dodnes. Zásadní změnu prodělala JKF koncem února 2025, kdy došlo k fúzi (sloučením) s Asociací učitelů klasických jazyků (ALFA), která sdružovala především středoškolské vyučující.

Publikační aktivity

Auriga ZJKF – časopis, který je pokračovatelem časopisu *Listy filologické a pedagogické*, (od r. 1887 *Listy filologické*), jež začala Jednota vydávat krátce po svém vzniku (od 1873). Po krátké přestávce během 2. světové války a po r. 1948 začal být časopis vydáván (r. 1959) pod názvem *Zprávy Jednoty klasických filologů* (ZJKF), a název *Listy filologické* byl rezervován pro časopis, který vychází od r. 1953 dodnes, a to péčí Kabinetu klasických studií při FLÚ AV ČR. Časopis ZJKF, který začátkem devadesátých let přijal název *Auriga ZJKF* publikuje odborné stati, recenze, překlady a aktuální informace o rozvoji klasických studií v České republice i v zahraničí. Odborné články jsou psány obvykle v češtině s anglickým abstraktem a podléhají peer review. Jednotlivá čísla jsou k dispozici online (<https://jkf.ff.cuni.cz/auriga-online/>). Jako poslední vyšlo dvojčíslo *Auriga ZJKF* (LXVI/1-2, 2024).

Bibliografie. Od roku 1960 začala vycházet péčí JKF *Bibliografie řeckých a latinských studií v Československu* (*České republice*); poslední svazek vyšel v roce 2005 a zahrnuje léta 1993–1996. Posléze založila JKF elektronickou databázi *Bibliografie klasických studií* (<https://jkf.ff.cuni.cz/bibliografie-klasickych-studii/>), kterou postupně rozšiřuje, aby obsahovala informace o publikacích, jež vyšly na území České (Československé) republiky od roku 1945 do současnosti, bez ohledu na to, v jakém jazyce byly publikovány. Databáze ještě není zcela dokončena.

Bilingva. Od roku 2016 vydává JKF ediční řadu *Bilingua*, v níž vycházejí texty řeckých a latinských děl a jejich překlady do češtiny. Vydání jsou komentovaná a odborně recenzovaná. Jednotlivé publikace vycházejí s grantovou podporou z různých zdrojů, JKF zajišťuje redakční a administrativní práce. Do roku 2024 vyšlo celkem 10 svazků <https://jkf.ff.cuni.cz/edice-bilingua/>.

Obálka Aurigy

Prof. Pavel Oliva, DrSc.
(zdroj: Archiv Paměti národa)

Pozvánka na přednášku

Přednášky

JKF koná pravidelně odborné i pedagogicky zaměřené přednášky s diskusemi a workshopy, z nichž některé se realizují v Praze a jiné v Brně, v poslední době průměrně 7–11 ročně. Přednášky jsou většinou sdíleny online, přednášejícími jsou významní badatelé z Česka i ze zahraničí. Přehled přednášek od r. 1996 je uveřejněn na webové stránce <https://jkf.ff.cuni.cz/category/prednasky/>. Témata se týkají všech oblastí antiky, od historie přes literaturu, filosofii, lingvistiku, recepci, výuku latiny apod.

Další aktivity

JKF podporuje i konání popularizačních a vzdělávacích akcí na poli řeckolatinských studií, jako např. *Den latiny*, který každoročně organizuje pro střední školy a veřejnost Ústav řeckých a latinských studií na půdě FF UK v Praze a od r. 2024 také FF MU v Brně; většina přednášek je vzájemně sdílena online. JKF se také finančně podílí (nákup cen) na každoroční organizaci úspěšné soutěže *Certamen latinum* pro studenty a studentky středních škol (zemské a celostátní kolo), v roce 2023 podpořila konferenci na počest prof. Olivy (bývalého předsedy JKF) a v loňském roce přispěla k uspořádání výstavy *Nesmrtelný Cicero anebo co s antikou?* (organizace PedF UK).

Osobnosti společnosti

Mezi významné představitele JKF patřili v minulosti vynikající badatelé, skvělí pedagogové a organizátoři vědeckého života, jako např. klasičtí filologové Jan Kvíčala a Josef Král, bohemista Jan Gebauer, později klasičtí filologové František Novotný, Ferdinand Stiebitz a Karel Svoboda, medievista Bohumil Ryba a v poválečné době klasičtí filologové Karel Janáček, Antonín Bartoněk a Pavel Oliva (3. předseda JKF).

Mezinárodní organizace

JKF je od r. 1960 členem mezinárodní organizace Fédération Internationale des Associations d'études classiques (FIEC, <http://www.fiecnet.org>), která koná každé tři roky mezinárodní kongres. V červenci 2025 se bude kongres konat ve Wroclavi, kde vystoupí i členové JKF, kteří sestavili didaktický dvojpanel *Revitalizing Classics in modern education*, k němuž přizvali i badatele z dalších zemí.

Kruh moderních filologů

založen 1910 (1953); sídlo: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, nám. J. Palacha 2,
116 38 Praha 1; www.kmof.cz; počet členů: 80; e-mail: kutkova.marti@gmail.com
předsedkyně: Prof. PhDr. Jana Králová, CSc.

KMF je od r. 1953 nástupnickou organizací Klubu moderních filologů (dále jen Klub), jenž vznikl 25. února 1910 na základě výnosu c. k. místodržitelství Království Českého. Tímto právním aktem byl vyjádřen souhlas s usnesením zakladatelů na ustavující valné hromadě, která se uskutečnila 30. dubna 1909. Klub vznikl z iniciativy studentů Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, sdružených v Kroužku českých slavistů, Kroužku českých germanistů a Kroužku studentů francouzštiny v zájmu oborové emancipace. Ta byla reakcí na aktivity Jednoty českých filologů, která sdružovala zejména odborníky na klasické jazyky (latina, řečtina), ačkoli dvojí členství v Klubu i Jednotě nebylo žádnou vzácností. Cílem organizované činnosti Klubu bylo pomáhat členům osvojit si obsah přednášek a snadněji získávat informace o aktuálních výzkumných trendech v jednotlivých filologických oborech. Tyto cíle byly realizovány především prostřednictvím přednáškové činnosti, zřízením knihovny a edicí různých spisů.

Založení Klubu bylo rovněž reakcí na všestranný rozvoj české společnosti v druhé polovině 19. století, který přinášel zvýšenou potřebu výuky živých jazyků, která měla za následek nárůst počtu jejich učitelů na různých typech škol. Klasické vzdělání založené na latině a řečtině začalo ztrácet výsadní postavení a zároveň docházelo i ke změnám v metodice výuky, kdy postupně přestával být kladen důraz na o gramaticko-překladovou metodu, charakteristickou pro výuku klasických jazyků. V souladu s dobovým trendem byla do vyučování mj. zařazena fonetika, docházelo k redukci gramatiky na centrální jevy a postupně mělo být do vyučování integrováno i užívání jazyka v situacích denního života. Na tyto změny navazovaly postupně i další podněty pro popis jazyků a studium literatur.

Původní členskou základnu Klubu tvořili členové zakládající, čestní, přispívající a činní. Činnými členy byli studenti Filozofické fakulty a kandidáti učitelství ve filologických oborech. V čele klubu stál výbor volený valnou hromadou počátkem každého roku. Funkce zastávali přednášející Filozofické fakulty, kde měl Klub své sídlo a určitou dobu i vlastní místnost. Prvním předsedou byl zvolen prof. František Pastrnek, funkci místopředsedy vykonával prof. Max Křepinský. Jednatelům se stal dr. Otokar Fischer. Členy výboru byli Jan Jakubec a Miroslav Hýsek. Mezi členy Klubu patřil např. František Trávníček. Klub měl od počátku přibližně 300 členů, přičemž ze soupisu členů první výroční zprávy Klubu vyplývá, že členskou základnu tvořili převážně filologové mladší generace.

Zpočátku závisely styky Klubu především na iniciativě jednotlivých členů. V dubnu roku 1930 se v Paříži romanista a pozdější lektor metodiky výuky francouzského jazyka na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze Jaromír Fiala zúčastnil zasedání zástupců jedenácti evropských zemí a USA, kteří se usnesli na založení Mezinárodní federace profesorů živých jazyků (Fédération internationale des professeurs de langues vivantes). Fakticky byla tato organizace ustavena v roce 1931 a Klub i Kruh byl, resp. je jejím aktivním členem dodnes (s výjimkou let 1948–1965, kdy byly styky se západním světem z politických důvodů komplikované). Členství KMF ve FIPLV není jen prestižní záležitostí, ale umožňuje členům KMF zejména mladší generace získávat přístup k publikování výsledků své badatelské práce. V r. 1992 se FIPLV podílel na přípravě a průběhu konference k 400. výročí narození J. A. Komenského. Na druhé straně respekt, kterému se KMF těší v této mezinárodní společnosti, prokazuje fakt, že několik představitelů KMF se ze strany FIPLV dostalo i mezinárodního ocenění: Doc. Josef Hendrich (1992), Prof. Jitka Radimská (2019) a Prof. Bohuslav Mánek (2021) a PhDr. Eva Berglová (2024).

Prvními funkcionáři KMF byli prof. Bohumil Trnka (předseda), prof. Josef Kopal a prof. Josef Dvořák (místopředsedové), dr. Jiří Nosek (vědecký tajemník) a dr. Vilém Fried (hospodář). Dalšími členy výboru byli prof. Zdeněk Vančura, prof. Hugo Siebenschein, doc. Josef Bukáček, dr. Alois Hofmann a dr. Stanislav Lyr. Funkci administrativního tajemníka téměř 20 let vykonával dr. Miloš Popel.

Jitka Radimská, laureátka ceny FIPLV
2019

Bohuslav Mánek, laureát ceny FIPLV
2021

Eva Berglová, laureátka ceny FIPLV
2024

Ve funkci předsedy později působili prof. Otakar Novák, prof. Josef Dubský, prof. Zdeněk Stříbrný, doc. Josef Hendrich, prof. Martin Hilský, prof. Libuše Dušková, prof. Bohuslav Mánek, prof. Jitka Radimská, doc. Marie Vachková (2011–2017) a prof. Jana Králová (od roku 2017 dosud).

V pozdějších letech vznikly pobočky, nyní regionální pracoviště, a to v Olomouci (1964), v Plzni (1965 – nyní neaktivní), v Hradci Králové (1991), v Českých Budějovicích (1997) a v Ostravě (1998).

Kruh moderních filologů vydává Ročenku KMF, od r. 2023 pouze v elektronické podobě. Ročenky se stávají prvním atraktivním publikačním fórem pro mladé autory, ale i zkušené pedagogy a poskytují členům KMF, ale i dalším zájemcům, přehled o činnosti i o tématech, jimiž se přednášející a další osobnosti zabývají. Vzhledem k tomu, že těžiště aktivit KMF v současné době spočívá v přednáškové činnosti, často soustředěné do tematických celků, covidová omezení znamenala významný zásah do činnosti KMF. Na druhé straně však přispěla k inovaci způsobu prezentace témat formou vystoupení na YouTube, na němž se podílejí zejména příslušníci nejmladší badatelské generace (studenti doktorského a magisterského studia) a zahraniční přednášející (@kruhmodernichfilologu6514). Počet zhlédnutí často několikanásobně přesahuje počet účastníků přednášek v prezenční formě a je důležitým příspěvkem k šíření aktivit. KMF. Stránky KMF jsou vyhledávány také proto, že archivují digitalizáty ročenek a další texty uznávaných lingvistů, které jsou z jiných zdrojů těžko přístupné.

Krystalografická společnost

Czech and Slovak Crystallographic Association

sídlo: Ostricová 668, 155 00 Praha 5; www.xray.cz
předseda: RNDr. Jindřich Hašek, DrSc; počet členů: 320

Krystalografie je interdisciplinární obor sahající od biologie – struktury biologických makromolekulárních látek přes chemii až k fyzice a vývoji nových materiálů. Krystalografie a příslušné techniky nacházejí uplatnění i při studiu nerostných surovin, ale také v umění či forenzní analýze. Jelikož žádná jednotlivá instituce není schopna obsáhnout tuto širokou škálu, je zde právě místo pro Krystalografickou společnost, která pomáhá navazovat a rozvíjet kontakty odborníků z vysokých škol, pracovišť akademie, dalších výzkumných ústavů i praxe.

Historie a členství v mezinárodních organizacích

Obor celosvětově více než 70 let zastřešuje IUCr (International Union of Crystallography) a její regionální organizace, v Evropě ECA (European Crystallographic Association). V České republice je příslušnou organizací Krystalografická společnost (KS), která se souhlasem slovenské strany vystupuje navenek jako Česká a Slovenská. Registrována je v ČR a pro pokrytí příspěvků využívá částečně dotace AV ČR. IUCr byla založena v roce 1948 na prvním kongresu v Bostonu a Československo bylo jednou z pěti zakládajících zemí. Členství „Československého národního komitétu“ v IUCr bylo po PřF UK garantováno ČSAV. V roce 2017 přešel komitét pod názvem Regionální komitét českých a slovenských krystalografů formálně pod Krystalografickou společnost. Společnost též reprezentuje obě republiky v ECA.

Historie oboru u nás sahá do dob, kdy byly krystalografické aktivity součástí „Skupiny pro studium materiálů ionizačním zářením Československé vědecko-technické společnosti“. V roce 1986 začaly přípravy k založení Krystalografické společnosti, a ta byla formálně schválena 6. 2. 1991. Od počátků byla její činnost postavena na aktivním zapojení několika významných osobností, které se v průběhu let střídaly v rolích předsedů a tajemníků. Patří mezi ně A. Kochanovská, F. Kohl, K. Melka, A. Línek, M. Nehasil, J. Hašek, V. Valvoda, R. Černý, a R. Kužel.

Význam krystalografické komunity u nás potvrzují také mezinárodní ocenění, která získali její přední představitelé. Dvě prestižní ceny Evropské krystalografické asociace (ECA) obdrželi členové Krystalografické společnosti a patrně nejznámější současní čeští krystalografové, oba působící ve skupině strukturní analýzy Fyzikálního ústavu Akademie věd ČR. **Dr. Lukáš Palatinus** byl v roce 2009 oceněn cenou *Lewy-Bertaut* pro mladé vědce, zatímco **dr. Václav Petříček** získal v roce 2016 *hlavní cenu ECA – Max Perutz Prize*.

Publikace

V minulosti bylo vydáno několik tematických sborníků. V roce 1980 vznikl Bulletin, který dostal v roce 1994 klasický formát vědeckého časopisu a vychází až dosud pod názvem „Materials Structure in Chemistry, Biology, Physics and Technology“, ISSN 1211-5894. Články jsou volně dostupné online (ISSN 1805-4382) na <http://www.xray.cz/ms>. V posledních letech se časopis zaměřuje především na publikaci příspěvků prezentovaných na národních i mezinárodních akcích pořádaných či spolupořádaných KS ve formě abstraktů nebo rozšířených abstraktů a systematicky je tak uchováván jejich obsah.

Konference pořádané Krystalografickou společností

Rozhovory – pravidelná odborná setkání

Historie těchto setkání sahá až do roku 1954, kdy profesorka Kochanovská uspořádala první „Rozhovory o aktuálních otázkách studia jemné struktury materiálů ionizačním zářením“. Od té doby se jednodenní

odborné akce konají několikrát ročně a dnes nesou název „Rozhovory o aktuálních otázkách rentgenové, neutronové a elektronové strukturní analýzy“ – zkráceně „Rozhovory“. V dubnu 2025 proběhl už 310. ročník. Účast bývá mezi 30 až 90 lidmi.

Výroční konference – Kolokvium „Struktura“

Od roku 1980 se každoročně koná výroční konference s názvem „Struktura“. Věnuje se metodám studia struktury materiálů – od difrakčních po moderní nedifrakční techniky. Koná se na různých místech ČR, např. v Telči, Kutné Hoře nebo Luhačovicích. Součástí programu jsou odborné přednášky, kurzy, prezentace firemních novinek a přehlídky studentských projektů. Pozornost je často věnována i evropským výzkumným infrastrukturám.

Závěrečné foto účastníků 25. světového kongresu IUCr 2021, v popředí je v centru předseda kongresu Prof. R. Kužel

Oceněné osobnosti a členové KS, Dr. Palatinus (vlevo) a Dr. Petříček

Mezinárodní konference a školy

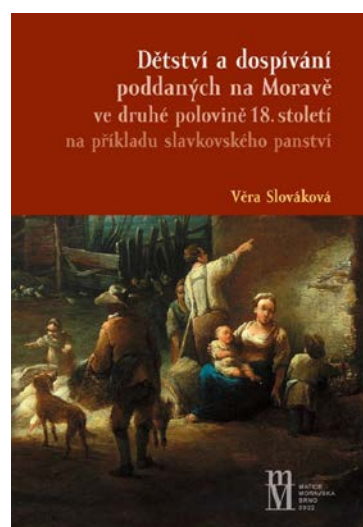
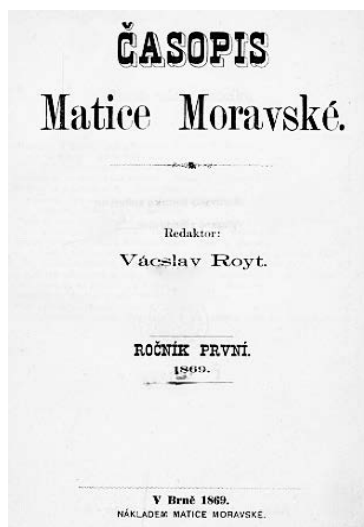
Nejvýznamnější akcí bylo uspořádání 25. světového kongresu IUCr v roce 2021 v Praze. Přes omezení pandemie šlo o velmi úspěšnou hybridní akci s více než 1600 účastníky z celého světa. Česká republika dříve hostila také další významné akce – Evropský krystalografický kongres (ECM) v roce 1998 a v roce 2027 jej bude pořádat znovu. Kromě toho probíhají i menší mezinárodní konference zaměřené na specifické oblasti strukturní analýzy jako Evropská konference o práškové difrakci – EPDIC (2004, Praha ČVUT, 320 účastníků), 16. konference o krystalizaci biomolekul – ICCBM (2016, Praha, 200), Aperiodic 2015 (Praha, 130), 11th European conference on residual stresses (2024, Praha, 200), Conference on High Resolution X-Ray Diffraction and Imaging – XTOP (2004, Průhonice, 150, 2016, Brno, 150).

Matice moravská byla pod názvem *Národní jednota svatého Cyrila a Metoděje* založena 17. dubna 1849 v Brně se záměrem působit svou vědeckou, literární, publikační a popularizační činností ke „vzdělávání lidu moravského“. Pod tlakem bachovského absolutismu spolek změnil na přelomu let 1853/1854 stanovy, přijal název *Matice moravská* (MM) a byl nucen rezignovat na širší národně osvětové působení. Soustředil se hlavně na finanční podporu edičních projektů, vydávání odborných spisů a zejména na publikování kalendáře *Koleda* (1851–1858), který byl jakýmsi popularizačním sborníkem poučných místopisných, hospodářských, přírodovědeckých a národopisných příspěvků. Od roku 1869 začal spolek vydávat vlastní *Časopis Matice moravské* (ČMM), jenž s menšími přetřkami vychází dodnes.

Po svém vzniku MM ve svých řadách soustředila takřka všechny významné osobnosti vědy a kultury tehdejší Moravy hlásící se k českému jazyku a působící v národně emancipačním duchu. V prvních desetiletích spolek vedl filozof a publicista František Matouš Klácel, historik a archivář Josef Chytil, profesor brněnské techniky Jan Helcelet, moravský historik a zemský archivář Vincenc Brandl a další. MM se stala uznávanou celonárodní organizací a dodnes patří v českých zemích k nejstarším stále existujícím spolkům. Zpočátku v její činnosti převažovalo vlastivědné a popularizační zaměření, protože však národně osvětovou funkci začaly v 90. letech 19. století plnit i další spolky a organizace, MM usilovala o přeměnu v učenou společnost. Už dříve vlastnila knihovnu a numismatickou sbírku, nově zřídila Komisi pro vydávání historických pramenů moravských a založením ediční řady *Prameny dějin moravských* se zasloužila o pozvednutí úrovně ediční práce na Moravě. Zároveň se v tomto období ČMM, zvláště zásluhou historiků Františka Kameníčka a Bohumila Navrátila, postupně přeměnil z vlastivědného časopisu v odborné periodikum zaměřené hlavně na historii a příbuzné obory. Značnou měrou k tomuto vývoji napomohlo zapojení akademických pracovníků nově zřízené Masarykovy univerzity do aktivit MM a ČMM. V období nacistické okupace a poúnorového komunistického režimu byla ovšem činnost MM značně omezena a také ČMM vycházel ve 40. letech nepravidelně, v letech 1959–1967 jen jako ročenka *Sborník Matice moravské* (SMM). MM sice v 50. letech přežila likvidační tažení proti spolkům, přišla však o vydavatelská práva pro neperiodické publikace, o všechny spolkový majetek i o velkou část členské základny. Její činnost se zúžila prakticky jen na vydávání ČMM, resp. SMM, které bylo finančně zajištěno za cenu, že se MM podřídila patronátu Československé akademie věd (ČSAV) a posléze se stala samostatnou sekci Československé historické společnosti při ČSAV (1967–1990). Po přechodném období 1990–1994, kdy MM už za nového vedení byla jako samostatný subjekt členem obnoveného Historického klubu při AV ČR, došlo ke změně jejího právního postavení. V roce 1994 přijala nové stanovy a byla zaregistrována Ministerstvem vnitra ČR jako občanské sdružení a po drobné úpravě stanov z roku 2015, spojené se zavedením nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., působí MM jako zapsaný spolek dodnes. Jeho sídlem je Brno, v čele stojí předseda zvolený z řad členů výboru, jehož volby se konají pravidelně každé 4 roky na valném shromáždění společnosti.

Publikační aktivity

Prohloubením tradičního těsného personálního propojení s akademií Filozofické fakulty Masarykovy univerzity i pracovníky dalších historických pracovišť univerzit, Akademie věd ČR, archivů a muzeí rozvinula MM v posledních třech desetiletích znovu svou spolkovou činnost s cílem rozšiřovat a podporovat vědecké poznání minulosti. Své úsilí přitom zaměřuje především na vydavatelskou činnost. Kromě vydávání vlastního odborného periodika s tradičním názvem *Časopis Matice moravské* se přitom soustřeďuje hlavně na vydávání původních knižních monografií a sborníkových publikací, v nichž zpřístupňuje nejnovější výsledky bádání z oblasti historie a příbuzných oborů.

Časopis Matice moravské: Svou kvalitou i dlouholetou tradicí patřil už v meziválečné době vedle Českého časopisu historického k nejrenomovanějším historickým periodikům v Československu. Byl založen již v roce 1869 a vycházel s výjimkou let 1883–1890 a posledních let nacistické okupace nepřetržitě. V současnosti (2025) je v přípravě jeho již 144. ročník. ČMM má mezinárodní redakční radu, jejímiž členy jsou významní badatelé z Francie, Maďarska, Německa, Polska, Rakouska, Slovenska a Spojených států amerických, zveřejňuje vědecké studie, články a recenze, v nichž seznamuje širokou odbornou veřejnost s nejnovějšími poznatky ve výzkumu různých témat z dějin Moravy, českých zemí a střední Evropy od středověku až po současnost. Vychází dvakrát ročně. V současnosti je ČMM evidován v databázi Scopus a European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences (ERIH PLUS). Všechny ročníky jsou v plném rozsahu k dispozici na webových stránkách Moravské zemské knihovny v Brně (s výjimkou vždy posledních tří ročníků). Obsahy nejnovějších čísel periodika jsou publikovány přímo na webových stránkách MM (www.malice-moravska.cz).

Knižní publikace: MM vydává rovněž četné odborné historické publikace. Jejich počet se ve srovnání s předválečným obdobím po roce 1994 zmnohonásobil. Ediční řada *Prameny moravských dějin*, v níž dosud vyšlo 25 svazků, zpřístupňuje v kritickém vydání jak úřední prameny a dokumenty, tak paměti, zápisky a korespondence od středověku po dnešek. V ediční řadě *Knižnice Matice moravské* vyšlo dosud 53 knižních monografií, které přinášejí výsledky původního výzkumu z nejrůznějších oblastí dějin. V ediční řadě *Disputationes moraviae* vyšlo pět publikací, které přinášejí výsledky některých vědeckých konferencí historiků. Už ukončená ediční řada *Země a kultura ve střední Evropě* zpřístupňuje ve 21 svazcích výsledky několikaletého stejnojmenného výzkumného projektu. Mimo uvedené ediční řady MM vydala dalších několik desítek monografií i sborníků zaměřených na různá historická témata (více viz www.malice-moravska.cz).

Další hlavní aktivity

MM pořádá nebo spolupořádá domácí i mezinárodní konference a semináře, organizuje přednášky českých a zahraničních historiků a podporuje výzkumnou a publikační činnost mladých badatelů a doktorandů, např. sérii jejich mezinárodních vědeckých konferencí a z nich vzešlých konferenčních sborníků *Promýšlet Evropu dvacátého století*. Spolupracuje též s univerzitními a akademickými historickými pracovišti, archivy, muzei a dalšími pamětovými institucemi i s obdobně zaměřenými společnostmi, mj. s Maticí srbskou v Novém Sadu, s níž společně vydala již tři svazky sborníku *Od Moravy k Moravě* a těsně před zveřejněním je svazek čtvrtý.

Vincenc Brandl (1834–1901): Od mládí se zajímal o historii, český jazyk a archivnictví a po krátkém studiu na vídeňské univerzitě a působení na starobrněnské německé nižší reálce pracoval v letech 1861–1899 jako moravský zemský archivář. Ze zemského archivu v Brně učinil jedno z center vědeckého a českého národního života. Patřil mezi nejvýznamnější činitele vědeckého, společenského i politického dění na Moravě, psal do českých i německých odborných periodik i denního tisku, krátce byl i zemským poslancem. Stál ve vedení řady národně kulturních spolků včetně Matice moravské, v níž byl od roku 1862 členem výboru, následně jednatelem, místopředsdou a až do své smrti předsdou. Zároveň v redakční radě ČMM přispíval ke zkvalitňování jeho vědecké úrovně. Byl též jmenován členem Královské české společnosti nauk (1869) a České akademie věd a umění (1890). Stal se uznávanou veličinou české historické vědy, a to zejména vyvrácením dřívějších názorů na skutečné centrum Velké Moravy, kritickým vydáváním právněhistorických pramenů a studii o právních řádech Českého království a Moravského markrabství stejně jako místopisnými a životopisnými studii.

Bohumil Navrátil (1870–1936): Jako absolvent pražské filozofické fakulty a žák Gollovy historické školy se po příchodu do Brna roku 1900 brzy uplatnil ve zdejší zemském archivu a celé historické obci. Po založení Masarykovy univerzity se stal jejím řádným profesorem všeobecných dějin (1920), prvním děkanem filozofické fakulty a ředitelem jejího historického semináře. Byl vůdčím duchem budování brněnských historických institucí a snah o jejich zvědečtění a optimální personální vybavení. Zasloužil se i o to, že jak MM, tak ČMM se profilyovaly jako významné opory rozvíjející se české historické vědy meziválečného Československa. Jejich reorganizaci a reformu prosadil postupně, nejprve jako iniciátor založení Komise pro vydávání historických pramenů moravských (1906), posléze jako jeden ze čtyř spoluredaktorů (1913) a spolu se Stanislavem Součkem jako hlavní redaktor ČMM (1923) a v letech 1925–1933 také jako předseda MM. Navrátilovým přičiněním tak došlo k propojení MM a jejího časopisu s akademickou obcí, které přetrvává dodnes.

Josef Macůrek (1901–1992): Byl jednou z mála vědeckých osobností, díky nimž si navzdory důsledkům nacistické okupace a únorového převratu nejen historické pracoviště FF MU, ale i MM a ČMM udržely personální a odbornou kontinuitu s meziválečnou historickou vědou. Rodem Moravan, přišel na brněnskou filozofickou fakultu v roce 1935 z Prahy, kde se habilitoval (1929) a získal mimořádnou profesuru slovanských dějin (1935), už jako hotový, jazykově a četnými zahraničními kontakty mimořádně vybavený historik, aby zde založil a vybudoval oddělení slovanských dějin. Díky zaměření na dějiny Slovanů a svému věhlasu v mezinárodní historické slavistice, získanému úctyhodnými publikacemi o rumunských, polských, uherských, ruských a balkánských dějinách, mohl vědecky pracovat i za komunistického režimu. Ve složité době se jako předseda MM (1948–1961) zasloužil o její záchranu a o udržení ČMM. Za normalizace byl penzionován, ale jeho pověstný vědecký zápal prostřednictvím jeho žáků přetrval mnohá desetiletí.

Poslání MM v minulosti, současnosti a budoucnosti

Posláním MM a ČMM v 19. století bylo šířit povědomí o dějinách a kultuře Moravy, postupně v nich sílilo zaměření na vědeckou a odbornou publikační činnost, kterou společnost rozvíjí i v současnosti. I v budoucnosti chce MM poskytovat publikační platformu pro zveřejňování výsledků původního historického výzkumu nejen etablovaným historikům, ale také začínajícím nadaným badatelům. Mladé historiky chce ve větší míře získávat také do svých řad a podporovat je v jejich výzkumné a publikační činnosti. Celkově hodlá vydáváním kvalitních historických publikací dále rozvíjet a posilovat povědomí společnosti o minulosti její země i celé civilizace.

Sdružení historiků České republiky (Historický klub 1872)

Association of Historians of the Czech Republic

založeno 1872; sídlo Nám. Jana Palacha 1/2, Josefov, 110 00 Praha 1; admin@sduzenihistoriku.cz;
<https://www.sduzenihistoriku.cz>; 265 členů (2024); předseda prof. PhDr. Jiří Kocian, CSc.

Historie

Sdružení historiků ČR (dále SH) je přímým pokračovatelem Historického klubu (HK). HK vznikl v roce 1872 původně jako spolek národnostně uvědomělých českých studentů historie a postupně se přetvořil do podoby ústředního spolku českých historiků. Významnou roli v tomto ohledu sehrála zejména osobnost starosty HK, jímž byl v letech 1904–1937 přední český historik a profesor Univerzity Karlovy Josef Pekař. HK se ujal též vydávání ústředního *Českého časopisu historického* a od roku 1905 *Bibliografie českých dějin*, dále učebnic dějepisu a jiných publikací českých i zahraničních historiků, vybudoval kvalitní klubovou knihovnu. Z iniciativy prof. Pekaře byl svolán I. sjezd českých historiků v roce 1937. Po útlu za německé okupace HK znovu rozvinul činnost za vedení historika moderních dějin Jaroslava Werstadta. Po komunistickém převratu roku 1948 HK ztratil vydavatelské oprávnění (zanikl starý ČČH). Příležitostně přednášky obnovil za dočasného uvolnění roku 1955. Ve funkci starosty se poté vystřídali organizátor dějepisné práce Josef Klik a významný představitel sociálních dějin František Kutnar. Doba „normalizace“ přinesla další vlnu nátlaku na HK, který byl roku 1981 rozpuštěn. K obnově činnosti došlo v roce 1990 pod názvem Historický klub – Sdružení českých, moravských a slezských historiků. Usnesením valné hromady HK ze dne 22. 4. 1997 byl přijat spolu s novými stanovami název Sdružení historiků České republiky (Historický klub 1872) (SH). SH je samostatným právním subjektem; podle nového občanského zákoníku (č. 89/2012 Sb.) se stalo standardním spolkem. V čele SH se vystřídali Josef Hanzal (1990–1996 jako starosta HK), poté jako předsedové SH Jaroslav Pánek (1996–2002), Jiří Pešek (2002–2005), Petr Vorel (2005–2011) a Jiří Kocian (od roku 2011).

Hlavní aktivity

Zaměření

SH se soustřeďuje na rozvoj a popularizaci historické vědy, kultivaci historického vědomí české společnosti, spolupráci s historickými pracovišti (vědeckými ústavy, vysokými školami, muzei a archivy) doma i v zahraničí, podporu činnosti regionálních poboček a kolektivních členů a vydávání časopisu. Mladé a začínající historiky povzbuzuje udělováním *Ceny Josefa Šusty* pro mimořádně úspěšné studentky a studenty historie a *Ceny Josefa Pekaře* pro mladé historičky a historiky do 35 let. Realizuje také přednáškovou činnost a podílí se na pořádání tematických exkurzí. SH sdružuje historiky, studenty historie, středoškolské profesory, archiváře a další specialisty v příbuzných oborech, též zájemce o obor z řad veřejnosti. Klade si též za úkol organizační stmělování historické obce, zprostředkování informací, publikační a přednáškovou činnost, podporu kvalitní výuky dějepisu a pěstování historického vědomí.

Struktura společnosti

Sídlem společnosti je Praha; v čele stojí předseda zvolený z řad 11–členného výboru, jehož volby probíhají každých 5 let. Autonomní vědecko-organizační činnost postupně rozvinuly v některých krajích regionální a studentské pobočky navázané na univerzity či na oborové instituce (v Hradci Králové, Liberci, Opavě, Ostravě a Pardubicích). Rozvinula se spolupráce SH s dalšími společnostmi – Asociace učitelů dějepisu, Pekařova společnost Českého ráje, Společnost pro hospodářské a sociální dějiny, Unie Comenius, Společnost Edvarda Beneše.

Publikační aktivity

V součinnosti s vědeckými a vědecko-pedagogickými institucemi (Historickým ústavem AV ČR, Univerzitou Pardubice, Ostravskou univerzitou aj.) se SH soustřeďuje na vydávání publikací, které umožňují soustavnou orientaci v historické obci a její vědecké činnosti (Lexikon současných českých historiků, 1999; Historikův adresář, 2002; Lexikon českých historiků 2010). Vyšly také některé texty z přednáškových cyklů, ať již vlastním nákladem (Historikové na cestách, 1997), nebo ve standardním nakladatelství (Čeští králové, 1998; Českoslovenští prezidenti, 2016).

Sjezdy historiků

SH pořádá sjezdy českých historiků, zpravidla ve spolupráci s hostitelskou univerzitou – VII. sjezd se konal v Praze (1993), VIII. sjezd v Hradci Králové (1999), IX. sjezd v Pardubicích (2006), X. sjezd v Ostravě (2011), XI. sjezd v Olomouci (2017), XII. sjezd v Ústí nad Labem. SH se rovněž podílí na mezinárodní reprezentaci české historiografie, neboť výbor Sdružení získal oprávnění volit z představitelů oboru a badatelských institucí členy Českého národního komitétu historiků, kteří rozhodují o podávání návrhů českých témat na světové historické kongresy.

Mezinárodní spolupráce

Na počátku 21. století rozvinulo SH intenzivní spolupráci s partnerskými organizacemi historiků v sousedních zemích, zejména v Polsku, Německu a na Slovensku. Významně se zvýšila vzájemná informovanost a začaly vycházet i společné publikace. Nejvýznamnější z nich je společný polsko-český časopis (se slovenskou účastí) *Historia Slavorum Occidentis*, vydávaný od roku 2011 v Toruni. Výrazem intenzivní spolupráce se zahraničními historiky bohemistického zaměření se stala volba řady z nich čestnými členy SH. Jsou to Joachim Bahlcke (Stuttgart), Stanisław Bylina (Varšava), Zdeněk V. David (Washington), Marie-Elizabeth Ducreux (Paříž), Robert J. W. Evans (Oxford), Henryk Gmiterek (Lublin), Wojciech Iwańczak (Kielce), Radomír V. Luža (New Orleans), Georgij Meľnikov (Moskva), Krzysztof Mikulski (Toruň), Nicolette Mout (Leiden), Anna Ewa Paner (Gdaňsk) a Stanley B. Winters (Newark, N.J.).

Významné osobnosti – čeští historici

Prof. PhDr. Josef Pekař (1870–1937), starosta Historického klubu
PhDr. Jaroslav Werstadt (1888–1970), starosta Historického klubu
PhDr. Josef Klik (1896–1965), jednatel a starosta Historického klubu
PhDr. František Kutnar (1903–1983), starosta Historického klubu

Členství v mezinárodních organizacích

V roce 2018 byl do SH inkorporován Český národní komitét historiků, který je členskou organizací The International Committee of Historical Sciences (ICHS). SH čerpá díky podpoře AV ČR dotace na úhradu členských příspěvků do ICHS/CISH.

Poslání/vize

Rozvoj a popularizace historické vědy, kultivace historického vědomí české společnosti, podpora studentů a mladých historiků, podpora kvalitní a moderní výuky dějepisu.

Společnost Edvarda Beneše

Edvard Beneš society

sídlo: SEB – Gabčíkova 2362/10, Praha 8; spolecnosteb@gmail.com; www.spolecnosteb.cz; Počet členů: 150; předseda: PhDr. Pavel Carbol, Ph.D., místopředsedkyně: doc. PhDr. Jana Čechurová, Ph.D.

Historie Společnosti Edvarda Beneše

Společnost Edvarda Beneše (dále SEB nebo Společnost) byla založena v květnu 1990 s ambicí navázat na Ústav Edvarda Beneše, který existoval v Londýně v letech 1950 až 1964. Vznik inicioval těsně po komunistickém převratu v Československu Edvard Beneš s cílem, aby instituce připomínala ideový odkaz jeho samotného a demokratické tradice meziválečného Československa. Ústav fungoval coby „prezidentská knihovna“. Byl badatelskou institucí „pro politické a sociální studium“, vydával periodikum Doklady a rozpravy, samostatné publikace, pořádal přednášky i konference a organizoval společenské aktivity. Stal se významným poúnorovým exilovým centrem. Spolu s koncem životů představitelů londýnského Ústavu postupně skončily veškeré jeho aktivity.

Po návratu svobody do Československa došlo k obnovení zájmu o meziválečnou čs. demokracii, tedy i o osobnost Edvarda Beneše. Dne 23. května 1990 byla proto založena Společnost Edvarda Beneše. Podnět k jejímu založení vzešel z tehdejší československé strany národně socialistické. V čele SEB pak v dubnu 1991 stanula výrazná skupina historiků, kteří se věnovali připomínání odkazu prezidenta Edvarda Beneše. Utvořil se první výbor řídící SEB. Konkrétně Prof. PhDr. Věra Olivová, DrSc. – posléze dlouholetá předsedkyně, Prof. PhDr. Alexandr Ort, DrSc., Prof. PhDr. Jaroslav Valenta, CSc. a PhDr. Antonín Klimek, CSc. Čestným předsedou se stal někdejší tajemník prezidenta Beneše z exilu za 2. světové války JUDr. Eduard Táborský. SEB se ve svých počátcích těšila také přízni krajanů žijících v zahraničí, ale i pamětníků, kteří osobně nebo zprostředkovaně měli k Edvardu Benešovi vztah, stejně tak podpoře výrazných osobností společenského i politického života. V. Olivová s výborem začali pozvolna budovat členskou základnu SEB a rozvíjet odborné i společenské aktivity či spolupracovat s dalšími organizacemi. Završením pak bylo přijetí Společnosti Edvarda Beneše mezi vědecké společnosti na plenárním zasedání Rady vědeckých společností v listopadu roku 2008. SEB postupně procházela i generační obměnou. Zejména pak po roce 2016, kdy Věra Olivová zemřela. Předsedou se stal PhDr. Pavel Carbol, Ph.D. a doplněn byl i výbor Společnosti.

Hlavní aktivity SEB

SEB postupně ukotvila své aktivity, čehož důkazem je více než třicet let pestré a aktivní práce. Dnes stojí pomyslně na čtyřech pilířích. Prvním je připomínání významných výročí spjatých s Edvardem Benešem se snahou o objektivní a vyváženou prezentaci všech dobových souvislostí. Členové výboru proto mají řadu výstupů, zejména ve veřejnoprávních médiích (k prezentaci jsou využívány také web a sociální sítě). Dalším pilířem je přednášková činnost. Díky velkorysé spolupráci ohledně prostor s Ústavem českých dějin FF UK pořádá SEB přednášky zaměřené na moderní čs. dějiny a zahraniční politiku. Zapojuje tak do svých aktivit významné vědecké, ale i politické – veřejně činné – osobnosti a rozvíjí tímto své kontakty a zpětné vazby. Třetím pilířem je publikační činnost. Každý rok vychází Bulletin. Jeho součástí jsou informace a odborné příspěvky. SEB také vydává vlastní Knižnici (do roku 2023 byla vydávána nakl. Eva Milana Nevoledo, nyní nakladatelstvím Pavla Mervarta). Vyšlo již 43 svazků. SEB je odborným garantem Cen Edvarda Beneše za nejúspěšnější studentské kvalifikační práce z historie 20. století a sociologie, což se ukázalo jako mimořádně prestižní a cenné. Oceňují se vždy tři nejlepší práce v každé kategorii, případně se udělují i čestná uznání. Letos se uskuteční již třicátý ročník, a to díky Městskému úřadu v Sezimově Ústí, jenž je laskavým podporovatelem a sponzorem.

Významné osobnosti Společnosti Edvarda Beneše

SEB měla během své dosavadní existence ve svých řadách mimořádně erudované historiky a odborníky z příbuzných oborů, kteří inspirovali mnoho dalších kolegů. Přednášeli, publikovali, pomáhali organizovat a tvořili dlou-

Udělování Cen Edvarda Beneše

Věra Olivová

hodobě povědomí o činnosti Společnosti mezi odbornou i širokou veřejností. Právě díky nim se SEB stala posléze i společností vědeckou. Kromě nich se na uvedených aktivitách podílelo i mnoho externích odborníků. Připomenout bychom chtěli alespoň několik nejvýznamnějších.

Prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc. (5. 7. 1932–27. 4. 2024). Historik a pedagog spjatý s FF UK, zvláště s Ústavem/Katedrou českých/československých dějin. Zaměřoval se na moderní dějiny, diplomacii, mezinárodní vztahy, posléze i politické a kulturní dějiny 19. a 20. století. Jeho velkým tématem byly širší okolnosti Mnichovské dohody a konec první Čs. republiky. Patřil mezi výrazné členy SEB. V rámci její činnosti hojně přednášel a publikoval v Bulletinu, účastnil se celé řady vzpomínkových a společenských akcí v souvislosti s výročími čs. moderních dějin. Spolupracoval také s médii a kultivoval povědomí veřejnosti o historických osobnostech, často právě o Edvardu Benešovi, resp. snažil se o jeho objektivní hodnocení. Získal Medaili za zásluhy I. stupně od prezidenta republiky, a také Historickou pamětní medaili Univerzity Karlovy.

doc. PhDr. Karel Novotný, DrSc. (11. 1. 1932–13. 9. 2017). Absolvoval Filozoficko-historickou fakultu UK a poté na ní učil až do roku 1997. Působil také v řadě odborných společností: Historický klub/Sdružení historiků České republiky, Společnost pro dějiny techniky, Společnost pro hospodářské a sociální dějiny, Masarykova společnost, a především SEB jako její místopředseda. Dlouhá léta byl odborným garantem studentské Ceny Edvarda Beneše. Vědecké působení Karla Novotného bylo zaměřeno především na hospodářské a sociální problémy industrializace Českých zemí v 18. a 19. století, po roce 1989 se zaměřil právě na osobnost Edvarda Beneše.

Prof. PhDr. Věra Olivová, DrSc. (13. 11. 1926–7. 3. 2015). Po absolvování Filozofické fakulty UK působila v Archivu Kanceláře prezidenta republiky, poté jako odborná asistentka na Vysoké škole politických a hospodářských věd. Její profesní dráha je však především spojena s FF UK. V době normalizace však na ní mohla působit jen jako technická pracovnice. V roce 1990 se směla vrátit na své mateřské pracoviště, nynější Ústav českých dějin. Odborně se věnovala meziválečné Čs. republice. Mezinárodní renomé si Věra Olivová možná poněkud paradoxně získala především svými pracemi o sportu v antickém světě, které psala i jako „únik“ před normalizační cenzurou. Po roce 1989 se její zájem zaměřil zejména na osobnost prezidenta Beneše. Stala se předsedkyní Společnosti Edvarda Beneše. Ta se pod jejím neúnavným a noblesním vedením snažila o objektivní představování odkazu Edvarda Beneše a meziválečné čs. demokracie. Věra Olivová kromě vědeckého bádání ve výše zmíněné problematice přispívala také k obnově občanského povědomí o nelehkých meznících čs. moderních dějin. Získala Medaili za zásluhy I. stupně od prezidenta republiky.

Poslání Společnosti Edvarda Beneše

SEB prokázala za léta své existence schopnost nejen uchovávat odborný odkaz Edvarda Beneše a meziválečné čs. demokracie, ale představovat jej i v nových souvislostech prolínajících se aktuálním společenským děním a mezinárodními vztahy. Druhý prezident československé republiky je, jak se ukazuje, neustále živým tématem přitahujícím odbornou i širokou laickou veřejnost.

Společnost pro církevní právo

Societas Iuris Canonici, Church Law Society

založena 1994; sídlo: Sudoměřská 25, 130 00 Praha 3; spcp@prf.cuni.cz; www: spcp.prf.cuni.cz;
570 členů (2025); skládá se ze 6 místních skupin; předseda: prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera OP (UK Praha)

Společnost byla založena roku 1994 při Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Cílem SPCP je napomáhat studiu a bádání v oborech kanonického práva katolického a církevního práva evangelických církví a světského konfesního práva, právních dějin církví a oborech s nimi souvisejících. Od roku 1995 vydává recenzovaný vědecký časopis *Revue církevního práva*; na počátku roku 2025 vyšlo jeho 98. číslo. SPCP má také společenský rozměr: je společenstvím osob nejrozličnějších profesí, které jsou přátelsky nakloněné církvím a náboženským společností a mají zájem o uvedené vědní obory. Společensky tyto osoby integruje, a tak napomáhá překonat specializační roztržičnost dnešní společnosti a vést mezioborový dialog. Je nepolitická a nekonfesní. Jejímí členy jsou vysokoškolští učitelé i studenti, pracovníci světských i církevních soudů i státního, obecního a církevního správního aparátu, duchovní různých církví, pracovníci železnic a pošt, služeb a zdravotnictví, osoby samostatně hospodařící či podnikající, osoby žijící ze svého majetku i důchodci. Většinu členů SPCP tvoří občané České republiky ze všech krajů, přibližně stovka je ze Slovenska a ze zemí německo-anglického jazykového okruhu.

Struktura společnosti

Sídlem SPCP je Praha; v čele stojí předseda a místopředseda společnosti jako statutární orgány, oba volení valnou hromadou členů společnosti v přímé a tajné volbě. Společnost řídí stejným způsobem volený pracovní výbor, který má toho času 11 členů (2025). Účty společnosti, způsob vedení členské evidence a průběh recenzního řízení při přípravě *Revue církevního práva* kontroluje tříčlenná kontrolní komise. Valná hromada až dosud volila orgány společnosti na dva roky, a podle novely stanov z roku 2025 je volí na tři roky.

SPCP se skládá z 6 místních skupin: v Praze, Brně, Olomouci, Stříbře, Českých Budějovicích a Mšeně u Mělníka. Ke specializované činnosti zřídila postupně 4 odborné sekce (sdružení): pro podporu humanizace zdravotnictví, pro hmotnou podporu náboženských institucí, pro podporu povolání ke kněžství, do řeholí a ke službě farních hospodyní a konečně pro záchranu kostelů a kaplí. Založila a zřídila Institut konfesního práva. SPCP je členem Rady vědeckých společností České republiky (od 2014) a kolektivním členem České křesťanské akademie (od 1995), kde vykonává funkci její právní sekce a spolupracuje se všemi odbornými sekcemi i mnohými ze 70 místních skupin.

Přednáškové, konferenční a společenské aktivity

SPCP organizuje akce s těmito názvy:

Pražské rozhovory o církvích a státu. Je to několikadenní mezinárodní konference, na které pozvaní zástupci vědy konfesního práva z Evropy i zámoří podávají zprávy o stavu konfesního práva a jeho jednotlivých oborů ve svých zemích. Zatím bylo od roku 1996 uspořádáno 5 konferencí. Konference v letech 2019 a 2024 se zabývaly tématem *Spiritual Care in Public Institutions*. Napříště je snaha tuto konferenci konat každým druhým rokem, a to vždy jako šestidenní, tedy možná už roku 2026.

Mše a klubovní setkání pro právníky v Praze. Každý první čtvrtek v měsíci se v Praze slaví mše svatá pro studenty a právníky; v posledních letech v klášterním kostele Rytířského a špitálního rádu křižovníků s červenou hvězdou u paty Karlova mostu. Spolu s následným setkáním klubu pro právníky a jejich přátele v refektáři téhož kláštera tuto akci organizuje pražská skupina SPCP a duchovní správa právníků v Praze.

Pražské večery v cyklu Působení práva ve společnosti a církvi. Zatím bylo pražskou místní skupinou uspořádáno 87 večerů. V minulosti se tato akce konala v čítárně nebo v historickém refektáři dominikánského kláštera sv. Jiljí v Praze; v posledních letech SPCP přijímá pohostinnost Právnické fakulty UK.

Výroční konference Stát a církve v Brně. Je to celonárodní jednodenní vědecká konference s mezinárodní účastí, která se koná vždy na začátku září ve spolupráci s Katedrou ústavního práva a politologie Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; na organizování se podílí ústředí SPCP i brněnská místní skupina. V roce 2024 se konal 30. ročník této konference.

Konference mladých kanonistů v Olomouci. Je to konference s mezinárodní účastí, kterou organizuje olomoucká skupina SPCP spolu s Cyrilometodějskou teologickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci a ve spolupráci s polskými akademickými pracovišti.

Přednášky o církevním právu ve Stříbře. Od založení stříbrské místní skupiny v roce 2020 se uskutečnily tři přednášky v rámci plenárních zasedání této skupiny v prostoru Základní umělecké školy ve Stříbře. Čtvrtá přednáška je připravena na červen 2025.

Přednášky o církevním právu v Českých Budějovicích. První je připravena na září 2025.

Příprava, nahrávání a vysílání biblických hodin. Zatím SPCP odvysílala na kanálu YouTube 99 biblických hodin a nahrávky umístila na své internetové stránky. Do roku 2023 tak činila ze svého pražského nahrávacího studia, od té doby z nově zřízeného studia ve Mšeně. Biblické hodiny dnes nesou název Volá Mšeno.

Publikační aktivity

Revue církevního práva/Church Law Review vychází 4x ročně v rozsahu 120–180 stran. Původní články jsou publikovány v angličtině, češtině a slovenštině, tvoří více než polovinu textu a procházejí oboustranně anonymním recenzním řízením. Zbývající část časopisu tvoří kratší články v rubrice Poznámky, recenze na knihy z oborů, které jsou předmětem zájmu SPCP a bohaté informace o vědeckém dění v těchto oborech v českých zemích i v zahraničí. Časopis je součástí citační databáze *Web of Science* a databázi ERIH PLUS a CEEOL. Je uveden v Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice, vyhlášeném Radou pro výzkum, vývoj a inovace vlády České republiky. Redakce se skládá ze čtyř pracovníků a spolupracuje s ní redakční rada složená z předních odborníků z České republiky i Slovenska. Revue církevního práva je uveřejňována na internetových stránkách SPCP. Je předmětem častých citací ve vědecké literatuře. V soutěži českých právnických časopisů Karlovarské právnické dny se každoročně umísťuje na jednom z předních míst.

Zrcadlo církve je bohatě ilustrovaný vědecko-populární měsíčník, který SPCP vydává od roku 2011, uveřejňuje na svých internetových stránkách a rozesílá na téměř 1000 adres. Každé číslo má rozsah 6–20 stran. Některé vědecké instituce a knihovny jej každoročně svazují. Časopis podává takřka kronikářský záznam o dění ve vědních oborech v předmětu zájmu SPCP.

Church Reporter je další bohatě ilustrovaný vědecko-populární měsíčník, který SPCP vydává, v tomto případě od roku 2016. Vychází ve dvou verzích, v českém i originální anglické s podtitulem *Newsletter for the English speaking members and friends of the Church Law Society Prague-Brno-Olomouc-Stříbro-České Budějovice-Mšeno*. Má rozsah 6–20 stran a jeho obsah se nepřekrývá se Zrcadlem církve, neboť je zaměřen na oslovení zahraničních účastníků a na jejich informování o českých realitách. Záměrem je také propagace ČR v zahraničí.

Mšenské farní listy jsou další tištěný měsíčník SPCP, v rozsahu 12 stran. Zaměřují se na praktickou realizaci teorie v každodenní praxi měst a obcí v mladoboleslavském vikariátu litoměřické diecéze. Jsou značně oblíbeny mezi obyvateli Mšena a okolí, kde slouží jako druhý místní list vedle městským úřadem vydávaného měsíčníku Mšensko, o stejném počtu stran.

Knižnice církevního a konfesního práva je neperiodická série knižních publikací, které vydává SPCP ve své vlastní režii. Zatím vyšly 3 svazky: po jednom česky, slovensky a německy.

Společnost pro dějiny vědy a techniky

založena 1965; sídlo: UDAUK, Ovocný trh 5, 11636 Praha 1;

kontakt: milada.sekyrkova@ruk.cuni.cz; 250 členů (2024); předseda: doc. Mgr. Karel Černý, Ph.D.

Společnost pro dějiny vědy a techniky (dále SDVT) byla založena v dubnu roku 1965 jako Československá společnost pro dějiny vědy a techniky. Navázala na činnost Komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd ČSAV, v jejímž čele stál botanik Bohumil Němec (1873–1966). SDVT sdružuje odborníky a také zájemce o obor dějin převážně přírodních a exaktních věd a techniky. Opírá se o širokou mezinárodní spolupráci, která má u nás tradici již z doby před 2. světovou válkou, kdy byl v Praze roku 1937 pořádán 4. mezinárodní kongres historie vědy, a to zejména zásluhou Quido Vettera (1881–1960), tehdejšího prezidenta Mezinárodní akademie dějin vědy.

Struktura společnosti

SDVT funguje jako zapsaný spolek. V čele SDVT stojí aktuálně devítičlenný výbor, řízený předsedou, který je volen každé čtyři roky členskou schůzí Společnosti. Členská schůze volí i revizní komisi, kontrolující hospodaření SDVT, zodpovídající se členské schůzi, která se schází každoročně. Již po více než dekádě je členská schůze zpravidla spojena s předáváním Ceny Zdeňka Horského. SDVT zastupuje obor i směrem do zahraničí, po zrušení Národního komitétu pro dějiny vědy a techniky je oficiálním českým partnerem Mezinárodní unie pro dějiny a filozofii vědy a techniky/Divize pro dějiny vědy a techniky (International Union of History and Philosophy of Science and Technology/Division of History of Science and Technology), založené na kolektivním národním členství.

Publikační aktivity

Dějiny věd a techniky: Vědecký recenzovaný časopis zaměřený na dějiny přírodních a exaktních věd, techniky a věd příbuzných. Časopis byl založen v roce 1968, navázal na Zprávy Komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd ČSAV, které vycházely od 50. let 20. století. Dějiny věd a techniky vycházejí čtvrtletně, SDVT ho vydává s podporou Akademie věd České republiky. Jedná se o hlavní časopis ve svém oboru v České republice. Časopis přijímá příspěvky v češtině nebo v angličtině. *Dějiny věd a techniky* jsou pravidelně indexovány ve významných mezinárodních vědeckých databázích: ERIH PLUS, CEJSH, EBSCO atd.

V sedmdesátých až devadesátých letech 20. století se SDVT ve spolupráci s Národním technickým muzeem podílela na vydávání dvou řad sborníků, a to v češtině *Prací z dějin techniky a přírodních věd* a cizojazyčně řady *Acta historiae rerum naturalium necnon technicarum*.

Další hlavní aktivity

Cena Zdeňka Horského: Myšlenka zřídit cenu hodnotící kvalifikační práce vznikla v roce 2012 a sleduje několik cílů. V první řadě slouží k uctění památky významného českého historika a popularizátora vědy Zdeňka Horského, jehož odkaz podporuje zájem studentů na různých úrovních, od magisterské až po doktorskou, o témata z oblasti dějin vědy. Dále má k této oblasti výzkumu přitáhnout mladší badatele, neboť je určena pro osoby mladší 35 let. A nelze pominout ani to, že pravidelně probíhající soutěž vede k popularizaci tématu dějin vědy mezi akademickými pracovišti v České republice.

Mezinárodní akce, pořádané SDVT v Praze: 2004 a 2015: pořádání bienálního zasedání Commission on Women and Gender in History of Science, Technology and Medicine (60 + 80 účastníků); 2016: 7. mezinárodní konference Evropské společnosti pro dějiny vědy (500 účastníků), 2021: 26. mezinárodní kongres Divize pro dějiny vědy a techniky (IUHPST/DHST, online, 900 účastníků)

Soňa Štrbářová

Alena a Petr Hadravovi

Letní školy z dějin matematiky: SDVT se podílí na pořádání série mezinárodních workshopů Math et Society, zabývajících se dějinami matematiky, které se konají v poslední době zejména v moravských univerzitních městech za účasti historiků matematiky z mnoha zemí Evropy.

Oceněné osobnosti SDVT (výběr)

Soňa Štrbářová – v letech 2010–2012 prezidentka Evropské společnosti pro dějiny věd (European Society for the History of Science), v letech 2005–2010 viceprezidentka Komise pro ženy a genderová studia při Mezinárodní unii pro dějiny a filozofii vědy/Divize pro dějiny vědy a techniky (Commission on Women and Gender in History of Science, Technology and Medicine), historička chemie a biochemie, autorka řady odborných i popularizačních prací a nositelka ocenění v oboru (1995 Cena velvyslance USA v ČR za vynikající pracovní výkony, 2012 Nominace na Cenu Milady Paulové za celoživotní přínos historickým vědám atd.)

Alena a Petr Hadravovi – historici astronomie, laureáti čtyřicetileté Ceny Nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97 za rok 2021. Ocenění byli za vědeckou práci v klasické filologii a stelární astrofyzice a za společnou práci v dějinách astronomie: za edice a komentované překlady klasických astronomických děl; 2016 ocenění Českou astronomickou společností cenou Littera astronomica za dlouhodobý a mimořádný přínos v oblasti zpřístupňování středověké astronomické vzdělanosti široké veřejnosti atd. V roce 2025 získala Alena Hadravová i ocenění Magnesia Litera v kategorii NF IOCB Tech Litera za naučnou literaturu za publikaci *Řecké mýty v literární a výtvarné tradici*.

Co bychom rádi vylepšili/ kam bychom se rádi posunuli:

Nejaktuálnější snaha je dostat naše periodikum Dějiny věd a techniky do databáze SCOPUS. Rádi bychom též rozhojnili počet členů.

Společnost pro estetiku

Czech Society for Aesthetics

předseda: Ondřej Dadejčík, Ph.D. (FF UK); počet členů: 65; www.estetikaspol.cz
sídlo: Celetná 20 Praha 1, 116 42

Společnost pro estetiku je dobrovolnou organizací, která sdružuje zájemce a zájemkyně o estetiku, filozofii, umění a kulturní fenomény, a to nejen vědecké výzkumníky i výzkumnice, ale také studující, absolventy a absolventky. Rozhodnutí o schválení vzniku Společnosti vydala tehdejší Československá akademie věd 25. 4. 1968. Z původní České a posléze Československé vědecké společnosti pro estetiku se po rozpadu federace v roce 1993 stala současná Společnost pro estetiku.

Vznik Společnosti byl výsledkem dobového vědeckého zájmu o estetiku; při jejím zakládání bylo přítomných 72 členů, mezi nimi mimo jiné i filozof Jan Patočka, dále například výtvarný kritik a historik umění Jindřich Chaloupecký, filozof, estetik a literární teoretik Květoslav Chvatík, významný český surrealista Vratislav Effenberger, rusista, estetik a literární vědec Zdeněk Mathauser či estetik a literární kritik Oleg Sus. Interdisciplinární charakter je pro Společnost pro estetiku typický i nadále, což ostatně odpovídá povaze předmětu jejího zájmu, jelikož k umění, kultuře i vnímání přírody lze přistupovat z mnoha různých oborových hledisek. Mezi vystupujícími na akcích pořádaných Společností pro estetiku i mezi členstvem proto najdeme například i aktivní umělce a umělkyně, představitele z oborů žurnalistiky, dějin umění, architektury, pedagogiky, ale třeba také přírodovědy.

Společnost pro estetiku je od počátku úzce navázána na katedru estetiky pražské Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, kde je rovněž její sídlo, byť v poslední dekádě se na chodu Společnosti nemalým dílem podílejí i odborná pracoviště mimopražská, ať už v Brně, Plzni, Českých Budějovicích či Ústí nad Labem. Dlouhou dobu se Společnost pro estetiku pojila také s publikací odborného časopisu *Estetika* (založeného v roce 1964). V dnešní době je časopis, nyní pod názvem *Estetika: The European Journal of Aesthetics*, samostatný, je vydáván Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze a Helsinskou univerzitou a řadí se mezi prestižní mezinárodní odborná periodika.

Ve svých začátcích se Společnost pro estetiku soustředila především na vědecko-výzkumnou činnost a posilování oboru. Po roce 2000 posílila rovněž popularizační role Společnosti, patrná především v pravidelných přednáškách a diskuzích určených jak odborné, tak i laické veřejnosti. V letech 2017 až 2019 tak například proběhl cyklus přednášek „Estetika prostoru, prostor estetiky“ organizovaných ve spolupráci s Galeríí Jaroslava Fragnera. V posledních několika letech se pak přednášky Společnosti pro estetiku konají v prostorách Jan Čejka Gallery. Přednášky se konají zpravidla jednou za měsíc (s výjimkou letních prázdnin), přičemž mezi přednášejícími jsou nejen členové a členky Společnosti samotné, ale i osobnosti z jiných oborů (například Alice Koubová či Tomáš Koblížek). Škála témat, o nichž přednášející hovoří, je přitom velmi široká: od otázek vznešena a etiky umění, přes vztah umění a ekologie, až po problematiku komiksu či tetování. Součástí akcí Společnosti pro estetiku jsou rovněž křty nově vydaných publikací (nejen) členů a členek Společnosti. Mezi vystupujícími jsou často také zahraniční badatelé a badatelky, čímž Společnost pro estetiku získává mezinárodní přesah.

Krom toho, že se akce Společnosti pro estetiku konají nejen v Praze, ale i v dalších výše zmíněných městech, velmi intenzivní a přátelská komunikace a spolupráce probíhá i s kolegyněmi a kolegy ze Slovenska, zejména pak se slovenskou Asociáciou pre estetiku. Od roku 2015 se každoroční konference obou společností proto konají střídavě v České republice a na Slovensku, vždy pod záštitou obou organizací. Tyto konference propojují česko-slovenskou badatelskou komunitu a umožňují prohlubování odborných vazeb mezi jednotlivými pracovišti i vědeckými pracovníky a pracovnícemi.

Společnost pro estetiku představuje živou platformu, která reflektuje vývoj oboru, dává prostor členům a členkám, a to včetně těch, kteří jsou na počátku své vědecké dráhy, prezentovat výsledky svého výzkumu, podporuje diskuzi o aktuálních tématech, je otevřená nejen pro studující, kteří tak mohou poznat osobnosti z různých disciplín, ale i pro všechny, kdo se zajímají o témata týkající se umění i populární kultury.

Sledovat Společnost pro estetiku můžete na sociální síti Facebook (<https://www.facebook.com/EstetikaSpol/>) a na webových stránkách (<https://www.estetikaspol.cz/>).

Společnost pro technologie ochrany památek – STOP

založena: 1994; sídlo: Na Březince 1368/5, 150 00 Praha 5; info@pamatky-stop.cz
www.pamatky-stop.cz; 22 individuálních členů, 4 čestní členové, 23 přidružených členů, 3 spolupracující organizace (2024); předsedkyně: Ing. Andrea Nasswetrová, Ph.D., MBA (ProDřevo ateliér)

Roku 1994 vznikla platforma odborníků, jejichž profese úzce souvisely s obnovou a ochranou památkových objektů. Shodli se, že chybí pravidelný kontakt památkářů, technologů, projektantů a pracovníků organizací provádějících obnovu stavebních památek. To často vedlo k chybné komunikaci mezi uvedenými skupinami, k podceňování či naopak přeceňování jednotlivých profesí, k nerespektování přírodovědných zákonů nebo umělecko-historických pravidel.

Zakladatelé navázali na kvalitní úroveň technických a technologických disciplín uplatňovaných v péči o kulturní dědictví našich zemí ve 20. století, ale zároveň reagovali na příliv nových materiálů a postupů i na stavitelský boom začátku 90. let.

Struktura Společnosti

Nejvyšším orgánem je členská schůze, která volí čtyři členy výboru, jejichž funkční období je čtyřleté. Ti ze svého středu volí předsedu a dva místopředsedy.

Členství ve Společnosti je individuální a přidružené (kolektivní). Individuálními členy jsou fyzické osoby, které se odborně i organizačně aktivně podílejí na činnosti. Zajišťují běžný chod Společnosti, připravují semináře a další akce i vydávání publikací. Přidruženými členy jsou převážně právnické osoby, např. školy, vědecké ústavy, projekční kanceláře, výrobní a dodavatelské firmy pro obnovu památek. V rámci členství využívají zkušenosti a poznatky z činnosti Společnosti, získávají informační servis včetně publikačních výstupů i pomoc při řešení odborných otázek; zároveň přinášejí vlastní odborné zkušenosti a zpětnou vazbu z praxe. Spolupracujícími organizacemi jsou Kloknerův ústav ČVUT v Praze, Národní památkový ústav a Pamiatkovy úrad Slovenskej republiky.

Hlavní aktivity

Hlavní aktivitou Společnosti jsou osvětové a vzdělávací akce – semináře a odborná pracovní setkání (vědecké experimenty, ukázky historických technologií), workshopy, exkurze a odborné kurzy. Hlavními zásadami seminářů je zacílit na určité téma, často aktuální; angažovat odborníky v dané problematice, a to z různých oborů: vědce, technology, projektanty, pracovníky památkové péče apod., podle zásady „méně je více“ pozvat na seminář cca šest přednášejících; pro účastníky připravit v předstihu sborník s příspěvky, který lze stáhnout z webových stránek. Již od počátku organizátoři věděli, že chtějí pořádat akce s příjemnou atmosférou, kde se diváci nebojí vystoupit a říci svůj názor. Naopak je důležité přinutit publikum k reakci, třeba i vyvolat střet, ale řízený moderátorem. Semináře byly později obohaceny i o terénní část spojenou s praktickými experimenty. Týkaly se například hliněných podlah, nátěrů volskou krví, vápenných malt, zatravňování zdiva, fasádních nátěrů apod. Zkušenosti z praktických akcí jsou nesmírně cenné a svým způsobem nenahraditelné.

Od r. 2022 se semináře uskutečňují prezenční formou i jako webináře prostřednictvím online přenosu, doplněné chatem pro zasilání dotazů. Účastníkům bývá po určitou dobu umožněn přístup k záznamu webináře.

Publikační aktivity

Společnost vydává vlastní odborné publikace týkající se péče o památky. Jedná se o brožury formátu A5: **Sborníky ze seminářů, odborných setkání a workshopů**. Ke každé z akcí jsou vydávány sborníky s příspěvky přednášejících.

Zpravodaj STOP. Společnost vydává od roku 1999 periodikum Zpravodaj STOP s ISSN. Jednotlivá čísla jsou věnována komplexnímu pohledu na určité téma ochrany a obnovy památek. Základními tematickými okruhy jsou: informace o materiálech pro památkovou péči, technologie obnovy a restaurování památek, obnova konkrétních objektů a restaurování uměleckých děl. Ve Zpravodaji jsou obsaženy autorsky upravené příspěvky ze seminářů a také články psané přímo pro dané číslo.

Odborné monografie. Společnost vydala vlastním nákladem deset monotematických odborných monografií na témata týkající se ochrany památek, některé ve více vydáních. Při výběru témat bylo přihlíženo k praktickým potřebám pracovníků zabývajících se ochranou památek.

Ročenka STOP. Ročenka obsahuje základní informace o struktuře a organizačních záležitostech Společnosti v daném roce, podrobnější údaje o uskutečněných seminářích a publikacích, plán činnosti na nadcházející rok, aktuální seznam členů, stanovy. Jsou zde obsaženy i zajímavé příspěvky ze seminářů či publikací z daného roku.

Digitální knihovna. V r. 2024 byl zahájen projekt digitalizace vybraných aktuálních publikací a dokumentů a jejich zpřístupnění pomocí webového rozhraní (<https://knihovna.pamatky-stop.cz/>).

Významné osobnosti

Prvním předsedou Společnosti byl doc. Ing. **Petr Kotlík**, CSc. (dříve Ústav chemické technologie restaurování památek VŠCHT v Praze), nyní čestný člen; druhým prof. RNDr. **Pavla Rovnaníková**, CSc. (Fakulta stavební VUT v Brně, Ústav chemie), v současnosti členka výboru. Místopředsedou výboru pro památkovou péči je Ing. arch. **Ondřej Šefců**, místopředsedou pro organizační činnost Ing. **Pavel Fára**. Čestnými členy Společnosti jsou dále Ing. arch. **Jan Bárta** (AQUA obnova staveb s.r.o.), Ing. **Viktor Heidingsfeld**, CSc., a Ing. **Eva Šimůnková** (oba dříve Ústav chemické technologie restaurování památek VŠCHT v Praze).

Činnost Společnosti

Jednou ze základních myšlenek Společnosti je vedení kvalitního a srozumitelného mezioborového dialogu. Jeho význam sílí s rozevíráním pomyslných nůžek ve znaloostech různých odvětví. Velký vliv má vytváření nových stavebních materiálů, technologických a restaurátorských postupů i masivní nárůst digitalizace.

Během činnosti se opakovaně prokázalo, že vzájemný dialog mezi odborníky různých odvětví je nejen možný, ale může být i zábavný a obohacující všechny strany. Základem je hledat podstatu věci i střetů, oddělit podstatné od nepodstatného, schopnost definovat problém a umět naslouchat druhé straně, snažit se chápat její východiska a společně hledat řešení. Potvrdilo se, že dialog může být vyhrocený, ale vždy je nutno udržet úroveň a respektovat ostatní. Z praxe vzešel i celkem jasný závěr, že na mnoho otázek se prostě odpověď najít nedá a je třeba se spokojit s tím, že vedle sebe mohou existovat i celkem protichůdné názory.

Činnost je též zaměřena na stále potřebnější odbornou i veřejnou osvětu, která se týká šíření klamavé reklamy, neověřených postupů, řešení nerespektujících přírodní zákony, nefunkčních nebo pro památky škodlivých způsobů obnovy atd. Pokud má být osvěta účinná, je nezbytné, aby její zdroj byl důvěryhodný a nezávislý. To je od počátku i krédem Společnosti.

Tricetileté působení Společnosti ukázalo, že taková platforma mezioborové komunikace je užitečná a zlepšuje kvalitu péče o památky v České republice.

Společnost pro vědu o laboratorních zvířatech

sídlo: Vídeňská 1083, 142 00 Praha 4-Krč; info@svlz.cz
www.svlz.cz; 111 členů, předseda: MVDR. Jan Honetschläger, Ph.D., MBA

Historie

Historie SVLZ začala kolem roku 1960, kdy se skupina odborníků rozhodla seskupit a společně sdílet informace v oblasti práce s laboratorními zvířaty, vznikla tak SEKCE PRO LABORATORNÍ ZVÍŘATA při Československé vědeckotechnické společnosti. Rada této společnosti byla součástí Československé akademie věd (dnešní AV ČR). Po roce 1989 chtěli členové této sekce vstoupit jako řádný člen do FELASA (Federation of Laboratory Animal Science Associations), bylo proto nutné vytvořit samostatnou společnost, která dostala dnešní název SVLZ (pro FELASA má název CLASA – “Czech Laboratory Animal Science Association”). V roce 1991 SVLZ připravila první zákon na ochranu zvířat proti týrání, kde také navrhla ustavení ÚKOZ (Ústřední komise na ochranu zvířat) jakožto poradního orgánu Ministerstva zemědělství, a podílela se i na organizaci kurzů pro práci se zvířaty včetně publikace skript. V roce 2023 bylo Valnou hromadou schváleno rozšíření působnosti společnosti i pro Slovenskou republiku.

Struktura společnosti

Společnost je zájmovým spolkem ve smyslu ustanovení § 214 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů. Spolek je spravován orgány: Valnou hromadou, Předsedou a Radou (7 členů včetně předsedy) a Kontrolní komisí. Volby do orgánů SVLZ probíhají každé 4 roky.

Činnost

Společnost pro vědu o laboratorních zvířatech (SVLZ) sdružuje osoby vedené společným zájmem v oblasti pokusů na zvířatech, podporuje šíření znalostí a zkušeností formou konferencí, přednášek, vzdělávacích kurzů, prosazuje principy 3R (Replacement, Refinement, Reduction) a zlepšování welfare zvířat. Společnost se podílí na legislativní činnosti a nabízí poradenství v oboru vědy o laboratorních zvířatech. Členové společnosti provádějí hodnocení zařízení pro pokusná zvířata a posuzování projektů pokusů v odborných a resortních komisích.

Každoročně SVLZ organizuje třídní konferenci zaměřenou na prezentaci vědeckých poznatků a diskusi o problematice aktuálních otázek v oblasti chovu a využití laboratorních zvířat. V posledních letech lze v rámci konference absolvovat specializované kurzy pod záštitou FELASA pro hodnocení závažnosti pokusů na zvířatech. Abstrakty z konferencí jsou publikovány v časopise Physiological Research.

V roce 2019 se SVLZ podílela na organizaci mezinárodní konference FELASA v Praze. Takto rozsáhlá akce, které se zúčastnilo více než 2000 účastníků z 56 zemí a 104 vystavovatelů, se v České republice konala poprvé a byla velmi úspěšná.

V roce 2023 SVLZ za podpory FELASA uspořádala 1. ročník mezinárodní konference CELASC (Central-East European Laboratory Animal Science Congress). Tento první ročník se konal v Praze a ke spolupráci byly přizvány další organizace zaměřené na vědu o laboratorních zvířatech 9 zemí ze střední a východní Evropy, Izraele a Gruzie.

Členství v mezinárodních organizacích

Od roku 1990 je SVLZ členem FELASA (Federation of Animal Laboratory Science Associations), sdružení společností s obdobným zaměřením, a od roku 2020 členem EARA (European Research Association), zaměřené na komunikaci o výzkumu na zvířatech. Na členství v těchto organizacích čerpá SVLZ příspěvky dotace AV ČR.

Teatrologická společnost

Society for Theatre Research

sídlo: Celetná 17, 110 00 Praha 1; web: <https://teatrologie.cz/>; mail: teatrologie@teatrologie.cz
64 členů (duben 2025); Předseda: Mgr. Libor Vodička, Ph.D.

Teatrologická společnost (dále jen „TS“) je volné sdružení teatrologů, divadelníků a všech zájemců o divadlo a jeho výzkum. Společnost si klade za cíl systematicky podporovat a rozvíjet komunikaci nejen mezi vědeckými institucemi a svými členy, ale i mezi akademickou sférou a širší veřejností. K hlavním inspiračním vzorům náleží prestižní zahraniční organizace, jako jsou *British Society for Theatre Research* či *American Association for Theatre Research*, a koncepce občanského sdružení, již v českém prostředí emancipoval dramatik a první prezident České republiky Václav Havel. Realizací řady aktivit, mezi něž patří pravidelně organizované přednáškové cykly, konference *Perspektivy teatrologie* a udílení *Ceny Václava Königsmarka* pro začínající badatele, TS významně přispívá k posilování komunitního a interdisciplinárního rozměru badatelského života v oblasti divadelní kultury.

Společnost byla založena 1. února 1997 v Praze jako občanské sdružení, které na ustavující valné hromadě zvolilo svého prvního předsedu Bořivoje Srbu. Již od počátku se TS profilovala jako prostor pro sdílení znalostí a zkušeností mezi odborníky, přičemž zakládající osobnosti – mezi nimi například Adolf Scherl, Eva Šormová, Ladislava Petišková, Eva Stehlíková, Margita Havlíčková, Jiří Štefanides, Tatjana Lazorčáková, Jan Roubal či Jaroslav Blecha – položily pevné základy pro budoucí směřování spolku. V roce 2016 došlo k formální transformaci, kdy se TS stala zapsaným spolkem podle nového občanského zákona, což umožnilo ještě efektivnější plnění jejího poslání.

Struktura společnosti

Spolek řídí své záležitosti a vystupuje navenek prostřednictvím svých orgánů, které jsou stanoveny v platných stanovách. Mezi tyto orgány patří Členská schůze, jež se koná jednou ročně, dále Výbor spolku, Rada a pozice Kontrolora. Statutárním orgánem spolku je Rada, která nese odpovědnost za strategické řízení a celkové směřování organizace.

Funkční období všech volených orgánů je podle stanov tři roky, pokud Členská schůze nerozhodne jinak. Kromě toho platí, že funkční období Výboru a Rady vždy končí nejpozději dnem, kdy jsou zvoleni noví členové příslušného orgánu, což zajišťuje kontinuitu, přehlednost a transparentnost rozhodovacích procesů v rámci spolku.

TS hospodářsky transparentně s prostředky získanými z členských příspěvků, sekundárně z příležitostné podpory některých spolupracujících institucí, které nabízejí zejména prostorové podmínky pro spolkovou činnost.

Hlavní aktivity

TS je charakteristická svou mezioborovou povahou, propojuje různá pracoviště a generace. Sdružuje osoby, které jsou pracovně nebo zájmově spjaty s univerzitními pracovišti (katedry divadelních studií – divadelní vědy v Praze, Brně a Olomouci), uměleckými školami a akademiemi (AMU, JAMU) a také s paměťovými institucemi a vědecko-výzkumnými pracovišti (Národní muzeum, Moravské zemské muzeum v Brně, Slezské muzeum v Opavě, Archiv ND Praha, Divadelní ústav, Ústav pro českou literaturu AV ČR, Ústav pro klasická studia AV ČR, Městská knihovna v Praze a další). V této souvislosti je třeba též připomenout přeshraniční aktivity: tradičně zejména intenzivní spolupráce se slovenskými teatrology (Divadelný ústav Bratislava, Ústav dejín umenia AV SR) či Slovenským inštitútom v Praze. Příležitostně je rozvíjena spolupráce se zahraničím, např. v rámci Pražského Quadriennale, či osobními iniciativami.

Přírozenou a hlavní obsahovou náplní TS jsou pravidelné přednášky, exkurze a výlety, nebo příležitostné workshopy. Výrazná část aktivit bývá nahrávána a archivována na webových stránkách TS pro dálkový přístup.

Bořivoj Srba v roce 1961. Foto archiv NDB.

Zástupci TS na plenárním zasedání Rady vědeckých společností při Akademii věd 2. dubna 2025. Zleva Otto Drexler, Terezie Řánková, Dita Lánská, Libor Vodička.

Perspektivy teatrologie

Naplněním cíle TS je sdružovat všechna pracoviště a přispívat ke kvalitě vztahů a komunikace nejen v rámci oboru, ale i mezi příbuznými obory. K tomu mimo jiné slouží konference *Perspektivy teatrologie*. První ročník se konal v roce 2017 v Praze, následovaly konference v Olomouci (2018), Brně (2019) a opět v Praze (2023). Tyto konference navazují na příležitostné studentské konference v Brně (1997, 1998, 1999) a v Praze (2006), stejně jako na tematické konference v Olomouci (2007, 2008 a další). V roce 2025 se konference *Perspektivy teatrologie* koná v Olomouci, kde budou také vyhlášeny výsledky 13. ročníku soutěže Ceny Václava Königsmarka, soutěže o nejlepší absolventskou práci ve třech kategoriích (Bc, Mgr, disertační). Čestnou záštitu v letošním roce převzal Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu ČR, což znamená symbolické posílení společenského postavení soutěže, potažmo oboru.

Vize

Představě současného vedení TS odpovídá ideál občanského spolku, který není založen na hierarchii aktivních či „zasloužilých“, nýbrž na principu subsidiarity, kdy základem je iniciativa jednotlivců, jejichž organizační aktivita je na základě širšího konsensu podporována výborem spolku, který svou funkci chápe jako servis a propojující síť v rámci oboru, dovnitř i navenek.

Pořádáním přednášek v Městské knihovně Praha sledujeme záměr většího otevření teatrologického oboru, ale také využití potenciálu synergie jednotlivých pracovišť. Prostor veřejné knihovny chápeme jako neutrální půdu vhodnou pro meziinstitucionální, mezioborový a mezigenerační dialog, a zároveň popularizaci. Hledáme další cesty k prezentaci výzkumných aktivit širší veřejnosti. Komunitní funkci prohlubují „venkovní“ aktivity založené na sdílení zážitku a poznání nového prostoru, jako jsou výlety, exkurze či komentované procházky.

Jedním z hlavních cílů současného programu je aktivně zapojovat studenty do odborných debat i komunitního života. Propojení aktivit s univerzitní výukou je významným nástrojem k dosažení tohoto cíle. Jako výrazný tahoun zájmu se ukázaly být praktické workshopy propojující teoretiky s divadelními praktiky, které umožňují propojení zkušeností odborníků s pohledem laiků.

Dne 2. dubna 2025 byla Teatrologická společnost na plenárním zasedání Rady vědeckých společností oficiálně přijata do její struktury. Tento významný krok představuje potvrzení odborné kvality a cíleného rozvoje spolku, jehož vizí je systematická propagace a rozvoj teatrologie v rámci vědecké komunity i navenek.

Rada vědeckých společností České republiky, z. s.

Council of Scientific Societies of Czech Republic

sídlo: Národní 1009/3, Praha 1; www.rvscr.cz; rvs@rvs.avcr.cz

předseda: doc. RNDr. Lubomír Hrouda, CSc.

Sdružuje následující aktivní vědecké společnosti

SPOLEČENSKÉ VĚDY	
Česká archeologická společnost	https://www.archeologickaspolecnost.cz
Česká archivní společnost	http://www.cesarch.cz
Česká asociace orální historie	http://www.coha.cz
Česká asociace pedagogického výzkumu	http://www.capv.cz
Česká asociace pro africká studia	https://africkastudia.com/
Česká asociace pro sociální antropologii	http://www.casaonline.cz
Česká demografická společnost	http://www.czechdemography.cz
Česká genealogická a heraldická společnost v Praze	www.genealogie.cz
Česká kinantropologická společnost	http://www.kinantropologie.cz
Česká kineziologická společnost	http://www.kinesiology.upol.cz
Česká kriminologická společnost	http://www.czkrim.cz
Česká národopisná společnost	http://www.narodopisnaspolecnost.cz
Česká pedagogická společnost	www.cpdo.cz
Česká platónská společnost	https://www.platonskaspolecnost.cz
Česká politologická společnost	https://www.czechpsa.org
Česká sociologická společnost	http://ceskasociologicka.org
Česká společnost ekonomická	http://www.cse.cz
Česká společnost novořeckých studií	http://www.phil.muni.cz/csns
Česká společnost pro hudební vědu	http://www.cshv.cz
Česká společnost pro katolickou teologii	https://www.cskt.cz
Česká společnost pro mezinárodní právo	http://www.csmp-csil.org
Česká společnost pro právo životního prostředí	www.cspzp.com
Česká společnost pro religionistiku	http://www.casr.cz
Česká společnost pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia	https://slavistika.slu.cas.cz
Česká statistická společnost	http://www.statapol.cz
Českomoravská psychologická společnost	https://cmpsy.cz
Český klub skeptiků Sisyfos	https://www.sisyfos.cz
Český komitét pro logiku, metodologii a filozofii vědy	http://web.flu.cas.cz

SPOLEČENSKÉ VĚDY

Jazykovědné sdružení	http://jazykovednesdruzeni.cz
Jednota klasických filologů	http://jkf.ff.cuni.cz
Kruh moderních filologů	http://www.kmof.cz
Literárněvědná společnost	
Matice moravská	http://matice-moravska.cz
Sdružení historiků České republiky (Historický klub 1872)	http://sdruzenihistoriku.cz
Společnost Edvarda Beneše	http://spolecnosteb.cz
Společnost pro církevní právo	https://spcp.prf.cuni.cz
Společnost pro dějiny vědy a techniky	http://www.sdv.tz
Společnost pro estetiku	http://www.estetikapol.cz
Společnost pro hospodářské a sociální dějiny České republiky	www.shsd.cz
Společnost pro technologie ochrany památek – STOP	https://www.pamatky-stop.cz
Uměleckohistorická společnost	http://www.dejinyumeni.cz
Unie Comenius	http://www.uniecomenius.cz

NEŽIVÁ PŘÍRODA

Česká asociace geofyziků	http://www.caag.cz
Česká aerosolová společnost	http://cas.icpf.cas.cz
Česká astronomická společnost	http://www.astro.cz
Česká geografická společnost	http://geography.cz
Česká geologická společnost	http://www.geologickaspolecnost.cz
Česká kartografická společnost	http://www.cartography.cz
Česká meteorologická společnost	http://www.cmes.cz
Česká pedologická společnost	http://pedologie.czu.cz
Česká speleologická společnost	https://www.speleo.cz
Česká společnost chemická	http://www.csch.cz
Česká společnost pro kybernetiku a informatiku	https://www.cski.cz
Česká společnost pro mechaniku	http://www.csm.cz
Česká společnost pro vědeckou kinematografii	http://www.cspvk.cz
Česká společnost pro vlastnosti vody a vodní páry	http://www.czpws.cz
Český komitét pro geodézii a geofyziku	
Jednota českých matematiků a fyziků	http://jcmf.cz
Krystalografická společnost	http://www.xray.cz
Společnost pro kompozitní a uhlíkové materiály	https://www2.irsm.cas.cz

ŽIVÁ PŘÍRODA

Česká algologická společnost	http://www.czechphycology.cz
Česká anatomická společnost	http://cas.lf1.cuni.cz
Česká arachnologická společnost	https://arachnology.cz
Česká bioklimatologická společnost	http://www.cbks.cz
Česká botanická společnost	https://botanospol.cz
Česká fytopatologická společnost	https://www.vurv.cz/cspp
Česká herpetologická společnost	http://www.herp.cz
Česká imunologická společnost	https://cis.mbu.cas.cz
Česká limnologická společnost	http://www.limnospol.cz
Česká parazitologická společnost	https://www.parazitologie.eu
Česká společnost antropologická	http://www.anthropology.cz
Česká společnost entomologická	http://www.entospol.cz
Česká společnost experimentální biologie rostlin	http://csebr.cz
Česká společnost histo- a cytochemická	http://www.cshc.cz
Česká společnost ornitologická	http://www.birdlife.cz
Česká společnost pro biochemii a molekulární biologii	http://www.csmbm.cz
Česká společnost pro biomechaniku	http://www.csbiomech.cz
Česká společnost pro buněčnou biologii	http://www.cscb.cz
Česká společnost pro ekologii	http://www.cspe.cz
Česká společnost pro krajinnou ekologii	http://www.iale.cz
Česká společnost pro ochranu netopýrů	https://ceson.org
Česká společnost pro strukturní biologii	https://cssb.structbio.org
Česká vědecká společnost pro mykologii	http://www.czechmycology.org
Česká zoologická společnost	http://www.zoospol.cz
České biofyzikální sdružení	https://www.cbpa.cz
Česko-slovenská biologická společnost	https://www.icsbs.cz
Československá mikroskopická společnost	www.mikrospol.cz
Československá společnost mikrobiologická	http://www.cssm.info
Společnost pro vědu o laboratorních zvířatech	https://svlz.cz

35 Years of the Council of Scientific Societies of the Czech Republic

History

The Council of Scientific Societies (RVS) has been active for 35 years. It unites scientific societies – professional and academic associations that contribute to scientific research, university education, and the popularization of science and communication with the broader cultural public. Many of these societies, especially in the natural sciences, have long histories, with scholarly and publishing activities dating back to the second half of the 19th century.

Until 1952, these societies generally operated independently within the institutions where they originated (mostly universities). After the establishment of the Czechoslovak Academy of Sciences (ČSAV), they were grouped under the Academy from 1952 to 1957, using the label „under the auspices of ČSAV“. A Commission for Cooperation with Scientific Societies (KOVŠ) was established to coordinate and fund their activities.

Following the Velvet Revolution, in early 1990, the societies expressed a desire to function independently of the Academy. On April 23, 1990, the KOVŠ was dissolved by the Presidium of the Czech Academy of Science and the Council of Scientific Societies (RVS) was founded as a democratic institution. Initially consisting of 47 societies, it collectively handled financial policy and grant applications. An Executive Committee and Secretariat were soon formed, and RVS statutes were established to ensure democratic operations, including elections every four years.

Activities of the Scientific Societies:

Publishing

- Scientific journals, including 6 international peer-reviewed journals in English with Impact Factor
- Other English or bilingual publications.
- National expert journals and bulletins, mainly in Czech with English abstracts.
- Web-based publications alongside print editions.
- Books and conference proceedings, mainly in the social sciences.

Conferences and Events

- International congresses, symposia, seminars, and workshops, held for several days with thousands of international participants.
- Regular Czech and Slovak scientific meetings – annual thematic conferences held by over 75% of societies.

Educational Activities

- Programs and events for all levels of education – from primary schools to PhD programs.
- Summer schools, lab courses, field trips, excursions, and student scientific conferences.
- Secondary school competitions (e.g., Olympiads), which often lead to international participation and serve as a gateway for outstanding future university students.

Popularization and Outreach

- Public lectures, interdisciplinary events, excursions, and exhibitions that frequently attract young people – many of whom become prospective students.
- Hundreds of events are held annually, engaging tens of thousands of participants.

Social Engagement

- Active involvement in addressing national and global issues (especially environmental protection). The collective voice of the Council of Scientific Societies (RVS) contributes meaningfully to public discourse and government decision-making.

Awards and Recognition

- Annual prizes for publications or books, primarily aimed at young researchers.
- Awards reflect both expert and public opinion and motivate young scientists.

Support for Scientific Societies

Scientific societies are independent legal entities with their own governance and financial management. RVS itself is also a legal entity that represents these societies in matters of funding (especially grants from the Academy of Sciences of the Czech Republic – AV ČR), maintains a record of their activities (available at rvs.paleontologie.cz and www.rvscr.cz), and provides administrative and methodological support.

Membership in RVS

Any scientific society can apply to join RVS if it meets the requirements of professional activity, financial independence (membership fees), and an open structure welcoming all interested in the field. RVS values the principle of equality – bringing together professors, teachers, students, and amateurs alike.

Admission involves peer recommendations from two member societies and a secret ballot vote at the annual plenary session.

Collaboration with the Academy of Sciences

RVS works closely with the Academic Council of AV ČR. The Academy allocates annual funding for societies, and RVS collects and evaluates funding requests. Final decisions are made jointly with the designated representative of the Academic Council and approved by the Academy.

In addition to grants via the AV ČR, societies may receive funding from membership fees, donations, or other external sources.

About the Publication

The publication *35 Years of the Council of Scientific Societies* includes:

A historical overview of the societies before the RVS was founded.

1. A summary of the current activities of member societies.
2. Key milestones and changes in RVS over the years.
3. Information about partner and cooperating institutions.

The main theme of the publication is the enduring and evolving collaboration between RVS and the Academy of Sciences of the Czech Republic, built on both professional and personal ties. Currently, RVS unites 93 scientific societies with approximately 31,500 members.

35 let Rady vědeckých společností ČR

Lubomír Hrouda, Jana Čechurová, Ludmila Němcová, eds.

Výroční publikace přináší úvodem shrnující články o historii a vzniku Rady vědeckých společností, dále přehled hlavních aktivit vědeckých společností a zlomových událostí včetně osamostatnění RVS. Jádrem brožury je představení většiny Společností. Připojen je závěrečný přehled Společností a Summary.

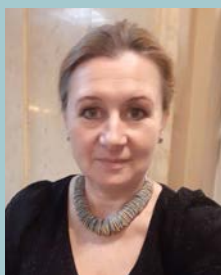
Doc. RNDr. Lubomír Hrouda, CSc.

Je od roku 2013 předsedou RVS, ve výboru pracuje od roku 1991. Profesi botanik, do roku 1990 pracoval v Botanickém ústavu ČSAV, od roku 1991 působí jako vysokoškolský pedagog na PřF UK Praha, v souběhu působil i na PedF UK a JČU v Českých Budějovicích. V letech 2005–2015 byl předsedou České botanické společnosti. Zpracoval přehled hlavních událostí a změn v RVS, zejména v posledních desetiletích.

Doc. PhDr. Jana Čechurová, Ph.D.

Historička se zaměřením na moderní dějiny, od roku 1996 působí jako vysokoškolská pedagožka na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, od roku 2003 v Ústavu českých dějin FF UK, kde je posledních 12 let zástupkyní ředitele. Od roku 2015 místopředsedkyně Společnosti Edvarda Beneše, ve výkonném výboru RVS od 2022. Zpracovala pojednání o vzniku RVS a jejím fungování v období transformace.

Mgr. Ludmila Němcová

Absolvovala PřF UK, obor geobotanika. Po roční stáži v USA se věnovala lesnickému výzkumu. V letech 2000–2021 učila angličtinu na středních školách. Od roku 2021 pracuje jako tajemnice Rady vědeckých společností.